

TÜRKİYE'NİN YUMUŞAK GÜÇ ENSTRÜMANI OLARAK

Kültürel Diplomasi ve İletişim

TÜRKİYE'NİN YUMUŞAK GÜÇ
ENSTRÜMANI OLARAK

Kültürel Diplomasi ve İletişim

ISBN: 978-625-7377-21-8

TÜRKİYE'NİN YUMUŞAK GÜÇ ENSTRÜMANI OLARAK
Kültürel Diplomasi ve İletişim

© 2022 CUMHURBAŞKANLIĞI İLETİŞİM BAŞKANLIĞI YAYINLARI

1. Baskı, İstanbul, 2022

Editörler

Zakir Avşar
Mehmet Şahin
M. Mücahit Küçükylmaz
Serkan Ökten
Mariana Popescu Veske

İletişim

Kızılırmak Mahallesi Mevlana Bulv. No:144 Çukurambar
Ankara/TÜRKİYE

T +90 312 590 20 00 | webinfo@iletisim.gov.tr

Baskı

Prestij Grafik Rek. ve Mat. San. ve Tic. Ltd. Şti.

T 0 212 489 40 63, İstanbul

Matbaa Sertifika No: 45590

TÜRKİYE'NİN YUMUŞAK GÜÇ
ENSTRÜMANI OLARAK

Kültürel Diplomasi ve İletişim

İÇİNDEKİLER ■

Takdim	
Prof. Dr. Fahrettin Altun	09
Ön Söz	
Prof. Dr. Zakir Avşar	13
1. Teorik Çerçeve ve Kültürel Diplomasi	17
Giriş	19
Kültürel Diplomasi Nedir	21
Tarihsel Olarak Kültürel Diplomasi	28
Yakın Dönemde Kültürel Diplomasi	30
Kültürel Diplomasi Araçları	31
Kültürel Diplomasinin İki Hedefi: Ülke İmajı ve Ulus Markalama	32
Halkla İlişkiler ve Kültürel Diplomasi İlişkisi	35
Sonuç	36
Kaynakça	37
2. Kültürel Diplomasi ve Yumuşak Güç	41
Giriş	43
Kültürel Diplomasi	46
Yumuşak Güç	49
Bir Yumuşak Güç Aracı Olarak Kültür	58
Kültürel Diplomasi ve Yumuşak Güç	59
Sonuç	61
Kaynakça	62
3. Kültürel Diplomasi ve Sivil Toplum	67
Giriş	69
Sivil Toplum	71
Sivil Toplum Kuruluşları	78
Kültürel Diplomasi ve Sivil Toplum	82
Sonuç	89
Kaynakça	91
4. Kültürel Diplomasi ve Medya	97
Giriş	99
Kültürel Diplomasi Aracı Olarak Geleneksel Medya	102
Kültürel Diplomasi Aracı Olarak Film ve Diziler	110
Kültürel Diplomasi Aracı Olarak Sosyal Medya	119

Kültürel Diplomasinin Medya ve İletişim Aktörleri	124
Sonuç	135
Kaynakça	138
5. Kültürel Diplomasi ve Akademi	147
Giriş	149
Kültür	150
Diplomasi	154
Yumuşak Güç	160
Kamu Diplomasisi	165
Kültürel Diplomasi	167
Kültürel Diplomasi ve Akademi	171
Sonuç	179
Kaynakça	180
6. Kent ve Kültürel Diplomasi Boyutuyla Uluslararası Yerel Diplomasi Ağları	187
Giriş	189
Kentlerin Belirli Hedefler Doğrultusunda Sınır Ötesi İş Birlikleri	192
Yerel Diplomasi ve Kültürel Diplomasi Kavramları	193
Kültürün Yerel Diplomasideki Yeri	195
Kültür İçin Gündem 21 Belgesi	195
Kültür 21 Eylemleri	196
Kültür, Haklar ve Vatandaşlık	197
Sürdürülebilir Kalkınmanın Kültürel Faktörleri	197
Yerel Yönetimlerin Sorumlulukları	198
Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Dış Politikalarını İçeren Yerel Diplomasinin Yönetimi ve Yasal Dayanağı	199
Uluslararası Yerel Diplomasi Ağlarının Kültürel Diplomasi Boyutu	200
Uluslararası Yerel Diplomasi Ağları	201
Kardeş Şehir İlişkilerinin Kültürel Diplomasi Boyutu	212
Sonuç	221
Kaynakça	223
7. Amerikan Dış Politikasında Yumuşak Güç Enstrümanları ve Kültürel Diplomasi	231
Giriş	233
Kültürel Diplomasi Üzerine Oluşturulan Teorik ve Kavramsal Yaklaşımlar	234
Kültürel Diplomasi	237
Amerikan Kültürel Diplomasinin Araçları ve Uygulama Alanları	243
Amerikan Kültürel Diplomasininin Sınırlılıkları	249
Sonuç	253
Kaynakça	254
8. Moldova Diasporasının Avrupa Birliği ve Moldova Cumhuriyeti Kültürel İlişkilerindeki Rolü	259
Giriş	261
Kültürel Diplomasi, Diaspora ve Diaspora Diplomasisi Kavramları	263
AB-Moldova Cumhuriyeti İlişkilerinin Kronolojisi	267
Moldova Cumhuriyeti-AB İlişkilerinde Eğitim, Araştırma ve Kültür	272

Moldova Diasporası	272
Moldova Diasporasının Bulunduğu Ülkeler	275
Sınır Komşularındaki Moldovalılar	276
Avrupa Birliği Ülkelerindeki Moldova Diasporası	277
“Moldovalılar” İnternet Sayfası - https://m.moldovenii.md/	285
Moldova Diasporasının Facebook Hesabı	286
Gazeta Basarabiei/Besarabya'nın Gazetesi	287
Sonuç	288
Kaynakça	289
9. Türk Kızılayın Kültürel Diplomasi Çalışmaları	295
İnsani Yardım	297
İnsani Yardım ve Kültürel Diplomasi	299
Türkiye Kızılay Derneği	300
Geçmişten Günümüze Kızılay	301
Kızılayın Faaliyet Alanları	302
Uluslararası Kızılaç Kızılay Hareketi	303
Kızılayın Kültürel Diplomasi Çalışmaları	304
Sonuç	313
Kaynakça	314
10. AFAD'ın Kültürel Diplomasi Çalışmaları	317
Giriş	319
Girişimci ve İnsani Dış Politika Temelinde Dünya Genelinde Yaşanan Afetlerde AFAD'ın Yürütmüş Olduğu Müdahale Çalışmaları ve Sürdürülen İnsani Yardım Faaliyetleri	321
Kültürel ve İnsani Diplomasi Çalışmaları Bağlamında AFAD'ın İş Birliği İçinde Bulunduğu Uluslararası Kuruluşlar	342
AFAD'ın Yönetici Kadrosunda Yer Aldığı/Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar	342
AFAD'ın İlişkili Olduğu Uluslararası Kuruluşlar ve Yürütülen Proje Çalışmaları	346
AFAD Başkanlığınca İmzalanan veya AFAD Başkanlığının Taraf Olduğu Uluslararası Anlaşmalar, Mutabakat Zaptları, İş Birliği Protokolleri ve İyi Niyet Mektupları ile Katılım Sağlanan Uluslararası Faaliyetler	351
Kaynakça	354
11. Kültürel Diplomasi Aracı Olarak YTB	357
Giriş	359
Yurt Dışı Vatandaşlar	360
Soydaş ve Akraba Topluluklara Yönelik Çalışmalar	361
Uluslararası Öğrencilerle İlgili Çalışmalar	361

TAKDİM

Kamu diplomasisi kavramının ilk olarak ortaya çıktığı zamanlardan bugüne kadar önemli anlam ve uygulama değişimleri yaşadığını görmekteyiz. Günümüzde değişen uluslararası koşullar, dijitalleşme ve Kovid-19 salgının da etkisiyle 21. yüzyıl kamu diplomasisi anlayışının hüküm sürdüğünü söyleyebiliriz. Bu perspektifle kamu diplomasisinin etki gücünü artıran ana aktör kültürel diplomasi ve yumuşak güç enstrümanlarıdır.

Yumuşak güç, ülkelerin farklı kamuoylarında gündem oluşturma ve konuların sınırlarını belirlemede başat faktör olması sebebiyle son 20 yıldır devletler nezdinde çok daha kritik hale gelmiştir. Ülkelerin yumuşak güç unsurları, birer iletişim aracına dönüştürülerek devletler tarafından yabancı halkların zihninde yer edinmek, farklı ülkelerin kamuoyunda kendiliğinden gündeme gelmek ve medyada yer almak açısından büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda Türkiye kendi yumuşak gücünü keşfetmekte ve bu gücünü farklı coğrafyalarda devreye sokmaktadır. Kamu diplomasisi çerçevesinde Türkiye, 2002'den itibaren yumuşak gücünü aktif hale getirmiş ve değerlerini, gelecek tasavvurunu ve kültürel niteliklerini dünyaya anlatma çalışmalarına hız kazandırarak imajını daha net şekilde ifade etmeye başlamıştır. Dolayısıyla kamu diplomasisi politikaları ve yumuşak gücü ile Türkiye ilk kez kendi imajını kendisi inşa edecek pozisyona ulaşmıştır.

Türkiye bölgesel gücünü tahkim etmek, küresel güç olma hedefini gerçekleştirebilmek için kamu diplomasisi alanında etkin bir politika izlemektedir. Türkiye'nin son dönemde ekonomi, enerji, savunma sanayi, üretim ve turizm konularında ivme kazanması, Avrupa Birliği, Orta Doğu, Türk Cumhuriyetleri, Balkanlar, Kafkasya ve Afro-Avrasya ile ilişkilerini geliştirmesi Türkiye'nin uluslararasılaşmasının önünü açmıştır. Türkiye başta komşu ülkeler olmak üzere yumuşak güç unsurları çerçevesinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığımızın

da gayretleriyle dünyaya kendisini daha iyi anlatmaya çalışmaktadır. Bu çabalar neticesinde de Türkiye'nin, yabancı kamuoylarındaki algısında geçmişten günümüze pozitif anlamda çok önemli farklılıklar görülmektedir.

Türkiye son yıllarda uluslararası düzeyde gerçekleştirdiği kamu diplomasisi çalışmalarıyla kendisi hakkındaki yanlış, eksik ve aksak algıları restore etme çabasına girmiştir. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığının garantörlüğünde Türkiye'nin tüm kamu diplomasisi projeleri ve uygulamaları ivmelenerek hayata geçirilmektedir. Türkiye, yabancı kamuoylarındaki ülke markasını güçlendirmek ve algısını yönetmek amacıyla üniversiteler, TİKA, Yunus Emre Enstitüsü, Maarif Vakfı, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, AFAD, Türk Kızılay gibi kamu kurumlarıyla çok yoğun şekilde faaliyetler gerçekleştirmektedir.

Türkiye, sürdürülebilir kamu diplomasisi politikalarını etkin şekilde uygulamaktadır. Bu minvalde kültürel diplomasi faaliyetleri de orta ve uzun vadede ülkemizin imajını, itibarını ve algısını daha da güçlendirmektedir. Kültürel diplomasi, Türkiye'nin kendisi hakkındaki pozitif duygu ve düşünceleri güçlendirmesi ve olumsuz imajı kırması nedeniyle yabancı kamuoylarına nüfuz edebilmemize zemin hazırlamaktadır. Türkiye'nin manipülasyonla ve dezenformasyonla mücadelesinde kültürel diplomasinin yabancı halkları etkileme gücü ülkemiz adına çok büyük bir fırsattır. Bu doğrultuda devletimiz tüm kamu kurum ve kuruluşlarıyla kültürel diplomasi faaliyetlerini stratejik akılla sürdürmektedir.

Şunu da çok iyi biliyoruz ki; oryantalist bakış açısı dünya siyasetine her zaman zarar vermiştir. Bu doğrultuda üretilen medya içerikleri, çekilen dizi ve filmler, bütün değerli hasletlerin Batı toplumlarında; tüm negatif nitelikler, kaos, anti-demokratik uygulamalar, insan ve hayvan hakları ihlalleri gibi durumlar Doğu toplumlarında yaşanır mesajı medya eliyle dünyaya yayılmıştır. Tam bu noktada Türkiye'nin kültürel diplomasi çalışmaları bu kısır döngüyü kırmak, negatif algıların yerini hakikatin alması üzerine kuruludur.

Uluslararası siyasette kendi tanımlarımızı kendimiz üretiyor, bizi belli kalıplara sokmak isteyenlere karşı, argümanlarımızı tüm iletişim yöntem ve tekniklerini kullanarak yabancı kamuoylarına aktarı-

yoruz. Bu minvalde kültürel diplomasi en önemli enstrümanımızdır. Kültürel diplomasi ve yumuşak güç unsurlarımız sayesinde diplomatik anlamda aşamadığımız birtakım duvarları ve engelleri yabancı kamuoylarının kalbine girerek aşıyor, kalıp yargıları yıkıyor ve halklar arasındaki diyalogu güçlendiriyoruz.

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın başlattığı “İletişim Seferberliği”nin bir boyutu olarak gördüğümüz kamu diplomasisi çalışmalarımızın mütemmim cüzü olarak değerlendirdiğimiz kültürel diplomasi faaliyetlerimizi Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığımızın koordinasyonunda farklı coğrafyalarda ve farklı kamuoylarına yönelik olarak hayata geçiriyoruz. Bu minvalde hazırladığımız “Ulusal Kamu Diplomasisi Strateji Belgesi ve Eylem Planı” ile ülkemizin yumuşak gücünün geçmişte hiç olmadığı kadar aktif şekilde kullanılması sağlanmıştır. Bu belgemizde de kültürel diplomasi konusundaki stratejimizi de net bir biçimde ortaya koyduk, devletimizin söylem ve eylem birliğini sağladık.

“Türkiye'nin Yumuşak Güç Enstrümanı Olarak Kültürel Diplomasi ve İletişim” kitabımız kamu diplomasisi literatürüne önemli bir katkı sunarak teorik bir çerçeve çizmektedir. 11 bölümden oluşan çalışma, kavramsal ve kuramsal boyutunda kültürel diplomasiyi akademi, sivil toplum, medya, kentler ve uluslararası yerel diplomasi ağları üzerinden ele almaktadır. Kitabın uygulama boyutunda iki dünya örneğine ve kamu kurumlarımız bağlamında ise Türk Kızılay, AFAD ve YTB'nin kültürel diplomasi faaliyetlerine yer verilmektedir.

Bu kıymetli eserin ortaya çıkmasında emek sarf eden tüm akademisyenlere ve kamu kurumlarımızın yöneticilerine şükranlarımı sunuyorum. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı olarak kültürel diplomasi alanında sahada yaptığımız etkinliklerin yanı sıra bu kitapta olduğu gibi teorik düzlemdeki faaliyetlerimiz de hızla devam etmektedir. “Türkiye'nin Yumuşak Güç Enstrümanı Olarak Kültürel Diplomasi ve İletişim” eserinin kamu diplomasisi, yumuşak güç ve kültürel diplomasi konularında yapılacak ampirik ve teorik çalışmalara kaynaklık edeceğini ümit ediyorum.

Ö N S Ö Z

Kültürel diplomasi kamu diplomasisinin bir alt başlığı olarak ele alınmaktadır. Kamu diplomasisi çok geniş bir uygulama alanını içerirken kültürel diplomasi onun bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir.

Nicholas Cull kamu diplomasisi etkinliklerini beş başlıkta toplamıştır. Bunlar: araştırma ve incelemeyi içeren “dinleme”, siyasal ve/veya ekonomik çıkarları korumaya yönelik “savunma”, “değişim diplomasisi”, “uluslararası yayıncılık” ve “kültürel diplomasi”.

Başlangıcı çok eski tarihlere dayanan kültürel diplomasinin temelini millî değerler ile ilgili olduğu açıktır; ulus devletler kendi farklılıklarını, gelişmişlik düzeylerini, itibarlarını kültürel diplomasi aracılığıyla ortaya koymaya çalışmışlardır.

Kültürel diplomasinin değişik tanımları vardır. Bu tanımlarda iki vurgu öne çıkmaktadır: Birinci grup tanımda kültürel diplomasinin ortaklık kurmak için değişime dayalı bir yönelimi olduğu vurgulanmaktadır.

Bir tanıma göre kültürel diplomasi, “ilişkileri güçlendirmek, sosyo-kültürel iş birliği sağlamak, ulusal çıkarları geliştirmek ve benzeri amaçlar için kültürün ya da kimliğin düşünceler, değerler, gelenekler ve diğer yönlerinin değişimine dayalı etkinlikler bütünü”dür. Louis Belanger kültürel diplomasiyi “kültür, eğitim, bilim ve teknik ortaklıkları içeren dış politika faaliyetleri” şeklinde açıklamaktadır. Bu tanımlardaki ortaklık, kültürel diplomasinin temel amacının kültürel öğeler aracılığıyla ulusların birbirlerini tanımasını sağlamak ve bu sayede kurulabilecek iş birliği ve ortaklıklarla barışa katkı yaratabilmek olduğu şeklindedir.

İkinci grup tanımda ise kültürel diplomasinin ulusların kendi kültürel öğelerini bir iletişim kanalı olarak kullanarak kendilerini tanıtmalarına odaklanmaktadır.

Her iki grup kültürel diplomasi tanımını incelendiğinde daha çok amaçlara odaklanıldığını söylemek doğru olacaktır.

Scott-Smith kültürel diplomasının sekiz amacı olduğunu ifade etmektedir. Bunlar: diğer uluslarla diyalog geliştirmek ve güven inşa etmek, kültürel ve siyasal tanımayı sağlamak, ekonomik çıkar sağlamak, ulusal kültürün imajını ve saygınlığını arttırmak, ön yargıları ortadan kaldırmak, ulusal kültürle ilgili olumsuz görüşlerle mücadele etmek, ileride başka alanlarda gerçekleştirilebilecek ortaklıklar için zemin hazırlamak, belirli söylem, inanç veya ideolojilere dayalı bir dünya görüşü ortaya koymak şeklindedir.

Kültürel diplomasi, kültürü içeren bir kavram olmakla birlikte her tür kültürel alışverişi kültürel diplomasi olarak kabul etmek mümkün değildir. Öncelikle kültürel diplomasi, bir ülkenin dış politika amaçlarına yönelik bir etkinlik olmalıdır. Bu yüzden devlet örgütü içinde ve devlet örgütü tarafından desteklenen inisiyatifler kültürel diplomasi etkinliği olarak kabul edilebilir. Kimi bilim insanları geniş bir perspektifle kültürel diplomasi aktörlerini siyasetçiler, kurum ve kuruluşlar, kültür üreticileri ve son olarak da kültürel ürünle karşılaşan kişiler olarak sınıflandırmıştır.

Günümüzde “insanların yabancı bir ülke veya onun resmî kurumları tarafından yapılan yayınların propaganda ile ilişkilendirileceği ve sunulan mesajların da beğenilmeyeceği” bu yüzden de sivil toplum ve özel sektör ile devlet kurumlarının ortaklıklarının çok daha etkin olacağı düşüncesi hâkimdir. Bu nedenle kültürel diplomasi olarak nitelendirilen pek çok etkinlik, giderek daha çok oranda devlet destekli kurumlar, dernekler veya vakıflar aracılığıyla yürütülmeye başlamıştır.

Kültürel diplomasi iki yönlü ya da tek yönlü bir iletişim etkinliği olabilmektedir. Kültürel diplomasının bazı araçlarının, örneğin bir fotoğraf sergisi açmak, tek yönlü iletişime dayalı bir etkinlik olarak kabul edilirken iki ülke arasında öğrenci değişim programı gerçekleştirmek, iki yönlü iletişime dayalı bir etkinlik olarak kabul edilebilir.

Ülkemizde kültürel diplomasi konularına çok fazla önem verilmiş, büyük merhaleler kaydedilmiştir. Bugün dünya, Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın “Dünya Beşten Büyüktür” çıkışının anlamını, önemini ve değerini sadece bir retorik değil, aynı

zamanda insanlığın uyanışı ve daha adil, güvenli, barışçıl bir dünyada yaşaması için samimi bir çağrı olduğu gerçeğini Türkiye'nin dünyanın dört bir yanında sürdürdüğü kültürel diplomasi kapsamında ele alınacak güçlü, etkili faaliyetlerle bütünleştirildiği zaman daha iyi kavrayabilmektedir.

Her bölgesel ve küresel krizde Türkiye'nin bir barış, huzur ve güven iklimi yayan ülke olarak görülmesinin arkasında ülkemizin tüm insanlığa yönelik bu yaklaşımlarının etkisi büyüktür. Türk Kızılay, AFAD, TİKA, Türksoy, Maarif Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, üniversiteler, hayırda yarışan sivil toplum yapılanmaları vb. pek çok kurum ve kuruluş ile ülkemiz ve insanlarımız dünyanın dört bir yanında her renkten, dilden, dinden, inançtan insanın yanında bulunabilmektedir. Dostluğa, kardeşliğe, yardımlaşmaya, dayanışmaya, paylaşmaya ve birlikte büyümeye dayalı yaklaşımlarımız tüm insanlığa adeta bir tohum gibi ekilmektedir. Hepimizi gururlandıran, insanlığa güven ve umut veren Türk dış politikasında ulaşılan başarılarda elbette bu yaklaşımın ve yapılanların iz düşümlerini görmek lazımdır.

Bu çalışma ile kültürel diplomasi konusunda alana akademik bir katkı hedeflenmiş, uzman isimlerce kaleme alınan bölümler okuyucunun tetkik ve takdirine sunulmuştur.

Çalışmanın ortaya çıkmasında emekleri, teşvikleri olan pek çok kıymetli isim bulunmaktadır. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanımız saygıdeğer Prof. Dr. Fahrettin Altun'u kuşkusuz ki ilk olarak zikretmek ve teşekkürlerimizi bildirmek ifa edilmesi gereken bir borçtur. Doç. Dr. Mücahit Küçükylmaz, Doç. Dr. Oğuz Göksu, Prof. Dr. Mehmet Şahin, Dr. Serkan Ökten, Dr. Mariana Popescu Veske kardeşlerim ve tüm yazarlarımız yine bu eserin ortaya çıkmasında büyük katkılar sağlamıştır. Bu vesile ile hepsine ayrı ayrı teşekkür ederim.

Umuyor ve diliyorum ki attığımız bu adımın gerisi gelir, alan yeni çalışmalarla zenginleşir.

01

Teorik Çerçevde Kültürel Diplomasi

01

Teorik Çerçeve de Kültürel
Diplomasi*Zakir Avşar¹**Serhan Koyuncu²***Giriş**

Kültürel diplomasi, kamu diplomasisi çatısı altında yer alan ve etkin bir şekilde uluslararası alanda kullanılan bir diplomasi türüdür. Çağın diplomasi uygulamalarına ilişkin yapılan tanımlamaların ortak bir bileşeni olarak dikkat çeken kamu diplomasisi kavramı, ülkelerin ulusal ve uluslararası kamuoyuna yönelik bakış açılarını içermektedir. Kamu diplomasisinin temel amacı; kamuoylarını anlamak, empati kurmak ve onları etkilemektir. Kamu diplomasisi, aynı zamanda stratejik bir iletişim pratiğidir ve kamuoyunun anlaşılması, bilgilendirilmesi ve etkilenmesi faaliyetlerinin toplamını ifade etmektedir (Krause & Evera, 2009, s. 4). Uzunca bir geçmişe sahip olan kamu diplomasisi kavramı, ilk kez 1965 yılında bugünkü anlamı ile literatüre dâhil olmuştur (Cull, 2009, s. 19). Bu tarihten önce ise kamu diplomasisi kavramını ifade etmek üzere farklı sözcükler de kullanılmıştır. Kamu diplomasisi kullanılan yöntemler açısından propagandadan tümüyle farklı bir yaklaşımdır. Kamu diplomasisinin diğer amaçları, objektif verilere ve gerçeklere dayanan stratejik bir iletişim dilini oluşturmak ve bunu uygulamaya koymaktır (Kalın, 2012, s. 150). Bilindiği üzere, propagandada gerçeklere sıkı sıkıya bağlı bir yöntemden söz etmek mümkün değildir. Kamu diplomasisinin geleneksel tanımı, dış politika hedeflerine ulaşmak için yabancı kamuoylarıyla iletişim kurulmasına da atıfta bulunur (Cull, 2008).

¹ Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İletişim Fakültesi Dekanı.² Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü Öğretim Görevlisi.

Bununla birlikte, kamu diplomasisinin öncelikleri her yüzyılda ve belli dönemlerde farklılık gösterebilmektedir. Leonard ve beraberindeki bilim insanları da (2005, s. 38-52), 2000'li yılların başında kamu diplomasisinin yeni önceliklerinin neler olması gerektiğine yönelik yaptıkları değerlendirme neticesinde, “haber yönetimi”, “stratejik iletişim”, “ilişki inşası”, “iki yönlülük ihtiyacı”, “bağımsızlık ve güven”, “birlikte başarmak” gibi temel özellikler belirlemişlerdir (Leonard, Small & Rose, 2005, s. 38-52). Kamu diplomasisinin bu yeni öncelikleri içerisinde kültürel boyut da ayrı bir yere sahiptir.

Kamu diplomasisi içerisinde kültürel boyut kültürel diplomasiye işaret eder. Clyde ve Richard Kluckhohn'a göre (1954), birey için bellek ne ise toplum için de kültür odur. Kültürün toplum için ne denli önemli olduğuna vurgu yapan bu anlayışa göre, kültürel diplomasi yoluyla doğrudan kamuoylarına ulaşmanın da kamu diplomasisi içerisinde ayrıcalıklı bir konumu bulunmaktadır.

Fiili olarak kamu diplomasisi, olağan dışı durumlarda afet yardımları, burslar, değişim programları, askerî diyaloglar, seminerler ve konferanslar, yayıncılık faaliyetleri vb. dâhil olmak üzere hem devlet hem de devlet dışı aktörler tarafından kullanılan bir dizi tamamlayıcı önlemi içerir. Stratejik olarak yönetildiğinde, politik bir yönü de bulunan bu önlemler, tutarlı bir küresel itibar olarak anlaşılabilir bir ulus markasının oluşmasına katkıda bulunabilir. Uluslararası itibar ve imaj; ülkenin çekiciliği, insan hakları gibi normlara bağlılık, misafirperverlik, kültür ve kültürün küresel boyutta ilgi görmesi gibi çeşitli faktörlere dayanmaktadır (Anholt, 2006, s. 116).

Kültürel diplomasi, kamu diplomasisinin merkezî bir unsurudur. Fakat bununla birlikte kendi başına da güçlü bir uygulama özelliği bulunmaktadır. Kültürel diplomasi; dil, din ve tarihsellik de dâhil olmak üzere bir toplum tarafından kolektif kimliğin yaratılması ve sürdürülmesi için inşa edilen her şeyi kapsayan kültürü ifade etmektedir. Kültürel diplomasiyi kullanan ülke, kendisine karşı bir hayranlık veya takdir uyandırmak için kültür ve değerlerinin yumuşak güç potansiyelini en üst düzeye çıkarmaya çalışır. Bununla birlikte, örneğin, yabancı ülkelerdeki kültürel faaliyetlere sponsorluk, yurt dışında kültürel içerikli konferanslar düzenlemek, festivaller ve sergiler organize etmek gibi uygulamalar da kültürel diplomasi çerçevesinde değerlendirilebilir. Kültürel eylem ajansları da kültürel diplomasiye

hizmet eder (örn. Fransız Enstitüsü, Goethe Enstitüsü, Konfüçyüs Enstitüsü) (Van Ham, 2008).

Kültürel diplomasi, ortak değerlere dayalı anlaşmalar tasarlamak ve tesis etmek amacıyla dünya ulusları arasındaki iletişim ve etkileşim düzeyini iyileştirme girişimi olarak da tanımlanabilir (Ninkovich, 1996, s. 3). Cummings'e göre ise kültürel diplomasi, ortak hedeflere ulaşmak için fikirlerin, bilgilerin, sanatın, yaşam tarzının, değerler sisteminin, geleneklerin ve inançların değiş tokuş edilmesidir (Cummings, 2003, s. 1). Bu doğrultuda, hükümetler tarafından uygulanan "dünya ile etkileşimi yönetme tekniği" olan diplomaside, bu yönetimi uygulamak için çeşitli araç ve mekanizmalar kullanılabilir. Siyasi, ekonomik ve güvenlikle ilgili konular geleneksel olarak dış politika söyleminin üç temel alanını oluştururken, uluslararası sistem geleceğinde ülkelerin dış politikası, söz konusu üç alanda ulusal çıkarları güvence altına almak amacıyla tasarlanmakta ve aynı üç tür mekanizma ve araçlarla işler hale getirilmektedir. Bununla birlikte, uluslararası ilişkiler alanındaki pek çok analist, "kültür ve kültürel bileşenlerin" dış politikanın dördüncü direğini oluşturduğunu ve çoğu durumda diğer üç alanın çatısı altında bulunan katmanların da buradan beslendiğini vurgulamaktadır. Kültürel bileşenler aktif bir diplomasinin tasarımı ve başarılı bir şekilde ilerlemesi için zemin hazırlayabilir.

Kültürel Diplomasi Nedir?

Kültürel diplomasi, sanat ve kültürü çeşitli şekillerde kullanan bir hükümet aracıdır. Kültür, farklı ulusların buluşmasını kolaylaştırabilir. Kültürel diplomasi, ilişkiler dondurulduğunda bir kapı aralayıcı olarak hareket edebilir. Kültürel diplomasi ilişkiler zorlaştığında gerilimi azaltabilir. Buna en iyi örnek; New York Filarmoni Orkestrasının 2008'de Kuzey Kore'ye yaptığı ziyarettir. Benzer şekilde British Museum'daki İran sergisi sırasında İngiliz ve İranlı politikacılar buluşabilmektedir. Kültürel diplomasi aynı zamanda savaş halinde olan iki ülkenin, müzakereleri rahat bir zeminde yapabileceği bir ortam da sağlayabilir (Holden, 2011). Buradan da anlaşılacağı üzere, kültürel diplomasinin, ona başvuran ülkeler sayısınca farklı tanımı bulunmaktadır (Zamorano, 2016, s. 169). Kültürel diplomasi, sıklıkla "kamu diplomasisi", "kültürel değişim" ve "propaganda" ile birbirinin yerine kullanılan, giderek daha kafa karıştırıcı ve tartışmalı

bir terim haline gelmiştir. Bu karışıklık, kültürel diplomasinin diğer diplomatik etkileşim türlerinden çok farklı olması gerçeğinden kaynaklanmaktadır. Hükümetler arası iletişim değil, en katı anlamıyla bile hükümetler ile yabancı insanlar arasındaki iletişimdir. Kültürel diplomasi dolaylı olarak geleneksel bir dış politika meselesidir (Gienow-Hecht & Donfried, 2010a, s. 13). Kültürel diplomasi, bir ülkenin sahip olduğu kültürel değerlerle ve ürünlerle ilgilidir. Her ülkenin kendine özel bir ulusal anlatı hedefi bulunabilir ve bu amaçla kültür de bir bileşen olarak kullanılabilir. Ülkeler arasında resmî ve/veya gayri resmî bir kültürel etkileşim yaratan ve bunu sürdüren bir süreç olan kültürel diplomasi (Falk, 2010, s. 7-8) esas olarak ülkelerin dış politika hedeflerini desteklemeyi amaç edinir. Kültürel diplomasi, geleneksel olarak “uluslararası ilişkilerde bir araç ve dış dünyayla etkileşim kurmanın bir yolu” olmuştur (Gienow-Hecht & Donfried, 2010b, s. 11). Kültürel diplomasi, diplomasi sanatının kültürü ön planda tutması ve kullanması anlamına gelir. Bu da kültürel geçmiş hakkında daha fazla farkındalık yaratma potansiyeline sahiptir. Bu tür bir farkındalık, resmî ve gayri resmî aktörler, devletler ve milletler arasında bir etkileşime yol açabilir. Bu etkileşim, genellikle ülkeler arasında çeşitli etkinliklerin veya bir dizi kültürel faaliyetin düzenlenmesi ve bir ülkenin ekonomik, politik ve stratejik alanlarda çıkarlarını savunmada “kültür” aracının kullanılması yoluyla sağlanır. Karşılıklı anlayışı geliştirmek için uluslar ve halklar arasında fikir, bilgi, sanat ve kültürün diğer yönlerinin alışverişi olarak da tanımlanan kültürel diplomasi, farklı ülkelere insanları, birbirlerinin kültürlerini ve geleneklerini öğrenebilmeleri için bir araya getirmeyi amaçlar (Cummings, 2003). Kültürel diplomasi, kültürel ilişki kurulması ile ilintilidir. Kültürel ilişkiler, herhangi bir toplumda yerleşik olan, sınırları aşma ve yabancı kurumlarla bağlantı kurma eğiliminde olan bir yaklaşımdır. Kültürel ilişkiler, doğal ve organik olarak gelişir. Ticaret, turizm, eğitim, iletişim, kitap dolaşımı, göç, medya, evlilikler vb. sınırsız sayıda kültürel ilişki türünden bahsedilebilir. Kültürel diplomasinin ise, ulusal hükümetlere hizmet eden resmî diplomatlar bu doğal akışı ulusal çıkarları ilerletmek için şekillendirmeye ve kanalize etmeye çalıştıklarında gerçekleştiği söylenebilir (Arndt, 2005, s. 18).

Kültürel diplomasi, dünyada modern anlamda kitlelerin ortaya çıkmasıyla eş zamanlı bir geçmişe sahiptir. Bilindiği üzere, modern top-

lum ile modernite öncesi halkları ayıran en önemli göstergelerden biri kitleleşmedir. Buna göre, modern dünyada küçük topluluklar giderek önemsizleşmiştir ve bireyler üst kimlikler yoluyla kendilerini bir kitlenin parçası olarak algılamaktadırlar. Öyle ki muhayyel bir entite olarak kitle, modern dönemde yaşayan herkesin zihninde tartışılmaz bir sözcük olarak yerini almıştır. Kitlesel üretim, kitlesel tüketim, kitlesel göç, kitlesel imha, kitlesel eğitim, kitle sağlığı, kitle iletişimi ve kitle psikolojisi gibi sayısız tamlama, teorileştirme çabaları ile karşımıza çıkan kavramlardır. Modern anlamda kitlelerin ortaya çıkışı 18'inci yüzyıla kadar geriye götürülebilir. 1789 Fransız Devrimi'ne kadar ne Avrupa'da ne de dünyanın geri kalanında bugün kastedilen anlamıyla bir kitlenin varlığı kabul edilmiş değildir. Fransız Devrimi'nden sonra başta insan hakları ve milliyetçilik kavramlarının konuşulmaya başlaması ile eş zamanlı olarak kitlelerin ortaya çıkışından söz edilebilir. Bu kapsamda kitlelerin ortaya çıkışına eşlik eden iki önemli göstergeden bahsetmek mümkündür. Bunlardan birincisi Sanayi Devrimi'ni ortaya çıkaran öncüller, diğeri ise bu öncüllerin hem ortaya çıkmasını hem de ideolojik olarak savunulmasını sağlayan ve matbaanın ortaya çıkması ile ilk adımlarını atan kitle iletişim araçlarıdır (Altun, 2022, s. 5).

Kültürel diplomasi, en önemli yumuşak güç enstrümanlarından biridir. Kültür, yumuşak gücün özellikle de başkaları için çekici olan önemli bir kaynağıdır. Kültürel diplomasi, siyasi, ekonomik ve askerî diplomasinin sunamayacağı bir şey sunar: askerî, siyasi veya ekonomik bir güçle zorlamadan kültür, değerler ve fikirler yoluyla ikna etme yeteneği. Kültürel diplomasi, niceliksel olarak ölçülemese de gücün bu kadar yaygın olduğu ve karşılıklı bağımlılığın etkisindeki dünyada faaliyet gösterme kabiliyetine sahiptir. Kültürel diplomasi-nin birkaç temel gücü vardır. Kültürel diplomasi, tek taraflı bir güç yerine iki yönlü bir bağlantıya sahiptir. Böylece güven inşasına yol açan diyaloglar için ortam sağlar. Kültürel diplomasi alıcıların ilgisi-ni çektiği için insanlar ve kültür arasındaki anlaşılabilirliği arttırabilir. Kültürel diplomasi uzun vadede sonuç verir. Olumsuz diplomatik ilişkilerde bile çatışan taraflardan insanları birbirine bağlayabilir. Bu nedenle, gerilim ve çatışma devam ettiğinde tek uygulanabilir çözüm yolu olarak hizmet edebilir (Schneider, 2006, s. 196).

Bunun yanında, kültürel diplomasi aynı zamanda bir savaş aracıdır. Soğuk Savaş, geleneksel bir siyasi-askerî çatışma değil, küresel ölçek-

te ve tarihsel emsali olmayan ideolojik ve kültürel bir rekabetti. Kültürel araçların savaş silahı olarak kullanılmasını önceki yüzyılların dinî ve kültürel çatışmalarından ayıran şey; kitle iletişim araçlarının ortaya çıkması nedeniyle bir çatışma sahnesi olarak kitlelerin varlığıydı. Burada savaş, kültürel değişim veya kültürel diplomasi kılıfı içinde yürütüldü. Kültürel araçların birer savaş aracı olarak kullanılması, kültürel diplomasinin ne olduğu veya olması gerektiği konusunda tercih edilen bir anlayış değildir. Bununla birlikte, bu şekilde kullanımlarının tarihî göz önüne alındığında, “kültürel diplomasi” kavramının tanımının bu boyutunun da göz ardı edilmemesi gerekmektedir (Arndt, 2005, s. 6).

Kültürel diplomasi aynı zamanda siyasi, diplomatik veya diğer ulusal güvenlik odaklı gizli ve açık kaynaklı bilgilerin toplanmasında önemli bir bileşendir. Bu elbette kültürel diplomatik faaliyetlere katılanların istihbarat toplayıcıları olduğu veya olması gerektiği anlamına gelmemelidir. Bunun yanında, kültürel diplomasi faaliyetlerinin yararlı etkilerini en üst düzeye çıkarmak için bu faaliyetleri yürütenlerin veya koordine edenlerin tam olarak istihbarat faaliyetlerinden uzak durmaları gerekmektedir. Ayrıca, kültürel diplomatlar ve kültürel diplomatik faaliyetlere katılanlar, çoğu zaman, büyükelçiliğe bağlı siyasi görevlilerin sahip olmadığı dış siyasi koşullar ve yabancı kamuoylarının tutumları hakkında bilgi sahibidir. Kültürel diplomatik katılımcılar ayrıca, istihbarat veya benzeri bilgi kaynağı niteliği taşımayan, ancak kişisel ilişki ağları bu tür bir hizmete yol açabilecek kişilerle ilişkiler kurar ve geliştirir. En iyi bilgi toplama operasyonları, kişisel ilişkilerin genişletilmesi yoluyla gerçekleştirilmiştir. Kültürel diplomasi, bu fikir ve ideallerin etkili bir şekilde yayılmasını içerdiği ölçüde potansiyel kaynak havuzunu artırır. Kültürel diplomasi; siyasi eylem, siyasi savaş ve yıkımla da bütünleştirilebilir. Stratejik psikolojik operasyonlar da kültürel diplomasinin bir parçası olabilir. Hükûmetler, kültürel diplomasiyi gündelik siyasetle ilişkilendirmeden etkin şekilde kullanabilir. Bu şekilde kullanıldığında kültürel diplomasi, paradoksal olarak muazzam bir pozitif politik etkiye sahip olacaktır. Bu nedenle, kültürel diplomasi, barış elçisi olunması, yabancı tıbbi yardım, afet yardımı, burslar, kalkınma yardımları vb. diğer kamu diplomasisi örneklerinde olduğu gibi birçok durumda çeşitli hükûmet ve hükûmet dışı katılımcılar tarafından stratejik olarak üstlenilebilir (Lenczowski, 2007, s. 8-9).

Kâr amacı gütmeyen uluslararası bir kuruluş olan Kültürel Diplomasi Enstitüsü (ICD) de kültürel diplomasiyi “ilişkileri güçlendirmek, sosyo-kültürel iş birliğini genişletmek ve ulusal çıkarları desteklemek için fikirlerin, değerlerin, geleneklerin, kültür ve kimliğin diğer yönlerinin devlet, özel sektör veya sivil toplum tarafından değişime dayalı eylemler” olarak tanımlamaktadır. Enstitü, kültürel diplomasinin beş temel ilkesini şöyle sıralamaktadır:

- ❑ Kültürel çeşitlilik ve mirasın tanınması ve saygı gösterilmesi;
- ❑ Küresel kültürler arası diyalog;
- ❑ Uluslararası düzeyde insan haklarının korunması;
- ❑ Adalet, eşitlik ve karşılıklı bağımlılık;
- ❑ Küresel barış ve istikrar (Kültürel Diplomasi Enstitüsü, 2022).

Uluslararası ilişkiler alanındaki realist yaklaşımçılar, her ne kadar kültürel diplomasinin devletin gücü üzerinde doğrudan bir etkisi olmadığını veya bir ülkenin uluslararası sistemdeki yerini belirlemediğini ve sonuç olarak göz ardı edilebileceğini iddia etseler de, bu iddiaya karşı “yumuşak güç” terimini ortaya atan Joseph Nye, kültürel diplomasinin 21’inci yüzyılda uluslararası arenayı etkilemenin kilit araçlarından biri olduğunu vurgulamaktadır (Umińska-Woroniecka, 2016).

Kültürel diplomasi (veya kültürler arası diplomasi) yüzyıllardır var olagelen bir uygulamadır. Kültürel diplomasi, bir kavram olarak son zamanlarda ortaya çıkmış gibi görünse de aslında tarih boyunca uygulamaları görülebilir. Bu nedenle kültürel diplomasinin yüzyıllardır uluslararası alanda etkili olduğu söylenebilir. Kavramın ilk kullanımı ise 1959 yılında ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından gerçekleşmiştir. ABD Dışişleri Bakanlığına göre kültürel diplomasi; farklı uluslardan insanlar arasında resmî ilişkilerin yürütülebileceği daha iyi seviyede bir uluslararası güven ve anlayış ortamı yaratmaya yardımcı olmak için doğrudan ve kalıcı temas kurulmasıdır (ABD Dışişleri Bakanlığı, 2022). Bununla birlikte kimi dönemlerde (örn. iki dünya savaşı arasında) “kültürel diplomasi” kavramı yerine “kültürel propaganda” kavramının kullanıldığı görülmektedir. Özellikle bu dönemde kültürün bir propaganda aracı olarak kullanılabilmesi üzerinde sıklıkla durulmuştur.

Soğuk Savaş süresince propaganda ile bu ilişkilendirme nedeniyle uzun yıllar olumsuz bir çağrışıma da sahip olan kültürel diplomasi-nin kamu diplomasisinin temel bileşeni olduğu ve kültürel unsurlar aracılığıyla insanlara ulaşmayı amaçlayan diplomatik davranışları açıklamak için kullanıldığı savının yanında, kimi teorisyenlerce bu iki kavram iki farklı yapı ile açıklanmaya çalışılmıştır. Özünde kül-türel diplomasi, dış politika hedeflerini ilerletmek için o ulusun kül-türel ürünlerinin ihracatını desteklemek amacıyla tasarlanmış bir ulusal politika setidir. Kamuoyunun yabancı bir hükûmete veya ya-bancı bir devlete karşı olan tutumunu etkilemeye teşvik etmek için tasarlanmış herhangi bir politika olarak yorumlanabilen kültürel diplomasi, kültürün ana eksen olarak kullanılmasının gerekliliğini vurgular (Aguilar, 1996, s. 10-11).

Ülkelerin sahip oldukları kültürel kurumlar, uluslararası alanda her zaman bir yönüyle politik bir işlevi yerine getiren bir aktör olarak dip-lomaside yer almıştır. Örneğin, müzeler kültürel turizmi geliştirerek veya yabancı ülkelerle diplomatik diyalogu kolaylaştırarak sınırlar arasında kültürel köprüler kurma hedefiyle ulus devletlerde gelenek-sel olarak önemli kültür politikası aktörleri olmuştur. Londra'daki British Museum, 1753'te Parlamento tarafından belirlenen temel il-keleri izleyerek kuruluşundan bu yana önemli bir diplomatik aktör olarak hizmet vermektedir. Bu müzede ziyaretçiler hem eski hem de daha yeni kültürel öğeler aracılığıyla çağdaş siyaset ve uluslararası ilişkilere dair ipuçlarına tanıklık etmektedir (MacGregor, 2004).

Kültürel diplomasi bireye odaklanarak ülke çıkarlarına hizmet etme-yi amaçlamaktadır. Bu kapsamda kültürel diplomasi-nin genel uygulama alanları; yabancı halkları etkilemek, yabancı halklar tarafından benimsenmek ve yabancı halkların, kendilerinden yana olmasını sağlamak şeklinde sıralanabilir (Aydemir, 2018, s. 58). Kültürel dip-lomasi pratik kullanımda iki farklı boyutu içerir. Kültürel diplomasi araçsal veya doğrudan bir güç olarak kullanılabilir. Araçsal boyutta güç, farklı etki araçları yoluyla bir tarafın belirgin kimlik özelliklerini diğer taraf karşısında güçlendirerek veya sınırlayarak işler. Araçsal bakış açısı, rolüne başvurulmuş enstrümanların özneler üzerinde na-sıl etkide bulunduğu odaklanır. Bu güç, iletişimi başlatan kaynağa özgüdür ve alıcı tarafın algılarında değişikliğe yol açan belirli retorik, psikolojik veya sosyal etki araçlarına odaklanır. Buna karşın, doğrudan güç anlayışının dönüştürücü yönü her iki tarafı da eşit olarak

birbirlerinin kimliklerini şekillendirdikleri bir süreci içerir. Kültürel diplomasiden bahsedilirken “kültürel küreselleşme” kavramını da hatırlamak gerekir. Kültürel küreselleşme; çağdaş değerlerle geleneksel normların, sembollerin ve söylemlerin bir arada var olabilmesini olanaklı hale getiren, Batı kaynaklı belirli kültürel kalıpların evrenselleşmesine uygun bir zemin hazırlarken yerel değerler ile geleneklerin yeniden canlanmasına da fırsat tanıyan çok boyutlu bir süreçtir (Keyman, 2001, s. 8). Kültür kavramını oluşturan maddi ve manevi değerlerin, yaşam biçiminin, estetiğin ve düşünüş tarzının toplumlar arasında paylaşımını temel alan kültürel diplomasi, toplumları birbirine yakınlaştıran önemli bir yaklaşımdır (Purtaş, 2013, s. 2).

Kültürel diplomasi, bir ülkenin diğer milletlerden insanları kendi kültürüne, toplumuna ve insanlarına çekerek farklı ülkelerden insanlar arasında kişisel bağlantıları güçlendirip bir ülkenin, siyasi ideallerini ve politikalarını yabancı izleyicilerin gözünde daha çekici hale getirmesini sağlar. Bir ülkenin kültürü, oluşturduğu cazibe sayesinde, arzu edilen sonuçları elde etme olasılığını artırır. Kültürel diplomasi programları, farklı ülkelerden insanlar arasında etkileşim için ortam oluşturur. Böylece farklı milletlerden insanlar arasında dostlukların ve güçlü bağlantıların kurulması için zemin hazırlar. Kültürel diplomasi, diğer halklarla bir “güven temeli” oluşturmaya yardımcı olur. Politika yapıcılar, siyasi, ekonomik ve askerî anlaşmaları bu güven zemini üzerinde inşa edebilirler (ABD Dışişleri Bakanlığı, 2022).

Güç, geleneksel olarak uluslararası ilişkiler disiplininde merkezî bir konuma sahip olsa da kültür bu alanda görece yeni bir eğilimi temsil etmektedir. 1980’lerden itibaren kültürün uluslararası ilişkiler konusunda ayrı bir akademik çalışma alanı haline gelmesi yönünde bir eğilim ortaya çıkmıştır. Bu eğilim, tarihsel araştırmaları zenginleştirirken, aynı zamanda uluslararası ilişkiler disiplini “sert güç” ve “yumuşak güç” olarak iki temel bölüme ayırmıştır. Bu doğrultuda, kültür ve güç ne ayrılmaz bir şekilde ne de hiyerarşik olarak iç içe geçmiştir. Fakat birbirinden bağımsız olarak var olabilirler ve birbirlerine karşı çıkabilirler. Uluslar politik olarak zayıf ama kültürel olarak çok güçlü olabilir ama bunun tersi de geçerlidir. Örneğin, Kanada diplomatik bir kilit oyuncudur. Fakat çok az insan Kanada kültürünü neyin oluşturduğunu söyleyebilir. İki ülke arasındaki siyasi ilişkiler kötüye giderken kültürel ilişkiler tersi yönde bir gelişme gösterebilir. 1930’larda, Japonya’nın güçlü kültürel diplomasi atağı sayesinde

ABD'nin Japon medeniyetine yönelik hayranlığı yoğunlaşırken Çin üzerindeki çatışmalar nedeniyle ABD ve Japonya arasındaki siyasi ilişkiler kötüleşmiştir. İran'ın İran medeniyetinin hazinelerine odaklanan kültürel diplomasisi yurtdışında beğeni toplarken ülkenin nükleer programıyla ilgili uluslararası endişeler devam etmektedir (Gienow-Hecht, 2016, s. 232).

Tarihsel Olarak Kültürel Diplomasi

Kültür, ülkeler arasındaki bağların geliştirilmesi ve ulusal sanat ürünlerinin yayılması dışında dış politika aracı olarak da ayrı bir kullanıma sahiptir. Ancak kültürel diplomasi ile eş anlamlı olarak kullanılan kültür propagandası ile tarihte bazı devletlerin sömürgeci anlayışlarını güçlendirmeye çalıştıkları da görülmektedir. “Kültürel sömürgecilik” olarak da isimlendirilen bu yaklaşım, Afrika ve Asya'da genellikle Fransız, İngiliz, İspanyol ve Portekizlilerle ilişkilendirilmiştir. Benzer şekilde, Nazi rejimi de kültürel siyaseti, milliyetten bağımsız olarak Almanca konuşan bir kimlik yaratmak ve sözde Aryan ırkının diğerlerine, özellikle de Slavlara ve Yahudilere karşı kültürel üstünlüğünü iddia etmek için özellikle saldırgan bir şekilde kullanmıştır (Mulcahy, 2010, s. 10).

Kültürel diplomasinin tarihî uluslararası ilişkiler tarihî kadar eskiye dayanır. Antik çağda kimi ülkeler, klasik anlamdaki savaşın yanında kültürlerini de birer güç aracı olarak kullanmışlardır. Örneğin Romalı olmak, o dönemde yaşayan insanlar açısından bir ayrıcalık sayılıyordu. Öyle ki Romalı olmak, düşman devletlerin vatandaşları tarafından bile arzu edilen bir şeydi. Sosyal ve hukuksal sistemi, refah seviyesi, altyapı olanakları vb. etkenler, Roma'nın gerçekleştirdiği fetihlerde de kolaylık sağlamaktaydı. Böylece Roma, sadece bir coğrafi konum olmaktan öte kültürel bir kavramı da temsil etmekteydi. Romalı olmak, Roma kültürüne de dâhil olmak anlamına gelmekteydi. Halk arasında ortak bir kültürel bağın korunması, Roma İmparatorluğu'nun etnik olarak çok farklı kökene sahip üyelerini bir arada tutan güçlü bir bağ haline gelmişti. 19'uncu yüzyıldan itibaren ise Avrupa'daki ulus devletler kültürü daha genel düzeyde dış ilişkilerin bir parçası olarak kullandılar. Örneğin, Fransız kültürünün etkileri bugün Levant'ta, Çinhindi'de ve Afrika'daki eski Fransız kolonilerinde hâlâ güçlüdür. Fransız kültürü, 19'uncu yüzyıldan beri Alliance Française gibi özel kuruluşlar tarafından desteklenmeye devam etmek-

tedir. Bunun yanında Fransız medeniyetini yayma çabalarının kapsam olarak sadece kültürel nitelikte olmadığı da açıktır. Fransa'nın sömürgelerinde gerçekleştirilen faaliyetlerle Fransız dilini kalıcı hale getirmek ve bu coğrafyalarda siyasi egemenliği sürekli kılmak asıl amaç olmuştur. Büyük Britanya ise 1934'te British Council'ı kurarak resmen kültürel diplomasi alanına girmiştir. British Council'ın resmî amacı; "İngiliz yaşamını ve düşüncesini yurt dışında daha yaygın şekilde bilinir kılmak, İngilizcenin öğrenimini teşvik etmek ve İngilizlerin edebiyat, bilim ve güzel sanatlara yaptığı güncel katkıları yurt dışında erişilebilir kılmak" olarak belirlenmiştir. British Council'ın ardından İngiltere, Birleşik Krallık ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri de dâhil olmak üzere, eski İngiliz kolonileri arasında hâlâ yakın bağları sürdürmeye çalışan English Speaking Union and Rhodes Scholarship Society gibi özel kuruluşlar da kültürel diplomasi alanındaki çalışmalara katılmıştır. Bunun yanında Winston Churchill, İkinci Dünya Savaşı'nın en kasvetli döneminde Britanya'yı savunmak için İngiliz dilini seferber etmiş olmakla itibar etse de ABD'li-ler, Kanadalılar, Avustralyalılar ve Yeni Zelandalılar için atalarından kalma bir mirasa karşı var olan duygusal bir bağın yanı sıra ortak bir kültürel mirasa ve demokratik siyasi geleneğe yönelik bağlılık da bu ittifakın sağlanmasında güçlü bir rol oynamıştır (Mulcahy, 2010, s. 9-10).

Tarihsel olarak bakıldığında, kâşifler, gezginler, tüccarlar ve sanatçılar tarih içerisinde birer "kültürel diplomat" olarak kabul edilebilir. Gerçekten de farklı kültürlerle etkileşime giren herhangi bir kişi; sanat, spor, edebiyat, müzik, bilim, işletme ve ekonomi gibi birçok alanda ülkeler arasında gerçekleşebilecek bir kültürel alışverişi kolaylaştırıcı bir rol üstlenebilir. Tarih boyunca halkların etkileşimi, dil, din, fikir, sanat ve toplumsal yapıların alışverişi, farklı gruplar arasındaki ilişkileri sürekli olarak dinamik tutmuştur. Örneğin, düzenli ticaret yollarının kullanılması, tüccarlar ve hükümet temsilcileri arasında sık sık bilgi, kültür ve fikir alışverişi sağlamıştır. Bu tür bilinçli kültür ve bilgi alışverişi çabaları, kültürel diplomasinin erken örnekleri olarak kabul edilebilir. Bugün ise uluslararası ilişkiler disiplini içinde önemli bir yeri olan kültürel diplomasi, güncel bir akademik araştırma alanıdır ve kendisini bağımsız bir teori ve uygulama alanı olarak başarıyla kurmuştur (Kültürel Diplomasi Enstitüsü, 2022). Ayrıca, kültürel diplomasinin gelişimi "hakikat"

kavramıyla da yakın bir ilişkiye sahiptir. Çünkü kültürel diplomasiyi propagandadan ayıran en temel nitelik; kültürel diplomasının hakikate bağlılığıdır. Tarihsel gelişim içerisinde kimi zaman propaganda ile eş anlamlı olarak kullanılsa da propagandanın gerçeklerden uzak bir yönü var iken kültürel diplomasi hakikat temelinde inşa edilir. Kültürel diplomasının propaganda sözcüğü ile eş anlamlı kullanımı aslında büyük bir yanılgıdan ibarettir. Kültürel diplomasi hakikat kavramını temel alır. Hakikat, tarih boyunca insanlığı en çok meşgul eden kavramlardan biri olagelmiştir. Olayların, eşyaların ve canlıların iç yüzünü anlamakla ilgili çabaların bir biçimde hakikat kavramı ile yollarının kesiştiği ve başta felsefe olmak üzere insan bilgisinin hakikati tanımlamak üzere işe koyulduğu bir gerçektir. Bu çerçevede ortaya çıkan tanımların, siyasetten gündelik yaşama kadar insanlık halleri üzerinde derin etkileri ortaya çıkmıştır. Özellikle 1960'lı yıllarda Kıta Avrupası'nda gündeme gelen post-yapısalcılık dalgasının da etkisiyle, 1970'li yıllarda Amerikan üniversitelerinde tartışılmaya başlanan ve kısa süre içerisinde tüm dünyayı etkisi altına alan post-modernizm akımı ve onun önermesi olan “hakikatin müphemliği” yaklaşımı, insanlık tarihinde zaman zaman karşılaşılmış olan bu bakış açısının en yakın tarihli temsili olarak karşımıza çıkmaktadır. Postmodern felsefecilerin, günümüzde insanlığın hakikatle kurduğu çetrefilli ilişkinin entelektüel tarafını temsil ettikleri düşünülmektedir (Altun, 2021, s. 368). Bu entelektüel ilişki kültürel diplomasiyi de önemli ölçüde etkilemiştir.

Yakın Dönemde Kültürel Diplomasi

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi, dünyada politik, ekonomik ve kültürel olarak dramatik değişiklikler için zemin hazırlamıştır. Yine de bu değişikliklerin ortaya çıkması neredeyse yarım yüzyıl almıştır. Batı'da siyasi, ekonomik ve kültürel milliyetçilik gözden düşmüştür. Bu ortamda UNESCO'nun 1957'de “Doğu ve Batı Kültürel Değerlerinin Karşılıklı Değerlendirilmesine İlişkin Doğu-Batı Büyük Projesi”-ni başlatması, 20'inci yüzyıldaki ilk ve en önemli kültürel diplomasi uygulaması olarak değerlendirilebilir. Bu son derece iddialı girişim, kültürel ilişkileri ve bölgeler arasında -özellikle de Avrupa ve Asya arasında- “kültürel değerlerin” değişimini teşvik etmek için organize edilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası uluslararası düzenin karşılaştığı zorluklara ve Soğuk Savaş gerilimlerine çözüm bulmayı amaçla-

yan proje; sanat, folklor, müzik, zanaat, edebiyat, sinema ve arkeoloji aracılığı ile barışın sürekli kılınmasını amaçlamıştır. Avrupa Birliği'nde de üye devletler arasında kültür alanında etkileşimi arttırmak amacıyla 2016 yılında Avrupa Kültürel Diplomasi Platformu kurulmuştur. Ayrıca 2021'de de AB içerisinde ulusal kültür enstitüleri ağı (EUNIC 2021) oluşturulmuştur. Bu çalışmalar, Avrupa Komisyonu tarafından 2016 yılında başlatılan “Ortak İletişim Kültürü - Uluslararası Kültürel İlişkilere Yönelik Bir AB Stratejisine Doğru” isimli girişim ile doğrudan bağlantılıdır.

Kültürel Diplomasi Araçları

Kültürel diplomasi, halkın gerçek anlamda aktif olması üzerine kuruludur ve kültürü diğer ülkelerle paylaşmak artık tek yönlü bir etkileşim olarak kabul edilmemektedir (Snow, 2009, s. 8). Müzeler de uluslararası ziyaretçileri eğitici müze faaliyetlerine aktif olarak katılmaları için teşvik ederek kültürlerarası fikir alışverişini daha da kolaylaştırabilir ve tanıtımını yaptıkları kültürel içeriğe daha fazla izleyici çekebilir. Müzelerin sahip olduğu kültürel miras ile yeni dijital kültürel içerik oluşturma arasındaki ilişkinin etkin yönetimi, aktif katılımlı yöntem ile kültürlerin daha kolay anlaşılmasına katkı sağlayabilir. Diğer kültürleri anlamının ve takdir etmenin öğrenme deneyimleri yoluyla daha kolay olduğu dikkate alındığında, etkili kültürel diplomasi için müzelerin eğitim işlevi üzerinde özenle durulmalıdır. Müzeler, geleneksel olarak ziyaretçiler için yalnızca bir bilgi kaynağı olan eğitim kurumları gibi hizmet etmiş olsalar da son yıllarda müzelerin eğitim rolünün öneminin de farkına varılmıştır (Dierking, 2006). Hem öğrenme hem de katılım fırsatları sunan böyle bir proje, 2010 yılında British Museum tarafından BBC ile iş birliği içinde geliştirilmiş ve uygulanmıştır. BBC Radio 4'teki “100 Nesnede Dünyanın Tarihi” adlı eğitim dizisi, sergilenen nesnelerin hikâye anlatma güçleri arasında bir bağ kurmayı amaçlamış ve pek çok ülkeden insana ulaşmıştır. British Museum'un BBC ile olan bu ortaklığı, projeye radyo, televizyon ve çevrimiçi medya platformları aracılığıyla mümkün olan en geniş erişimi sağlamıştır. Bunun yanında sinema endüstrisi, televizyon dizileri, dijital platformlar, müzik kültürü vb. de kültürel diplomasi araçları olarak kabul edilebilir. “Hallyu” olarak bilinen “Kore Dalgası” bu konuda verilebilecek en iyi örneklerden biridir. “Kore Dalgası”na “K-Pop” ve “K-Drama” öncülük etmektedir ve

bu tür kültürel girişimler Güney Kore'de resmî olarak da desteklenmektedir.

Kültürel Diplomasi'nin İki Hedefi: Ülke İmajı ve Ulus Markalama

İmaj kelimesinin sözlük anlamı; duyularla algılanan, bir uyarıcı söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesne ve olaylardır. Bir ülkenin imajı ise “ülke hakkında sahip olunan inançlar, fikirler ve izlenimler dizisi”ne bağlıdır. İmaj genellikle kamu diplomasisi, uluslararası algı ve uluslararası ilişkilerle ilişkilendirilen ulusal markaya atıfta bulunur (Zhang, Meadows III, 2012, s. 77). Ayrıca, bir ülkenin vatandaşlarının diğer ülke halklarına duyduğu güveni, bireylerin diğer ülkenin bireylerine olan sevgisini ve o ülke ile etkileşime girme arzusunu geliştirir (Laroche, Papadopoulos, Heslop & Mourali, 2005, s. 100–101). İmaj yaratılması olumlu ya da olumsuz, çok çeşitli iletişim kaynaklarını ve etkileşimli aktörleri kapsayan çok karmaşık, uzun vadeli bir süreçtir. Burada medya, süreçle ilgili bilgilerin halka iletilmesinde kilit bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte günümüzde uluslararası iletişim, belirli bir devleti, kuruluşu veya kurumu temsil etmeyen sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilmektedir. Tüm bu iletişim yolları bir ülkenin kamuoyu algısını etkileyebilir. Devletler de uluslararası imajlarını yükseltmek için sahip oldukları kaynaklara göre farklı stratejiler kullanabilirler. Bu stratejiler yönetilebilir fakat genellikle uluslararası imaj ilk olarak bir ülkenin iç dinamikleri tarafından oluşturulur. Bir ülkenin olumsuz iç gelişmelerle karşı karşıya kalması, yabancı medyanın bu gelişmelere ilgi göstermesi ve dünyaya buna dair bilgi aktarması, o ülkenin uluslararası algısını da etkiler. Bilindiği gibi, bir ülkenin yumuşak gücü kültür, değer ve politika kaynaklarına dayanır. Yumuşak güç, etki etme ile eş anlamlı değildir. Etki; zorlama veya ödeme biçimindeki sert güce de dayanabilirken; yumuşak güç, çok önemli bir bileşen olmasına rağmen, iknanın veya ikna etme yeteneğinin ötesinde bir olgudur. Ancak yumuşak güç, davranışsal açıdan bakıldığında, çekici olma yeteneğini gösterir; bu ise çekim gücü ile ilişkilidir. Yumuşak güç aynı zamanda demokratik politikalar bütünüdür. Kültürel diplomasisi faaliyetleri yoluyla ülkenin uluslararası imajı arttırılabilir (Saliu & Llundji, 2022, s. 64).

Ülkeler açısından imaj yönetimi kültürel diplomasisinin önemli bir alanıdır. Ülkeler kültürel diplomasisi ile elde edebilecekleri sonuçla-

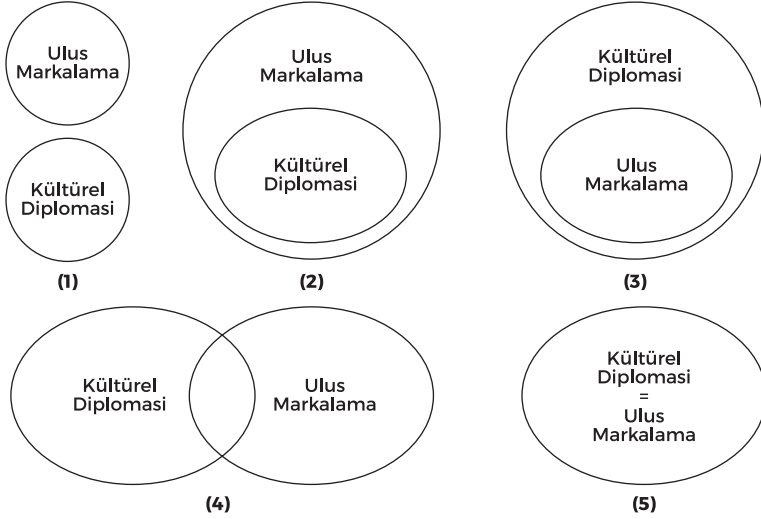
rın onların imajlarına doğrudan katkıda bulunmasını isterler. İmaj “tüm bileşenlerle elde edilen toplam değer” olarak tanımlanabilir (Fomburn, 1996, s. 37). “Kamu diplomasisi” kavramı literatüre ilk dâhil olduğu dönemlerde imaj yönetimi ile yakın bir ilgi kurulduğu görülmektedir (Szondi, 2009). Bir ülkenin imajı işlevsel boyut, normatif boyut ve estetik boyuta göre şekillenmektedir. İşlevsel boyut, ülkenin siyasi ve ekonomik performansına; normatif boyut, ülkenin norm ve değerlerine ilişkin inançlara; estetik boyut ise ülkenin kültürüne, tarihine ve doğal çekiciliğine atıfta bulunur (Buhmann & Ingenhoff, 2015). Bir ülkenin imajının doğru bir şekilde yönetilmesi, ülkenin ekonomik potansiyeline dünya pazarlarında rekabet edebilme avantajı da sağlayabilir. Bunun için ülkeye ait bir ulusal imaj yaratma ve sürdürme konusunda hükûmetlere de görevler düşer (Jaffe & Nebenzahl, 2001, s. 396).

Ulusal İmaj Yönetimi				
Hedef Markalama	Ulus Markalama	Kültürel Diplomasi	Kamu Diplomasisi	Algı Yönetimi
(Pasif)	Medya		(Aktif)	

Tablo 1. Ulusal İmaj / İtibar Yönetimi (Szondi, 2009, s. 298).

Yukarıdaki tabloda ulusal imaj yönetiminin alt kategorileri yer almaktadır. İmaj yönetiminde medya kilit bir rol üstlenmektedir. İmaj yönetiminde algısal yönlendirme de önemli yer tutar ve medya burada çok aktif bir şekilde kullanılır. Ulusal imaj yönetimi, kültürel diplomasisinin önemli amaçlarından biridir. Kültürel diplomaside medya, aktif bileşenlerden biridir. Kültürel diplomasiden ulus markalamaya doğru ilerleyen süreçte ise medya pasifleşir ve hedef markalamada

medya tamamen pasif bir konuma erişir. Ülkeler, imajlarını sürekli şekilde ölçerek değerlendirme ve yönetme eğilimindedirler. Burada önemli olan; ülkelerin, imajlarını ölçecek mevcut araçlarının olup olmadığıdır (Passow, Fehlmann, & Grahlow, 2005, s. 309).

Şekil 1. Szondi'nin modelinin (2008, s. 14-15) ulus markalama ile kültürel diplomasi arasındaki ilişkiye uyarlanması

Yukarıdaki şekilde görüldüğü gibi, ulus markalama ile kültürel diplomasisi arasındaki ilişki beş grupta incelenebilir. Birincisi, birbirinden bağımsız, aralarında ilişki olmayan ve ortak paylaşım alanı da bulunmayan iki ayrı kavram olduğunu belirten görüştür. Diğer yaklaşıma göre ise ulus markalama kamu diplomasisini kapsar. Bunun karşıtı olan görüşte ise kamu diplomasisi ulus markalamayı içerisinde barındırır ve onu kuşatır. Bir diğer yaklaşımda ise kamu diplomasisi ile ulus markalamasının kesişen yönleri bulunmaktadır. Son görüşe göre ise kamu diplomasisi ile ulus markalama birbirine tamamen eşit iki alandır (Tayfun, 2015, s. 6). Ulus markalama sürecinde ülkenin (varsa) olumsuz imajları olumlu yönde değişim gösterir. Cezbedici kültürün markalaştırılması, ülkenin tanıtılması, sanatsal-kültürel etkinliklerin, reklam kampanyalarının düzenlenmesi yoluyla farkındalık ve bilinirlik düzeyi artırılır (Szondi, 2008, s. 19).

“Ulus markalama” kavramı ilk kez Anholt tarafından 1996 yılında kullanılan bir kavramdır. Ulus markalama ile kamu diplomasisi arasındaki ilişkiyi irdeleyen çalışmalar, kamu diplomasisinin ulus

markalamanın bir aracı olduğunu belirtmektedir. Ulus markalama, kültürel diplomasının amaçlarından biridir ve ülkenin uluslararası alandaki çekiciliğini ve tanınırlığını arttırmayı hedefleyen bir yaklaşımdır. Ülke imajı ve ulus markalamasının dayandığı ulusal projeksiyon anlayışı, araçsal güç yaklaşımının temsilcisidir. Kùltürler arası iletişimin en önemli rolünün yabancıların zihninde olumlu bir ulus imajı oluşturmak, ulusal siyasi ve ekonomik politikaları teşvik etmek, desteklemek ve devletlerin uluslararası alanda çıkarlarını güvence altına almak olduğu fikrine dayanmaktadır. Ulusal projeksiyon anlayışı, tek yönlü bir iletişim modeli üzerine kuruludur ve yapılandırmacı bir yöntem içinde, küresel izleyicilere ulusal kültürel değerleri ve inançları sunan ve empoze eden belirli bir sosyal inşa sistemi olarak değerlendirilebilir (Herz, 1981, s. 187).

Halkla İlişkiler ve Kültürel Diplomasi İlişkisi

“Halkla ilişkiler”in çok sayıda tanımı bulunmaktadır. Rex Francis Harlow’a göre halkla ilişkilerin karşılıklı iletişimi ve anlayışı oluşturmaya ve devam ettirmeye yardımcı olan bir yönetim görevi vardır (Canpolat, 2012, s. 96). “Halkla ilişkiler” ve “propaganda” iç içe geçmiş, çoğu kez örtüşen, birbiri ile yakın ilişkide olan kavramlardır. Propaganda, reklam, halkla ilişkiler gibi etkinlikler, genellikle bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmektedir. Bu nedenle de yöntemlerden birinin olumsuz imajı diğerlerini de olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Bu durum yöntemin, araç ve tekniklerin benzerliğinden, bazı durumlarda ise nihai amacın ortak oluşundan kaynaklanmaktadır (Biber, 2003, s. 49). Bu nedenle de propagandanın sahip olduğu olumsuz imaj halkla ilişkileri de içine almakta, böylece halkla ilişkilerin olduğundan farklı bir kimliğe bürünmesine neden olmaktadır. Halkla ilişkiler ile propaganda arasındaki ilişki düzlem boyutundadır. Asimetrik halkla ilişkiler, propaganda niteliği kazanır. Destekleyiciler (organizatörler), propaganda yürütenler, lobi faaliyetlerini yönetenler ve diğerleri asimetrik halkla ilişkilerin özneleridir. Simetrik bir halkla ilişkiler herhangi bir ülkenin ya da tüm dünyanın toplumsal iletişim sistemlerinin değerli bir bileşenidir (Grunig, 1993, s. 149). Simetrik halkla ilişkilerin barışçıl bir fonksiyonu da vardır. Simetrik halkla ilişkiler karşılıklı anlayışı geliştiren bir role sahiptir (Grunig & Hunt, 1984, s. 22). Başarılı bir halkla ilişkiler faaliyeti savaşların, terörün, kişisel şiddetin aşılmasında insanlığa yardımcı olabilir (Hie-

bert, 1988, s. 1). Culbertson, uluslararası halkla ilişkiler alanında ilk kitaplardan biri olan ve Chen ile birlikte yayımladığı kitabında, uluslararası halkla ilişkileri “uluslararası veya kültürler arası iletişimin ayrılmaz bir parçası” olarak tanımlamıştır. Culbertson, uluslararası halkla ilişkilerin dört ayrı grupta incelenmesini önermiştir: Uluslararası organizasyonlar, hükümetler arası ilişkiler, ulus ötesi ekonomik girişimler ve farklı ulusların vatandaşları arasındaki etkileşimler (Culbertson & Chen, 2009, s. 2). Halkla ilişkiler ile diplomasi bazı ortak fonksiyonlara sahiptir. L'Etang ve Pieczka (1996) bu fonksiyonların “temsil”, “diyalog” ve “danışma” olduğunu belirtmiştir. Halkla ilişkiler faaliyetlerinin uluslararası ilişkilerde de başvurulan bir yöntem olması diplomasi ile ortaklığa örnek olarak verilebilir (Berth & Sjoberg, 1998, s. 29). Halkla ilişkiler ve diplomasi arasındaki bu ortaklık, çoğu durumda kültürel diplomasinin kapsamı içerisinde yer alır. Kültürel diplomasi ile halkla ilişkiler arasındaki ilişki kültürün doğrudan halka ait bir olgu olmasından kaynaklanır. Fakat kültürel diplomasi tümüyle hakikat olgusuna ve gerçeklere dayanma niteliği ile öne çıkar.

Sonuç

Kültürel diplomasi, 21'inci yüzyılda yumuşak gücün en etkin şekilde kullanıldığı kamu diplomasisi disiplini. Kültürel diplomasi, kamu diplomasisi çatısı altında gelişen bir olgudur. Kültürel diplomasinin önemi; sert güç – yumuşak güç – akıllı güç etkileşimi içerisinde yumuşak gücün giderek daha da ön plana çıkmasıyla artmaya devam etmektedir. Savaş halinde olan iki devlet arasında dahi kültürel diplomasi yoluyla ilişki kurulması mümkün hale gelebilmektedir. Bu da kültürel diplomasinin önemini ortaya koyan bir durumdur. Müzakerelerin durduğu, iletişimin kesildiği bir uluslararası ortamda dahi kültürel değerler ön planda tutularak toplumlar arasındaki etkileşimin dinamik tutulması mümkün hale gelebilmektedir. Her ülke ekonomik, politik ve kültürel açıdan imajını güçlendirmeyi amaçlar. İmaj geliştirme, kültürel diplomasi yöntemiyle uluslararası alana çok sayıda olumlu mesaj göndermek anlamına gelir. Ülkeler arasındaki ticaret, turizm, ekonomik ittifaklar, enerji işbirlikleri dünyada iyi bir imaja sahip olduğunda anlam taşımaktadır. Elde edilen fayda açısından değerlendirildiğinde kültürel diplomasi araçlarıyla ulaşılan hedeflerin sıcak savaşlarla ulaşılan hedeflerin çok ilerisinde olduğu görülebilecektir.

Kültürel diplomasi, savaş durumunda olan iki ülkenin, savaş sonrasında ilişkilerini yeniden geliştirebilmelerinin önünü açma potansiyeline sahiptir. Ayrıca, kültürel diplomasinin sıcak savaşı bir önce sona erdirmeye yönelik bir baskı aracı olma özelliği de bulunmaktadır. Kültürel diplomasi yoluyla savaş halinde olan iki ülkenin halkları arasındaki iletişim bağının kopmasının önüne geçilebilir ve iki ülke halkı arasında düşmanlık algısının ortaya çıkması engellenebilir.

Kaynakça

ABD Dışişleri Bakanlığı. (2022). Ocak 21, 2022 tarihinde ABD Dışişleri Bakanlığı Web Sitesi: <https://www.state.gov/> adresinden alındı.

Aguilar, M. (1996). *Cultural Diplomacy and Foreign Policy: German - American Relations, 1955-1968*. New York: Peter Lang.

Altun, F. (2021). "Hakikat" Kavramının Dönüşümü: Bir Tarihsel Sosyoloji Denemesi. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi (MEDİAD)*, 4(2), 367-379.

Altun, F. (2022). Geleneksel Medyadan Yeni Medyaya Propaganda: Süreklilik ve Değişim. *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*(7).

Anholt, S. (2006). *Brand New Justice*. Routledge.

Arndt, R. T. (2005). *The First Resort of Kings: American Cultural Diplomacy in the Twentieth Century*. Washington D.C.: Potomac Books.

Aydemir, E. (2018). *Kamu Diplomasisi*. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.

Berth, K., & Sjöberg, G. (1998). *Halkla İlişkiler Eğitiminin Evrimi ve Küreselleşmenin Etkisi / Halkla İlişkilerde Kalite*. (A. Ünver, Çev.) İstanbul: İPRA Altın Kitaplar 12.

Biber, A. (2003). Bir Meşrulaştırım Yöntemi Olarak Halkla İlişkilerin Meşruiyeti. *Amme İdaresi Dergisi*, 36(4), 43-53.

Buhmann, A. & Ingenhoff, D. (2015). The 4D Model of the Country Image: An Integrative Approach from the Perspective of Communication Management. *The International Communication Gazette*(77), 102-124.

Canpolat, N. (2012). Halkla İlişkiler ve Reklam Ajanslarının Hizmet Alanları: Web Sitelerine Yönelik Bir İnceleme. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), 95-106.

Culbertson, H. M. & Chen, N. (2009). *International Public Relations: A Comparative Analysis*. New York: Routledge.

Cull, N. J. (2008). Public Diplomacy: Taxonomies and Histories. *ANNALS of the American Academy of Political Science*, 616(1), 31-54.

Cull, N. J. (2009). Public Diplomacy Before Gullion. N. Snow, & P. M. Taylor (Dü) içinde, *Routledge handbook of public diplomacy* (s. 19-23). New York: Routledge.

Cummings, M. (2003). *Cultural Diplomacy and the US Government: A Survey*. Washington DC: Centre for Arts and Culture.

Dierking, J. (2006). Museums and Free Choice Learning. S. Macdonald (Dü.) içinde, *A Companion to Museum Studies* (s. 325-339). Oxford: John Wiley and Sons.

Falk, A. J. (2010). *Upstaging the Cold War: American Dissent and Cultural Diplomacy*. Amherst: University of Massachusetts Press.

Fomburn, C. J. (1996). *Reputation: Realizing Value From The Corporate Image*. Boston: Harvard Business School Press.

Gienow-Hecht, J. C. (2016). Nation Branding. F. Costigliola, & M. J. Hogan (Dü) içinde, *Explaining the History of American Foreign Relations* (s. 232-244). Cambridge University Press.

Gienow-Hecht, J. C. & Donfried, M. C. (2010a). The Model of Cultural Diplomacy: Power, Distance, and the Promise of Civil Society. J. C. Gienow-Hecht, & M. C. Donfried (Dü) içinde, *Searching for a Cultural Diplomacy* (s. 13-32). New York: Berghahn Books.

Gienow-Hecht, J. & Donfried, M. (2010b). *Searching for a cultural diplomacy*. Oxford: Berghahn Books.

Grunig, J. E. (1993). Public Relations and International Affairs: Effects, Ethics And Responsibility. *Journal of International Affairs*, 137-162.

Grunig, J. E. & Hunt, T. T. (1984). *Managing Public Relations*. Holt, Rinehart and Winston.

Herz, J. (1981). Political Realism Revisited. *International Studies Quarterly*, 25(1), 182-197.

Hiebert, R. E. (1988). *Precision Public Relations*. Longman Publishing Group.

Holden, J. (2011). How We Value Arts and Culture. *Asia Pasific Journal of Arts and Cultural Management*, 6(2).

Jaffe, E. D. & Nebenzahl, I. D. (2001). *National Image and Competitive Advantage: The Theory and Practice of Country-of-Origin Effect*. Copenhagen: Copenhagen Business School Press.

Kalın, İ. (2012). Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi. A. Özkan, & T. Ersoy Öztürk (Dü) içinde, *Kamu diplomasisi* (s. 145-160). İstanbul: Tasam Yayınları.

Keyman, F. (2001). *Globalization and Turkey: Economy, Society and Culture*. EUI Working Paper(38).

Kluckhohn, C., & Kluckhohn, R. (1954). *Culture and behavior*. New York: Free Press.

Krause, P. & Evera, S. V. (2009). Public Diplomacy: Ideas for the War of Ideas. *Belfer Center for Science and International Affairs*, 16(3).

Kültürel Diplomasi Enstitüsü. (2022). Ocak 7, 2022 tarihinde Instute for Cultural Diplomacy Web Sitesi: https://culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy adresinden alındı.

Laroche, M., Papadopoulos, N., Heslop, L. A. & Murali, M. (2005). The Influence of Country Image Structure on Consumer Evaluations of Foreign Products. *International Marketing Review*.

Lenczowski, J. (2007). *Cultural Diplomacy, Political Influence and Integrated Strategy*. Washington DC: The Institute of World Politics.

- Leonard, M., Small, A. & Rose, M. (2005). *British Public Diplomacy in the "Age of Schisms"*. London: The Foreign Policy Centre.
- L'etang, J. & Pieczka, M. (1996). *Critical Perspectives in Public Relations*. New York: Routledge.
- MacGregor, N. (2004). *The British Museum - Museums of the World*. ICOM.
- Mulcahy, K. V. (2010). Cultural Diplomacy and the Exchange Programs: 1938-1978. *The Journal of Arts Management, Law and Society*, 29(1), 7-28.
- Ninkovich, F. (1996). *U.S. Information Policy and Cultural Diplomacy*. Foreign Policy Association.
- Passow, T., Fehlmann, R. & Grahlow, H. (2005). Country Reputation - From Measurement to Management: The Case of Liechtenstein. *Reputation Review*, 7(4), 309-326.
- Purtaş, F. (2013). Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi. *Gazi Akademik Bakış*, 7(13), 1-14.
- Saliu, H. & Llundji, V. (2022). Cultural Diplomacy of Kosovo After the Declaration of Independence. *Information & Media*(93), 62-76.
- Schneider, C. P. (2006). Cultural Diplomacy: Hard to Define, But You'd Know It If You Saw It. *The Brown Journal of World Affairs*(13).
- Snow, N. (2009). *Rethinking Public Diplomacy*. N. Snow, & P. M. Taylor (Dü) içinde, *Routledge handbook of public diplomacy* (s. 3-11). New York: Routledge International Handbooks.
- Szondi, G. (2008). *Discussion Papers in Diplomacy - Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences*. Clingenndael: Netherlands Institute of International Relations.
- Szondi, G. (2009). *Central European Public Diplomacy - A Transitional Perspective on National Reputation Management*. P. Taylor, & N. Snow (Dü) içinde, *The Routledge Handbook of Public Diplomacy*. New York: Routledge.
- Tayfun, R. (2015). Küresel Barışça Bir Çağrı: Kamu Diplomasisi Bağlamında Anzak Günü Etkinlikleri. 100. Yılında Çanakkale Savaşları Uluslararası Kongresi.
- Umińska-Woroniecka, A. (2016). Cultural Diplomacy in International Relations Theory and Studies on Diplomacy. *Aktualni Problemy Mizhnarodnykh Vidnosyn*, (127), 4-19.
- Van Ham, P. (2008). Place Branding: The State of the Art. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 126-149.
- Zamorano, M. M. (2016). Reframing Cultural Diplomacy: The Instrumentalization of Culture Under The Soft Power Theory. *Culture Unbound*, 8(2), 165-186.
- Zhang, C. & Meadows III, C. W. (2012). International Coverage, Foreign Policy and National Image: Exploring The Complexities of Media Coverage, Public Opinion and Presidential Agenda. *International Journal of Communication*, 6(20), 176-192.

02

Kültürel Diplomasi ve Yumuşak Güç

02

Kültürel Diplomasi ve
Yumuşak Güç*Zakir Avşar¹**Mehmet Şahin²***Giriş**

Kültürel diplomasi açısından kültürün merkezinde küreselleşme, küreselleşmenin merkezinde de kültürel pratikler yer almaktadır. Küreselleşme ile kültür arasında karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır. Bununla birlikte küreselleşme ve kültür kavramları yaygın bir şekilde kullanılan ve anlamları tartışılan kavramlardır. Bugün artık küreselleşme, karmaşık bağlantılılık (karşılıklı bağlar ve bağımlılıklar) kavramı ile sıkça yorumlanır hale gelmiştir (Tomlinson, 2004, s. 12). Bu açıdan düşünüldüğünde, daha fazla ulus, insan ve kültür, sürekli değişen uluslararası toplulukla uyumlu hale geldikçe diplomatik profesyoneller, politikacılar ve diğer uluslararası temsilciler, ulusların ihtiyaç ve isteklerinin aslında tam olarak ne olduğu konusuna daha fazla zaman ayırmaya başlamıştır. Klasik diplomasi elbette pek çok biçimde uygulanabilir; barış görüşmeleri, yazılı anayasalar, saha deneyimleri vb. yoluyla. Bununla birlikte kültür de tanıdık bir terimdir ve tanım gereği evrensel bir nitelik taşımaktadır. Ancak küreselleşme ve uluslararası ilişkilerin gelişen ve dönüşen dinamiği kültür olgusunu sürekli olarak hem olumlu hem de olumsuz yönde değiştirmiştir. Küreselleşme, dünya çapında teknolojiyi ve popüler ürünlerin hızlı ve etkili bir şekilde paylaşılmasını olanaklı kılmaktadır. Küreselleşme; çeşitli düzeylerde uluslararası ilişkiler alanında ekonomik, politik ve diğer sosyal

¹ Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İletişim Fakültesi Dekanı.² Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İletişim Fakültesi, kemahan@yahoo.com, ORCID ID: 0000-0002-7044-6089

politikalar etrafında kültürleri birbirine bağlamıştır. Bu doğrultuda da uluslararası ilişkiler, amacına ulaşmak için küreselleşmeyi kültürleri anlama amacıyla kullanmıştır. Uluslararası ilişkiler ülkelerin, bireylerin ve kuruluşların nasıl etkileşime geçtiğine odaklanır ve küreselleşme, uluslararası ilişkiler üzerinde derin bir etki yapar. Kültürü, küreselleşmeyi ve uluslararası ilişkileri anlamak, yalnızca hükümetlerin, insanların ve ekonomik işletmelerin geleceği için değil, insan ırkının hayatta kalması için de kritik bir öneme sahiptir (Matthes, 2010, s. 1). Küreselleşme ve kültürel yapının bir aradalığıyla yakından ilintili olan kültürel diplomasi de bu açıdan önem taşımaktadır. Başlangıçta yeni-sömürgeci yayılma ve propaganda ile bağlantılı olduğu sanılan kültürel diplomasi, kademeli olarak yeni özellikler kazanmış ve çeşitli kurumsal biçimler ve yöntemler ile farklı hedefler ortaya koymaya başlamıştır (Zamorano, 2016, s. 180). Bir kamu diplomasisi türü olan kültürel diplomaside yumuşak güç araçları kullanılır. Yumuşak gücün kapasitesini belirleyen kültürel araçlar kültürel diplomasinin ana bileşenleridir. Yumuşak güç ile kültürel diplomasi arasında doğrudan ve belirleyici bir etkileşim bulunmaktadır. Kültürel diplomasi yöntem olarak yumuşak gücü kullanır. Nye'a göre güç, bir şeyleri yapma ve başkalarını kontrol etme, başkalarının normalde yapmayacaklarını yapmalarını sağlama yeteneği anlamına gelmektedir. Başkalarını kontrol etme yeteneği genellikle belirli kaynaklara sahip olmakla ilişkilendirildiğinden, politikacılar ve diplomatlar genellikle gücün nüfusa, toprağa, doğal kaynaklara, ekonomik büyüklüğe, askerî güce ve politik istikrara bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Örneğin, 8'inci yüzyıl Avrupa'sının tarım ekonomilerinde nüfus kritik bir güç kaynağıydı. Tarihsel olarak ise gücün en önemli göstergesi savaştaki başarıydı. Bugün ise bu durum değişmiştir. Teknoloji, eğitim ve ekonomik büyüme faktörleri uluslararası güçte daha önemli hale gelirken coğrafya, nüfus ve doğal kaynaklar daha önemini yitirmeye başlamıştır. Dünya siyaseti 21'inci yüzyılda öncesine göre daha karmaşık hale gelmiş ve bu da güçleri birbirine yakın devletlerin sayısının çok olduğu 19'uncu yüzyıldakine benzer "çok kutuplu" bir uluslararası sistem yaratmıştır. Bu nedenle "büyük" olarak tanımlanan devletlerin, hedeflerine ulaşmadaki güçleri azalmaktadır (Nye, 1990, s. 154-158). Büyük devletlerin güçlerinin azaldığı yönündeki algının temel nedeni; bu devletlerin güçlerinin büyük oranda "sert güç"ten oluşmasıdır. Büyük devletler bir strateji değişikliğine giderek "sert güç"lerinin kapladığı alanı boşaltarak, bu alana "yumuşak

güç”ü yerleştirmektedirler. Böylece azalan güçlerini telafi etmek, yumuşak gücü temel bir bileşen hale getirmek istemektedirler.

Güç, çok kutuplu dünyada karşılıklı bağımlılık esasına göre işleyen uluslararası sistemde diğer devletlerden bağımsız olarak karar alabilme ve onların aldığı kararlardan ya hiç etkilenmeme ya da en az etkilenme kapasitesinin ifadesidir. Sahip olunan hareket serbestisi, ulusal güvenliği tehlikeye atmaksızın izlenebilecek politika alanının genişliğinin de göstergesidir (Waltz, 1990). Nye’a göre (2008, s. 94-95) “güç”, başkalarının davranışlarını üç temel şekilde etkileyebilir: zorlama, teşvik ve çekicilik. “Zorlama” ve “teşvik” sert güç olarak nitelendirilebilirken, “çekicilik” yaratmak ise yumuşak güç ile ulaşılmak istenen hedefler arasındadır. “Yumuşak güç” terimine ilk kez 1990 yılında Nye tarafından “Bound to Lead” adlı kitapta yer verilmiştir (1990). Nye’in tanımına göre yumuşak güç, zorlama yerine çekiciliğin kullanılarak istenen sonuçların elde edilmesine çalışılmasıdır (2005, s. 7-32). Yumuşak güç gündelik siyasetin bir ürünüdür (Nye, 2008, s. 95). Bir ülkenin yumuşak gücü ülkenin içerisinde pek çok unsuru barındıran kültürel kapasitesine, değerlerine, sanatsal ürünlerine ve genel entelektüel birikimine dayanmaktadır. Yumuşak güç ile zorlama değil, ikna, rıza – gönül kazanma, “kazan-kazan” bağlamında inandırıcılıkla politika üretilmesi amaçlanır. Yumuşak güç araçları karşı tarafın kolayca kabul edilebileceği enstrümanları kapsamaktadır (Keohane & Nye, 1998, s. 86).

Kamu diplomasisi 21’inci yüzyılda siyasi bir bölge ve çeşitli sosyal gruplarla ilgili olumlu bir dış ilgi yaratmak için tasarlanmış iletişim faaliyetlerinden (örneğin, TV kampanyaları, radyo programları ve uluslararası projeksiyon etkinlikleri) oluşmaktadır. Hükümetler, bu faaliyetleri kullanarak belirli bir siyasi alan için faydalı olduğu düşünülen çeşitli dış eylemleri (turizm, yatırım vb.) teşvik eder. Kültürel diplomasi ise kamu diplomasisinin bir alt başlığı olarak ulusal kimliğin resmî bir sınıflandırmasının temeli şeklinde sanat, bilim ve diğer kültürel ifadelerle hükümetlerin sistematik müdahalesini içerir. Hâlihazırda kültürel diplomasinin özelliği, farklı ölçeklerde ve seviyelerde müdahaleci aktörlerin çoğalması ve ulus-üstü organizasyonların artan önemi ile karakterize edilmektedir. Bir ulusun hükümetinin yanı sıra iş adamları, sanatçılar, göçmenler vb. de bu karmaşık alana katılır. Değişimleri genellikle resmî kültür tanımları tarafından önceden belirlenir ve resmî kültür politikası ve ulusal kimlikle özdeş-

leşen bir grup sanatsal ve kültürel ürün ve etkinliği şekillendiren ve destekleyen devlet kurumu ve temsilcileri tarafından işler hale getirilir. Genel bir strateji olarak çerçevelenen bu uluslararası kültürel tanıtım politikalarının birleşimi kültürel diplomasi olarak kabul edilebilir. (Zamorano, 2016, s. 168-169). Kültürel diplomasi, sert güçten apayrı bir alandır ancak buna karşın ulusal güvenlik stratejisini oluşturan bileşenler grubunda normatif şekilde kendine yer bulur (Lenczowski, 2007). Bunun yanında kültürel diplomasi, sanat ve kimliklerin (araçsal biçimlerine öncelik vermenin aksine) kültürel değerini vurgular. Aynı zamanda sanatsal yayımla bağlantılı yaratıcı süreç üzerinde hükümet kontrolünün görece yokluğunu varsayar. Aynı şekilde kültürel diplomasi, yerel aktörlerin kendi ülkelerinde ve yurt dışında bölgesel kalkınmayı sağlamak için dış politikaya katılımı ve ulus üstü örgütlerde hükümetlerin demokratik katkısı ile karakterize haldedir. Bu süreçler, uluslar üstü düzeyde normatif çerçevelerin yapısından devletlerarası kültür politikalarına kadar kültür yoluyla kolektif gücün inşası için farklı yöntemler ortaya koymaktadır (Zamorano, 2016, s. 179).

Kültürel Diplomasi

Kültürel diplomasi, genel bir ifade ile “karşılıklı anlayışı teşvik etmek için uluslar ve halklar arasında fikir, bilgi, sanat ve kültürün diğer yönlerinin değişimi” olarak tanımlanabilir (Cummings, 2003, s. 1) Yumuşak güç araçları kullanılarak kamu diplomasisine yönelen ülkelerin en sık başvurdukları kamu diplomasisi türlerinden biri olan kültürel diplomasi, yumuşak güç aracı olarak kültürel öğelerin kullanıldığı bir kamu diplomasisi yaklaşımıdır; kamu diplomasisinin bir alt başlığı olarak kabul edilebilir. Sinema, televizyon dizileri, televizyon programları ve sanatsal etkinlikler, kültürel diplomaside sıklıkla kullanılan yumuşak güç araçlarıdır. Kültürel diplomasi, literatürde İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ağırlık kazanan bir çalışma alanıdır. Bunun nedeni, ülkelerin uluslararası politikada hedeflerine ulaşmada yalnızca sert güç araçları ile hedeflerine ulaşamayacaklarını deneyimlemiş olmalarıdır. Kültürel diplomasiinin öneminin farkına varılmasıyla, bu alandaki bilimsel çalışmaların da arttığı görülmektedir. Bu alanla ilgili olarak hem Türkiye'de hem de yurt dışında pek çok yüksek lisans tezi, doktora tezi, makale ve proje üretilmiştir. Bu doğrultuda pek çok tanım ve analiz yapılmış; farklı yaklaşımlar irde-

lenmiş; kültürel diplomasi araçları tanımlanmış ve kimi zaman da modeller geliştirilmiştir.

Kültürel diplomasi, belli oranda kültürel olanın uluslararasılaşması ve ticarileşmesi ile de yakından ilgilidir. Özellikle moda, sanat, mimari ve gastronomi gibi alanlarda bu daha sık görülmektedir. Kültürel ürünler, bir anlamda maddi değerın tüketici memnuniyetinin bir göstergesi olarak kabul edilmediği deneysel ürünlerdir; tüketicilerin arzularının tatmini ancak tüketimden sonra ortaya çıkar. Böylece kültürel ticaret yoluyla ve dolaylı olarak da karşılıklı ticaret sayesinde kültürler yakınlaşır (Spolore & Wacziarg, 2013). Bu şekilde dünya çapında kültürlerin uluslararasılaşması ve birbirine bağlanması süreci nedeniyle kültür mikro düzeyin ötesine geçerek daha fazla bölgeselleşmektedir (Hermans & Kempen, 1998).

Yeni yüzyılın başlarından itibaren ülkeler kültürel diplomasi uygulamalarına daha fazla ilgi göstermeye başlamıştır. Kültürel diplomasi, yeni bir alan olmasa da uluslararası ilişkilerin kültürel boyutlarının ve kalkınma söylemlerinin ortaya çıkmasıyla daha fazla tanınır hale gelmiştir. Kültürel diplomasi ile ilgili akademik çalışmaların sayısı 2000’li yıllardan itibaren artmaya başlamıştır. Özellikle 11 Eylül saldırılarının ardından kültürel diplomasi yumuşak güç kavramıyla birlikte bu alana canlılık kazandırmıştır. Uluslararası ilişkilerin giderek artan karmaşıklığını analiz etmede kültürel boyutun da artan önemi nedeniyle, kültürel diplomasi ulus ötesi etkileşimlerin ulusal kimlikleri ve yabancı algıları şekillendirme üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Uluslararası para birimleri (örn. avro) kültürel ilişkileri, kültürel iş birliğini, kamu diplomasisini ve hatta propagandayı da bir yönüyle ifade eder. Bununla birlikte eski AB Terörle Mücadele Direktörü Gijs de Vries, bunun barışı sürekli hale getirmede yetersiz olduğunu ifade etmiştir (Vries, 2005, s. 9).

Kültürel diplomasi ile küreselleşme olgusu arasında yakın ve sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Küreselleşme ile birlikte kültürel diplomasiın önemi de artmaya başlamıştır. Bu bağlamda, kültür endüstrisi kavramından da elbette söz etmek gerekmektedir. Küreselleşme sürecinde kitle iletişim araçlarının yadsınamaz bir etkinliği ve rolü vardır. Bu doğrultuda kültür, bir anlamda her şeye “benzerlik” bulaştırmaktadır. Kültürel benzeşme, kültür endüstrisinin önünü açar; kültür endüstrisi de kültürleri yeniden üreterek farklı ülkelere yeniden sunar

(Adorno, 2012). Kültürel ürünlerde görülebilen küçük farklar tüketicilerin yani farklı ülkelerde yaşayan insanların sınıflandırılmasından kaynaklanan farklardır. Kültürel küreselleşmenin, küreselleşme ile yerelliğin bir karşıtlığının sonucu olduğuna dair iddialar olsa da kültürel diplomasi; küresellikle yerelliğin eş zamanlı, birlikte ve uyum içinde işleyişine atıfta bulunur (İçli, 2001, s. 163). Bhabha (1994) da bu durumu “kültürel melezlik” (cultural hybridity) kavramıyla açıklar.

Kültürel küreselleşme, ekonomik anlamdaki küreselleşmenin ardından en etkili küreselleşme konularından birini temsil etmektedir. Kültürün küreselleşmenin etkisiyle değişime uğraması, kültür ile küreselleşme arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır (Talas, 2004, s. 242). Küreselleşme ile birlikte kültürel hayatta da bir akışkanlık meydana gelmeye başlamıştır. Bu akışkanlık sayesinde kültürel aidiyetler ulus devletin sınırlarını aşan sosyal hareketler güçlenmiştir. Bunun yanında çeşitli aidiyetlerin yeniden gündeme gelmesi de gerçekleşmiştir. Bir anlamda yerel kimlik ve aidiyetlerin küreselleşmesinden söz edilmeye başlanmıştır (Öncü & Weyland, 2005, s. 9). Robertson'a göre, dünya giderek küçülen ve tek dünya olarak tanımlanan hale gelmiş; ulusal olarak kurulmuş toplumlar ise çok kültürlü bir şekle bürünmüştür. Aynı zamanda, çok etnikliğin hem iç hem dış zorlamalarıyla karşı karşıya kalan toplumlar söz konusu olmaya başlamıştır. Bu da birey ile kolektif ötekilerin özdeşleşme koşullarının her zamankinden daha karmaşık hale gelmesine yol açmıştır (Robertson, 1998, s. 99-100).

Kültürün küreselleşmesi, çeşitli ülkelerin ve sosyal grupların etkisinin yayılmasında ve ülkelerin birbirine bağımlı hale gelmesinde ve aynı zamanda bunlar arasında bölünmeler yaratmada kilit bir rol oynar (Huntington, 1993). Küreselleşmeyi kültürel boyutu açısından düşünmek, küreselleşmenin özündeki diyalektik yapıyı da açık bir şekilde ortaya çıkarır. Bireysel eylemlerin toplumsal yaşamın geniş yapısal ve kurumsal nitelikleriyle sıkı bir biçimde bağlantılı olması, küreselleşmenin küresel yapılar tarafından belirlendiği “tek yönlü” bir süreç olmadığını, ancak küresel süreçlerde yerel müdahalelerin de rolünün olma olasılığını gösterir. Küresel olanın kültürel bir siyaseti de bulunur (Tomlinson, 2004, s. 43-44).

Türkiye'deki literatüre bakıldığında da kuramsal kaygıların ötesinde yaratıcı içerik endüstrilerinin kültürel diplomasiye katkılarının neler

olabileceğine yönelik çalışmalara gereksinim olduğu görülmektedir. Kültürel diplomasi alanındaki akademik çalışmalar yaratıcı içerik endüstrilerinin gelişmesinde yol gösterici ve destekleyici bir rol üstlenmelidir. Yaratıcı içerik endüstrilerinin kendi yakınsak ürünlerini yaratmasının kültürel diplomasi için önemi ve değeri tartışmasızdır. Akademik çalışmalar ise yeni pazar politikalarının geliştirilmesinde, ürün içeriklerinin serbestçe oluşmasında ve belirlenmesinde, ulus-arsırı popüler kültür pazarının analizinde ve artyöresel niteliklerin belirginleştirilmesinde önemlidir. Ayrıca, küyerel ürünlerin kültürel diplomaside vazgeçilmez bir öge grubu olduğundan hareketle, Netflix gibi dijital aktörlerin TV yayıncılığına girmesiyle anlatı biçiminin de yeniden şekillenmesi gerekliliği akademik çalışmaların bir diğey yoğunlaşma alanı olmalıdır. Bu sayede uzun erimli politikalar üretilmesi mümkün hale gelecektir.

Yumuşak Güç

İçinde bulunduğumuz dijital çağda yumuşak güç araçları hem çeşitlilik hem de nitelik açısından zenginleşmiştir. Dijital çağın toplumsal hayatın içine yerleştirdiği bir kavram olan “post truth” anlatısı da toplumsal hayatı şekillendirmede etkisini ve gücünü giderek daha da pekiştirmektedir. “Post truth” kavramı, gündelik yaşamdan siyasal alana kadar birçok mecrada ana gündem unsurlarından biri haline gelmiş ve hatta sosyolojik teorinin kayıtsız kalamayacağı bir fenomene dönüşmüştür (Altun, 2022, s. 249). Bu doğrultuda “post truth” anlatısının bir yumuşak güç aracı olarak da kullanılabilirdiği görülmektedir. Bu da “aslında yumuşak gücün ne olduğuna” yönelik tartışmaların derinleştirilmesini gerekli kılmaktadır.

Son dönemde yoğunlaşan bir şekilde dünya siyasetinin gündemi, dikey ve yatay oynanabilen üç boyutlu bir satranç oyunu haline gelmiştir. Yumuşak güç kavramı, geleneksel diplomasinin askerî veya ekonomik güç gereksinimi olmaksızın, kültürel ve evrensel değerleri içeren normal geliştirilerek güçlendirilmesi anlayışına dayanmaktadır. Yumuşak güç üç kaynağa dayanır: kültür, politik değerler - ve “küresel bilgi çağına uygun politika üretimi” (Nye, 1990, s. 181-182). Yumuşak güç, uluslararası politikada zorlama veya ekonomik baskı yerine bir ülkenin kültürünün, politik ideallerinin ve politikalarının çekiciliğinin kullanılarak istenilen hedefe ulaşılabilmesidir (Nye, 2005). Bu doğrultuda Nye’in “yumuşak güç” yaklaşımı şu şekilde

özetlenebilir: “Eğer istediğimi yapmak istemeni sağlayabilirsem, o zaman seni zorlamak zorunda değilim” (Nye, 1990). Yumuşak güç kavramı, son yıllarda dış ilişkiler alanında bilimsel kamuoyu tartışmaları içerisinde önemli ölçüde yer edinmeye başlamıştır. Yumuşak gücün gerçek anlamda anlaşılması ve tartışılması bugün daha fazla önem taşımaktadır (Gallarotti, 2011, s. 25-26). Devletler arasındaki ilişkilerde güç kesin bir şekilde önem taşımaktadır. Bununla birlikte, burada üzerinde durulması gereken, gücün sert ve yumuşak olmak üzere iki biçimde var olabileceğidir. Asıl önemli olan nasıl uygulandığı ve güç ile gönderilen mesajlardır. Bazen yumuşak güçten önce sert güç gerekli olacaktır; ancak bunun uygulanması akıllıca planlanmalıdır. Diğer zamanlarda yumuşak güç, daha etkili olabilir ve daha iyi ve uzun vadeli getiri sağlayabilir. ABD'nin Irak müdahalesi burada hatırlanabilir. Çünkü ABD'nin Irak tecrübesinden aldığı ders; yumuşak gücü hesaba katmadığı zaman, politikalarının yürütülmesinin çok daha zor hale gelmesidir (Hackbarth, 2008, s. 11).

Yumuşak güç, bir kavram olarak kategorik şekilde sert güçten ve ulus markalama yaklaşımından ayrılır. Bununla birlikte, yumuşak güç mantığına dayanan kültürel diplomasiyle ilgili literatür bu yöndeki politikaları genellikle ekonomik veya jeopolitik amaçlara dahil eder (Aronczyk, 2008, s. 43). Devletler, diğer devletlerin normalde yapmayacakları şeyi yapmalarını sağlamak için ekonomik veya askerî kaynakları kullandıklarında, sert güç kullanmış olurken başkalarını kendileri gibi olmaya ikna edebildiklerinde yumuşak güç kullanmış olurlar. Sert güç, baskı ve tehdide dayalı bir şekilde işlemektedir. Yumuşak güç ise bir devletin dış politikasına, devletin içinde bulunduğu toplumun kültürüne, normlarına ve onun iç politik sisteminin çekiciliğe dayanır (Green, 2015, s. 61).

Soğuk Savaş sırasında geliştirilmiş olan yumuşak güç kavramı, kültürel diplomasiyi analiz etmek için ana araç olarak ve onun kuralcı çerçevesini çizme açısından konumunu sağlamlaştırmaktadır (Bélangier, 1999, s. 678). Her ne kadar Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkan bir kavram olsa da yumuşak güç ekonomik kaygıların bir yansımasıdır. Çünkü, kapitalizmle birlikte ekonomi artık hem siyasi meşruyetin hem de toplumsal yaşamın temel bir kaynağı haline gelmiş ve üretim ilişkileri insan yaşamını şekillendiren en temel parametreye dönüşmüştür (Altun, 2021, s. 117). Soğuk Savaş sonrası dönemde ise

özellikle 2003 yılındaki Irak müdahalesi sonrası yumuşak güç hakkındaki tartışmalar yoğunlaşmıştır (Schneider, 2006). Gelişmekte olan ülkeler de uluslararası sahnede giderek daha önemli hale gelen bir güç türü olarak statülerini pekiştirmek için bir yumuşak güç politikası geliştirme ihtiyacının farkına varmışlardır. Bu kapsamda Çin, 105 ülkede Çincenin öğretildiği yaklaşık 400 Konfüçyüs Enstitüsü, ayrıca yerel okullarda 500 Konfüçyüs sınıfı ve 9 kültür merkezi açmıştır. Brezilya ise dünya çapında 30 kültür merkezi kurmuştur. Rusya'da 58 kültür merkezi ve 25 temsilcilik açarken, Hindistan hâlihazırda 30'dan fazla kültür merkezini hizmete sunmuştur (Secret, 2013, s. 104-105).

Gerçekçi yaklaşım ile yumuşak güç arasında hiçbir çelişki yoktur. Yumuşak güç, bir idealizm veya liberalizm biçimi değildir. Bu basitçe bir güç biçimidir, istenen sonuçları elde etmenin bir yoludur. Meşruiyet bir güç gerçekliğidir. Meşruiyet üzerindeki rekabete dayalı mücadeleler, aktörleri yumuşak güçten mahrum bırakmanın bir parçasıdır ve bu özellikle de 21'inci yüzyılın enformasyon çağında geçerlidir. Yumuşak gücü bir hükûmet stratejisine dâhil etmek sandığından daha zor olabilir. Öncelikle, sonuçlar açısından başarı, genellikle sert güçte olduğundan daha çok konunun kontrolündedir. İkinci bir sorun, sonuç alınmasının genellikle daha uzun sürmesi ve çoğu politikacı ve halkın yatırımlarının hızlı bir şekilde geri dönüşünü görmek için sabırsız olmasıdır. Üçüncüsü, yumuşak gücün araçları tamamen hükûmetlerin kontrolü altında değildir. Hükûmetler politikalarını kontrol ederken kültür ve değerler sivil toplumların kontrolündedir. Yumuşak güç, sert güçten daha az riskli görünebilir, ancak genellikle kullanımı zordur, kaybedilmesi kolaydır ve yeniden kurulması maliyetlidir. Yumuşak güç, güvenilirliğe bağlıdır. Ancak hükûmetler manipülatif olarak algılandığında ve bilgi, propaganda olarak görüldüğünde güvenilirlik de yok olur. Ayrıca, yumuşak güç sadece devletlerin sahip olduğu ya da kullandığı bir araç da değildir. Sivil toplum kuruluşları, kurumlar, şirketler ve hatta bireyler de kendi yumuşak güç araçlarına sahip olup kullanabilirler. Bununla birlikte, elbette, yumuşak gücün etkisi her zaman aynı oranda ortaya çıkmayabilir. Yumuşak gücün çok az fayda sağladığı bazı durumlar da vardır. Örneğin, yumuşak gücün Kuzey Kore'nin nükleer silahları konusundaki anlaşmazlığı nasıl çözeceğini kestirmek zordur. Bazı eleştirilenler, yumuşak gücün çoğu zaman yetersiz olduğu için bir

iktidar biçimi olmadığını varsayma hatasına düşüyorlar. Ancak, bu sorun tüm iktidar biçimleri için geçerlidir. Öte yandan, küresel bilginin ve gücün devlet dışı aktörlere yayılmasının ortaya çıktığı bir yüzyılda yumuşak güç, akıllı güç stratejilerinin giderek daha önemli bir parçası haline gelmektedir (Nye, 2012, s. 152).

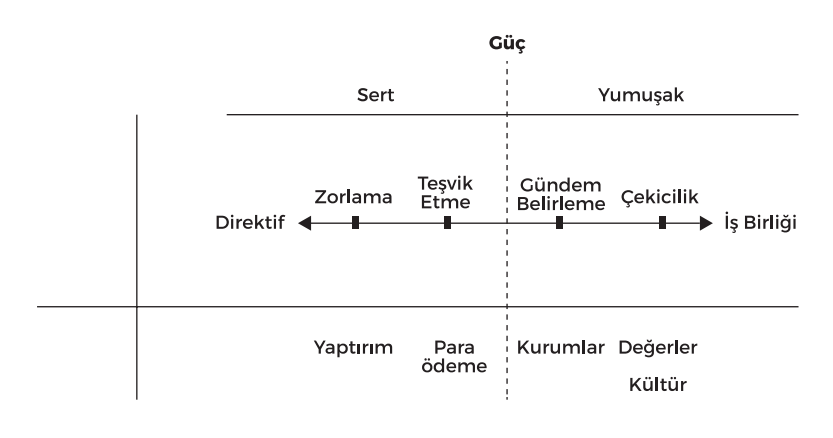
Yumuşak güç, bir meta-güç biçimini temsil eder. Meta-iktidar, güç ilişkilerinin kendilerinin bu güç ilişkilerini etkileyen ve böylece aktörler arasındaki etkileşimlerden kaynaklanan nihai sonuçları etkileyen daha büyük sosyal ilişkiler kümesinin içine gömülü olduğu durumları tanımlar. Pazarlık sınırlarının yapıları, içine gömüldükleri daha büyük sosyal ilişkilerde devam eden süreçler tarafından belirlenir. Meta-güç, sosyal eylemin içinde meydana geldiği olasılıklar ve yönelimler matrisini değiştirerek sosyal ilişkilerin, sosyal yapıların ve durumların şekillenmesini ifade eder (Hall, 1997, s. 405).

Yumuşak gücün tanımlanmasında, sert gücün ne olduğunun ve sert güç ile yumuşak güç arasındaki ayrımın vurgulanması gerekmektedir. Sert ve yumuşak güç arasındaki temel fark şu şekilde anlaşılabilir: Sert güç, esas olarak somut güç kaynaklarına dayalı şekilde işlerlik kazanır. Daha doğrudan ve genellikle zorlayıcı yöntemler (baskı, tehdit, fiilî kullanım) esastır. Yumuşak güçte ise dolaylı yollar kullanılarak diğer ulusların ilgisini çeken farklı politikalar, ödüller, teşvikler, ortaklıklar söz konusudur ve bunlar zorlayıcı değildir. Bu bakımdan sert güç, yumuşak güce göre daha büyük bir çıkar çatışması sergiler. Sert güç, ulusları, diğer ulusların normalde yapmayacağı şeyi yapmaya zorlar. Öte yandan yumuşak güç, hedef ülkeleri, kendilerinden istenileni gönüllü olarak yapmaya yönlendirir. Dolayısıyla yumuşak güç sürecinde çok daha az çıkar çatışması vardır (Gallarotti, 2011, s. 28).

Yumuşak güç, zorlama veya baskıdan ziyade çekicilik yöntemiyle istenilenin elde edilmesi yeteneğini ifade etmektedir. Sert güç ise zorlama potansiyelinden ve bir ülkenin askerî ve ekonomik gücünden doğar. Yumuşak güç, bir ülkenin kültürünün, politik ideallerinin ve politikalarının çekiciliğinden kaynaklanır. Bir ülkenin uyguladığı politikalar diğer uluslarca geçerli görüldüğünde yumuşak gücün kapasitesi de artar (Nye, 2004, s. 256). Sert güç yolu ile de yumuşak güç gibi başkalarının davranışları etkilenmeye, değiştirilmeye ve yönlendirilmeye odaklanılır fakat bu, zor kullanılarak yapılır (Lukes, 2005,

s. 95). Bu kapsamda askerî ve ekonomik güç birer sert güç aracıdır. Nye, ikisi arasında fark olmadığını ifade ederken Walter Russell Mead, bu iki sert güç aracının farklı niteliklere sahip olduğunu, askerî gücün “keskin”, ekonomik gücün ise “yapışkan” şeklinde tanımlanması gerektiğini öne sürmektedir (Mead, 2004, s. 46, 50).

Bilgi çağında daha önemli hale gelen yumuşak güç, yalnızca hükümet eylemlerinin bir sonucu olmaktan çok kısmen sosyal ve ekonomik bir araçtır. Yumuşak güçleri olan STK’lar, kimi zaman hükümetlerin belirledikleri resmî politikanın da önüne geçebilmektedir (Nye, 2002, s. 73). Bunun yanında, yumuşak gücün, gücün oluşmasında kullanılan araçlar ile ilişkisi çoğu zaman yumuşak güce ilişkin yanlış tanımlamalara ve yanlış anlaşılmalara neden olmaktadır. Güç olarak kullanılan araçlar ile gücün kendisi farklı kavramlardır. Güç araçları, kaynaklarla doğrudan ilintilidir ve bu kaynaklar kullanılmadan güçten söz edilmesi de olanaksızdır. Güç her zaman bir miktar kaynak kullanımıyla gerçekleşir. Örneğin, basit bir göz kırpması bile, onu gerçekleştirmek için bazı bileşenler kullanmak zorundadır: bir göz ve “göz kırpması” denilen yüz ifadesine neden olan birtakım kasların hareketi. Bu eylemdeki göz ve “göz kırpması” hareketi birer güç kaynağıdır. Ancak unutulmamalı ki güç, kaynakları ile özdeş değildir. Aynı kaynak hem sert hem de yumuşak güç üretebilir. Örneğin, genellikle tipik bir güç kaynağı olarak düşünülen bir ordu, zafer kazandığında hem bazı insanları zorlayabilir hem de bazıları üzerinde hayranlık ve çekicilik uyandırabilir. Bunun yanında tipik bir “yumu-

Şekil 1. Yumuşak Güç – Sert Güç İlişkisi (Nye, 2005)

şak güç kaynağı”, bir başkasını zorlamak için sert güç gibi kullanılabilir (Vuving, 2009, s. 4-5).

Şekil 1’de de görüldüğü gibi, sert ve yumuşak güç birbiriyle ilişkilidir. Çünkü her ikisi de başkalarının davranışlarını etkileyerek amaca ulaşma yeteneğinin yöntemleridir. Aralarındaki ayrım, hem davranışın niteliği hem de kaynakların somutluğu açısından belli bir orandadır. Direktif verme gücü (başkalarının davranışlarını değiştirme yeteneği) zorlamaya veya teşvik etmeye dayanabilir. İş birlikçi güç (başkalarının isteklerini şekillendirme yeteneği) kişinin kültürünün ve değerlerinin çekiciliğine veya siyasi seçimlerin gündemini manipüle etme becerisine dayanabilir. Şekil 1’de gösterildiği gibi, sert güç ve yumuşak güç arasındaki ilişki zorlamadan ekonomik teşvik etmeye, gündem belirlemeye ve çekiciliğe kadar belli bir spektrum boyunca direktif verme ve işbirliği arasındaki davranış türlerini kapsamaktadır (Nye, 2005, s. 12).

Yumuşak güç, kamu diplomasisinin en önemli bileşenlerden biridir. Bir diğer önemli bileşen ise ulusal ve küresel politikaların şekillenmesinde giderek daha merkezî bir rol üstlenen kamuoyudur. Medya aracılığıyla ulusal ve uluslararası siyasi süreçler yakından izlenmekte ve dünyaya sunulmaktadır. Bu nedenle halkın onayı olmadan ekonomi, dış politika, enerji veya çevre ile ilgili bir politikayı uygulamak mümkün değildir. Başarılı bir kamu diplomasisinin temel koşulu rasyonel, ikna edici ve savunulabilir politikalar izlemektir (Kalın, 2011, s. 12). Nye’a göre de en önemli yumuşak güç aracı güvenilirliktir. Bu nedenle hükümetler, kendi güvenilirliklerini arttırmak ve rakiplerinkini de zayıflatmak için birbirleriyle ve diğer kuruluşlarla rekabet ederler. Bununla birlikte ülkeler için itibar yönetimi her zaman dünya siyasetinde önemli olmuştur, ancak rolü nedeniyle güvenilirlik daha da önemli bir güç kaynağı halini almıştır. Örneğin BBC, Soğuk Savaş sırasında Doğu Avrupa’da İngiltere için önemli bir yumuşak güç kaynağıydı. Şimdi bu güvenilirliğini koruduğu ölçüde, bir yumuşak güç kaynağı olarak değerini koruması mümkündür (Nye, 2002, s. 69).

“Değer temelli” güç anlayışına dayanan yumuşak güç, bir ülkenin başkaları için ne kadar çekici ve örnek olmaya layık görüldüğünü açıklar. Bir ülkenin politikalarının kabulü, başka ülkeler tarafından meşru görüldüğünü ve bunun yanında o ülkenin yumuşak güç ka-

pasitesini de tanımlar (Kalın, 2011, s. 9). Yaşadığımız bilgi çağında ülkelerin yumuşak güçlerini arttırmaları için şunlar gerekmektedir:

1. Liberalizm ve çoğulculuk gibi küresel normlara daha yakın olunması,
2. Birden çok iletişim kanalına ve en çok erişime sahip olunması ve dolayısıyla sorunların nasıl çerçeveleneceği üzerinde daha fazla etkiye sahip olunması (Nye, 2002, s. 70).

Bir yumuşak gücün etkili olabilmesi için stratejik bir planlama gereklidir. Strateji olmadan, yumuşak güç yalnızca başkalarının izin verdiği ölçüde sonuç alınmasına destek olacaktır. Sert gücü yumuşak güçten fazla olan devletler, uluslararası alanda genellikle büyük bir etki yaratır. Ancak bu tür stratejiler, çoğunlukla baskıya dayanır ve uzun vadede engelleyici bir şekilde maliyetli olma potansiyeli vardır. Yumuşak güç, kendi başına ne kadar yaratılmış olursa olsun, taşıdığı riskler onu sonuç almaktan veya etkide bulunmaktan yoksun kılabilir. Bu nedenle, bir aktörün sert güç politikalarının güvenilirliği, yumuşak gücünün etkili olması için olmazsa olmaz bir şarttır (Gray, 2011, s. 38).

Yumuşak güç kullanılarak amaçlanan asıl hedef, hitap edilen ulusun tutumlarını değiştirmektir. Bir devlet, mesajını etkili bir şekilde iletmede ve hedef kitesinin tutumlarını değiştirmede başarılı olsa bile, değişen bu yeni tutum devletin uluslararası siyasi konumunda gözle görülür bir pozitifleşmeye yol açmazsa devlet, yumuşak gücü etkili bir şekilde kullanmış sayılamaz. Yumuşak güç teorisi, bireylerin tutumlarının politik davranışların belirlenmesinde merkezî bir nedensel rol oynadığını ve bu bireylerin davranışlarının ilgili uluslararası sonuçları şekillendirebileceğini varsayar. Bununla birlikte, bireylerin tutumlarının yalnızca belirli koşullar altında uluslararası siyasi sonuçlar üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olabileceği de unutulmamalıdır. Bireyler, uluslararası siyasi sonuçları kendileri etkileyebilecek bir konumda olmayabilir. Olsalar bile, statükocu güçler, uluslararası siyasi sonuçların itici gücü olarak bireysel tutumlarla rekabet edebilir ve onları şekillendirebilir (Kroenig, McAdam&Weber, 2010, s. 414).

Yumuşak gücün küresel bağlamda giderek daha önemli olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle kültür, spor, sanat, eğitim ve medya yoluyla

la yumuşak güce atıfta bulunulması uluslararası alanda kilit bir önemdedir. Bununla birlikte, yumuşak güç potansiyelini artırma teşebbüsünün olduğu her yerde, her zaman yumuşak gücün sonuç veremeyebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Aksi bir durum yumuşak güçsüzleşmeye neden olacaktır. Yumuşak güçsüzleştirme kavramı, yalnızca yumuşak gücün pozitif olarak nasıl biriktirildiğini düşünmenin ötesine geçilmesini sağlar. “Güçsüzleşme” terimi, sosyal eylemlerin sırasıyla nasıl güçlendirici ve güçsüzleştirici olumlu ve olumsuz sonuçlara sahip olabileceğinin incelenmesini sağlar (Brannagan & Giulianotti, 2015, s. 706). Bununla birlikte, yumuşak güce genelde sert güçle sonuç alma şansı olmadığında başvurulabilmektedir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa ülkeleri ve Çin, sert güç olarak daha çok ekonomik avantajlarını kullanmaya çalışırken yumuşak güç aracı olarak ise müzakere, iş birliği ve uzlaşma arayışlarına yoğunlaşmıştır (Bertonha, 2009, s. 16-17). Bununla birlikte, yumuşak güç söyleminin küreselleşmesi, kültürel diplomasiyle yaratıcı içerik endüstrileri arasındaki farklılaşmayı ortadan kaldırır ve bir ulusun çekici imgelerinin projeksiyonuna odaklanmayı daha da ileriye taşır (Iwabuchi, 2015, s. 422-423).

Yumuşak güç, uluslararası siyasette önemli bir güçse ve devletler yumuşak gücü bir diplomasi aracı olarak kullanacaksa o zaman devletlerin faaliyet gösterdiği ortamı karakterize etmesi gereken üç ön koşul olduğu söylenebilir. Birincisi, devletler, hedeflenen kitle ile iletişim kurabilmelidir. İkinci olarak, ilgili hedefin tutumları etkiye ve değişime elverişli olmalıdır. Üçüncüsü, hedefin tutumları, uluslararası siyasette yumuşak gücü kullanmaya çalışan devletin çıkarlarını destekleyen bir sonuç üzerinde nedensel etkiye sahip olmalıdır. Bir devletin yumuşak gücü etkin bir şekilde kullanması için bu üç koşulun her birinin gerekli olduğu, ancak yeterli de olamayabileceği unutulmamalıdır. Devletler, uluslararası düzeyde bir ulusun veya kamuoyunun tercihlerini şekillendireceklerse bu durumda mutlaka hedefle etkileşime girebilmeleri gerekir. Yalnızca böyle bir piyasada yumuşak gücün sahibi başkalarının tercihlerini şekillendirebilir. Eğer hedef, yumuşak güce sahip olan devletin mesajına maruz kalmazsa bundan etkilenmesi kesin olarak beklenemez. Bununla birlikte hedef, yumuşak güce sahip devletin mesajına yalnızca mesajı sistematik olarak çekici olmayan bir şekilde tasvir eden bir bağlamda maruz kalırsa ve bu ön yargının düzeltilme fırsatı yoksa yumuşak

güç sahibi devletin hedefin tercihlerini kendi avantajına göre dizayn etmesi de pek olası olmayacaktır (Kroenig, McAdam&Weber, 2010, s. 414). Ülkeler, üç durumda yumuşak güç avantajını sürdürürler: kültürleri ve değerleri küresel normlarla eşleştğinde, konuların küresel medyada nasıl çerçevesleneceğini etkileyebilecek çeşitli iletişim kanallarına daha fazla erişime sahip olduklarında ve bir ülkenin güvenirliliği ulusal ve uluslararası yumuşak güç politikası ile artırıldığında (Nye, 2011).

Yumuşak güç ve sert güç, varlıklarını birbirlerine borçludur. Yumuşak ve sert güç arasındaki ilişki karşılıklı bağımlılık düzleminde işleyen bir ilişki türüdür. Her başarılı yumuşak gücün arka planında potansiyeli süreklilik arz eden bir sert güç, her başarılı sert gücün arkasında da geniş bir yumuşak güç ağı vardır. Yumuşak gücü ve sert gücü birbirlerinden bağımsız düşünmek olanaksızdır. Bu, ilişki bağlamında değerlendirildiğinde somut (sert) güç kaynakları, hem doğrudan hem de dolaylı (örn. tehdit) kullanımlarında güç eylemlerini püskürtmek için kullanılabilir ve diğer aktörleri boyun eğmeye

Uluslararası Kaynaklar	Ulusal Kaynaklar
<ul style="list-style-type: none"> • Uluslararası yasalara, normlara ve kurumlara saygı • Uluslararası antlaşmalara ve ittifak taahhütlerine saygı • Çok taraflılık ilkesine bağlılık • Ortak çıkarlara katkıda bulunmak için kısa vadeli çıkarlardan vazgeçmenin kabulü 	<ul style="list-style-type: none"> • Kültür • Sosyal Uyum • Yüksek Yaşam Standardı • Özgürlük Anlayışı • Fırsat Eşitliği • Sosyal Hoşgörü • Çekici Yaşam Tarzı • Demokrasi • Anayasal Düzen • Liberalizm / Çoğulculuk • İyi İşleyen Bürokrasi

Şekil 2. Yumuşak Gücün Temelleri (Gallarotti, 2011, s. 30)

zorlayabilir. Somut olmayan (yumuşak) güç kaynakları bu şekilde bir garanti taşımaz. Tehditkâr bir aktörün bertaraf edilebilmesi için genellikle sert güç kaynaklarına başvurulur (Gallarotti, 2011, s. 27). Şekil 2'de de görüldüğü üzere yumuşak güç, ulusal ve uluslararası kaynaklardan beslenmektedir. Uluslararası kaynaklar, genel olarak, ikili ve çoklu antlaşmalardan, dostluk ilişkilerinden, uluslararası kurumlara ve ilkelere saygıdan ve gerektiğinde ulusal çıkarların geri plana itilmesinden beslenir. Ulusal çerçevede ise sahip olunan kültü-

rel potansiyel, refah ve hayat standardının yüksekliği, demokrasinin olgunluğu, kaliteli bir bürokratik sistem, çoğulculuk anlayışına saygı, fırsat eşitliği gibi bileşenler önem taşımaktadır.

Bir Yumuşak Güç Aracı Olarak Kültür

Bir ülkenin yumuşak gücü büyük ölçüde üç temel kaynağa dayanır: kültürü (başkalarına çekici geldiği yerlerde), siyasi değerleri (yurt içinde ve yurt dışında) ve dış politikaları (meşru ve ahlaki nitelikte). Belirtilen koşullar, potansiyel yumuşak güç kaynaklarının, diğerlerini olumlu sonuçlara doğru etkileyebilecek çekim davranışına dönüşüp dönüşmediğini belirlemede anahtardır. Yumuşak güç söz konusu olduğunda, hedefin ne düşündüğü özellikle önemlidir. Cazibe ve ikna sosyal olarak inşa edilmiştir. Yumuşak güç, partner gerektiren bir dandır. Kültür de önemli bir güç kaynağıdır. İnsan kültürünün bazı yönleri evrensel, bazıları ulusal; diğerleri sosyal sınıflara veya küçük gruplara özgüdür. Kültür, asla durağan değildir ve farklı kültürler farklı şekillerde etkileşime girer. Örneğin, Çin'deki birçok Amerikan ve Japon kültürel girişimleri, Güney Kore'ninkine göre daha çekici olarak kabul görmektedir. Bu şekilde, zamanla kültürler birbirleri ile karşılıklı olarak belli bir etkileşime de girerler. Örneğin, Beyrut'taki Amerikan Üniversitesi ilk olarak Lübnan'daki Amerikan yumuşak gücünü arttırmıştır; ancak araştırmalar daha sonra bunun Lübnan'ın Amerika'daki yumuşak gücünü arttırmasını da sağladığını göstermektedir. Kültürle beraber yumuşak güç üreten başka kaynaklar da vardır. Ekonomik kaynaklar, hem yumuşak hem de bir sert güç aracı olarak kabul edilebilir. Zorlamanın yanı sıra cazibe için de kullanılabilirler. Bazen gerçek dünya koşullarında, bir ekonomik ilişkinin hangi kısmının sert ve yumuşak gücü içerdiğini ayırt etmek zordur. Avrupalı liderler, diğer ülkelerin Avrupa Birliği'ne katılma arzusunu Avrupa'nın yumuşak gücünün bir işareti olarak tanımlıyor. Örneğin, Orta Avrupa'daki eski komünist ülkelerin beklentilerini yöneltmeleri ve yasalarını Brüksel çerçevesine uyacak şekilde revize etmeleri etkileyicidir. Türkiye de insan hakları politikalarında ve kanunlarında benzer şekilde önemli değişiklikler yapmıştır. Bununla birlikte, bu değişimlerin ne kadar Avrupa'nın başarılı ekonomik ve politik sisteminin bir getirisi olduğu da tartışma konusudur (Nye, 2012, s. 153).

Yumuşak gücün bir kültürel diplomasi aracı olarak kullanılması "küyerelleşme" kavramı ile ilişkilendirilebilir. Robertson (1995: 40) tara-

findan türetilen “küyerelleşme” kavramı, küreselleşmeyi “yerelliğin yaratılması ve ardından onun içerilmesi” şeklinde, küresel ile yerel olanın ilişkisini açıklamak amacıyla kullanılmıştır. Bu ilişki, kavramın mekânsal göreliliği de işaret etme özelliğinden faydalanarak yerel olanın evrenselleşmesi, evrensel olanın yerelleşmesinin farklı şekiller alabileceğine odaklanmaktadır. Küresel ile yerel olanın ilişkisi aynı zamanda “melezleşme”, “eklemlenme”, “kreolizasyon” (Dwivedi, 2015), “hibritleşme” gibi kavramlarla da açıklanmaktadır.

Appadurai’ye göre, küreselleşmenin dinamikleri ve bunların sonuçları beş alandaki akışkanlıklarla açıklanabilir: medyatik, ekonomik, teknolojik, ideolojik, etnik. Kültür, bu akışkanlar arasında farklı yollar izleyerek birbirinden ayrılır. Yani, her bir kültür kendi maddiliği içerisinde birbiriyle örtüşmeyen sonuçlara neden olmaktadır (Appadurai, 1990). Bunun yanında, Baumann da küresel kültürel etkileşimi teknolojik ilerleme ile ilintili bir şekilde ele almaktadır. Baumann, bir taraftan kültürel etkileşim ağının muazzam bir şekilde genişlediğini, diğer taraftan ise bu ağın birer işleticisi olarak bireyin kimliğinde bir kaymanın oluştuğunu vurgulamaktadır (Baumann, 1992).

Kültürel Diplomasi ve Yumuşak Güç

Yumuşak güç araçları kullanılarak kamu diplomasisine yönelen ülkelerin en sık başvurdukları kamu diplomasisi türlerinden biri de kültürel diplomasıdır. Kültürel diplomasi, yumuşak güç aracı olarak kültürel öğelerin kullanıldığı bir kamu diplomasisi yaklaşımıdır. Kültürel diplomasi, kamu diplomasisinin bir alt başlığı olarak kabul edilebilir. Kültürel diplomaside kullanılan yumuşak güç araçları sıklıkla sinema, televizyon dizileri, televizyon programları ve sanatsal etkinliklerdir. Özellikle küreselleşme ile birlikte, toplumların birbirlerine yakınlaşması, toplumlar arasındaki ilişkilerin yoğunlaşması ve etkileşimin artması kültürel diplomasinin önemini daha da arttırmıştır. Küreselleşme, bir taraftan tüm milletlerin zamanla birbirlerine benzeme, buna bağlı şekilde de tek bir uluslararası kültürün ortaya çıkma süreci, diğer taraftan ise toplumların kendi farklılıklarını betimleme, ifade etme süreci olarak düşünülebilir (Keyman & Sarıbay, 2000). Giddens da küreselleşmeyi zaman ve mekândaki dönüşümlerle ilintilemektedir. 18’inci asırda analog saatin yaygınlaşmaya başlamasıyla zaman yalnızca belli bölgelere has bir kavram olmaktan çıkarak evrenselleşmiştir. Evrenselleşen zamanın baz alınmasıyla

toplumsal hayat küresel sistem içerisinde yeniden şekillenmiştir. Zamanın mekândan bağımsız kalması modernleştirici bir dönüşümdür. Bu bağlamda küreselleşmenin ilk şartı zamanın mekândan bağımsız hale gelmesidir. Bu sayede toplumsal ilişkiler mekâna bağımlı olmaktan çıkmış ve uzak mekânlarla etkileşim mümkün hale gelmiştir (Giddens, 1998).

Gelişen teknoloji ile birlikte dünyanın giderek daha küçük bir yer haline gelmesi ve ülkelerin birbirine yaklaşması, daha sıkı ve yoğun ilişki ağları içerisinde var olmaları, Marshall McLuhan'ın (1964) kullandığı “küresel köy” kavramını haklı çıkarmaktadır. Fakat “küresel köy” kavramı sadece birbirine bağımlılık değil, birliktelik, yakınlık ve ilişkilerde karşılıklılık anlayışına da atıfta bulunan bir kavramdır. Bu doğrultuda, küreselleşmenin kültürel sonuçlarının neler olduğu konusunda daha kapsamlı çalışmalar için bir haritalandırmaya ve kavramsallaştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin, Hannerz'e göre (Hannerz, 1996) küresel kültür dört temel organizasyonel çerçeve tarafından düzenlenmektedir. Bunlar: devlet, piyasa, trendler ve yaşam biçimleridir. Örneğin, küresel bağdaştırma senaryoları, tipik bir şekilde en çok piyasa ortamında hayat bulur. Piyasa açısından düşünüldüğünde, engellerle karşılaşmadığı sürece, sınırları tanımamak ya da onları yıkmak, sınırlara saygı duymaktan daha doğal bir nitelik taşır. Organizasyonel çerçevelerin her biri kültürü ele alırken kendi eğilimlerine sahip olsa da diğer yandan aynı insanlar ile ilişki kurdukları kadarıyla sürekli bir biçimde birbiriyle karışmış durumdadır. Bugün kültürel anlamda dinamik olana dair tespit edilenlerin çoğu, çerçeveler arasında var olan karmaşıklıklardır. Yani bunlar vasıtasıyla kültürün akışı hızını ve yönünü değiştirebilir ve onları taşıyan anlamlar ve biçimler yeni birimler ve birleşimler olarak yeniden paketlenir. Örneğin, yaşam biçiminin çerçevesinin “halk müziği”, piyasanın “popüler müziği”ne dönüştüğü anda, çarpazlama geçiş sosyal organizasyonun yanı sıra kültürel biçimde de değişimler içermektedir (Hannerz, 2018, s. 102-110).

Kültürel diplomasi alanında son yıllarda Güney Kore, “Hallyu” (Kore Dalgası – Kore Akımı) ile öne çıkmıştır. “Hallyu” olarak bilinen kültürel içerikler birer kültürel diplomasi aracı ve kanalı olarak devlet politikasıyla dünyaya yayılmaktadır. Bu kültürel içeriklerin dünyaya yayılması sadece devlet desteği ile değil büyük şirketlerin de müdahalesiyle gerçekleşmektedir. Bu sayede Güney Kore'de üretilen

kültürel içerikler popüler kültür pazarına damga vurmuştur. Güney Kore’de KOCCA (Korea Creative Content Agency), KOFICE (Korean Foundation for International Cultural Exchange), KOFIC (Korean Film Policy Research Institute), KOCIS (Korean Culture and Information Service), BFC (Busan Film Commission) gibi kamu kurum ve kuruluşları kültürel diplomasiyi destekleyici politikalar üretmekte ve uygulamaktadır. Ayrıca, Busan Content Market, BIFAN (Bucheon International Fantastic Film Festival), SICAF (Seoul International Cartoon & Animation Festival), Daegu Chimak Festival gibi Güney Kore Kültür, Spor ve Turizm Bakanlığı tarafından desteklenen festival ve organizasyonlar yer almaktadır. Güney Kore’de bu alanda Seul, Busan, Gwangju ve Icheon şehirleri öne çıkmaktadır (Binark, 2019, s. 13). “Hallyu”; K-Pop (Kore Popüler Müziği), Kore dansları, televizyon dizileri, çevrim içi oyunlar, çizgi romanlar, animasyonlar, makyaj malzemeleri vb. Güney Kore ile ilgili hemen hemen tüm kültürel öğeleri içermektedir (Yoo, 2019, s. 21). Güney Kore kültürel diplomasisi, Güney Kore ile Türkiye arasındaki yakın ilişki dolayısıyla Türkiye üzerinde de oldukça etkilidir.

Sonuç

Kültürel diplomasi ile yumuşak güç arasında yakın bir bağ vardır. Çünkü kültürel diplomasinin kaynağı ve temel araçları kültürel nitelikteki yumuşak güç araçlarıdır. Bu kültürel yumuşak güç araçları kimi zaman bir müzedeki sergi, kimi zaman bir sinema filmi, kimi zaman bir televizyon dizisi, bir şarkı klipi, bir edebiyat eseri vb. olabilir. Yumuşak güç açısından değerlendirildiğinde kültürel diplomasi ile kamu diplomasi arasındaki en temel farklardan biri belki de kullandıkları araçlardır. Örneğin, kamu diplomasisinde araçların niteliği bakımından (aracın sert veya yumuşak olması anlamında) tartışmalar yaşanabilmektedir. Bir ülkeye yapılan maddi yardımlar, doğal afetlerde vb. olağan dışı dönemlerde gerçekleştirilen ekipman yardımları, malzeme yardımları, hibeler vb. uygulamalar birer sert güç aracı olarak da değerlendirilebilir. Kültürel diplomaside ise kullanılan araçların tümünün kültürel niteliğinden dolayı, bu araçların birer sert güç aracı olma olasılığı neredeyse yoktur. Bu nedenle kültürel diplomasi ile yumuşak güç arasındaki ilişki, nitelik bakımından kamu diplomasisi ile yumuşak güç arasındaki ilişkidenden daha yoğun ve daha yakın bir ilişkidir.

Kaynakça

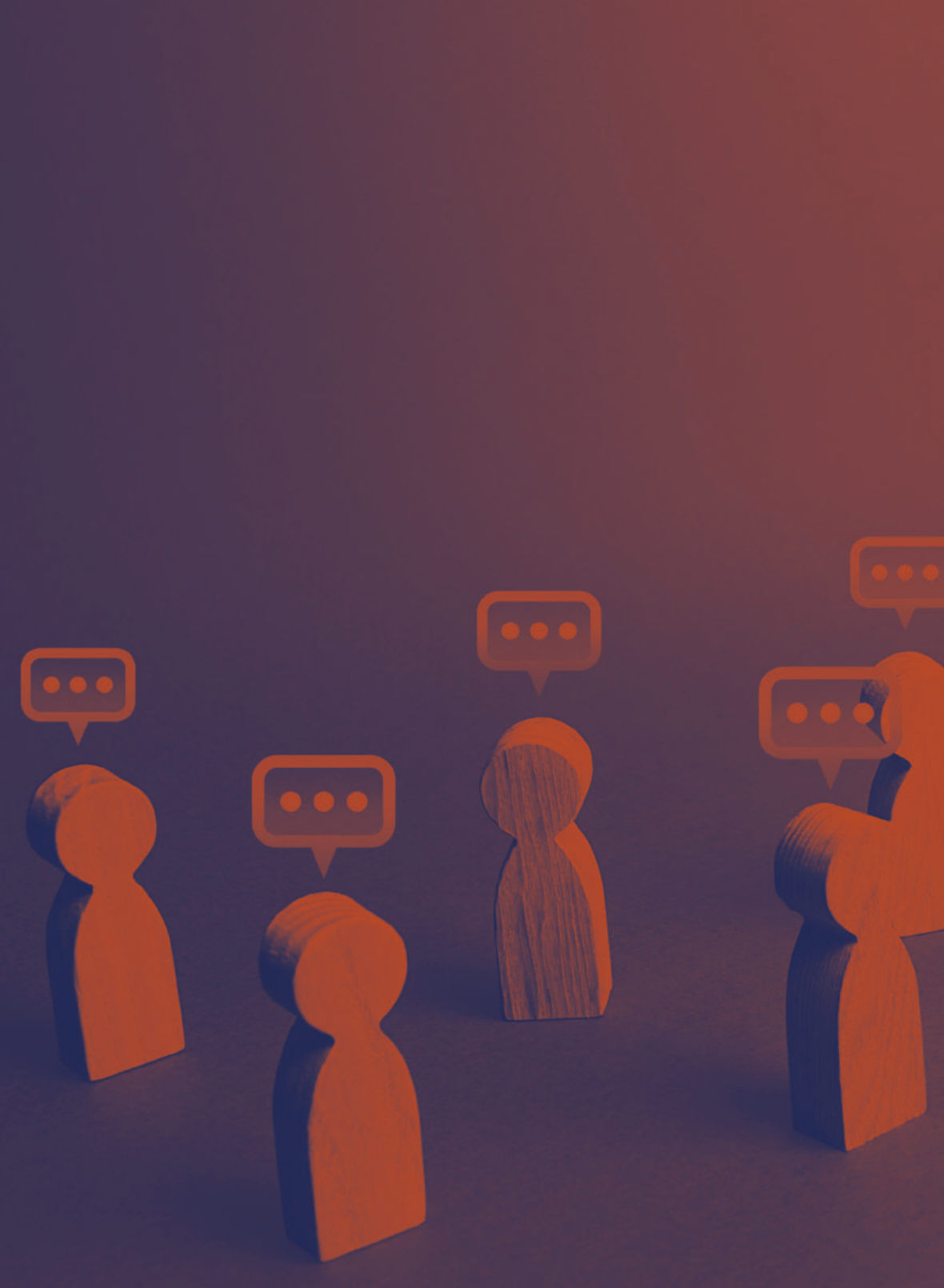
- Adorno, T. W. (2012). *Kültür endüstrisi - kültür yönetimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Altun, F. (2021). Modernite ve Modernizm: Batı-İçi Bir Tartışma. *İbn Haldun Çalışmaları Dergisi*, 6(2), 95-120.
- Altun, F. (2022). Sosyolojik Teori Bağlamında Post-Truth Anlatısının Eleştirisi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 9(1), 249-267.
- Appadurai, A. (1990). Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy. *Theory, culture & society*, 7(2-3), 295-310.
- Aronczyk, M. (2008). "Living the brand": nationality, globality and the identity strategies of nation branding consultants. *International Journal of Communication*(2), 41-65.
- Baumann, Z. (1992). *Dialektik der ordnung, Die moderne und der holocaust*. Hamburg: Europäische Verlagsanstalt.
- Bélanger, L. (1999). Redefining cultural diplomacy: cultural security and foreign policy in Canada. *Political Psychology*(20), 677-699.
- Bertonha, J. F. (2009). Hard, soft or smart power? Perspectives for the new foreign policy of the United States. *Meridiano*, 47(104), 16-18.
- Bhabha, H. (1994). *The Location of Culture*. New York: Routledge.
- Binark, M. (2019). *Kültürel diplomasi ve Kore dalgası "Hallyu"*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Brannagan, P. M., & Giulianotti, R. (2015). Soft power and soft disempowerment: Qatar, global sport and football's 2022 World Cup finals. *Leisure Studies*, 34(6), 703-719.
- Cummings, M. C. (2003). *Cultural diplomacy and the United States Government: a survey*. Washington: Center for Arts and Culture.
- Cummings, M. C. (2003). *Cultural diplomacy and the United States Government: a survey*. Center for Arts and Culture.
- Dwivedi, A. V. (2015). *School of Languages & Literature*, Horizon Research Publishing, Katra Jammu: Shri Mata Vaishno Devi University.
- Gallarotti, G. (2011). Soft power: what it is, why it's important, and the conditions for its effective use. *Journal of Political Power*, 4(1), 25-47.
- Giddens, A. (1998). *Modernliğin sonuçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gray, C. (2011). *Hard and soft power: the utility of military force as an instrument of policy in the 21st century*. Carlisle: Strategic Studies Institute Publications.

- Green, H. S. (2015). The soft power of cool: economy, culture and foreign policy in Japan. *Toyo Hogaku*, 58(3), 47-68.
- Hackbarth, J. R. (2008). Soft power and smart power in Africa. Naval Postgraduate School Monterey CA Center for Contemporary Conflict.
- Hall, P. M. (1997). Meta-power, social organization, and the shaping of social action. *Symbolic Interaction*(20), 397-418.
- Hannerz, U. (1996). *Traditional connections*. London: Routledge.
- Hannerz, U. (2018). Kültürü Küresel Bir Ekümende Düşünmek. J. Lull (Dü.) içinde, İletişim çağında kültür (E. S. Civelek, Çev., s. 95-124). Ankara: Hece Yayınları.
- Hermans, J. M., & Kempen, J. G. (1998). Moving cultures: the perilous problems of cultural dichotomies in a globalizing society. *American Psychologist*, 1111-1120.
- Huntington, S. P. (1993). The Clash of Civilizations? *Foreign affairs*, 22-49.
- İçli, G. (2001). Küreselleşme ve kültür. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 163-172.
- Iwabuchi, K. (2015). Pop-culture diplomacy in Japan: soft power, nation branding and the question of "international cultural exchange". *International Journal of Cultural Policy*, 21(4), 419-432.
- Kalın, İ. (2011). Soft power and public diplomacy in Turkey. *Perceptions*, 16(3), 5-23.
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (1998). Power and interdependence in the information age. *Foreign Affairs*(77), 81-94.
- Keyman, E. F., & Sarıbay, A. Y. (2000). Global Yerel Eksende Türkiye, Siyaset ve Toplumsal Yaşam. E. F. Keyman, & A. Y. Sarıbay içinde, *Global Yerel Eksende Türkiye* (s. 1). İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Kroenig, M., McAdam, M., & Weber, S. (2010). Taking soft power seriously. *Comparative Strategy*, 29(5), 412-431.
- Lenczowski, J. (2007). *Cultural diplomacy, political influence, and integrated strategy*. Washington: The Institute of World Politics.
- Lukes, S. (2005). Power and the battle for hearts and minds. *Millennium*, 477-493.
- Matthes, D. (2010). Culture, globalization, and international relations. *International Conference on Cultural Diplomacy*. Strasbourg.
- McLuhan, M. (1964). *Understanding media*. New York: McGraw-Hill.
- Mead, W. R. (2004). America's sticky power. *Foreign Policy*.
- Nye, J. S. (1990). *Bound to lead: the changing nature of American Power*. New York: Basic Books.
- Nye, J. S. (1990). Soft power. *Foreign Policy*(80), 153-171.

- Nye, J. S. (2002). The information revolution and American soft power. *Asia Pasific Review*, 9(1), 60-76.
- Nye, J. S. (2004). Soft power and American foreign policy. *Political Science Quarterly*(119), 255-270.
- Nye, J. S. (2005). Soft power and higher education. *Yüksek Öğrenimin Geleceği Forumu*, (s. 11-14).
- Nye, J. S. (2005). *Yumuşak güç - Dünya siyasetinde başarının yolu*. Ankara: Elips Yayınları.
- Nye, J. S. (2008). Public diplomacy and soft power, public diplomacy in a changing world. G. Cowan, & N. J. Cull (Dü) içinde, *The Annals of The American Academy of Political and Social Science* (s. 94-109). Philadelphia: Sage Publications.
- Nye, J. S. (2011). The future of power. *Public Affairs*.
- Nye, J. S. (2012). China and soft power. *South African Journal of International Affairs*, 19(2), 151-155.
- Öncü, A., & Weyland, P. (2005). Küreselleşen Kentlerde Yaşam Alanı ve Toplumsal Kimlik Mücadeleleri. A. Öncü, & P. Weyland (Dü) içinde, *Mekân, kültür, iktidar - küresel kentlerde yeni kimlikler* (s. 9-39). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Robertson, R. (1998). *Küreselleşme: toplum kuramı ve küresel kültür*. (Ü. H. Yolsal, Çev.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Schneider, C. (2006). "Cultural diplomacy: why it matters, what it can – and cannot - do?". *Short Course on Culture Industries, Technologies, and Policies Annual Meeting of the American Political Science Association*. Philadelphia.
- Secret, A. G. (2013). Soft power: l'influence par la langue et la culture. *Cairn Info*, 1(89), 103-110.
- Spalore, E., & Wacziarg, R. (2013). How deep are the roots of economic development? *Journal of Economic Literature*, 51(2), 325-369.
- Talas, M. (2004). Küreselleşme ve Kültür. *Küreselleşme ve psikiyatri*, 229-244.
- Tomlinson, J. (2004). *Küreselleşme ve kültür*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Vries, G. D. (2005). The European Union's Role in the Fight Against Terrorism: (Opening Address-The Role of the EU in the Fight Against Terrorism). *Irish studies in international affairs*, 16, 3-9.
- Vuving, A. L. (2009). How soft power works. *American Political Science Association Annual Meeting*. Toronto.
- Waltz, K. (1990). Realist thought and neorealist theory. *Journal of International Affairs*, 44(1), 21-37.
- Yoo, J. S. (2019). *Kore Savaşı (Kan Kardeşi), Kore Dizisi ve K-Beauty (Kore Kozmetiği)*

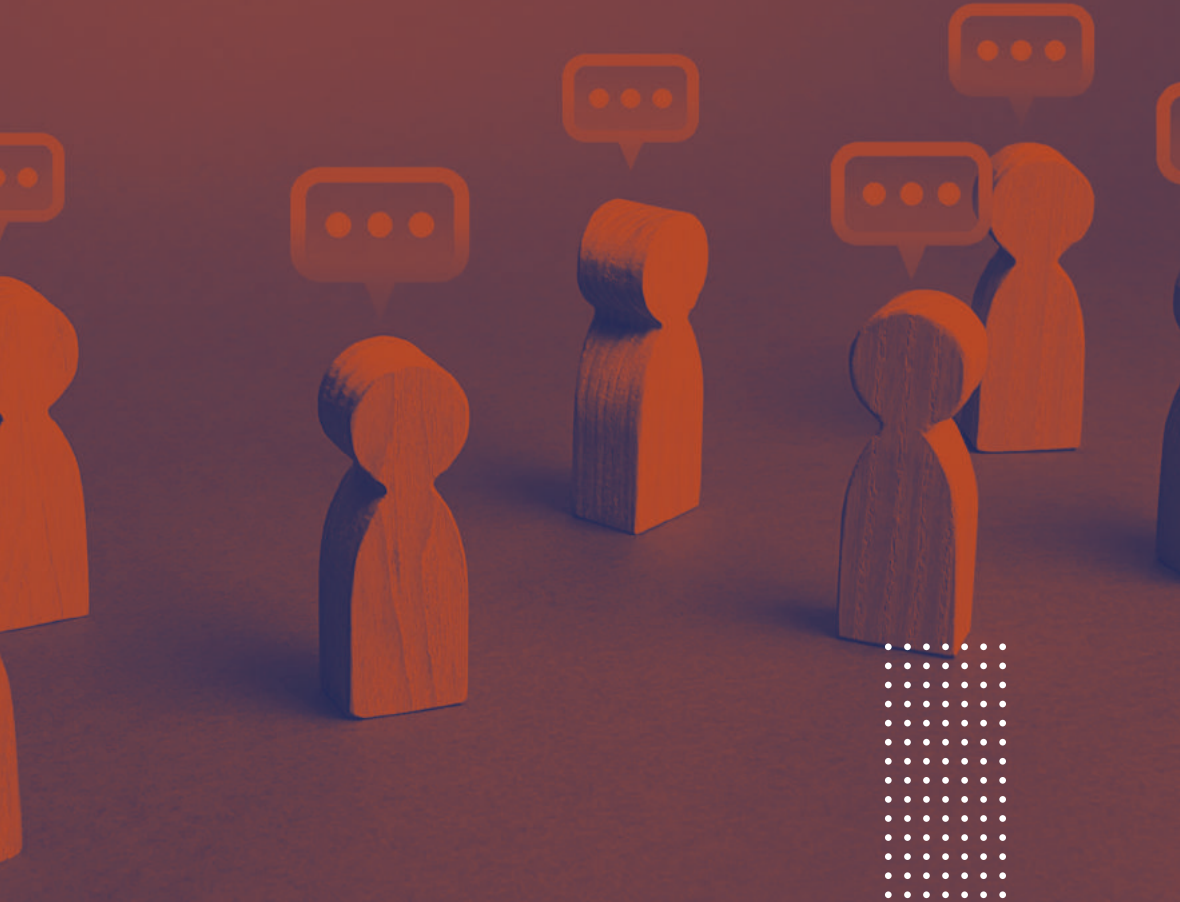
Merkezinde Türkiye'de Kore Akımının Günümüzdeki Durumu ve Geleceği. KARE - Uluslararası Edebiyat, Tarih ve Düşünce Dergisi, 8, 18-48.

Zamorano, M. M. (2016). Reframing cultural diplomacy: the instrumentalization of culture under the soft power theory. *Culture Unbound*(8), 166-186.

03

Kültürel Diplomasi ve Sivil Toplum

03

Kültürel Diplomasi ve
Sivil Toplum*Zakir Avşar¹**M. Mücahit Küçükylmaz²***Giriş**

Kültürel diplomasi bir yumuşak güç aracı olarak kültürel kaynaklardan beslenmekte ve kültür endüstrilerince üretilen kültürel öğeleri kullanmaktadır. UNESCO'ya göre; edebiyat, tarih, müzik, sinema, televizyon dizileri, moda ve yaşam tarzlarının sunumu kültürel diplomasının ilgi alanına girmektedir (Terry, 2018). Bununla birlikte, reel politik anlayışın hâkim olduğu dış politikada kültürel diplomasi olumsuz bir algıya da sahip olabilir. Bunun nedeni; kültürel diplomasının kimi zaman emperyalist ideallere ve propagandalara aracılık ettiği yönündeki inancıdır (Nisbett, 2012). Avrupa Birliği Konseyi yanlış algının ortadan kaldırılması ve olumsuz anlaşılmaların önüne geçebilmek için 2016 yılında “kültürel diplomasi” kavramı yerine “kültürel ilişkiler stratejisi” kavramının kullanılmasını önermiştir. Benzer bir şekilde, British Council ve Goethe Enstitüsü de genelde “kültürel ilişkiler” terimini kullanmayı tercih etmişlerdir. Farklı ve olumsuz algılara rağmen, “kültürel diplomasi” kavramı gelişmeye devam etmektedir. Çünkü kültürel diplomasi, özünde karşılıklı anlayışın geliştirilmesini ve etnik merkezîyetçilikle mücadele edilmesini amaçlamaktadır (Mulcahy, 1999).

21'inci yüzyılda kültürel diplomasi alanında hükümet dışı kuruluşlar da aktif olmaya başlamıştır. Sivil toplum kuruluşları uluslararası

¹ Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İletişim Fakültesi Dekanı.

² Doç. Dr., T.C. Cumhurbaşkanlığı Başdanışmanı, Basın İlan Kurumu Yönetim Kurulu Başkan Vekili.

sı ilişkilerde daha fazla söz sahibi olmaya başlayarak etkinliklerini arttırmıştır. Hükümet dışı kuruluşların uluslararası ilişkilerdeki rolünün giderek artmasıyla (Gilboa, 2008) sivil toplum kuruluşları da küresel çapta toplumlar arasında benzeri görülmemiş etkisi olan bir iletişim mekanizması haline dönüşmüştür (Miller, 2009). Sivil toplum kuruluşlarının bir diğer önemli fonksiyonu da içerisinde buldukları toplumun kimlik temsilcisi olma rolü ile ülkelerinin anlatısının oluşturulmasına katkı sunmalarıdır (Zatepilina-Monacell, 2012). Sivil toplum kuruluşlarının uluslararası alanda etkin olmaya başlaması kültürel diplomasinin algılanış biçimini de etkilemiştir (Ociepka, 2017). Bilindiği gibi, uluslararası ilişkilerde başarı elde edilmesi yumuşak ve sert güç araçlarının birlikte kullanılmasına bağlıdır. İki gücün birlikte kombine edilmesi akıllı gücü ortaya çıkarmaktadır. Sert güç kaynaklarının sınırlılığına karşın, yumuşak güç sınırsız kaynaktan beslenmektedir ve yumuşak güç alternatiflerinin sayısı her geçen gün artmaktadır. Sivil toplum kuruluşları da kültürel diplomaside aktif olmaya başlayan ve ağırlığı artan önemli enstrümanlardır. Yaygın kanaate göre, kültürel diplomasi “sert güç” unsurlarına bağımlı olarak işlerlik kazanır. Bununla birlikte kültürel diplomasinin amaçlanan başarıya ulaşabilmesi için mutlaka faaliyetlerinin koordine edilmesi gerekmektedir. Bunun için de güçlü ve tutarlı bir kültürel diplomasi politikasının ve yapılanmasının var olması şarttır (Bound, Briggs, Holden, & Jones, 2007, s. 13).

Sivil toplum kuruluşlarının en önemli özelliği kâr amacı gütmemesidir. Sivil toplum kuruluşları temel olarak “hükümetten destek alan” – “hükümetten destek almayan” şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının kültürel diplomaside öne çıkmaya başlaması uygun maliyetli uluslararası halkla ilişkiler imkânını doğurmuştur (Edwards, 2000, s. 11). Bununla birlikte, sivil toplum kuruluşları her zaman olumlu yönde bir halkla ilişkiler faaliyetinde bulunmayabilir. Sivil toplum kuruluşları ülkeler arasındaki ilişkilere zarar verme potansiyeline de sahiptir (Simmons, 1998, s. 83). Kültürel diplomasi açısından değerlendirildiğinde ise sivil toplum kuruluşlarının her zaman ülkeler arası münasebetlere katkı sağlayıcı bir rol üstlendiği söylenebilir. Kültürel diplomasi, hem sivil toplum kuruluşlarına yönelik olumsuz algının ortadan kalkmasını sağlamakta hem de ülkeler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Kültürel diplomasi tarafından bir yumuşak güç enstrüma-

nı olarak kullanılması, sivil toplumu geliştirici, güçlendirici, sivil toplumun pozitif niteliklerini arttırıcı bir etkiye de sahiptir.

Sivil Toplum

Kitle iletişim araçlarının ortaya çıkışı ve kitlesel üretime geçilmesi kitle teorilerinin üzerinde en fazla durduğu iki olaydır. Bu iki yeni gelişme, insanoğlunu bireysel düzeyde anlamlı olduğu, yakın ve içten ilişkilerle tanımlanan, yüz yüze yürütülen ve küçük topluluk bağları ile tanımlanan toplumsal örgütlenme yapısından çıkarmış; onu millet, ulus, ırk gibi kategoriler etrafında örgütlendiği bir toplumsal yapının içerisine yerleştirmiştir. Bu toplumsal yapı içinde insan toplulukları da “kitleler” olarak kabul edilmeye başlamıştır. 21’inci yüzyılın başlangıcından itibaren, özellikle yeni medya düzeneği içinde dijitalleşmenin giderek insan hayatının her alanına etki etmesinden söz edilebilir. Bu aşama, modernite içerisinde deneyimlenen ilk büyük kopuş olan ve “cemaatten cemiyete geçiş” olarak formüle edilene benzeyen bir kopuştur (Altun, 2022). İnsan topluluklarının kitleler olarak kabul edilmeye başlaması ile de yeni bir kavram olan “sivil toplum” kavramı oluşmuş ve önemini de gün geçtikçe arttırmıştır. Sivil toplum, kitlesel yaşama evrilen sistem içerisinde bireyin, kendini temsil etme ve sesini öteki kitlelere ulaştırabilmesinde önemli bir fonksiyon üstlenmeye başlamıştır.

Sivil toplumu tanımlamak basit bir eylem olmamakla birlikte (VanDyck, 2017, s. 1); Türk Dil Kurumu, bir devletin otoritesi altında varlık gösterip kanunla yaşayan, devletten bağımsız, gönüllülük esasına dayanan örgütlü bir topluluğa atıfta bulunan “sivil toplum”u “Devletin denetimi altında olmayan, kararlarını bağımsız olarak vererek toplumsal etkinliklerde bulunan bireyler topluluğu” şeklinde tanımlamıştır (Türk Dil Kurumu, 2021). Sivil toplum, hükümet ve iş dünyası ile birlikte toplumun “üçüncü sektörü”dür (United Nations, 2021). VanDyck ise sivil toplumun “devlet, iş dünyası ve aile arasındaki alanda var olan, yerel ve yabancı bilgi, değerler, gelenekler ve ilkeler üzerine inşa edilen organize ve organik sosyal ve kültürel ilişkilerin bir ekosistemi” olarak tanımlanmasını önermektedir (2017, s. 1). Sivil toplum kavramını ilk kez devlet özdeşliğinden ayırarak yeniden tanımlayan kişi Hegel’dir. Hegel sivil toplumu özel menfaatlerle evrensel menfaatlerin uzlaştırılması çabasının bir unsuru olarak ele almıştır. Bu yaklaşıma göre sivil toplum, aile ile devlet arasında yer alan bir sosyal alandır (Keane, 1993, s. 100).

Sivil toplum, genellikle hükûmetten ve kâr amacı güden ticari aktörlerden farklı, ortak çıkarlar, amaçlar ve değerler etrafında kolektif eylem alanı anlamına gelir. Sivil toplum hayır kurumlarını, kalkınma kuruluşlarını, topluluk gruplarını, kadın örgütlerini, inanç temelli örgütleri, profesyonel dernekleri, sendikaları, sosyal hareketleri, koalisyonları ve savunuculuk gruplarını içerir. Ancak sivil toplum homojen değildir ve sivil toplum ile hükûmet veya ticari aktörler arasındaki sınırlar kimi zaman bulanıklaşabilir. Kesinlikle tek bir “sivil toplum” anlayışı yoktur ve sivil toplum aktörleri, diğer temsilciler ve savunucularinkine benzer temsil ve meşruiyet meseleleriyle uğraşmak zorundadır (World Health Organization, 2021). Sivil toplum genel anlamda ise aile, ticari sektörler ve devlet dışındaki alan olarak tanımlanmıştır (World Economic Forum, 2013). Avrupa Birliği'ne göre sivil toplum, “devlete bağlı olmayan veya devlet tarafından yönetilmeyen, bireyler ve gruplar tarafından gerçekleştirilen her türlü sosyal eylem”dir. Afrika Kalkınma Bankası ise sivil toplumun ortak çıkarlar, hedefler, değerler veya gelenekler tarafından organize edilen, birleştirilen ve kolektif eylemler yoluyla seferber edilen, vatandaşların çıkarlarının ve özelemlerinin gönüllü bir ifadesi olduğunu ifade etmektedir (African Development Bank, 2012, s. 10). Sivil toplum çok çeşitli amaçlara, kültürel bağlamlara, ideolojilere, coğrafi kapsama, stratejilere ve yaklaşımlara sahip bir dizi aktörü içermektedir (World Economic Forum, 2013, s. 8).

Geçmiş Antik Yunan'a kadar uzanan sivil toplum kavramı ile ilgili bilgilere Cicero ve diğer Romalı filozofların eserlerinde de rastlanmaktadır. Yakın dönemde ise ilk kez Locke tarafından 1690'da dile getirilen sivil toplum kavramı, devlet kavramı ile özdeş bir anlayışı ifade etmek için kullanılmıştır. Hobbes ve Rousseau gibi sosyal sözleşmeciler filozoflar sivil toplumu, doğa halinden çıkıp siyasi otorite etrafında bir araya gelmek şeklinde algılamışlardır. Locke açısından sivil toplum, bireylerin doğal durumdaki temel haklarını koruyabilmek için sözleşme ile uzlaştıkları, bireysel hakların bizzat yaşandığı ve korunduğu bir alandır. Hegel, sivil toplum ile siyasal toplum arasında bir ayrım yaparak devlet ve toplum arasındaki sınırları çizmiştir (devletin düzenlediği alanları ve toplumsal ilişkileri siyasal toplum kavramıyla ifade etmiş, geriye kalan özerk alanları ise sivil toplum olarak isimlendirmiştir). Tocqueville'in çözümlenmelerinde sivil toplum; üyelik ve eylemlerin gönüllülük esasına dayandığı, aile

ve devlet arasındaki tüm ilişkileri ve ağları (sivil toplum kuruluşları, dinî grup ve kurumlar, mesleki örgütlenmeler, yardım amaçlı gruplar, sosyal hareketler, bağımsız medya...) içermektedir. Bu yaklaşımda üç ana sektöre dayalı toplum modeli temel alınmakta ve devlet, piyasa ve kâr amacı gütmeyen grupların, birbirlerinden bağımsız ancak birbirleri ile karşılıklı olarak bağlantılı olduğu savunulmaktadır (Tamer, 2010, s. 90-103). Modern anlamda sivil toplum fikri ise 18'inci yüzyılın sonlarında İskoç ve Kıta Avrupası Aydınlanması'nda ortaya çıkmıştır. Paine'den Hegel'e kadar bir dizi siyaset teorisyeni, sivil toplum kavramını devlete paralel ama ayrı bir alan olarak ele almıştır. Onlara göre, sivil toplum yurttaşların kendi çıkarları ve istekleri doğrultusunda birleştiği bir alandır. Sivil toplum düşüncesi aynı zamanda, Amerikan ve Fransız devrimlerinde ortaya konduğu gibi, halkın artan özgürlük talebinin bir sonucudur. Sivil toplum kavramı 19'uncu yüzyılın ortalarında politik olarak kullanılmaz hale gelmiş ve neredeyse tüm tartışmalarda ihmal edilmiştir (Shils, 1991, s. 3).

Devlet-toplum ayrımını ilk kez yapan Hegel'e göre, bir tarafta sosyal ve ekonomik gereksinimlerin ve piyasa düzeninin ortaya çıkardığı rekabet ve bu doğrultuda çatışmanın var olduğu sivil toplum, diğer tarafta devleti meydana getiren, devlet kurumlarıyla özdeş hale gelen ve devletle aynıyet içerisinde olan siyasal toplum vardır. Hegel, sivil toplumun siyasal toplumun ötesinde bir alan olduğunu söyler. Ancak Hegel, sivil toplum ile siyasal toplum arasında ayrım yapmaya sıcak bakmaz. Ona göre, devletin sivil toplum alanını düzenlemesi gerekir; eğer bu yapılmazsa toplumda refah adaletsizliği ve etik bozulma meydana gelebilir (Stillman, 1980, s. 631). Devlet ile sivil toplum ayrımının ilk sistematik analizi ise Thomas Paine tarafından yapılmıştır. Paine'e göre bazı düşünürler toplumu ve hükûmeti o kadar birbirine karıştırmışlardır ki ikisi arasında ya çok az ayrım yapılmakta ya da hiç yapılmamaktadır. Oysaki iki terim yalnızca ayrı olmayıp köken olarak da farklılık taşımaktadır. Toplum insan duygularını yoğunlaştırarak pozitif yönde, hükmet ise kötülükleri sınırlandırarak negatif yönde işleyerek mutluluğun artmasına katkı sağlar. Sonuç olarak, ikisi de mutluluğun artması için çaba sarf eder. Toplum ilişkide kalmayı desteklerken devlet ayrımları ortaya çıkarır (Keane, 1993, s. 49). Bununla birlikte, sivil toplum ile ilgili yaklaşımları üç grupta incelemek mümkündür. Larry Diamond'a ait olan ilk yaklaşım sivil toplumu devletten ayrı, bireyin kendi özgür iradesiyle oluş-

turulmuş bir düzen olarak kabul eder. Ernest Gellner'e ait olan ikinci yaklaşım daha geniş bir alanı içerisinde barındırır. Bu yaklaşıma göre sivil toplum, aile veya kamu ile devlet arasındaki mevcut boşluğu dolduran bir yapı olma niteliğine sahiptir. Sivil toplum sendikalar, siyasi partiler, dinsel örgütlenmeler, baskı grupları ve dernekler gibi ara kurumlardan oluşan bir sistemdir. Üçüncüsü ise John Keane'e ait olan yaklaşımdır. Buna göre sivil toplum, üyelerinin oluşturduğu devlet dışı faaliyetlerle devlet kurumları üzerinde baskı ve denetim yaratarak kendi kimliğini koruyan ve dönüştüren örgütlenmelerdir (Çulhaoğlu, 2001, s. 32-33). Tüm bu tartışmalarla beraber, sivil toplumun devletten bağımsız olmasıyla ifade edilmek istenen; devletten kopuk, bütünüyle kendi halinde bir alanın var olması değildir. Bu kapsamda sivil toplum; siyaset üzerinde de etkili olan, devletin ve siyasal gücün meşruiyetini kazandığı, karşı siyasi güçleri içerisinde bulunduran ve devlet politikalarını etkileyen bir toplumsal alandır (Durgun, 1997, s. 220).

Keane'e göre, sivil toplum kavramı bugünkü anlamını kazanıncaya dek dört farklı evreden geçmiştir. Birinci evrede klasik sivil toplum ve devlet farklılığı söz konusudur. Yani klasik anlamda sivil toplum ve devlet birlikteliğinden söz edilemez. Bu evrede merkezîlik önemli yer tutar. Egemen ve anayasal devletin gerekliliği ve bunun karşısında devletin otoriter gücüne karşı sivil toplumun içerisindeki bağımsız grupların gelişmesinin önemini vurgulama bu evrenin en tipik nitelikleri arasında yer alır. İkinci evrede bağımsız sosyal grupların, kendilerini devlete karşı savunmalarının gerekli olduğu iddiası vardır. Buradaki vurgu devlete karşı sivil toplumun önemine atıfta bulunur. Üçüncü evrede sivil toplum ve devlet ayrımında devlet karşıtlığı güç kaybeder. Sivil toplumun özgürlüğü çatışmaya sebep olan bir olgu olarak görülür ve sivil toplumun daha katı bir düzenleme ve denetim ile sınırlarının belirlenmesine vurgu yapılır. Dördüncü evre ise düzenleyici devlet gücünün sivil toplumu yavaş yavaş etkisizleştireceğinden endişe edilen evredir. Bu kapsamda çoğulcu, kendi kendini örgütleyen, devletten bağımsız bir sivil toplumun korunmasının önemine atıfta bulunulur (Keane, 1993, s. 50-53).

Sivil toplumu anti demokratik anlayışa karşı çok önemli bir mücadele alanı olarak konumlandıran Gramsci'nin çabaları, İkinci Dünya Savaşı sonrası "sivil toplum"un yeniden güç kazanmasına katkı

sağlamıştır. Sivil toplum, 1990’larda devlet başkanlarından siyaset bilimcilere kadar herkes için bir ilgi alanı haline gelmiştir. Demokrasiye yönelik küresel eğilim, dünyanın dört bir yanındaki ülkelerde sivil toplum için alan açmıştır. Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa’da bir sosyal yenilenme aracı olarak sivil topluma ilgi artmıştır. Sivil toplum, elde ettiği yeni açılımla soğuk savaş sonrası dönemin temel unsurlarından biri haline gelmiştir (Carothers & Barndt, 2000, s. 18-19). Sivil toplum terimi, 1980’lerde Doğu Avrupa ve Latin Amerika’da yaşanan yönetim karşıtı protesto hareketleriyle özdeş hale gelerek popülerleşmiştir (Jezard, 2018). Sivil toplumun demokrasi açısından önemi elbette ki yadsınamaz. Demokratik işleyiş içerisinde sivil toplum; devlet ile toplum arasındaki ilişkinin güçlendirilmesinin yanında, çoğulculuğu, katılımı ve ifade özgürlüğünü mümkün kılma gibi temel fonksiyonlar da üstlenmiştir. Demokraside sivil toplumun bu rollere sahip olmasının temel gerekçesi demokrasi ile sivil toplum arasındaki mevcut sıkı ilişkidir. Bu doğrultuda sivil toplum, bireysel özgürlüklerin maksimum seviyede elde edildiği, katılımın yaygın olduğu demokratik toplumsal bir alandır (Çaha, 1999, s. 123-127). Sivil toplumun demokrasi açısından sahip olduğu etkili mekanizmanın gücü demokratik taleplerin siyasal, ekonomik ve kültürel temellerine sahip olmasından ileri gelmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının bu etkisi; devlet merkezli ve toplumu yukarıdan aşağıya biçimlendiren anlayışa meydan okumaları, sosyal hayatı devletten bağımsız biçimde etkin hale getirmeleri ve ödev temelli vatandaşlık anlayışı yerine hak ve özgürlükler çerçevesinde şekillenen aktif vatandaşlık anlayışını sağlama yönündeki çabalarından kaynaklanmaktadır (Keyman, 2006, s. 28). VanDyck, sivil toplum anlayışında zaman içinde önemli değişiklikler olduğunu ve kavramın farklı biçimler, işlevler ve boyutlardan oluşan çok çeşitli organize ve organik grupları içerecek şekilde ilişkisel platformlardan geliştiğini savunmaktadır. VanDyck’a göre; farklı dönemlerde, toplum temelli kuruluşlar, işçi sendikaları, profesyonel dernekler ve STK’lar sivil toplum alanında öne çıkmışlardır (2017, s. 1).

Son yıllarda dünya çapında, piyasa ve devlet sınırları dışında faaliyet gösteren farklı sosyal nitelikli kurum ve kuruluşa önemli bir ilgi artışına tanık olunmaktadır. “Kâr amacı gütmeyen”, “gönüllü”, “üçüncü tür” veya “bağımsız” gibi nitelemelerle sektör olarak çeşitli şekillerde tanımlanan bu oluşumlar kümesi, kendi içerisinde bazen şaşırtıcı

bir dizi varlıkları (hastaneler, üniversiteler, sosyal kulüpler, meslek kuruluşları, çevre grupları, spor kulüpleri, mesleki eğitim merkezleri, insan hakları kuruluşları ve daha fazlasını) barındırır. Bu kadar fazla çeşitliliğe rağmen, bunlar aynı zamanda bazı ortak özellikleri de paylaşmaktadır:

- ❑ Kurumsal bir mevcudiyet ve yapıya sahiptirler.
- ❑ Özeldirler; yani kurumsal olarak devletten ayırırlar.
- ❑ Kâr dağıtımını yapmazlar; yani kârlarını yöneticilerine veya bir dizi “mal sahibine” dağıtmazlar.
- ❑ Kendi kendilerini yönetirler; kendi işleyişlerini kontrol ederler.
- ❑ Gönüllülük esastır; üyelik yasal olarak zorunlu değildir; bağış ve gönüllü çalışma gibi katkılarla faaliyetlerini sürdürürler (Salamon & Anheier, 1999, s. 3-4).

Bununla birlikte, sivil toplum şu rollere sahiptir (VanDyck, 2017):

- ❑ Hizmet sağlayıcı (okullara destek olmak ve temel toplum sağlığı hizmetleri sağlamak vb.),
- ❑ Savunucu/kampanyacı (çevresel konularda hükûmetler veya işletmeler için lobi yapmak vb.),
- ❑ Gözlemci (hükûmetin insan hakları anlaşmalarına uyumunu izlemek vb.),
- ❑ Aktif vatandaşlık oluşturucu (yerel düzeyde sivil katılımı motive etmek ve yerel, bölgesel ve ulusal yönetişimle ilişki kurmak vb.),
- ❑ Küresel yönetişim süreçlerine katılımcı (Dünya Bankası iklim yatırım fonlarının danışma kurulunda hizmet vermek vb.).

Sivil toplum tipolojik olarak şu aktörlerden oluşabilir:

- ❑ Organize bir yapıya veya faaliyete sahip olan ve tipik olarak kayıtlı gruplardan oluşan ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar,
- ❑ Organize edilebilen, ancak fiziksel, yasal veya finansal yapıları olması gerekmeyen sosyal medya toplulukları ve çevrimi-

çi gruplar ve etkinlikler,

- ❑ Çevrim içi veya fiziksel olabilen toplu eylem ve/veya sosyal hareketler,
- ❑ Dinî liderler, inanç toplulukları ve inanç temelli kuruluşlar,
- ❑ Sendikalar ve meslek örgütleri,
- ❑ Yenilikçi ve/veya pazar odaklı yaklaşıma sahip sosyal ve çevresel girişimciler,
- ❑ Yerel düzeyde taban örgütleri ve faaliyetleri,
- ❑ Üyeleri tarafından demokratik olarak kontrol edilen kooperatifler,
- ❑ Gençlik kulüpleri,
- ❑ Bağımsız radyo, televizyon, basılı ve elektronik medya,
- ❑ Mahalle veya topluluk temelli koalisyonlar,
- ❑ Akademik kurumlar.

Birleşmiş Milletler (BM) Küresel İletişim Departmanı'na bağlı Sosyal Yardım Dairesi içerisinde bir Sivil Toplum Birimi bulunmaktadır. Bu birimin görevi; Birleşmiş Milletler'i sivil toplum kuruluşları ile ilişkilendirmek ve Küresel İletişim Departmanı'nın Birleşmiş Milletler'in çalışmaları ve rolü hakkındaki bilgi yayma çabalarını desteklemektir. Görev odaklı ve ortak çıkarları olan kişiler tarafından yönlendirilen sivil toplum kuruluşları çeşitli hizmetler ve insani işlevleri gerçekleştirir, vatandaşların endişelerini hükûmetlere sunar, politikaları izler ve topluluk düzeyinde siyasî katılımı teşvik eder. Sivil toplum kuruluşları analiz ve uzmanlık sağlar, erken uyarı mekanizmaları olarak hizmet eder ve uluslararası anlaşmaların izlenmesine ve uygulanmasına yardımcı olur. Tipik olarak, BM'nin barış ve güvenlik stratejisi, insan hakları ve kalkınma gibi belirli konular etrafında örgütlenirler. Küresel İletişim Departmanı, çeşitli girişimler aracılığıyla, yetkileri Birleşmiş Milletler'in hedefleri ve ilkeleriyle uyumlu olan STK'larla iş birliği yapmaktadır. Birleşmiş Milletler'i ilgilendiren konularda güçlü bilgilendirme programlarına sahip 1.500'den fazla sivil toplum kuruluşu, Küresel İletişim Departmanı ile resmî iş birliği içindedir ve Birleşmiş Milletler'e dünyanın her yerinden insanlar ve topluluklar

vasıtasıyla bağlantılar sağlamaktadır. Küresel İletişim Departmanı, sivil toplum kuruluşlarının Birleşmiş Milletler'in dâhil olduğu konulara ilişkin bilgilere erişim sağlamalarına ve bunları yaymalarına, Birleşmiş Milletler Antlaşması'na³ destek olarak faaliyetlerini daha etkin bir şekilde yürütmelerine ve kamuoyunda bu sözleşmenin çalışmalarını hakkında farkındalık yaratmalarına yardımcı olmaktadır (United Nations, 2021).

Sivil toplum ile demokrasi arasında vazgeçilmez bir ilişki vardır. Sivil toplum kavramı ve sivil toplum kuruluşları her zaman demokrasi tartışmalarının odağında yer almıştır. Demokratik bir sisteme sahip olmayan ülkelerde demokrasinin geliştirilmesi ve içselleştirilmesi için sivil toplum olmazsa olmaz bir ihtiyaç konumundadır. Bununla doğru orantılı bir şekilde, sadece demokratik bir devlette demokratik bir sivil toplumun var olabileceği, buna karşılık olarak da demokratik bir sivil toplumun demokratik anlayışın sürmesini sağlayabileceğine yönelik inanç pekişmiştir (Akınar, 1997, s. 62).

Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum kuruluşlarını (STK), “devletten bağımsız, gönüllü birlikteliğe dayalı ve üyelerinin çıkarlarının ötesinde, toplumsal çikara odaklı çalışan, kâr amacı olmayan ve yasal zeminde faaliyet gösteren kuruluşlar” olarak tanımlamak mümkündür (Şahin, 2007, s. 31). Diamond'ın tanımına göre ise sivil toplum kuruluşu; gönüllü, kendi kendini üreten, kendi yaşamını büyük ölçüde kendisi sağlayan, özerk, hukuki bir düzen içerisinde işleyen ve ortak değerler kümesine sahip olan toplumsal bir yaşam alanıdır (Diamond, 1994). Sivil toplum kuruluşları, “belli sosyal, sanatsal, kültürel ve bilimsel amaçlar çevresinde gönüllü şekilde bir araya gelen, belirlenen amaçlar etrafında faaliyette bulunan bireylerin oluşturduğu, tüzel kişiliği ve devamlılığı olan yapılarıdır (Bozkurt, Ergun, & Sezen, 1998, s. 90).

STK'ların varlık sebeplerini ve niteliklerini açıklayan “devlet yetersizliği teorisi”, “işlem maliyeti teorisi”, “sözleşme başarısızlığı teorisi” ve “gönüllü sektör yetersizliği teorisi” gibi farklı teorik modeller geliştirilmiştir. Devlet yetersizliği teorisi açısından devletler, kamu-

³ Birleşmiş Milletler adlı uluslararası örgütü kuran 1945 tarihli Birleşmiş Milletler Antlaşması, ABD'nin San Francisco şehrinde 51 kurucu devletin 50'si tarafından 26 Haziran 1945'te imzalanmıştır. 4801 Sayılı Onay Kanunu 24 Ağustos 1945 gün ve 6902 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

sal mal ve hizmetlerin niteliği ve niceliği hakkında kamunun tercihlerine göre karar verir. Ayrıca devlet, kamu hizmetlerini standardize edilmiş şekilde sunar. Demokratik oylama ve politika üretimi süreçleri incelendiğinde hükûmetler, hizmetlerin kalitesini, seviyelerini, çeşitlerini ve vergi oranlarını belirlemek amacıyla ortalama bir seçmenin tercihlerini izler. Eğer kamunun tercihleri homojen değilse ve halkın, almak istediği hizmetle ödediği vergi arasında bir tutarsızlık varsa kamunun beklentileri karşılanamamış olur. Hizmetlerin sunumu ve kaynakların dağıtılmasında kimi zaman zayıf gruplar ihmal edilebilir. Devlet yetersizliği teorisine göre devlet, hizmetlerini halkın istediği nitelik ve nicelikte sunabildiğinde sivil toplum kuruluşlarına bu konuda çok az görev düşer. Bir toplum ne kadar homojense, yani kamunun tercihleri ne kadar birbirine benziyorsa sivil toplum kuruluşlarına o kadar az ihtiyaç kalır. İskandinav ülkeleri gibi görece homojen yapıdaki ülkelerde devlet farklı kamusal hizmetler için halkın isteklerini kolaylıkla karşılayabilir. Aslında devlet bu ülkelerde görece daha büyük, buna karşılık sivil toplum kuruluşları ise zayıf ve etkisizdir. Bu doğrultuda, zayıf grupların kamu politikalarına etkin yansıtılmadığı heterojen toplumlarda bu gruplar kendi çıkarları doğrultusunda daha fazla çıkar elde edebilmek amacıyla devlete baskı yaparak ortak hedefte buluşmaya çalışır ve sivil toplum kuruluşu yapılanmasıyla bir araya gelir (Eriksen, 2011).

İşlem maliyeti teorisine göre ise bir örgüt geliştikçe artan bürokratik faaliyetler genel maliyeti yükseltir. STK'lar, kâr amacı güden kuruluşlar gibi, kaliteyi düşürmek, hizmet gerekliliklerini yerine getirmemek veya kârı arttırmak için hizmetleri benzeştirerek üretim maliyetini düşürme gibi bir zorunlulukla karşılaşmazlar. Devlet, kâr amacı güden kuruluşlardan daha fazla şekilde, STK'larla sözleşme imzalayarak farklı, ihtiyaca cevap veren toplum hizmetlerini sağlamakla birlikte daha düşük maliyetlerle karşılaşır. İşlem maliyeti teorisi bakımından, devlet için temel nitelikte olmayan etkinliklerin finansman desteği sağlanarak STK'lara devredilmesi devlet için daha etkili bir yol olarak kabul edilir. Bu sayede kamu sektörü başlangıç maliyetlerinden, personel düzenlemelerinden muaf olmak gibi pek çok avantaja sahip olacaktır (North, 1990).

Sözleşme başarısızlığı teorisine göre; sivil toplum kuruluşları, tüketiciler ve üreticiler arasında ortaya çıkan bilgi dengesizliği durumunda hizmetleri sunabilmek için etkili bir araç olarak tercih edilir.

Bilgi dengesizliği, kâr amacı ile faaliyet gösteren bir kuruluşun, kendi lehine tüketicinin bilgi sahibi olmamasından yararlanabilmektedir. STK'lar bu gibi durumlarda daha etkili olarak öne çıkar. Çünkü kâr amacı olmadığından, sivil toplum kuruluşlarının tüketicilerin aleyhine politika izlemesi düşünülemez. Bu da STK'ları daha güvenilir kılar. Devleti sivil toplum kuruluşları ile kamu hizmetleri sözleşmesi yapmaya zorlayan bir diğer önemli faktör ise devletin izleme maliyetinin azalmasıdır. STK'lar, eşitlik ve hesap verebilirlik açısından devletle eşit zorunluluklarla karşılaşmaz. STK'lar daha az bürokratik ve daha fazla esneklerdir. Bununla birlikte STK'lar, devlet ve şirketlerden daha fazla güvenilirdir. Bunun sebebi, özellikle kamuya hizmet etme inancı ile belli değerlere sahip sivil toplum kuruluşlarının kâr güdüsüyle hareket etmemesidir (Fletcher, Gordon, Nunamaker, & Richarz, 1995).

Devletin ve özel sektörün yetersizlikleri ile birlikte STK'ların da bazı yetersizliklerinden bahsedilebilir. Gönüllü sektör yetersizliği teorisi, devlet ile devlet dışı aktörler arasındaki bağımlılığa atıfta bulunmaktadır. Bu teori, sivil toplum kuruluşlarının çözüm için gerekli düzeyde sosyal bir probleme değinmemesini ve/veya bir hizmeti yeterince sağlayamamasını vurgulamaktadır. Ekonomik açıdan gönüllü sektör yetersizliği, uzun bir süreçte ihtiyaç duyulan kaynakların sağlanmasında STK'ların yetersizliğini açıklar. STK'lar, sermaye piyasası içerisinde gerekli fonları arttıramayacağı ve vergi uygulayamayacağı için yetersiz sayılabilecek gönüllü katkılarla ayakta dururlar. STK'ların yetersizliği birçok etkenden ortaya çıkabilir. Bunlar: yardım ve bağış yetersizliği, sadece belirli gruplara yardım edilmesi, yardım ve bağış yapmada kaynakların kontrolünü elinde bulunduran kişilerin kimlere yardım yapılması konusunda belirleyici olması ve yardımların bu kişilerin birer lütfu gibi algılanması veya benzer şekilde profesyonelce olmayan pratiklerdir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018, s. 8-9).

STK'lar, ülkenin itibarına önemli katkılar sağlamakla kalmaz, aynı zamanda uluslararası güçlü ilişkiler kurmak için ülkelerin dış politika pratiklerini gerçekleştirdikleri faaliyetlerle hedef ülke ve kamuoylarına aktarırlar. Türkiye'de yakın dönemde STK'ların önemi ve etkinliğinin artması ile birlikte, STK'lar ulusal politikaların ve kültürel mesajların aktarılması gibi önemli işlevleri yerine getirmeye başlamışlardır. Çünkü STK'lar, dış politikada ülkelerinin çıkarlarını dikkate alarak işlev görürler (Aydemir, 2016, s. 355-356).

Grup 1	Kültür ve rekreasyon
Grup 2	Eğitim ve araştırma
Grup 3	Sağlık
Grup 4	Sosyal hizmetler
Grup 5	Çevre
Grup 6	Kalkınma ve konut
Grup 7	Hukuk, savunuculuk ve politika
Grup 8	Bağış araçları ve gönüllülüğü artırma
Grup 9	Uluslararası çalışmalar
Grup 10	Din
Grup 11	İş ve profesyonel meslekler, sendikalar
Grup 12	Diğer

Tablo 1. Sivil Toplum Kuruluşlarının Uluslararası Sınıflandırması

Kaynak: (Salamon & Anheier, 1996)

Devlet ile STK'lar arasındaki ilişki üç grupta toplanabilir: “Destekleyici” (supplementary), “tamamlayıcı” (complementary), “muhalefet edici” (adversarial). Destekleyici ilişki türünde, devlet tarafından yerine getirilmeyen hizmetler sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilmektedir. Kamuoyunun taleplerinin devlet tarafından eksiksiz olarak karşılanamadığı durumlarda STK'lar bu boşluğu kapatmaya çalışır. Bu nedenle kamu harcamaları ile sivil toplum kuruluşlarınca yapılan harcamalar arasında ters bir korelasyon ortaya çıkar. Sonuç olarak devlet, daha fazla hizmet üretmek amacıyla harcamalarını arttırdıkça sivil toplum kuruluşlarının harcamaları azalacaktır. Tamamlayıcı ilişki türünde STK'lar, hizmet üretiminde devletin partneri konumundadır ve devlet tarafından finanse edilen hizmetlerin dağıtımının yerine getirilmesine yardımcı olmakla görevlendirilmiştir. Bu doğrultuda, STK'lar ile devlet harcamaları arasında doğrudan bir bağlantı bulunmaktadır. Devlet tarafından yapılan harcamalar arttıkça devletin, STK'ların etkinliklerine yaptığı yardım miktarı da artacaktır. Muhalefet edici ilişki türünde ise sivil toplum kuruluşları devleti hizmet üretimi için devamlı şekilde teşvik etmekte, onu kamusal sorumluluğunu yerine getirmesi için izlemektedir. Bununla beraber, ABD, Japonya, İsrail gibi devlet-STK ilişkilerinin iç içe olduğu ülkelerde, ilişki türlerinin sınırları belirsizleşebilmektedir (Young, 2000, s. 150-151).

STK'lar (non-governmental organisation - NGO) niteliklerine göre farklı kısaltmalarla anılmaktadır. INGO (international NGO – ulusla-

rarası STK), BINGO (business international NGO – ticari uluslararası STK), LINGO (labour international NGO – iş gücü uluslararası STK), DINGO (development international NGO – gelişmeci uluslararası STK), DONGO (donor organised NGO – fona dayalı STK) ve TANGO (technical assistance NGO – teknik destek veren STK) bunlardan bazılarıdır. Ayrıca, sivil toplum kuruluşlarını işlevlerine göre iki kategoriye ayırmak mümkündür. Bunlar, “operasyonel” ve “kampanya veya savunuculuk” STK’larıdır. Operasyonel sivil toplum kuruluşları, planlanan projeleri uygulamakla görevlidir. Çevre, sağlık, yardım veya kalkınma yardımı gibi yerelleştirilmiş programlar sunmak için finansal kaynakları, materyalleri ve gönüllüleri seferber etmeye çalışır. Projeler için para toplamak amacıyla kendi fonlarını toplayabilir veya hükümetlerden veya özel ve kamu kuruluşlarından hibe ya da lojistik destek alabilirler. Operasyonel sivil toplum kuruluşları, yardım odaklı veya kalkınma odaklı olabilir ve dinî ya da seküler bir nitelik taşıyabilir. Ayrıca kamuya açık veya özel şekilde faaliyetlerini sürdürebilirler. Kampanya veya savunuculuk STK’ları ise küresel politikayı etkilemeye çalışır. Bu STK’ların temel amacı destekçilerini harekete geçirmek ve medyanın ilgisini çekmeyi sağlayacak gösteriler ve etkinlikler planlamak ve düzenlemektir. Genellikle insan hakları, kadın hakları ve çocuk hakları konularını ele alırlar; sorunlar ve politik tepkiler hakkında farkındalık yaratmaya çalışırlar; lobi yaparak basın açıklamaları yayımlayarak ve aktivist etkinlikler düzenleyerek bilgi üretmeye çalışırlar (Kellow & Murphey-Gregory, 2018, s. 3, 7).

Kültürel Diplomasi ve Sivil Toplum

Uluslararası ilişkilerin seyrini belirleyen temel paradigmlar tarihsel gelişimleri boyunca kültüre gittikçe daha fazla önem taşıyan bir rol yüklemiştir. Kültür, gerçekten de yeni uluslararası ilişkiler ve yumuşak güç paradigmları içerisinde temel bir kaynak olarak kabul edilir ve “kültürel diplomasi” de dünyanın önde gelen ülkeleri tarafından uluslararası ilişkilerde başvurulan stratejik bir yöntem olarak kullanılır (Mazzei, 2012, s. 35). Bir kamu diplomasisi türü sayılan kültürel diplomasi, aynı zamanda kamu diplomasisinin bir alt dalıdır, hatta onun yapı taşıdır. Çünkü bir ulusun hakkındaki fikrinin en iyi temsil edildiği yer kültürel faaliyetlerdir. Ayrıca kültürel diplomasi, ulusal güvenliği ayrıntılı, geniş kapsamlı ve sürdürülebilir yollarla arttırabilir. Bununla birlikte, kültürel diplomasi tartışmalarına girmeden önce, kamu diplo-

masisine dair tanımlara yer vermek uygun olacaktır. Bu çerçevede farklı gruplara ayrılabilir pek çok tanımdan söz edilebilir. Bu doğrultuda denebilir ki kamu diplomasisi, bir ulus-devletin kendi ulusu hakkında yabancı kamuoyunu olumlu yönde şekillendirmek için diğer ülkelerin kamuoylarıyla doğrudan hükümetler arası veya devlet dışı aktörler üzerinden kurduğu iletişim pratiğidir (Pigman & Deos, 2008). Kamu diplomasisi yabancı kamuoyları arasında daha pozitif bir ilişki geliştirmeyi hedefler (Cowan & Arsenault, 2008). Kamu diplomasisi devletler tarafından iş birliği içerisinde kültürleri, fikirleri ve tavırları anlamak, yabancı kamuoylarıyla ilişki kurmak ve bu ilişkiyi yönetmek, düşünceleri etkilemek ve yönlendirmek amacıyla başvurulan bir eylem türüdür (Gregory, 2011). Diğer ülkeler için olumlu bir imaj/marka/itibar oluşturmak (Arndt R. T., 2005) kamu diplomasisinin temel amaçları arasında yer alır ve kamu diplomasisi, yabancı ulusların tutum ve düşüncelerini etkileyerek nihayetinde yabancı hükümetlerin politikalarını yönlendirmeye de çalışır (Manheim, 1994).

Kültürel diplomasi, kamu diplomasisi içerisinde, zamanlama değişkeni bakımından üçüncü aşamada yer alır. İlk aşama, kısa vadeli hedeflere odaklanır ve benimsenen reaktif iletişim yönetimi saatler ve günlerle ifade edilecek kadar kısadır. Bir sonraki aşama olan orta vadeli stratejik iletişim ise birkaç ay ile ifade edilir. Üçüncü aşamada ise kültürel diplomasi devreye girer. Kültürel diplomasi, uzun vadeli ilişkilerin geliştirilmesiyle ilgilidir ve yılları içerisine alan bir sürece sahiptir. Kültürel diplomasi daha fazla demokrasinin, yeni iletişim teknolojilerinin, küresel medyanın ve uluslararası ağların yeni küresel ortamında ulusal çıkarları geliştirmenin bir yoludur. Bu doğrultuda iki bileşen önemlidir: Hedef kitle ve hedef kitleye gönderilen mesaj. Bu iki olgu, ülkeye dair algının nasıl olumlu yönde geliştirilebileceğini, ulusal çıkarların nasıl optimum düzeyde ilerletilebileceğini belirler. Bir halkın sahip olduğu olumlu algı ürünler için bir pazar yaratmaya ve yatırımları, öğrencileri ve turistleri çekmeye yardımcı olabilirken olumsuz algı, ekonomik çıkarlar dâhil olmak üzere dış politika hedeflerine büyük oranda zarar verebilir (Leonard, Stead, & Smewing, 2002, s. 4).

Kültürel diplomasi geçmişte “uluslararası kültürel politika” ve “yabancı kültürel politika” olarak da adlandırılmıştır. Siyaset teorisi, diplomasi ve ondan türetilen kültürel diplomasi veya kamu diplomasi kavramlarını yalnızca devlet etrafında temellendirme eğiliminde

olmuştur. Diplomasi ile bir devletin dış politikası arasındaki yakın bağlantı, kamu diplomasisini ve kültürel diplomasiyi belirli diplomatik uygulamalar yelpazesine ekler. Yeni kamu diplomasisi veya kültürel diplomasi biçimleri, herhangi bir diplomatik uygulamanın tartışılmaz konusu olarak devlete yeni uygulamalar ve muhataplar eklemekle sınırlıdır. Ancak gerçeklik, onu açıklamak için oluşturulan politik teoriden daha karmaşıktır. Devlet dışı aktörler, küresel alanda giderek daha fazla siyasi oyuncular haline gelmektedir. STK'lar da bunlardandır. biridir. Bununla birlikte, bazı bilim insanları, kültürel ilişkiler ile bir ulusun dış siyaseti arasındaki bağlantıya dikkat çekmekte ve dış politikanın kamusal iletişimini kucaklayan kültürel diplomasiyi belirli bir diplomatik uygulama olarak ele almaktadır. Kültürel diplomasi, sosyal söylemin çeşitli alanlarından yöntemler ve normlar ithal eder. Ancak yönetimle sınırlı kaldığı ve araçsal doğasını koruduğu sürece bir tür "diplomasi" olarak kabul edilir. Bir kamu diplomasisi biçimi olarak kültürel diplomasi, doğal olarak, sivil toplumlar birbirine bağlı olduğunda çok daha etkilidir (Jora, 2013, s. 43).

Yeni Zelanda, Kanada, Birleşik Krallık, Avustralya ve Japonya gibi birçok ülkenin dışişleri bakanlıkları kültürel diplomasi faaliyetlerini kamu diplomasisi çatısı altında koordine etmekte ve pratiğe dönüştürmektedir. Bu da kamu diplomasisi ile kültürel diplomasinin yakın ilişkisini ve ayrılmaz birlikteliğini gösteren önemli bir ayrıntıdır. Aslında kültürel diplomasinin kamu diplomasisinin görev alanına dâhil edilmesi, kültürel diplomasinin tanımlanma ve uygulanma biçiminde son zamanlarda yaşanan büyük bir değişimi temsil etmektedir. Uzun yıllar kültürel diplomasi herhangi bir şekilde kamu diplomasisi ile bağlantılı bir uygulamadan çok kültürel anlaşmaların uygulanmasıyla ilgili bir uygulama olarak kabul edilmiştir. Elbette bu, kamu diplomasisinin son zamanlardaki yükselişini göstermektedir. Örneğin, Hindistan gibi kamu diplomasisini henüz tam olarak içselleştirememiş ülkelerin kültürel diplomasisi bile artık daha geniş kitlelere ulaşmaya ve modern yüzlerini dünyaya göstermeye odaklanmaktadır. Hükümetlerin kamu ve medya üyeleri gibi yabancı izleyicilerle iletişim kurmaya yönelik yeni vurgusu, bu izleyicilerin tutumlarının hükümetlerin dış politika hedeflerini takip etme yeteneğinde belirleyici bir rol oynadığını kabul etmektedir (Mark, 2009, s. 12-13).

Kültürel diplomasiyi benzer uygulamalardan ayıran en temel özellik zaman çerçevesidir. Örneğin, Leonard'a göre kültürel diplomasi,

kamu diplomasisinin uzun vadeli ilişkiler kurmakla görevli bir parçasıdır (Leonard, 1997). Cummings de kültürel diplomasiyi “fikir, bilgi, sanat ve kültürün farklı yönlerinin karşılıklı değişimi, yabancı dil öğrenimi, karşılıklı anlayış, ulusal hikâyenin diğer ülkelere anlatımı” olarak tanımlamaktadır (Cummings M. , 2003, s. 1). Kültürel diplomasi uluslararası ilişkiler bağlamında “askerî yollardan ziyade kültür, değerler ve fikirler yoluyla ikna etme becerisi” olarak tanımlanmaktadır (Nye, 2002, s. 8-9). Kamu diplomasisinin ihtiyaç duyduğu içeriğin büyük çoğunluğunu sağlayan kültürel diplomasi, (Schneider C. , Cultural diplomacy: hard to define, but you'd know it if you saw, 2006, s. 194) uluslararası alanı kültürel kaynaklarla kontrol etmek ve kültürel değişimi basitleştirmek olarak da nitelenebilir. Kültürel ihracat ile bir ülkenin politikalarının benimsenmesi, onaylanması ve politikalarına sempati duyulması kültürel diplomasinin temel hedefleri arasındadır (Cull N. J., Public diplomacy: lessons from the past, 2009, s. 33). Kültürel diplomasideki bağımsızlık, uluslararası alanda güvenilirliğin garanti altına alınabilmesi adına önemli ilkelere biridir. Yeni Zelanda Kültür Bakanlığı ise kültürel diplomasiyi “kültürel yaşamın anlaşılmasını kolaylaştırmak ve kültürel bir yaşam yaratmak için bir devlet tarafından kültürel faaliyetlerin uluslararası sunumu” olarak tanımlamaktadır (New Zealand Ministry for Culture and Heritage, 2000). Kültürel diplomasi, bir hükûmetin dış politika hedeflerini veya diplomasisini ya da her ikisini desteklemek için gerçekleştirilir. Dış politika veya diplomasi ile bağlantısı nedeniyle, kültürel diplomasi genellikle doğrudan veya dolaylı olarak hükûmetin dışişleri bakanlığına bağlı birimler tarafından koordine edilmeye çalışılmaktadır (Balthazar, 1993).

Hocking (2005, s. 35) iki farklı paradigma ile kültürel diplomasinin “iki dünyası”nı tanımlamaktadır: Hiyerarşik ve ağ temelli yaklaşım. Hiyerarşik yaklaşım, hükûmetler arası ilişkilerin ve gerçekçi bir kültürel diplomasi modeline dayanan yukarıdan aşağıya hizalanmış bürokratik sistemlerin merkeziliğine vurgu yapmaktadır (Kemming, 2009, s. 70). Ağ temelli yaklaşım ise 21’inci yüzyılda diplomasinin nasıl işlediğine dair temelde farklı bir resim sunmakta ve hiyerarşik olmayan iş birliğini ve çok yönlü bilgi akışını vurgulamaktadır (Hocking, 2005, s. 37). İletişimsel eylemle ilgilenen Zaharna da (2010, s. 94) benzer şekilde kültürel diplomasiyi, Laswell’in klasik iletişim modeline atıfta bulunarak “dikkatle hazırlanmış mesajlara dayanan bir strateji” olarak

tanımlamaktadır. Zaharna'ya göre (2010, s. 111) mesaj veya hikâye, kültürler arasında birlikte oluşturulduğundan herhangi bir kültüre bağlı değildir. Kültür, bir engel olarak hareket etmek yerine, iletişim dinamiklerine dâhil edilir ve zengin bir iş birliği sinerjisi kaynağı haline gelir. İletişim sinerjisinin eklenmesiyle, yerel bir hikâye, ulusal ve kültürel sınırları kendine çeken ve ikna eden yumuşak gücü taşıyan küresel bir ana anlatıya dönüşebilir.

Kültürel diplomasi ile ilgili olarak belli başlı özellikler şunlardır (Zatepilina, 2009, s. 158); (U.S. Department of State, 2005, s. 16):

- ❑ Sivil toplumun büyümesini teşvik eder.
- ❑ Farklı insanlar ve kültürler arasındaki etkileşimi arttırabilir.
- ❑ Kültürlerin insan hakları, demokrasi, çeşitlilik, fırsat, ifade özgürlüğü gibi olumlu özelliklerini yabancı uluslara iletir ve tanıtır.
- ❑ Ülkeler arasındaki ilişkiler gergin dahi olsa diplomatlar aracılığıyla ev sahibi ülkeler arasında yeni kapılar açabilir.
- ❑ Kültürel diplomasinin etkileri nicel değil nitel olarak ölçülebilir; uluslar ve halklar arasındaki ilişkilerde niceliksel değil niteliksel bir fark yaratır.
- ❑ Ev sahibi ülke veya bölgenin çıkarlarına hizmet ettiğinde en iyi sonucu verir.
- ❑ Kısıtlı bütçe ortamında kültürel diplomasinin yaratıcı, esnek ve fırsatçı olması beklenir.
- ❑ Uluslararası alanda “güven temeli” oluşturmaya yardımcı olur.
- ❑ Siyasi, ekonomik ve askerî anlaşmalar için zemin inşa eder.
- ❑ Yabancı insanları ülkeye dair şüpheleri gidermek konusunda cesaretlendirir.
- ❑ Belli politik sorunlar ve iş birliği talepleri için ortak ilgi alanları yaratır.
- ❑ Uluslararası kalıcı ilişkilerin oluşmasını sağlar.
- ❑ Geleneksel elçilik işlevleriyle ulaşılamayan yabancı derneklerin nüfuzlu üyelerine ulaşılmasının yolunu açar.

- ❑ Politika farklılıklarına rağmen iş birliği için olumlu bir gündem yaratır.
- ❑ Kişiler arası iletişim için tarafsız bir platform oluşturur.
- ❑ Diplomatik ilişkilerin gerildiği veya bulunmadığı ülkelerle yakınlaşma için esnek, evrensel olarak kabul edilebilir bir araç görevi görür.
- ❑ Genç bireylere ve seçkin olmayan kesimlere benzersiz bir şekilde ulaşılmasına aracılık eder.
- ❑ Toplumların değerleri ve hassasiyetleri konusunda bilinç oluşturarak, gaflardan ve yanlış adımlardan kaçınılmasına yardımcı olur.
- ❑ Yanlış anlaşılmayı, nefreti ve terörü engeller.
- ❑ Dış kültürel tartışmaları açıklık ve hoşgörü çerçevesinde çözüme kavuşturur.

Pek çok bilim insanına göre, sivil toplum kuruluşları kültürel diplomasi alanında hem devletler hem de uluslararası aktörler için uygun maliyetli enstrümanlardır (Edwards, 2000). Sivil toplum kuruluşları, kültürel diplomaside son yıllarda diğer araçlarla kıyaslandığında öne çıkmaya başlamıştır. Sivil toplum kuruluşları, dünya meselelerinin çözümünde ve bu doğrultuda pratiklerine rastlanan kültürel diplomaside güç kazanmaya devam etmektedir (Ripinsky & Bossche, 2007). Küreselleşme ve devletin doğasında yaşanan dönüşümler, diplomasi ve uluslararası ilişkiler alanında yeni bir sürecin doğmasına yol açmıştır. Kamu diplomasisi uzun süredir varlığını sürdürürken yeni ve etkili aktörler olarak sivil toplum kuruluşlarının da devreye girmesiyle bu alanda hızlı bir etkileşim yaşanmaya başlanmıştır. Sivil toplum kuruluşları, kamu diplomasisinde ve özelde kültürel diplomaside yeni bir diyalog sürecini başlatmıştır. Resmî diplomasi, hükümetler arası ilişkileri kapsarken son zamanlarda kamu diplomasisi zaman zaman sivil toplum kuruluşları aracılığıyla ve genellikle hükümetin desteğiyle, resmî olmayan aktörlerin ve grupların diyaloga katıldığı kurumlara doğru kaymıştır. Bu değişim, sivil toplum aktörlerinin artan rolü ve sivil toplum kuruluşlarının sınır ötesi iş birliği ile devletin kendisinde yaşanan değişimler sayesinde ortaya çıkmıştır. Devletteki bu tür tektonik değişiklikler mantıksal

olarak dış ilişkiler faaliyetlerine adeta bir meydan okumadır. Kamu diplomasisi, uluslararası diyalogu temel almaktadır ve “pazarlama”, “ulusal markalama” veya “yumuşak güç” gibi kavramların yanında, uluslararası ilişkilerden daha fazlasını içeren “cazibe” işlevi aracılığıyla, yalnızca siyasi boyutu değil, aynı zamanda kültürel ve eğitimsel olanları ve bir ulusun değerlerini çekici hale getiren diğer enstrümanları da içerisinde barındırmaktadır (Ivanchenko, 2016, s. 10-11). Kültürel diplomasi, klasik anlamda devlet eliyle kurulan enstitüler, vakıflar, kütüphaneler, araştırma merkezleri tarafından gerçekleştirilen bir kamu diplomasisi türü olarak algılansa da STK’lar tarafından yapılan kültürel üretimler de kültürel diplomasi uygulamaları arasında sayılmaktadır (Cull N. J., Public diplomacy: lessons from the past, 2009). Kültürel diplomasi hem ulusal hem de çok taraflı düzeyde artık sosyal uyum, ırkçılık, eşitsizlik, azınlıklara ve göçmenlere karşı ayrımcılık, dinler arası konuların kültürel boyutu, çatışma sonrası çözüm gibi konuları da ele almaya başlamıştır (Green, 2010).

Kültürel diplomasinin özellikleri, hedefleri, amaçları, uygulama alanları ve geleneksel diplomasi ile ilişkisine dair bilim insanları arasında görüş birliği yoktur. Kültürel diplomasi genellikle “karşılıklı anlayış” açısından ifade edilen, normatif, idealist hedeflere ulaşmak için üstlenilen bir uygulama olarak kabul edilir. Kamu kurum ve kuruluşları, bakanlıklar, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, ajanslar kültürel diplomaside önemli yeri olan aktörlerdir. Sivil toplum kuruluşlarının kültürel diplomasideki yeri son yıllarda daha da netleşmeye başlamıştır. Bunun yanında, kültürel diplomasiye dair tanımların altyapısını oluşturan “kültür” kavramına da burada değinmek gerekir. “Kültürel” kelimesinin ne anlama geldiğine dair farklı görüşler bulunmaktadır. “Kültür” kelimesi özünde tanımlanması çok zor bir kelimedir. Geleneksel olarak, kültürel diplomasi kavramını oluşturan “kültürel” kelimesi “yüksek kültür” anlamında kullanılmıştır: Görsel sanatlar, edebiyat, tiyatro, dans (bale ve çağdaş dans) ve müzik, entelektüel seçkinlerin özelinde olan kültürel ifadeler. Son yıllarda bu varsayım değişmiştir: Kültürel diplomasi artık sık sık “popüler kültür”ü, kitleleri çeken kültürel etkinlikleri de içermeye başlamıştır (Mark, 2009, s. 4-5).

Kültürel diplomaside devlet dışı yeni aktörlerin ortaya çıkışı bu alanda bir evrim niteliğindedir. “Devlet dışı aktörler” tanımı genellikle STK’ları, çok uluslu şirketleri ve hatta yeni teknolojiler aracılığıyla

uluslararası arenayı etkileyen bireyleri içerir. Bu evrimin nedenleri arasında küreselleşmenin genel etkileri ve devletlerin yaşadığı krizler sayılabilir (La Porte, 2012, s. 1-4). Uluslararası ilişkilerde müzakere gücüne sahip olmak önemli bir avantajdır ve STK'lar bu gücün elde edilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Uluslararası problemlerin çözümünde müzakere gücünü arttırıcı bir etkide bulunan STK'lar klasik yöntemlerden çok daha fazla işlevseldir. Son yıllarda küreselleşme koşullarına daha çok adapte olduğu görülen STK'lar kültürel diplomaside fiilî olarak ve plansız bir şekilde hareket ederek siyasi gündeme etkide bulunurlar ve yeni stratejiler ile eylem yöntemleri empoze ederler (Jora, 2013, s. 46).

Kültürel diplomaside, kamu diplomasisinde olduğu gibi ülke imajı önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle son yıllarda, ulusal bir imajı uluslararası alanda pozitif yönde geliştirmek için kültürel diplomasi-nin kullanılmasına daha fazla vurgu yapılmaya başlanmıştır. Kültürel diplomasi sadece ülkenin sahip olduğu kültürel değerleri dünyaya göstermekle kalmayıp kültürel değerlerin yönetilebilen, planlanmış ve stratejik bir sunumunu da kapsamaktadır. Kültürel diplomaside ulusal imaja yapılan bu yeni vurgu, yalnızca bir devletin kültürel farklılığına ve canlılığına değil, aynı zamanda genellikle ekonomik ve teknolojik başarılarına da odaklanmaktadır (Mark, 2009, s. 22). İmaj ile birlikte, uluslararası alanda ülkelerin bir diğer hedefi de “ulus markalama”dır. Bir ülkenin genel profil algısını iyileştirmek ve itibarını uluslararası alanda sunmak için ulus markalamayı kullanma konusunda artan bir ilgi vardır. Ulus markalamanın henüz yeni bir kavram olmasıyla birlikte, kültürel diplomasi ile ulus markalama arasındaki ilişki gelişmeye devam etmektedir. Örneğin, Hindistan gibi bazı ülkeler, dikkatlerini sadece son zamanlarda ulusal markalamaya ve bunun nasıl avantajlı bir şekilde kullanılabileceğine çevirmişlerdir (Anholt, 2008). Ulus markalama ile kültürel diplomasi arasındaki ilişkinin gelişmesinde sivil toplumun stratejik bir önemi bulunmaktadır. Sivil toplumun daha etkin bir şekilde kültürel diplomaside yer almasıyla birlikte ulus markalamanın işlevselliği daha da belirginleşecektir.

Sonuç

20'nci yüzyılın son çeyreğinde dünya genelinde yaşanan demokratikleşme süreci ile STK'lara yönelik algı değişmiş ve böylece STK'lar

daha cazip hale gelmiş ve kültürel diplomaside kullanılan en önemli araçlardan biri olmuştur. STK'lar diğer ülkelerin STK'ları ile diyaloglar geliştirerek kültürel alan başta olmak üzere pek çok alanda iş birliği kurarak ve karşılıklı dinleme/bilgi sahibi olma/anlama sürecini sürdürerek ülkelerin birbirlerini tanımaları ve ilişkilerini geliştirmelerine katkı sağlamaktadır. Birbirleriyle yakından ilişkili toplumların varlığı, kültürel diplomasi politikalarının uygulanması açısından önem taşımaktadır. STK'ların mesajları ve fikirleri bir kamu otoritesinden ya da hükümetten bağımsız oldukları için daha kolay benimsenebilir ve kabullenilebilir (Özkan, 2015, s. 41). Özellikle yeni medyanın kullanılmasıyla propagandanın geçmişten daha güçlü bir toplumsal dönüştürücü haline gelmesi (Altun, 2022), STK'ların propaganda karşısında mesajlarını ve fikirlerini daha iyi nasıl ve ne şekilde kitlelere ulaştırabileceği meselesini önemli hale getirmiştir.

Mesela, elinde Hollywood ve sosyal medya platformları gibi pek çok yumuşak güç aracı bulunan ABD, 11 Eylül 2001'den sonra kültürel diplomaside STK'ların üstlendiği role daha fazla eğilmeye başlamıştır. Zaharna'ya göre (2010) STK'lar, ABD'nin kültürel diplomasi politikalarında "ulusötesi savunuculuk ağları" (transnational advocacy networks – TAN) olarak işlev görmektedir. ABD, kültürel diplomasiye ve bir enstrüman olarak STK'lara ulusal güvenliği açısından stratejik bir önem atfetmektedir. Avrupa Birliği de 2006 yılında oluşturulan ve 150'den fazla ülkede ofisi olan Avrupa Birliği Ulusal Kültür Enstitüsü (EUNIC) ile kültürel diplomasi alanında yeni eylem stratejileri oluşturmaya başlamıştır. Tüm bu gelişmeler kültürel diplomaside ikili yaklaşımın yerini çok taraflılığın alması şeklinde kendini gösteren evrimsel dönüşümün sonuçlarını yansıtmaktadır (Green, 2010). Devletin otorite kullanan, aynı zamanda sert güç sahibi ve gerektiğinde yaptırım uygulayabilen bir aktör olması nedeniyle kurmakta zorlanacağı sivil ve kültürel bağlar, bir yumuşak güç aracı olan sivil toplum kuruluşları üzerinden inşa edilebilmekte ve bu yöntemle kurumsal-resmî araçlara göre çok daha hızlı ve kalıcı sonuçlar elde edilebilmektedir. Sivil toplumun diyaloga açık, demokratik tartışma zeminini besleyen ve örneğin aktivizm yoluyla dezavantajlı kesimlerin sesini duyurabilen karakteri, gerçekte modern ulus-devletler gibi kendisini pek çok bürokratik ve mevzuata dair çerçeveye sınırlamış olan yapılar açısından cazip bir imkân ve enstrüman olarak öne çıkmaktadır.

Kaynakça

- African Development Bank. (2012). Framework for enhanced engagement with civil society organisations. Abidjan: African Development Bank.
- Akpınar, A. (1997). Sivil toplum: düşünsel temelleri ve Türkiye perspektifi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi S.B.E.
- Altun, F. (2022). Geleneksel Medyadan Yeni Medyaya Propaganda: Süreklilik ve Değişim. *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*(7).
- Anholt, S. S. (2008). Place branding: is it marketing, or isn't it? *Place Branding and Public Diplomacy* (4), 1-6.
- Arndt, R. T. (2005). The first resort of kings: American cultural diplomacy in the 20th century. Washington DC: Potomac Books.
- Atack, I. (1999). Four criteria of development NGO legitimacy. *World Development*, 27(5), 864-885.
- Aydemir, E. (2016). Dış politikada yumuşak güç ve medya. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Balthazar, L. (1993). 'Québec's international relations: a response to needs and necessities. B. Hocking (Dü.) içinde, *Foreign Relations and Federal States* (s. 140-152). London: Leicester University Press.
- Bound, K., Briggs, R., Holden, J., & Jones, S. (2007). *Cultural diplomacy*. London: Demos.
- Bozkurt, Ö., Ergun, T., & Sezen, S. (1998). *Kamu yönetimi sözlüğü*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Carothers, T., & Barndt, W. (2000). Civil society. *Foreign Policy*, 17-29.
- Cowan, G., & Arsenault, A. (2008). Moving from monologue to dialogue to collaboration: the three layers of public diplomacy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*(616), 10-30.
- Cull, N. J. (2009). *Public diplomacy: lessons from the past*. Los Angeles: Figueroa Press.
- Cummings, M. (2003). *Cultural diplomacy and the United States Government: a survey*. Washington: Center for Arts and Culture.
- Çaha, Ö. (1999). *İslam ve sivil toplum*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Çulhaoğlu, M. (2001). Devlet, sivil toplum ve demokratikleşme. M. Çulhaoğlu, K. Okuyan, & İ. Maga (Dü.) içinde, *Sivil Toplum: Devletin Büyümesi* (s. 19-65). İstanbul: YGS Yayınları.

Diamond, L. (1994). Rethinking civil society-toward democratic consolidation. *Journal of Democracy*, 5(3), 4-17.

Durgun, Ş. (1997). Türkiye'de sivil toplum ve devlet. *Yeni Türkiye Dergisi*.

Edwards, M. (2000). NGO rights and responsibilities: a new deal for global governance. London: Foreign Policy Centre and NCVO.

Eriksen, S. S. (2011). 'State failure' in theory and practice: the idea of the state and the contradictions of state formation. *Review of International Studies*(37), 229-247.

Fletcher, J., Gordon, T., Nunamaker, T., & Richarz, S. (1995). Asymmetrical information in the provision of human services: an empirical investigation of contract failure theory. *International Journal of Public Administration*(18), 813-831.

Gilboa, E. (2008). Searching for a theory of public diplomacy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*.

Green, S. (2010). New directions" in culturay proyección exterior: nuevos valores y estrategias. Madrid: Real Instituto Elcano.

Gregory, B. (2011). American public diplomacy: enduring characteristics, elusive transformation. *The Hague Journal of Diplomacy*, 6(3-4), 351-372.

Hocking, B. (2005). Rethinking the "new" public diplomacy. J. Melissen (Dü.) içinde, *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations* (s. 28-43). Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Ivanchenko, V. (2016). NGO public diplomacy as an instrument of global "soft power" competition. *World Affairs: The Journal of International Issues*, 20(3).

Jezard, A. (2018). World Economic Forum. Şubat 17, 2021 tarihinde Who and what is 'civil society?': <https://www.weforum.org/agenda/2018/04/what-is-civil-society/> adresinden alındı.

Jora, L. (2013). New practices and trends in cultural diplomacy. *Political Sciences and International Relations*, 10(1), 43-52.

Keane, J. (1993). Despotizm ve demokrasi - sivil toplum ile devlet arasındaki ayrımın kökenleri ve gelişimi - sivil toplum ve devlet. (L. Köker, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Kellow, A., & Murply-Gregory, H. (2018). NGOs and global politics. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Kemming, J. D. (2009). Nation brand management in political contexts: public diplomacy for Turkey's EU accession, yayımlanmamış doktora tezi. Justus Liebig University Giessen.

- Keyman, E. F. (2006). Türkiye’de sivil toplumun serüveni: imkânsızlıklar içinde bir vaha. Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Yayını.
- La Porte, T. (2012). The legitimacy and effectiveness of non-state actors and the public diplomacy concept. *Public Diplomacy Theory and Conceptual Issues*.
- Leonard, M. (1997). *Britain TM - renewing our identity*. London: Demos.
- Leonard, M., Stead, C., & Smewing, C. (2002). *Public diplomacy*. London: Foreign Policy Center.
- Manheim, J. B. (1994). *Strategic public diplomacy and American foreign policy: The evolution of influence*. Oxford: Oxford University Press.
- Mark, S. (2009). A greater role for cultural diplomacy. *Discussion Papers in Diplomacy*. içinde Clingendael: Netherlands Institute of International Relations.
- Mazzei, F. (2012). *Relazioni internazionali*. Milano: Egea.
- Miller, J. (2009). NGOs and “modernization” and “democratization” of media: situating media assistance. *Global Media and Communication*, 9(5), 9-33.
- Mulcahy, K. V. (1999). Introduction. *The Journal of Arts Management, Law and Society*, 29(1), 3-6.
- New Zealand Ministry for Culture and Heritage. (2000). *The place of culture in New Zealand’s international relations*. Wellington: Ministry for Culture and Heritage.
- Nisbett, M. (2012). New perspectives on instrumentalism: an empirical study of cultural diplomacy. *International Journal of Cultural Policy*, 19(5), 557-575.
- North, D. C. (1990). A transaction cost theory of politics. *Journal of Theoretical Politics*(2), 355-367.
- Nye, J. S. (2002). *The paradox of American power*. New York: Oxford University Press.
- Ociepka, B. (2017). *Poland’s new ways of public diplomacy*. Frankfurt: Peter Lang Edition.
- Özkan, A. (2015). Strategic practices of public diplomacy policies in educational field and Turkey’s potential for cultural diplomacy. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*(176), 35-43.
- Pigman, G. A., & Deos, A. (2008). Consuls for hire: private actors, public diplomacy. *Place Branding and Public Diplomacy*, 4(1).

Ripinsky, S., & Bossche, V. D. (2007). NGO involvement in international organizations: a legal analysis. London: British Institute of International and Comparative Law.

Salamon, L., & Anheier, H. K. (1996). The emerging nonprofit sector: an overview. Manchester: Manchester University Press.

Salamon, L. M., & Anheier, H. K. (1999). Civil society in comparative perspective. L. M.

Salamon, H. K. Anheier, R. List, S. Toepler, & S. W. Sokolowski (Dü) içinde, Global Civil Society - Dimensions of the Nonprofit Sector (s. 1-40). Baltimore: The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies.

Schneider, C. (2006). Cultural diplomacy: hard to define, but you'd know it if you saw. *Brown Journal of World*, 13(1).

Shils, E. (1991). The virtue of Civil Society. *Government and Opposition*, 3-20.

Simmons, P. J. (1998). Learning to live with NGOs. *Foreign Policy*(112), 82-96.

Stillman, P. G. (1980). Hegel's civil society: a locus of freedom. *Polity*, 12(4), 622-631.

Şahin, M. (2007). Kamu ekonomisi ve sivil toplum kuruluşları. Ankara: Seçkin Yayınları.

T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2018). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) Kalkınma Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara.

Tamer, M. G. (2010). Tarihsel süreçte sivil toplum. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 27(1), 89-105.

Terry, J. L. (2018). "Russian world:" Russia's cultural diplomacy programs in Europe. Austin: The University of Texas.

Türk Dil Kurumu. (2021, Şubat 10). Türk Dil Kurumu Sözlüğü. Şubat 10, 2021 tarihinde Türk Dil Kurumu Web Sitesi: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

U.S. Department of State. (2005). Report of the advisory committee on cultural diplomacy. Washington DC: n, Office of the Under Secretary of Defense for Acquisition, Technology, and Logistics.

United Nations. (2021, Şubat 15). Şubat 15, 2021 tarihinde Birleşmiş Milletler Web Sitesi: <https://www.un.org/en/sections/resources-different-audiences/civil-society/index.html> adresinden alındı.

VanDyck, C. K. (2017). Concept and definition of civil society sustainability. Washington : Centre for Strategic and International Studies.

World Economic Forum. (2013). The future role of civil society. Cenevre: Committed to Improving the State of the World.

World Health Organization. (2021, Şubat 21). Şubat 21, 2021 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü Web Sitesi: https://www.who.int/social_determinants/themes/civilsociety/en/ adresinden alındı.

Young, D. R. (2000). Alternative models of government-nonprofit sector relations: theoretical and international perspectives. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 29(1).

Zaharna, R. (2010). *Battles to bridges. U.S. strategic communication and public diplomacy after 9/11*. New York: Palgrave Macmillan.

Zatepilina, O. (2009). Non-state ambassadors: NGOs' contribution to America's public diplomacy. *Place Branding and Public Diplomacy*, 5(2), 156-168.

Zatepilina-Monacell, O. (2012). US nonprofit organizations and the US standing abroad. *Public Relations Review*, 38(3), 471-476.

04

Kültürel Diplomasi ve Medya

04

Kültürel Diplomasi ve Medya

Serkan Ökten¹

Giriş

Bilinen klasik tanımıyla diplomasi, bir devletin başka devletlerle ilişkilerindeki öz, amaç ve tutumlar şeklinde tanımlanmaktadır. Diplomasi, diyalog ve müzakereyi kullanırken aynı zamanda devletin bir aracı olmanın ötesinde devlet sisteminin bir kurumu niteliğini taşımaktadır. Kültürel diplomasi ise kamu diplomasisi içerisinde yer alan sanat, eğitim, dil, spor ve din gibi farklı konuları kapsayan bir alt dal olarak bilinmektedir. Kamu diplomasisinin Milton Cummings tarafından yapılan “karşılıklı anlayışı geliştirme niyetiyle fikir, bilgi, değerler, sistemler, gelenekler, inançlar ve kültürün diğer yönleri alışverişi” şeklindeki tanımı çok kişi tarafından kabul görmektedir. Günümüzde kamu diplomasisi ve kültürel diplomasinin devletlerin “yumuşak güç” cephaneliğinin en önemli silahlarından olduğu görülmektedir (L.I.A.N.G., 2014, s. 1).

Birçok tanımı olmakla birlikte kültürel diplomasiyi temel anlamda bir toplumun değer, yargı ve kültürel birikiminin başka toplumlara aktarılması olarak ifade etmek mümkündür. Kültür diplomasisinin aktörleri bu alanın yöntemlerini kullanarak ulusal, ekonomik ve politik menfaatler elde etmekle birlikte diğer ülke aktörleri ve halkıyla güven temelli ilişkiler kurmayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte kültürün insan ve toplum hayatının bir parçası olmakla beraber tamamen toplumların ürettiği bir düşünce alanı olduğu yönünde görüş sunanlar da bulunmaktadır (Bulut, 2020, s. 871).

¹ Dr., T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, sokten@yahoo.com, ORCID ID:0000-0001-9531-3373.

Kültürel diplomasinin çağdaş diplomasi teori ve uygulamaları içerisinde farklı tanımları yer almaktadır. Bu durum, her bir tanımın konuyu ele alan akademisyen ve uygulayıcının genel olarak, konunun bağlamından ve pratik ihtiyaçlardan doğan kavramın farklı bir veya birkaç yönünü vurgulama çabasından kaynaklanmaktadır. Yine, kültürel diplomasinin tanımı, bu tanımı yapanın “menşe ülkesi” ve dış politika öncelikleri ile çıkarlarının yanı sıra diplomatik hizmet yapısına göre de değişiklik gösterebilmektedir (Pajtınka, 2014, s. 99).

Kültürel diplomasinin bugünün dünyasında pek çok devlet tarafından diplomatik faaliyetlerde kullanılan önemli bir enstrüman olduğunu söylemek mümkündür. Diğer taraftan, diplomaside özel bir alan olan kültürel diplomasi her ne kadar son yıllarda artan bir uygulama alanına ve öneme sahip olsa da ekonomi veya savunma diplomasisi gibi bazı diğer kamu diplomasisi türleri karşısında devletler tarafından daha etkin kullanılmada hâlâ eksiklikler barındırdığı görülmektedir. Uygulamaya bakıldığında ise bu durumun genellikle, kültürel diplomasiyi organize edilen kültürel etkinlikler ve bunlara katılımı sınırlı bir alan kabul eden diplomatlara ait yanlış bakış açısından kaynaklandığı görülmektedir (Pajtınka, 2014, s.95-96).

Kültürel diplomasinin uygulayıcı aktörleri olan büyükelçiliklerdeki veya kültür enstitülerindeki çoğu kültür danışmanı, kültür ataşesi veya direktörü gibi farklı görevde kamu çalışanlarının yürüttükleri faaliyetlerinin “kültürel diplomasi” boyutunu tam olarak anladıklarını söylemek zordur. Yaptıkları sergi, konser, konferans ve benzeri etkinliklerin ülkelerinin sanatını, sanatçılarını ve “kültürel ortamını” tanıtmamanın yanı sıra “kültürel değişim” anlamı taşıdığını bilmedikleri görülmektedir. Temelde kültürel diplomasi alanındaki başarıların ölçütü, yetkililerden ve medyadan gelen yanıtlar ve etkinliklerdeki ziyaretçi sayısı ile gösterilmektedir (Norrman, 2013, s. 2).

Ülke kültürü hakkında olumlu algı oluşturulmasında kültürel zenginlik kadar bu zenginliğin sunumunun başarısı da önemlidir. Bu nedenle iç ve dış kamuoyuna yayın yapan medya, yararlanılması gereken vazgeçilmez bir araç ve yöntemdir. Kültürel diplomasinin bir yönü de ülkenin imajının aynı zamanda ülkenin kendi vatandaşlarına da sunulmasıdır. Başka bir ifadeyle kültürel diplomasinin “evde” başladığı söylenebilir (Ryniejska–Kiedanowicz, 2009, s. 13). Bu tespitin iki yönü bulunmaktadır. Birincisi, kendi kültürünü iyi bilen bir toplumun

başka ülkelere yönelik kültürel diplomasi faaliyetlerine aracılık etmede başarısı artmakta, ikinci olarak ise başka ülkeler tarafından yürütülen kültürel diplomasi faaliyetlerine karşı daha az etki altında kaldıklarıdır. Bu kapsamda vatandaşların yurt içinde veya yurt dışında bulunmalarının da bir önemi yoktur. Diaspora da bu kapsamda kültürel diplomasi içerisinde hedef kitle olarak görülmelidir.

Kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi kavramlarının “markalaşma” yönetimi olarak da tanımlandığı bir görüş bulunmaktadır. Ülke markası oluşturmada yararlanılan ana ilkelerin, ticari kimlik oluşturma alanı ile örtüştüğü görülmektedir. Sanat ve kültür, çoğu ülke için tanıtım amacıyla kullanılan önemli bir araç durumundadır. Bu ülkeler tarafından kültürel mirasın, olumlu bir imaj yaratırken kendilerinin kim olduğunu anlatmak ve böylece siyasi amaçlarını gerçekleştirmek için kolaylaştırıcı bir etkisi olduğu kabul edilmektedir (Ryniejska-Kiełdanowicz, 2009, s. 2).

Kültürel diplomasi, çeşitliliğe önem verirken aynı zamanda çeşitliliğin, geleceğin bilgi toplumuna ve sanayi sonrası dünyanın gelişimine yön verecek yaratıcılık ve yeniliği de özendirmesini teşvik eder (Jora, 2013, s. 48). Bunun gerekçesi, kültürün yayılmasının aynı zamanda farklı medeniyet algılarıyla yaratıcılık ve yeniliklere ilham verici olmasıdır. Kültürün küresel anlamda yayılmasının önünü açan kültürel diplomaside çağın bütün iletişim araçlarının kullanılması gereği, bunun bir diğer nedenini oluşturmaktadır.

Kitle iletişim araçları, yaşadığımız küresel çağda toplumların etkilenebilmesinde, yönlendirilmesinde ve kamuoyunu oluşturulmasında öne çıkan unsurlar olmuştur. İletişim araçları kitleler üzerinde sahip olduğu “güven” hissinden yararlanarak kitlesel bir güce ulaşmıştır. Zira kitlelerin güven ve saygı duydukları, itibarlı olduğunu düşündükleri iletişim araçları aracılığıyla öğrendikleri bilgilere inanarak kanaat oluşturma ve bu kanaatler üzerinden karar alma eğilimleri bulunmaktadır (Özkan, 2015, ss. 11-12).

Medyanın devletler tarafından belirlenen politikaların yaygın hale getirilmesi, başka toplumlara iletilmesi ve mesajların verilmesinde önemli bir gücü bulunmaktadır (Özkan, 2015, ss. 15-16). Bu güç, kültürel diplomasi için de amacına ve hedef kitlesine ulaşmada önemli bir araç niteliği taşımaktadır. Medya, bu çerçevede devletler tarafın-

dan tek yönlü geleneksel medya veya sadece uluslararası yayıncılık özelinde ele alınmamalı, stratejik iletişimin bütün unsurlarıyla sosyal medyadan film ve dizilere, uluslararası medya mensuplarına eğitimlerden devletler arası medya iş birliklerine kadar geniş bir perspektifte bakılmalıdır.

Kültürel Diplomasi Aracı Olarak Geleneksel Medya

Kamu diplomasisinin, yürütmeden sorumlu kurumlar ve temsilcilerinin medya ve haber ajanslarının kamuoyunun algılarını yönlendirerek bir kanaat oluşturma gücünün farkında olarak kitle iletişim araçlarını sadece ülke içinde değil global düzeyde kullanacak şekilde stratejik iletişim çerçevesinde ele alması gerekmektedir (Özkan, 2015, s. 11).

Kamu diplomasisinin ne olduğunun ve öneminin özel televizyon kanalları ve yazılı medya tarafından da bilinmesi yönünde devletlerin çalışmalar yürütmesi bu alanda başarılı olmak isteyen ülkeler için bir zorunluluktur. Bu çerçevede bir ülkenin kendi genel vizyonuna sağlıklı katkı sağlayarak hem iç kamuoyunu hem de başka ülke kamuoylarını ikna edecek nitelikte yayınları yapmaları konusunda kitle iletişim araçlarını kullanması gerekmektedir (Özkan, 2015, ss. 15-16).

Uluslararası yayıncı kuruluşların kültürel gelişim, diyalog ve iş birlikleri geliştirilmesine yönelik katkı sağlamak, bunun yanı sıra farklı kültür ve alt-kültürel grupları tanıtmak gibi sivil alanlarda mevcut yayınlarına ek yayınlar yapması kültürel diplomasinin gelişimi açısından oldukça önemlidir. Bu kapsamda gerçekleştirilen uluslararası nitelikteki yayınların farklı kültürden insanların ilgisini çekerek kültürler arası diyalogun önünü açması diğer taraftan ise farklı ülkelerde bulunan soy bağına sahip topluluklar veya ortak kültür ve aidiyet bağı bulunan gruplar için aidiyet duygusunu güçlendirmesi beklenebilir (Bekiroğlu, 2019, s. 660).

Kültürel tanıtım yapılırken medya ile iş birliğine gitmek etkinlik için önemlidir. Bu kapsamda kültürel diplomasi faaliyetlerinin içeriğinin yanı sıra doğru hedef kitlelere doğru şekilde aktarılması uzun vadeli fayda sağlamada öncelik taşımaktadır (Bulut, 2019, ss. 22-23). Bu itibarla, farklı dillerde farklı coğrafyalara uluslararası yayıncılık yapmak iletişim kanalı olarak kültürel diplomasinin iletişim stratejisinin

olmazsa olmazı iken buralardaki yayın içerikleri ile verilecek mesajların niteliği de bir o kadar önemlidir.

Ulusal ve uluslararası nitelikteki faaliyetlerde bilim, sanat, spor, kültür vb. konulardaki başarıların dünya genelinde oluşan ilgi sonucu ülkelerin tanınırlığına katkı sunduğu böylece ülkenin “kendi hikâyesini” anlatma fırsatı oluşturduğu görülmektedir (Özkan, 2015, s. 21). Bu tür konuların içerik olarak kullanılması kültürel diplomasi çerçevesinde doğru mesaj kullanımı olarak tanımlanabilir.

Kamu diplomasisinin yürütülmesinde kitle iletişim araçlarının gücü ayrı bir öneme sahiptir. Bu önemden hareketle bu alanda en etkili yayıncılığı yapan yayın kuruluşları kendi merkezlerinin bulunduğu ülkelerin kamu diplomasisi ve özelde yaptıkları yayınlar ile de kültürel diplomasi alanında önemli birer uluslararası yayıncılık aracı durumundadırlar.

Batılı ülkelerin, iletişim teknolojilerinin gelişiminin merkezinde yer almalarının da avantajıyla öncü rol oynadığı görülmektedir. Uluslararası yayıncılık yapan BBC World Service, Deutsche Welle, CNN, Amerika'nın Sesi Radyosu ve Radio France International gibi kuruluşlar bu alanda etkinliği sağlamış önemli ilk örneklerdir. Bununla birlikte, uluslararası ilişkilerde kamu diplomasisinin farkındalığı sonrası merkez ülkelerin desteği ile günümüzde bu alanda öne çıkmayı başaran Al Jazeera ve TRT World ile diğer ülkelere ait televizyon kuruluşları da aynı çerçevede değerlendirilebilir (Alemdar, 2018, s. 40).

Kraliyet Tüzüğü ile kurulan BBC, dünyanın önde gelen kamu hizmeti yayıncılarından biridir. Kendi kurumsal ifadesiyle Birleşik Krallık'ta ve tüm dünyada tarafsız ve bağımsız bir yayıncı olarak televizyon, radyo ve çevrim içi formatta günlük olarak milyonlarca insanı bilgilendiren, eğiten ve eğlendiren özgün, birinci sınıf programlar ve içerikler üretmektedir. BBC World Service ise 40'tan fazla dilde yayın yaparak çok geniş bir coğrafyayı kendisine hedef belirlemiştir (BBC, “Learn About What we do” Erişim 12 Mart 2022). Böyle bir altyapı ile kamu diplomasisi alanında faaliyet yürütmesi için uygun bir araç niteliği taşımaktadır. Bununla birlikte misyonu ve misyonunu gerçekleştirilmeye yönelik amaçları arasında “kültür yayınları” sayılmıştır. Bu durum BBC'nin kültürel diplomasi açısından da zaten Birleşik Krallığın araçları arasında tasarlandığını göstermektedir.

BBC misyonunu *“tüm izleyicilere tarafsız, yüksek kaliteli ve ayırt edici çıktı ve bilgi veren, eğiten ve eğlendiren hizmetler sağlayarak kamu yararına hareket etmektir.”* şeklinde ortaya koyarken bu misyonu elde etmede beş hedef belirlemiştir. Bu hedeflerden biri de Birleşik Krallık'ın, kültürünü ve değerlerini dünyaya yansıtmak olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre; *“BBC, kesin olarak İngiliz doğruluk, tarafsızlık ve adalet değerlerine dayalı olarak uluslararası izleyicilere yüksek kaliteli haber kapsamı sağlamalıdır. Uluslararası hizmetleri, Birleşik Krallık'ı bir dünya bağlamına oturtmalı ve uygun olduğu durumlarda ulusları ve bölgeleri de dâhil olmak üzere Birleşik Krallık'ın bir bütün olarak anlaşılmasına yardımcı olmalıdır. Birleşik Krallık'taki ve dünyadaki insanlar tarafından beğenilecek çıktı ve hizmetler üretmesini sağlamalıdır.”* (BBC, “About the BBC Mission, values and public purposes” Erişim 12 Mart 2022).

2008 yılında BBC Dünya Servisi Haber Merkezinde görev yapan medya çalışanları üzerine yapılan bir araştırmada kurumun belirlediği habercilik kod ve değerlerinin içselleştirilmiş olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre editörler tarafından medyanın devlet baskısıyla kontrol edildiği ülke vatandaşlarına “Batılı ve demokratik değerlerin” bağımsızlık ve tarafsızlık ilkeleri çerçevesinde sunulması yaygınlaştırılmasının amaçlandığı görülmüştür. Bunun haricinde Dünya Servisi yayınlarının Britanya'daki izleyiciler için de erişimine olanak sağlanması ile kültürel diplomasının beklentilerinin de ötesine geçerek daha detaylı haber programlarının yapılması mümkün olmuştur. Netice olarak, diplomasının beklentileri zamanla değişiklik göstermiş olsa da haberciliğin gereklerinin yerine getirilmesinin, medya çalışanları üzerinde daha önemli bir algıya sahip olduğu tespit edilmiştir (Yanardağoğlu, 2014, s. 129). Bu çalışma doğrultusunda BBC'nin yapısal olarak kültürel diplomasi aracı olarak tasarlanmış olmasının kurum çalışanları üzerinde kurum kültürü oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Uluslararası yayıncılıkta ilk başarılı örnek olan BBC'den bu yana başarı kazanan bu tür kuruluşlar bulunurken Al Jazeera son dönem örneklerinden biridir. Al Jazeera Katar hükûmetince kısmen finanse edilen ve kamu yararı için kurulmuş özel bir şirket niteliğinde bağımsız bir haber kuruluşudur. 1996 yılında kurulduğunda Arap dünyasında detaylı haberlerin yanı sıra canlı tartışma programlarını

yayınlayan ilk kanal olan Al Jazeera Arabic'in 10 yıl sonrasında, daha geniş coğrafyalara ulaşmak amacıyla kurulan Al Jazeera English birçok kanal ve bölümden oluşan, büyümekte bir ağın parçası haline almıştır. Bu itibarla kanal küresel bir izleyici kitlesine alternatif bir yayıncılık içeriği ve tarzı sunmuştur. Bu ağın bir parçası olan Al Jazeera Balkans (El Cezire Balkanlar) gibi kanallar aracılığıyla da daha farklı ve özellik arz eden coğrafyalara da ulaşmayı hedeflemektedir (AL JAZEERA, "About Us" Erişim 12 Mart 2022).

En geniş yüz ölçümüne ve eski Sovyetler dönemi ülkeleriyle tarihsel bir bağa sahip olarak Rusçanın da gücünden yararlanmak isteyen Rusya uluslararası yayıncılık konusunda kendi araçlarını oluşturmuştur. Rusya'nın da yurt dışına yönelik Rusça olarak uydu yayını yapan "Perviy Kanal-Dünya Ağı", "RTR-Planeta" ile "TV Tsentr" kanalının uluslararası versiyonu "TVCI" gibi televizyon kanalları ile farklı ülkelerde yaşayan Rusların kendilerini ülkelerinden ayrı hissetmeyecekleri bir alan sağlanmıştır. Bununla birlikte, Avrupa, Balkanlar, Amerika ile Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerine yönelik yayınlar ile geniş bir coğrafyaya hitap eden bir yayıncılık anlayışı kapsamında çok sayıda televizyon kanalı hayata geçirilmiştir. Burada kendi vatandaşlarına ulaşmanın yanı sıra kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi aracı olarak da bu kanallar hizmet vermektedir. Bu kapsamda Avrupa ülkelerine yönelik yayın yapan "1TV-RUS-Europe" 1999 yılında, Balkan ülkelerine yönelik yayın yapan "Pervyi Baltiiski kanal" 2002 yılında, ABD ve Kanada'ya yönelik yayın yapan "1TVRUS-USA&Canada" kanal ise 2004 yılında yayın hayatına başlamıştır. BDT ülkelerinde ise Rus televizyon ve radyo kanallarının yaygın olmasının yanı sıra Kazakistan gibi bazı ülkelerde ortak kültür ve eğlence programları gerçekleştirildiği görülmektedir (Muhametov, 2015; akt. Halidov, 2014). Ortak programların yapılması ise kültürel diplomasi anlamında ortak zemin kurulması açısından dikkat çekicidir.

Türkiye'nin resmî devlet kanalı Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT), özellikle son 10 yılda kültürel diplomasiyi bilinçli bir gündem ve takvim çerçevesinde amaç haline getirip Türk kültürünün yaygınlaştırılması için çok sayıda yayın üretmiştir. Bu ürün zenginliğini ise daha sistematik ve organize yayın yapılanması ve planlaması ile sağladığını söylemek mümkündür (Bulut, 2019, s.22-23).

Türkiye'nin kamu diplomasisi ve bunun bir parçası olarak kültürel diplomasi alanındaki en yeterli ve yetkin medya gücü olan TRT; son yıllarda TRT Avaz, TRT Arapça, TRT Word gibi yurt dışı kamuoyuna da ulaşacak altyapıya ve içeriğe sahip kanallarıyla ülke kültürünün ve politikalarının tanıtılarak anlaşılmasında başat role sahiptir (Özkan, 2015, s. 15-16).

TRT'nin uluslararası kamuoyuna yönelik kültür yayınları ile kültürel diplomasi alanında ulusal kuruluşlar arasında önemli yer edinmesinde, çok farklı dilde yayın yapma kapasitesiyle uluslararası alanda faaliyet göstermek üzere kurulan TRT Dış Yayınlar Dairesi Başkanlığı etkin olmuştur. Çok dilli yayıncılık Türk kültürünün barındırdığı zenginliğin uluslararası alana taşınmasında önemli bir araç niteliği taşımaktadır (Orhun Öz, 2021, s. 84).

Günümüzde TRT, farklı dillerde iç ve dış kamuoyuna yönelik 14 televizyon kanalı, 3 tanesi uluslararası olmak üzere 16 radyo istasyonu, trt.net.tr ve 41 dilde içerik barındıran www.trtvotworld.com web siteleri ile Türkiye ve dünyaya yayın yapmaktadır (TRT, "Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu" Erişim 12 Mart 2022). TRT World, TRT Arabi, TRT Avaz, TRT Kurdî ve TRT Türk kanalları uluslararası kamuoyuna yönelik yayınlar yapmaktadır. Yayın içeriklerinde ise, ağırlıklı olarak kültür programları dikkati çekmektedir.

Afganca	Almanca	Arapça	Arnavutça	Azerice (2)	Boşnakça
Bulgarca	Çince	Darice	Endonezce	Ermenice	Farsça
Fransızca	Gürcüce	Hausa	Hırvatça	İngilizce	İspanyolca
İtalyanca	Japonca	Kazakça	Kırgızca	Macarca	Makedonca
Malayca	Peştuca	Portekizce	Romence	Rusça	Sırpça
Svahili	Tatarca	Türkmençe (2)	Özbekçe	Urduca	Uygurca (3)
Yunanca					

Tablo 1. TRT Dış Yayınlar Dairesi Başkanlığı Yayın Dilleri

Kaynak: TRT "Dış Yayınlar Dairesi Başkanlığı" Erişim, 12 Mart 2022

TRT World'un TRT Avaz, TRT Kurdî ve TRT Arabia'nın farklı dillerde uluslararası kamuoyuna yönelik yayınlarının ardından İngilizce yayın dili ile daha geniş bir hedef kitleye ulaşarak kamu diplomasisi-

nin beklentilerini en büyük ölçüde karşılması düşünülmüştür. TRT World dünyada yaşanan gelişmeleri Türkiye'nin bakış açısı doğrultusunda değerlendirip dünya gündemini bu çerçevede oluşturmayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte, Türkiye'yi ilgilendiren pek çok konuda televizyonda ve internet ortamlarında ilk başvurulacak kaynak olması yönünde yürütülen çalışmalarla Türk kamu diplomasisinin etki gücünü artıracak önemli bir araç olması öngörülmektedir (Barıtcı ve Aydeniz, 2019, s.1571). TRT World, kendi sitesinde yer alan "Bizim Hikâyemiz" kısmındaki ifadesiyle kültürler arası iletişimde daha yaygın olarak kullanılan dilin İngilizce olduğu bir bilgi çağında küresel çapta daha çok izleyiciye yeni bir bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır (TRT World, "Our Story" Erişim 12 Mart 2022). Dijital platformlardan, pay TV platformlarına, TV uygulamalarından akıllı asistanlara, akıllı telefonlardan otellerde bulunan ticari dağıtım platformlarına kadar birçok noktada ulaşılabilir olmasıyla TRT World, 96 ülkede izlenebilmektedir (TRT-Faaliyet Raporu, 2020).

TRT Arabi, Arapça uluslararası haber kanallarıyla en gelişmiş teknolojileri kullanarak rekabetçi bir kalite yaklaşımıyla Türkiye'yi Arap coğrafyasındaki halklara tanıtmaya ve Türkiye siyasetini ve Orta Doğu'daki ve dünyadaki tüm yaşanan gelişmeleri doğru bir bakışla ekranına aktarma misyonu taşımaktadır (TRT-Faaliyet Raporu, 2020).

TRT Avaz 21 Mart 2009 tarihinde eğitim, kültür, sanat, bilim, çocuk ve aile, tarih ve coğrafya, dil ve düşünce temalı içeriklerle Türkçe konuşan halklara yönelik olarak yayınlar yapan bir kanal olarak kurulmuştur. Kurumsal internet sitesinde yer alan "Gaspıralı İsmail'in 'dilde, fikirde, işte birlik' yaklaşımını ilke edinen bir anlayışla" Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, Tacikistan'da yaşayan hakları öncelikli hedef kitle olarak belirleyerek yayın hayatına başlamıştır (TRT AVAZ, "Hakkımızda" Erişim 12 Mart 2022). TRT Avaz, kültürün ve dilin birleştirici gücünü kullanarak Türkiye ile soy ve tarih bağı bulunan Türk Cumhuriyetlerinin siyasi, ekonomik, kültürel ilişkilerinin gelişmesine destek vermeyi hedeflemektedir (TRT-Faaliyet Raporu, 2020). 2018 yılında Kırgızistan'daki Liderler Zirvesi'nde TRT Avaz'ın Türk dünyasının ortak kanalı özelliği taşıdığı konusunda mutabık kalınmış ve Türk Dünyası kanalları ile işbirliğinin geliştirilmesine karar verilmiştir. Bu kapsamda TRT Avaz'ın erişimle ilgili bütün sorunları giderilerek diğer Türk Konseyi üyesi ülkelerin devlet kanallarıyla artan bir şekilde iş birliğine giri-

şilmiştir. TRT Avaz 2019 yılında TÜRKSOY'un yayın sponsorluğunu üstlenmiştir (TRT AVAZ, "Hakkımızda" Erişim 12 Mart 2022). Bununla birlikte, TRT'nin diğer bir aktif medya diplomasisi yürüttüğü coğrafya olan Balkanlarda içerik paylaşımı ve dış yayıncılık yaptığı en önemli kanalı yine TRT Avaz'dır (Eren, 2019: 38).

2009 yılında kurulan TRT Kurdî kanalı, Kürtçe yayıncılıkta kendi örnekleri çerçevesinde dünyada en önde gelen kanallar arasında kurduğu geniş haber ağı, zengin altyapısı, izleyici kitlelerinin özellikleri doğrultusunda hazırlanan içerikleri ile önemli bir yere sahip bir aile kanalı niteliğindedir (TRT-Faaliyet Raporu, 2020).

"Türkiye'nin Avrupa'ya açılan yüzü" olarak sitesinde tanımlanan TRT Türk, TRT'nin popüler yapımlarını ve yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının ihtiyaç, sorun ve başarı hikâyelerini anlatan özgün yapımları izleyicisi ile buluşturmayı amaç edinmiştir. Tüm kıtalarda Türkiye'nin sesi olmayı hedefleyen kanal yayın içeriklerini dünyanın farklı yerlerinde yaşayan Türk vatandaşlarının anavatanları, ana dilleri ve öz kültürlerini unutmamaları ve bağlarının güçlendirmelerine katkı sunacak nitelikte Türk toplumunun millî, manevî değerleri ile gelenek göreneklerini anlatan programlardan seçmektedir (TRT-Faaliyet Raporu, 2020).

Uluslararası televizyon yayıncılığı dışında küyerel nitelikte coğrafya ve ülkeye özgülenmiş farklı geleneksel medya da kültürel diplomasi içinde kendisine yer bulmaktadır.

Bunlardan biri geleneksel medyanın ilk bilinen hali gazete iken diğeri şüphesiz 20. yüzyılın başı ile ortası arasında iki dünya savaşında da kitlelere daha etkin ulaşmayı sağlayan radyodur.

Tarihsel süreçte propagandanın önemli bir parçası olan radyonun İkinci Dünya Savaşında İngilizlerin BBC Türkçe Servisi üzerinden Türkçe konuşabilen bir İngiliz'in sunucuya yer vermesiyle Türk halkını etkileme çabasında olduğu gibi kullanılan bir araç olduğuna çok defa şahit olunmuştur (Aral, 2014, s. 32).

Özellikle İkinci Dünya Savaşı döneminde propaganda savaşlarında öne çıkan radyonun soğuk savaş dönemi sonrasında kamu diplomasisine evrilen uluslararası ilişkiler sürecinde rolü devam etmektedir. Radyo günümüzde diğer medya ile karşılaştırıldığında daha az etkin

gibi düşünülse de yine de birçok alanda kendine yer bulmaktadır. Televizyon ve internet yayınları ile meşhur olmuş birçok uluslararası yayıncı kuruluşun aynı zamanda radyo yayıncılığında da uluslararası nitelikte kanallara sahip olduğu bilinmektedir. Bunun ötesinde, kamu diplomasisi alanında faaliyet gösteren kurumların da kendi radyo kanalları ile bir kültürel diplomasi aracı oluşturduğu örneklerle rastlamak mümkündür.

Yunus Emre Enstitüsü tarafından 2015 yılında faaliyete konulan “Türkçenin Sesi Radyosu” kültürel diplomasi çerçevesinde medya özelinde yine önemli bir misyona sahip ayrı bir platform olarak ortaya çıkmaktadır. Radyonun kuruluş amacı Türkiye’nin ve Türkçenin sesini daha fazla sayıda kişiye ulaştırmak ve dünyada Türkçe öğretimini güçlendirmek olarak ortaya konulmuştur. Bu kapsamda akıllı telefonlar ve sosyal medya aracılığıyla dünyanın her yerinden insanın Türkçe öğrenmek istediği takdirde Avrupa Dil Portfolyosu’nda belirlenen dil öğretimi sistemine göre temel, orta ve ileri düzey dil seviyelerinde hazırlanan Radyo’nun içeriğini oluşturan programlara kolayca ulaşması hedeflenmiştir (Yunus Emre Enstitüsü, 2015, ss. 17-19).

1951 yılında faaliyete geçen Türkiye-Pakistan Kültür Derneğinin, 1953-1989 yılları arasında “Pakistan Postası” adıyla yayımladığı dergi buna bir örnek teşkil etmektedir. Pakistan’da meydana gelen olayları ve iki ülke ilişkilerini konu alan derginin eksikliğini fark eden Pakistan’ın Türkiye Büyükelçiliği dergiyi 2010’da tekrar yayımlamaya başlamıştır. Dergi hâlen, büyükelçilikçe düzenlenen etkinlik, ziyaret ve ikili ilişkilerle ilgili konuları aktarmaktadır (Ansari, 2019, ss.139-141).

Geleneksel medya aracılığıyla sunulan kültürel yayın içerikleri sinema ve diziler haricinde müzik gösterileri, şarkı yarışmaları, sanat ve el sanatları gibi kültürel programlar da kültürel diplomasinin bir şekli olarak ortaya çıkmaktadır (Ansari, 2019, s.88). Bu içeriklerin uluslararası ilişkiler ve diplomasi boyutu zaman zaman ülkeler arası mesaj verme için de bir fırsata dönüşmüş, coğrafi ve kültürel yakınlık olan ülke halkları arasındaki ilişkileri de gün yüzüne bir kez daha çıkarmıştır. Buna en iyi örneklerden biri Eurovision Şarkı Yarışması’dır.

Avrupa Yayın Birliği (EBU) tarafından üyeleri arasında bir müşterek yayın platformu oluşturmak amacıyla 1956 yılında bir televizyon programı olarak başlatılan Eurovision Şarkı Yarışması farklı ülke

kültürlerinin birbirlerini tanımaları ve dolayısıyla kültürel diploma- si alanında faaliyet yürütmek için önemli bir fırsat yaratmıştır. İlk etapta sıradan bir yarışma olarak düşünülen fakat her yıl yayınlanan bir popüler kültür müzik programı haline gelen yarışma 1998 yılın- da tele-oylama sistemine geçilerek genel izleyicinin oylamaya dâhil olmasıyla kültürler ve ülkeler arasında ayrı bir birliktelik ve rekabet ortamı yaratmıştır. Başarı kazanmak için yaşı, dili, solo, düet veya grup gibi şarkıcının özelliklerinin yanı sıra yarışan ülkenin tarihî, kültürel, coğrafi, siyasi yakınlık durumu gibi birçok etken de değer- lendirme sürecine dâhil olmuştur. 2019 yılında yapılan bir çalışmada ülkeler arasındaki kültürel yakınlık ve şarkının dilinin açık olarak oylamada önemli bir belirleyici olduğu ortaya konulmuştur. Bununla birlikte, söz konusu yarışmanın ülkelerin Avrupa başta olmak üzere uluslararası kamuoyuna seslerini ulaştırmak için bir platform olarak görüldüğüne ilişkin örnekler mevcuttur. Bunun bilinen örneklerin- den biri olarak 1993 yılında Yugoslavya'da yaşanan savaşı dünyaya anlatmak amacıyla Bosna-Hersek yarışmacılarının demeçleri ile Hır- vatistan'ın bu savaşta ölen bir genci anlatan "Never Cry" adlı şarkıyla yarışması gösterilebilir (Mammadov, 2019, ss. 89-90).

Kültürel Diplomasi Aracı Olarak Film ve Diziler

1) Filmler ve Festivaller

Yumuşak gücün ülkeler ve halklar arasındaki kültür ve iletişimi mer- keze alması niteliği onun bazı sanat dallarını araç edinmesine imkân tanımaktadır. Sinema ve film festivallerinin bu özellikleri berberinde taşınması ülkeler tarafından çoklukla kullanılan bir araç olarak görül- melerine neden olmaktadır (Akçakaya, 2020, ss. 108-109). Sinema ve dizi sektörü gelişmiş olan ülkelerin ihraç ettiği dizilerin dublaj veya alt yazılı olarak farklı ülkelerde izletilmesi sadece dil olarak değil ay- nı zamanda kaynak ülkenin yaşam ve kültür tarzının da ihracı anla- mına gelmektedir. Bu yöntem farklı bir kültürü bir insanın kültürü- le tanıştırmamanın en kolay ve etkili şekillerinden biri durumundadır. Günümüzde bu alanda en önde gelen ülkeler olan ABD, Hindistan ve Güney Kore'nin yanına Türkiye de katılmıştır (Ansari, 2019, s. 87).

Sinema toplu buluştuğu tarihten bu yana büyük kitlelere hitap edebilme gücüyle ortak görüşün oluşturulması ve kültürel perspek- tifin ortaya çıkmasına yön vermenin yanı sıra ülkeler arasında ticari,

siyasi ve kültürel rekabetin de artmasına neden olmuştur. Bu konuda bilinen ve uygulamada en iyi örnek olarak kabul edilen şüphesiz ABD'nin Hollywood film endüstrisi başta gelmektedir. Hollywood, ABD hükümetinin ekonomik ve ideolojik çıkarları doğrultusunda egemen iktidara ait değer ve hayat şeklini bir kültür çerçevesinde koruyarak anlatılarını bu yönde şekillendirmektedir (Kalinca, 2020, s. 85).

Küresel ölçekte kitlelere hitap eden popüler kültürün etkisi ve gücünü en üst düzeyde temsil eden Amerikan sineması Hollywood bir aşırı referans noktası halindedir. Öyle ki “Kim Milyoner Olmak İster?” ve “En Zayıf Halka” gibi televizyon programları birçok ülkede paylaşılan kültürel bir unsur haline gelirken, “Friends, Coronation Street” veya “Sex and the City” gibi programlar başka bir yerden hayata açılan pencereler olarak sunulmaktadır (Bound vd., 2007, s. 29).

Güney Kore örneğinde 2000'li yılların başına doğru demokratikleşme hareketinin getirdiği politika değişikliği beraberinde kültür endüstrisinin bir kalkınma aracı olarak görüldüğü bir devlet politikası dönemini getirmiştir. Sinema-televizyon, pop müziği, dijital oyun endüstrilerinin yanı sıra geleneksel mutfaktan, Kore dilinin eğitim ve kullanımının artırılmasına kadar birçok alanda kültürel diplomasiyle de bağlantılı olarak yaratıcı içerik endüstrisi politikasının geliştirildiği görülmektedir. Bu kültür ürünlerinin küresel çerçevede tüketimi ise “Kore Dalgası” (Hallyu) olarak adlandırılmıştır (Binark, 2019, s. 17).

Bu Dalga ile Kore kültür ürünlerinin uluslararası pazarlarda karşılık bulmasının öne açılmış Kore dramalarının ve “K pop” olarak adlandırılan Kore popüler müziğinin yıldızlarının bilinirliği artmıştır. Bu başarıda Güney Kore Kültür Spor ve Turizm Bakanlığına bağlı otonom bir kurum niteliğindeki Güney Kore Yaratıcı İçerik Ajansı'nın (Korean Creative Content Agency-KOCCA) yaratıcı içerik endüstrisinin geliştirilmesindeki payı ve etkisi büyüktür. Dünyadaki İngiltere, Avustralya gibi ülkelerde bile böylesi başarılı ve etkin bir kültür politikası ve yönetimini sağlayacak nitelikte devlet organizasyonları olmaması Endonezya, Malezya gibi çevre ülkelerce bu Dalga'nın örnek alınmaya başlanmasına neden olmuştur (Binark, 2019, s. 18).

Kore Dalgası'nın Asya'nın Doğusu ve Güneydoğusu medya endüstrileri üzerindeki etkisinin farklılık gösterdiğini söylemek mümkündür. Buna göre Güneydoğu Asyalı medya yapımcıları popüler yerel

müzik, televizyon programı ve film vb. kendi ürünlerini ortaya çıkarırken bu dalga niteliğinde işler ortaya koymaktadırlar. Kore Dalgası'nın görünen başarısında medyanın da katkısı oldukça önemlidir. Yerel bir popüler kültürün başka ülkeler ve onların kültür endüstrileri tarafından özümsemesinde muhakkak ki medyanın tanıtım boyutu en büyük rollerden birine sahiptir (Peichi, 2013, s. 193).

Diğer taraftan, Güney Kore dalgası kültür endüstrisinin bir ticaret zaferi olarak kabul görmesine karşın bu dalganın Kore kültürü ve geleneğinin özünde var olan her şeyi yok ettiği yönünde eleştiriler de bulunmaktadır. Özellikle medya aracılığıyla hızla yayılan K-pop'taki ürünler çok fazla "Korece" olmadığı için yurtdışındaki tüketicilere kolay bir "satış" sağladığı, K-pop'taki K'nın 1960'lardan beri ihracata yönelik Güney Kore hükümetinin tanıtımına önem verdiği Brand Korea markasının bir parçası olmanın ötesine geçemediği ve bu kültürel ürünlerin geleneksel Konfüçyüsçü Kore kültürüne uzak olduğu yönüyle eleştirilmektedir (Lie, 2012, ss. 361-362).

Hint Sineması Bollywood'un Asyalı komşuları olan Filipinler'deki Metro Manila, Malezya'daki Kuala Lumpur ve Kuzey Tayland'daki Chiang Mai ve Chiang Rai bölgeleri üzerinde algısını ortaya koyan bir araştırmada ilginç sonuçlar ortaya çıkmıştır. Buna göre, kültürel olarak yakın olmalarına karşın bu duruma tezat oluşturacak şekilde birçok katılımcının modernitenin gündelik yaşamdaki sembolik inşasını ortaya koyan içerikteki yayınları tercih etme eğiliminde olduğu belirlenmiştir. Bu durumun medya ihracatı yönünden modern Hindistan'daki hikâyeleri değiştirmede önemli bir rol oynayacağı muhtemeldir. Özgürlük ve refah için ortak özlemlerle meşgul olabilen veya "Three Idiots" filminde olduğu gibi ortak hayal kırıklıklarına ve kısıtlamalara hitap edebilen yenilikçi medya yapımlarının Asyalılar arasındaki diyalogları teşvik etmek için önemli potansiyeller sunacağı öngörülmektedir (Athique, 2019, s. 481).

Rusya kamu diplomasisi anlayışı medyayı, kültürel diplomasi hedeflerine ulaşma, Rus diasporasını aktif hale getirme ve dünyaya ülke imajını olumlu gösterme konusunda önemli bir araç olarak görmektedir. Bu aracın gelişimi için önemli miktarda kaynak aktarımı yapılmakta, Pro-Kremlin imajı yaratmak için son yıllarda film sektörüne önemli ölçüde destek sağlanmaktadır (Sak ve Adılbekova, 2016, ss. 73-74). Rusya'nın tarihsel ve kültürel zengin mirası göz önüne alın-

dığında son dönemlere kadar benzer devletlerle karşılaştırıldığında etkin bir kültürel diplomasi yürütmediği yönünde eleştiriler bulunmaktadır. Bunun temelinde ise kültür faaliyetlerinin politik yönden önemi resmî belgeler üzerinde belirtilirken bu çerçevede sistematik bir yapının ortaya konulamaması gösterilmektedir (Sak ve Adılbekova, 2016, s. 42). Bununla birlikte, Rusya'nın kültürel diplomasi alanında sinema ve yayıncılık faaliyetleri kapsamında çalışmaları bulunmaktadır. Medya uluslararası kamuoyunda Rus dilinin ve kültürünün bilinirliğinin artmasını sağlamada önemli bir araç konumundadır. 2008 yılında Dmitriy Medvedev tarafından imzalanan "Rusya Federasyonunun 2020 Yılına Kadar Ulusal Güvenlik Stratejisi" "vatanseverlik şuuru" vurgulayan filmlerin desteklenmesini hedeflemiştir.

Sinema ve film festivallerinin kalabalık kitlelere gösterilebilmesinin yanı sıra hızlı bir iletişim süreci içermesi ve bir eğlence faaliyeti olması yönleri kültürel diplomasi için de değerli bir araç olmasını sağlamaktadır. Bu durum farklı kültürler arasında oluşacak diyaloga zemin hazırlarken yapılacak etkinliklerle bağlı etkileşim sonucu yaşanacak zengin deneyim, katılımcılar adına bu etkinlikleri cazip hale getirmektedir. Uluslararası film festivallerinin barındırdığı bu etkileşim ve diyalog fırsatı yumuşak güç kullanmak hedefindeki ülkeler arası bu süreçte karşılıklı etkileşim imkânı vermenin yanı sıra ülkelerin kendi kültürlerini tanıtmaya ve benimsetmeye olanağı da sağlamaktadır (Akçakaya, 2020, s. 108-109).

Diğer taraftan, Hollywood'un popüler üretiminin alternatifi olarak gösterilen Avrupa'da sanat sinemasının kurumsallaşması için yürütülen çalışmalarda ise film festivalleri öne çıkmıştır (Kalinca, 2020, s. 85). Türkiye'nin bu anlamda kendi düzenlediği ve katıldığı diğer festivallerin yanı sıra bu festivallerde aldığı uluslararası nitelikteki ödüllerle uluslararası kamuoyunda bilinirlik ve marka değerini artırıcı başarılar elde eden bir ülke konumuna gelmiştir.

Dışişleri Bakanlığı tarafından Türkiye'nin konuk ülke statüsüyle katıldığı yurtdışındaki sergi ve festivallere destek sağlanmaktadır. Örneğin, 27-30 Mayıs 2019 tarihleri arasında Portekiz'in Sesimbra kentinde düzenlenen "Finisterra Arrabida Film, Sanat ve Turizm Festivali"nde konuk ülke sıfatıyla bulunan Türkiye, festival dâhilinde ülke tanıtımına katkıda bulunacak etkinlikler gerçekleştirmiştir (T.C.Dışişleri Bakanlığı, 2019, s. 91).

Bununla birlikte Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yine Türkiye’de düzenlenen uluslararası festivaller yakından takip edilerek gerekli tanıtım ve destek sağlamak için çalışmalar yürütülmektedir.

Merkezi hükûmetin kültürden sorumlu bakanlık aracılığıyla sinema sektörüne yaptığı desteğin yanı sıra yerel yönetimler aracılığıyla

Sayı	Festival Adı
1	Ankara Uluslararası Film Festivali
2	Uluslararası Antalya Film Festivali
3	Uluslararası İstanbul Film Festivali
4	Randevu İstanbul Film Festivali
5	Gezici Festival
6	İstanbul Uluslararası Bağımsız Filmler Festivali
7	Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali
8	Malatya Uluslararası Film Festivali
9	Uluslararası Gezici Filmmor Kadın Filmleri Festivali
10	Sinemasal Açık Hava Sinema Festivali
11	Uluslararası Boğaziçi Film Festivali

Tablo 2. Türkiye’de Düzenlenen Uluslararası Film Festivalleri

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı “Türkiye’deki Uluslararası Film Festivalleri”.
Erişim 12 Mart 2022.

gerçekleştirilen ve desteklenen film festivalleri de kültürel diplomasi anlamında önemli katkı sunan bir araç niteliğindedir. Bu durum aslında iki yönlü olarak kültürel diplomasiye hizmet etmektedir. Buna göre yerel yönetimler düzenledikleri film festivalleriyle bir yandan ülke sinemasının uluslararası arenada tanıtımına zemin hazırlarken bir yandan da şehrin markalaşmasına ve dolayısıyla ülke imajının gelişmesine katkı sunmaktadırlar (Akçakaya, 2020, s. 113).

Film festivallerinin yanı sıra Türk kültür endüstrisinin ürünü olan film ve dizilerin ihraç edildiği ülkelerde beğenilmesi ve bu çerçevede ülke sayılarının giderek artması kültürel diplomasi alanına da büyük katkılar sunmaktadır (Alemdar, 2018, ss. 109-110).

Özellikle 2010 sonrası birçok Türk sinema filmi uluslararası başarı elde etmiştir. 2010 yılında “Bal” Berlin Film Festivali’nde Altın Ayı, 2011

yılında “Bir Zamanlar Anadolu’da” Cannes Film Festivali Büyük Jüri Ödülü’nü, “Çoğunluk” Venedik Film Festivali “Geleceğin Aslanı” (Luigi De Laurentiis) Ödülü’nü ve 2012 yılında “Küf” yine aynı ödül ve Selanik Gümüş İskender ve Saraybosna Cinelink Post Republic Ödülü’nü, 2014 yılında “Sivas” Venedik Film Festivali Jüri Özel Ödülü ve En İyi Erkek Oyuncu Ödülü’nü, “Kış Uykusu” Cannes Film Festivali Altın Palmiye ve FIPRESCI Ödülü’nü, 2015 yılında “Abluka” Venedik Film Festivali Jüri Özel Ödülü ve Bağımsız Eleştirmenler Ödülü’nü, 2017 yılında ise “Kaygı” South by Southwest Film Festivali Luna Gamechanger Jüri Büyük Ödülü’nü kazanarak Türk sinema sektörünün başarısını uluslararası arenada tescillemiştir (Hurriyet.com.tr, “Uluslararası festivalerde başarı kazanmış 10 Türk filmi”, Erişim 12 Mart 2022).

Türk sinemasının uluslararası platformlarda elde ettiği başarıların kamu diplomasisi alanında ülke markasının güçlenmesinde önemli bir katkı sağladığı muhakkaktır. Bu başarıların uluslararası platformlarda en iyi şekilde yansıtılması ve tanıtılması da bir o kadar önemli ve değerlidir. Türk kültür ve değerlerini farklı ülkelerde tanıtmaya ve anlatmaya etkin ve kolay ulaşılabilir bir araç olması kamu diplomasisi açısından sinemayı güçlü kılmaktadır. Bu gücün etkisini artırmak için kültürel diplomasi politikalarını planlayan ve faaliyetler yürüten kurumlar tarafından sinemanın esas unsurları olan bağımsız film yapımcıları ve sanatçıların desteklenmesi gerekmektedir (Bulut, 2019, ss. 22-23).

Bu kapsamda Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından “5224 Sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun” kapsamında; araştırma, geliştirme, senaryo ve diyalog yazımı benzeri yapım öncesi süreçlerin desteklenmesi için “proje desteği”, filmin gösteriminin yapılabileceği duruma getirilmesine kadarki tüm yapım aşamalarının desteklenmesi için “yapım desteği”, sinema filminin izleyiciye ulaştırılabilmesi için tanıtım, dağıtım ve gösterim aşamalarının desteklenmesine yönelik “yapım sonrası desteği” verilmektedir (Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun, 2004).

Söz konusu desteklerin yanı sıra yabancı filmlerin de Türkiye’de çekiminin yapılması da yine bu noktada benimsenen bir strateji durumundadır. Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2019-

2023 Stratejik Plan hedefleri doğrultusunda 2023 yılı sonunda 1.170 sinema filmi projesine destek verilmesi öngörülürken, aynı sürede Türkiye’de çekilen yabancı film sayısının da 70’e ulaşması hedeflenmiştir.

Maddi anlamda yapılan desteklerin yanı sıra film festivallerinde olduğu gibi tanıtım boyutunda platformların oluşturulması da yine bir araç olarak kültürel diplomaside kullanılmaktadır. Bu durumdan hareketle Kültür ve Turizm Bakanlığının desteği ve Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı iş birliğinde gerçekleştirilen www.live-turkey.com internet sitesi üzerinden Türk dizilerine ulaşmak mümkün olabilmektedir.

Yıl	2019	2020	2021	2022	2023
Desteklenen sinema projesi sayısı	390	585	780	975	1.170
Türkiye’de çekilen yabancı film sayısı	19	30	42	55	70

Tablo 3. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kültür endüstrilerinin gelişiminin desteklenmesi hedefleri Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2018), 2019-2023 Stratejik Plan, s. 91

Film festivalleri düzenlenmesi ya da desteklenmesinin yanı sıra filmlerin gösterilmesine yönelik çeşitli platformlar hazırlanmasının dışında kültürel zenginliği aktarmak adına hazırlanan belgesel filmlerin gerçekleştirilen uluslararası kültür faaliyetleri ile birlikte aktarılması da ayrı bir yöntem olarak ortaya çıkmaktadır.

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından Londra’da dinî cemaat temsilcileri ile Türk ve Ermeni toplumundan temsilcilerin katılımıyla gerçekleştirilen “Akdamar Kilisesi Fotoğraf Sergisi” açılışında “Anadolu’nun Saklı Anıtları Gün Yüzüne Çıkıyor: Ahtamar” adlı filmin İngilizce ve Türkçe olarak gösterilmesi bununun güzel örneklerinden biri olmuştur (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, “Londra’da Akdamar Kilisesi Fotoğraf Sergisi açıldı”, Erişim 12 Mart 2022).

2) Diziler

Diziler, hem eğlence endüstrisi temelinde ülkenin ekonomik gelişimine hem de kültürel diplomasi boyutuyla dış politikada gücünü

artırmasına katkı sunmaktadır. Stratejik iletişim yönünden bakıldığında ise sektör ve dış politika yapım süreci arasında kültürel diplomasının etkin gerçekleştirilmesi için bir sağlıklı bağın oluşturulmasına ihtiyaç vardır. Tarihsel olarak yumuşak gücün dış politika içinde her zaman bir yere sahip olduğunu görmek mümkündür. Türk dizi sektörünün de bu çerçevede elde ettiği ticari ve popülerlik başarısı ile kültürler arası bağ kurmada önemli bir araç konumuna gelmiştir. Her ne kadar kültürel diplomasi faaliyetlerinin bu yönüne geç katılmış olsa da arka planda yatan zengin tarih ve kültür Türkiye için hızlı bir ilerlemenin de yolunu açmıştır (Yazar, 2020, s. 530).

Türkiye'nin yakın coğrafyasındaki ülkelerle ilişkilerinin gelişmesine paralel, uluslararası kamuoyunda Türk dizilerine ilgi de artmıştır. Bu durum Türk dizi sektörünün gelişimine katkı sağlamıştır. Bu ilgideki artışı yapım, oyuncu ve teknik kalite, romantizm, özgün içerik, tarihî mekânlar, senaryo kalitesi gibi unsurlar ifade edilmeden sadece siyasi ilişkilerle açıklamak eksik bir tanımlama olacaktır. Dizi sektörünün kamu diplomasisinin politik amaçlarına oluşturduğu ekonomik katma değerle ve başka ülke toplumlarıyla kurduğu kültürel köprülerle hizmet ettiği muhakkaktır. Kültürel yakınlık ve ortak geçmişe sahip ülkelerle sempatinin daha çok arttığı, Latin Amerika gibi diğer ülkelerle yaşam tarzını ve değerlerini tanıtmaya fırsatının olduğu görülmektedir (Yazar, 2020, ss. 537-538).

Türk dizilerinin farklı ülke ve coğrafyalarda yarattığı etkiyi ölçmeye yönelik çalışmalar genellikle kültürel diplomasi alanında Türkiye ve Türk halkının tanıtımı anlamında oldukça başarılı bir etki oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle tarihsel ve kültürel bağ olan ülkelerde bu etki daha fazla görülmektedir.

Bir Balkan ülkesi olan Kosova'da, Türkler için Türk dizilerinin anayurtlarının kültürünü öne çıkarması ve Türkiye ile bağlarının pekiştirilmesinde kendi oluşturdukları diaspora medyasıyla eş değer önemde görüldüğü ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra Türk kökenli olmayan Kosovalılar tarafından Türk dizileri bir eğlence aracı olarak algılanırken Türkiye'ye olan yakınlık duygularını da yaşadıkları ortaya konulmuştur (Çaylı Rahte, 2017, s. 76).

Kazakistan'ın en büyük şehri Almatı'da 2014 yılında yapılan bir araştırma, Türk dizilerinin sadece Kazak Türkleri tarafından değil, tüm

kesimlerce büyük beğeni ve ilgiyle izlendiğini göstermiştir. Bununla birlikte araştırma ile Türk dizilerinin Türk soylu halklar arasında popülerliğinin daha fazla olduğu anlaşılmıştır (Arbatlı, & Kurar, 2015, s.45).

Diğer bir araştırmada Cezayir halkının Türk kültürüyle sahip olduğu kültür arasında benzerlik kurmasının daha fazla izleyicinin bu anlamda Türk dizilerine ilgi göstermesine neden olduğunu ortaya koymuştur. Dizi izleyicilerinin Türkiye ve Türkler ile ilgili genel olarak olumlu görüşe sahip oldukları ise diğer bir tespit olarak ortaya çıkmıştır. Bu olumlu görüşler Türkiye ile iş birliğinin ve dostane ilişkilerin artırılması temennisi ve dindaşlık temelinde yakınlık hissi ile ifade edilmektedir. Bu durum Cezayir medyasında gösterilen dizilerin Türkiye'nin algılanma düzeyini bu ülke halkı arasında daha açık bir duruma getirdiğini göstermektedir (Temina, 2019, s. 98).

Pakistan'da gösterilen Türk dizilerinin etkilerini tespit etmek için yapılan bir araştırmada ise, Türkiye'de gösterilen Pakistan dizilerine göre daha fazla izleyici bulunduğu görülmüştür. Bu duruma teknik olarak söz konusu dizilerin izleyici ile buluşmasını sağlayan şartların da neden olduğu söylenebilir. Buna göre Türk dizileri Pakistan'da büyük televizyon kanallarında profesyonel nitelikli dublaj ile seyirciye sunulurken, Pakistan dizileri Türkiye'de hiçbir televizyon kanalında gösterilmemekte sadece altyazılı olarak sosyal medyada bu konuda yayın yapan kişiler tarafından izleyiciye sunulmaktadır (Ansari, 2019, ss.139-141).

Türk dizilerinin tarihsel ve kültürel ortak bağlara sahip coğrafyalardaki etkisi diğer coğrafyalara göre daha fazla görülmektedir (Çaylı Rahte, 2017, s. 77).

Türk dizilerinin başarısı sadece araştırmalar aracılığıyla ortaya konulmamakta aynı zamanda uluslararası medya tarafından da ele alınarak ikinci bir iletişim kanalı şeklinde Türk kültürünün tanıtılması ve anlatılmasına aracılık etmektedir. Bu konuda yapılan bir araştırmada yine bu durum ortaya konulmuştur.

Türk dizilerinin konu edildiği uluslararası bir dizi haberin incelendiği araştırma sonucunda, haberlerin neredeyse dörtte üçünün (% 76,19) Türk dizilerin başarısını vurgular şekilde "büyük bir beğeni ve ilgiyle izlendiği" temasıyla çıktığını göstermektedir. Daha az vurgu yapılmakla beraber "büyük ihracat gelirleri getirdiği" (% 47,6),

“teknik/oyunculuk/kostüm/senaryo vb. açıdan kaliteli olduğu” (% 23,80), “seküler değerler barındırması nedeniyle Ortadoğu’da kadın hakları konusunda toplumsal hareketleri tetiklediği” (% 23,80) gibi yine olumlu temalarla haberlerde ele alındığı sonucuna ulaşılmıştır. Olumlu temaların ele alınmasıyla tüm haberlerde sağlanan olumlu Türkiye imajı bu anlamda Türk dizilerinin kültürel diplomaside oynadığı başarılı rolün bir kanıtıdır (Özarslan, 2020, s. 215).

Diğer taraftan dizilerdeki karakterlerin ve hikâyelerin Türk kültüründen ve tarihinden uzak içeriklerle popüler kültür malzemesi olarak senaryolaştırılması Türkiye ile tarihî ve kültürel bağları bulunan toplumlarda tersi bir olumsuz algıya neden oluşturabilmektedir. Söz konusu araştırmalarda bu durum sıklıkla dile getirilmektedir.

Ülkelerin kendi hikâyelerini anlatırken kullanacakları etkili enstrümanlar arasında önemli bir yere sahip olan diziler aracılığıyla verecekleri mesajları dikkatli bir şekilde belirlemeleri gerekmektedir. Bu kapsamda yanlış veya eksik algı doğurabilecek nitelikteki dizilerin kültürel değerlerde yozlaşma olduğu veya öz kültüre yabancılaşma olduğuna ilişkin bir algıya sebebiyet vermesi beklenebilir. Dolayısıyla hedef kitlenin durumuna göre küresel ya da bölgesel nitelikte bir mesajın verilmesine odaklanılmalıdır. Hikâyesini anlatırken geçtiği ülkenin tarihsel arka planını, kültürel değerlerini ve turizm potansiyelini uluslararası kamuoyuna sunmada bir fırsat sunan TRT dizisi *Diriliş Ertuğrul* bu duruma başarılı bir örnek teşkil etmektedir (Ökmen ve Göksu, 2019, s. 286).

Kültürel Diplomasi Aracı Olarak Sosyal Medya

Dijital medyanın gelişimiyle birlikte toplum tarafından daha fazla tercih edilmesi ve bu kapsamda toplumu etkileme gücündeki artış kamu diplomasisi uygulayıcıları arasında da farkındalık oluşturarak, bu mecraanın daha fazla kullanılmasının önünü açmıştır. Stratejik iletişim çerçevesinde oluşan bu farkındalık ile kitlelere ulaşmada en etkili yol, yöntem ve araçların belirlenerek bu araçların özellikleri doğrultusunda mesajların verilmesi amaçlanmaktadır (Özkan, 2015, s.11-12).

Web’in kamusal ve kültürel bir kalkınmada diplomasının bir uygulama alanı olarak ortaya çıkmasında görünürlük ve yaygınlaştırma sağlayarak katkı sunduğunu söylemek mümkündür. Kültür konusunda faaliyet gösteren kuruluşlar bu çerçevede web’i pazarlama

veya bilgi faaliyetlerinin ötesinde verdikleri mesajların etkisi konusunda anlık bilgi toplamak ve mesajı geniş kitlelere yaymak için de önemli bir araç olarak görmektedirler. Bu noktada söz konusu kurumların faaliyetlerini daha fazla dijital medyaya doğru kaydırıldığı bir eğilim olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamu diplomasisinin ve kültürel diplomasının de etkili bir şekilde küresel düzeyde faaliyet göstermede bu aracın çok uygun maliyetlerle kültürler arası diyalogu ve artan düzeyde bir etkileşimi içermesi her geçen gün daha fazla tercih edilmesini sağlamaktadır (Jora, 2013, s. 48).

Bu itibarla, günümüzde uluslararası paylaşım platformları olan Facebook, Twitter, Instagram gibi popüler nitelikteki sosyal medya alanları diplomasi iletişimde etkin ve yaygın bir araç niteliği kazanmıştır. Bu platformların dışında bu platformları yasaklayan Çin örneğinde olduğu gibi bölgesel nitelikte sosyal medya ortamlarının da kamu diplomasisi için kullanıldığı görülmektedir. Buna göre, sadece Çin kimlik numarası veya Çin'de kayıtlı bir telefon numarasıyla giriş sağlanabilen Weibo uygulaması ile 16 ülkenin hesaba erişim sağladığı yapılan bir araştırma ile ortaya konulmuştur (Korkmaz ve Büyük, 2019, s. 37). Avrupa'dan beş ülkenin, Afrika'dan ise sadece bir ülkenin Weibo hesabı olduğu görülürken, en çok takipçi sahipliği, aktif kullanım ve etkileşim durumu bakımından İsrail ve ABD ilk iki ülke olarak göze olarak çarpılmaktadır. Araştırmada özellikle Çin merkezli bir uygulamada bile ilk sırada yer alması İsrail'in küresel diaspora gücünün bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Korkmaz ve Büyük, 2019, ss. 37-46).

Monolog şeklinde bir iletişimin yerine etkileşimli bir iletişimi sağlaması sosyal medyayı kamu diplomasisi için uygun bir araç haline getirmiştir. Bu yeni açılan alan üzerinden kültürel tanıtım ve kültürel diplomasi faaliyetlerini daha etkin bir şekilde yürütmek mümkün olabilmektedir.

Sosyal medyanın kültürel diplomasi kapsamında kullanılmasına örnek teşkil edecek bir çalışma Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığının 2014 yılında gerçekleştirdiği "Turkey Home" kampanyasıdır. Kampanyada Türkiye'nin yer markalaması için hedef kitleye yönelik olarak İngilizce kullanılması ve sosyal medya ünlüleri aracılığıyla mesaj verilmesinin yanı sıra ülkenin kültürel değerleri, turistik yerleri ve yeme içme kültürüne dair zenginliklerine atıf ya-

pılmaktadır. Bu kapsamda Türkiye’de yer alan Kapalıçarşı, Truva, Kapadokya, Efes, Zeugma, Antalya, Belek, Alaçatı, Pamukkale ve Nemrut vb. tarihî ve doğal kültürel miras alanları anlatılmakta ve Türk misafirperverliği bir değer olarak vurgulanmaktadır. Kampanyanın turistleri ülkeye çekerek turizm diplomasisine ve Türkiye’nin tarihî ve kültürel zenginliklerini yurt dışına tanıtarak kültürel diplomasiye hizmet ettiğini söylemek mümkündür (Sancar, 2017, s. 105).

Bir diğer örnek çalışmada ise T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığınca hazırlanan ve uzun yıllardır Türkiye’de yaşayan 7 yabancıdan gözünden kendi dillerinde Türkiye’yi anlattıkları “Türkiye’nin Gurbetçileri” filmi Avrupa ve ABD başta olmak üzere tüm dünyaya sosyal ağ ve dijital platformlardan yayımlanmıştır. Yabancılar, Türkiye’de kendilerini etkileyen tarihî ve turistik mekânları ve Türk mutfağını anlatarak sosyal medya aracılığıyla Türk kültürünün tanıtımına katkı sağlamışlar, diğer bir ifade ile kültürel diplomasi çalışmalarında gönüllü elçi olmuşlardır (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, “Yabancılar kendi dillerinde Türkiye’yi anlattı”, Erişim 12 Mart 2022).

Bu örneklerden görüldüğü üzere kültürel diplomasi çerçevesinde sosyal medya, tanıtım içeriğini sunma yönünde uygun bir araçtır. Bununla birlikte etkinliğini sağlamak ise sadece içeriği sunmakla değil sosyal medyanın kendi özelliklerine uygun şekilde hareket etmekle mümkündür.

2018 yılında Türkiye’deki büyükelçiliklerin Facebook hesapları üzerinde yapılan bir araştırmada o tarihte Türkiye’de büyükelçilik düzeyinde faaliyet gösteren 126 ülkenin 52’sinin aktif Facebook hesabı olduğu belirlenmiştir. Büyükelçiliklerin bu hesaplar üzerinden yaptıkları paylaşımların konsolosluk tarafından yapılan bürokratik işlemlere ilişkin bilgilendirmelerin, büyükelçilik faaliyetlerinin, Türkiye ile yürütülen işbirliği çalışmalarının, sosyal sorumluluk projeleri ile burs/egitim ve iş imkânlarının yanı sıra kültürel diplomasiye de yönelik olarak ülkelerinin sosyokültürel ve turistik tanıtımlarını da içerdiği görülmektedir.

Dijital diplomasi bu yönü aynı zamanda kültürel diplomasiye de destekleyen bir noktada ortaya çıkmaktadır. Çünkü bu yeni iletişim olanakları farklı halklarla diyalog geliştirerek ülkenin dış politika hedeflerini tanıtma/benimsetme olanağı sağlamaktadır. Fakat bu

diyaloğun sosyal medyanın sağladığı etkileşim imkânının değerlendirilmesi ile mümkün olacağı açıktır. Buradaki örnekte bunun bir uygulaması olarak Finlandiya Büyükelçilik Facebook hesabında paylaşım yapılırken diyaloga açık gündelik dil kullanılması, sosyal medya fenomenleri ile iş birlikleri yürütülmesi, ücretli reklamlar kullanılması, hesap yöneticilerinin fotoğraflarıyla iletişimi güçlendirici nitelikteki paylaşımlar yapılmasına karşın Birleşik Krallık Facebook hesabındaki paylaşımlarda resmi dilin kullanılmasının yanı sıra rutin konsolosluk bilgilendirmelerine ağırlık verilmesi sonucu Birleşik Krallık hesabına göre Finlandiya Büyükelçilik hesabının daha fazla kullanıcı etkileşimi (beğeni, yorum, yeniden paylaşım) aldığını ortaya koymuştur (Çömlekçi, 2019, s. 9).

Sosyal medyanın kamu diplomasisinin bir aracı olarak kullanılmasında sunduğu en önemli fırsatların başında tek yönlü bir iletişimin yerine etkileşimli bir iletişim ortamını sunmasıdır. Bununla birlikte kültürel diplomasi gibi alanlarda bu tür bir faaliyet yürütürken bu alanın da etkin kullanılması ve doğrultuda tedbirler alınması önemlidir. Troya yılı olarak kabul edilen 2018 yılında Troya Ören Yeri'nin UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'ne alınmasının yirminci yılı Kültür ve Turizm Bakanlığınca Instagram üzerinden sosyal medya fenomenleri aracılığıyla düzenlenen etkinlik çerçevesinde yapılan bir araştırmada bu durumu ortaya koymuştur. Etkinlikte yapılan paylaşımlara fazla gelen yorum olmadığı bununla birlikte, sosyal medya fenomenlerinin paylaşımlarının altındaki yorumlarda Türkiye özelinde bir diyalog oluşmadığı ortaya konulmuştur. Ayrıca, fenomenlerin yorumları genel olarak yanıtlamadıkları, yanıtlarında ise diyalogu sürdürecektir nitelik bulunmadığı görülmüştür. Çalışmada ortaya konulan değerlendirmede, Instagram'ın etkileşim özelliğinden yeterince yararlanılmadığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte, sosyal medya araçlarıyla düzenlenen etkinliklerde çok daha fazla sistemli ve kontrollü hareket edilmesinin belirlenen amaçlara ulaşmadaki başarıyı etkilemedeki önemi vurgulanmıştır (Seyidov ve Artan Özoran, 2021, s. 157). Bu itibarla, her mecrada olduğu gibi kültürel diplomasiyi etkili şekilde yapabilmek için stratejik iletişim çerçevesinde istenilen unsurların iletişim sürecinde kullanılması vazgeçilmez bir gereklilik arz etmektedir.

Hedef kitle bazında sosyal medyanın kültürel diplomasi açısından kullanım fırsatının değerlendirmesinde hep bilinenin dışında sade-

ce uluslararası kamuoyu değil aynı zamanda yurt dışında yaşayan ülkenin kendi diasporası da bu araçla ulaşılması gereken bir kesim niteliğindedir.

Sosyal medyanın halklar arasında belli bir ayrımı olmadan küresel erişiminin olması, yerli ve yabancı halklar arasında bulunan teknolojik ayrımı da tek bir küresel kamuoyunun varlığında birleştirmiştir. Bununla birlikte, sosyal medyanın küresel erişiminin getirdiği avantajla, ana ülkenin özellikli bir parçası olan diaspora halkları ile yeniden siyasi, sosyal ve kültürel bir çok konuda bağlantı kurmaya yardımcı olduğu görülmektedir (Zaharna ve Rugh, 2012, s. 3).

Hindistan gibi gelişen güçler, küresel statüyü güçlendirmek ve farklı hikâyelerini dünyaya iletmek için kamu diplomasisini kullanmaktadır. Hindistan, hedeflerin peşinde koşan dış diplomatik iletişimde güçlü bir sosyal medya kullanıcısı haline gelmiştir. Hindistan Başbakanı Narendra Modi'nin dijital diplomasiyi tüm iletişim süreçlerinde kullanma arzusu kamu diplomasisi yönünden de kullanımının önünü açmıştır. Dijital kamu diplomasisi bir yandan geniş bölgelerdeki insanlarla bağlantı kurma kolaylığını sağlarken diğer taraftan, anlamlı bir içerik üretilmediğinde kötü yönetim ve eylem eksikliğinden liderlerin ve ülkelerin sorumlu tutulma kolaylığına da neden olabilmektedir. Dolayısıyla sosyal medya, kamu diplomasisini yeniden gündeme getirirken, şüphesiz Hindistan gibi yükselen güçler için yeni zorlu meydan okumalar yaratmıştır (Palit, 2018, s. 165).

Hindistan kamu diplomasisi ve kültürel diplomasisi açısından Hint kökenli denizaşırı nüfuslar, uluslararası kültürel ilişkilerin en önemli hedef kitlesi olmuştur (Isar, 2017, s. 705). Bu itibarla, 2004 yılında Yerleşik Olmayan Hintliler İşleri Bakanlığı kurulmuş ve aynı yıl Denizaşırı Hindistan İşleri Bakanlığı (MOIA) olarak adı değiştirilmiş, 2016 yılında ise Dış İşleri Bakanlığı ile birleştirilmiştir. 9 Ocak 2003'te Hindistan ilk kez Yeni Delhi'de Pravasi Bharatiya Divas'ı (Yerleşik Olmayan Hintliler Günü) düzenlemiştir. Hindistan Dışişleri Bakanlığı, 2006 yılında kamu diplomasisi için yeni bir web portalı kurarak YouTube videoları ile resimlerini ve bir Facebook sayfasını yüklemiştir. Temmuz 2010'da açtığı Twitter hesabına ilk tweet'ini göndermiştir. Uluslararası Yoga Günü'nde başbakanlığın ofisinden atılan tweet, dünya çapında 20 milyon kişi tarafından takip edilmiştir (Mahapatra, 2016, s. 8).

Sosyal medyanın etkileşimli ve geniş bir alana ulaşma gücünden hareketle Çin gibi kapalı toplumlar bile kendi oluşturdukları sosyal medya mecralarıyla diğer ülkelerle iletişime yönelme ihtiyacı hissetmişlerdir. Sosyal medyanın kültürel diplomasi açısından kullanımı devletler için büyük bir fırsat oluşturmaktadır. Ancak burada etkili içeriği sağlamanın yanında sosyal medyanın etkileşim isteyen özellikli yönünün kavranarak doğru kullanılması da bir o kadar önemlidir. Sosyal medyanın internetin gittiği her bir noktada ulaşılabilir olması ise kültürel diplomasi açısından hedef kitlenin sadece yabancı ülke vatandaşları olmanın dışında diasporasını güçlendirmek adına deniz aşırı ülkelerdeki kendi ülke vatandaşları için de kültürel bağları kuvvetlendirme fırsatını doğurmuştur. Hindistan gibi ülkeler bu çerçevede stratejilerini belirleyerek çalışmalarına başlamışlardır.

Kültürel Diplomasinin Medya ve İletişim Aktörleri

Kamu diplomasisi alanında medyanın gücü konusunda en kapalı toplumların bile farkındalığının arttığını görmek mümkündür. Bu kapsamda konuya ilişkin örneklerden biri de Çin'dir.

1990'larda Çin'in, Tibet'te yaşanan insan hakları sorunlarına yönelik eleştirileri 2008'de Pekin Olimpiyatları'na başarılı bir şekilde ev sahipliği yapmasına rağmen giderememesi karşısında Politika değişikliğine gitmesine neden olmuştur. Bu kapsamda Çin hükûmeti medyayı uluslararası nitelik kazandırmanın önünü açarak 6 milyar ABD Doları tutarında finansman sağlayacağını duyurmuştur. Bu çağrının ardından Xinhua Haber Ajansı, Çin Merkez Televizyonu (CCTV), China Radio International (CRI) ve China Daily/Global Times uluslararası temsilcilikler açmışlardır (Schneider, 2009, s. 269).

Görüldüğü üzere Çin örneğinde medya, sinema ve diğer kültürel araçlar diğer devletlerde olduğu üzere kültürel diplomasi aracı olarak uygulamada benimsenmektedir. Bununla birlikte, Çin'in propaganda düşüncesi kamu diplomasisi ile örtüşür bir nitelik arz etmektedir. Diğer taraftan, Çin'in kültürel diplomasiyi çift yönlü olarak ele aldığı görülmektedir. Bir taraftan, Çin kültürünü dışarıya yaymak gayretinde iken diğer taraftan ülkenin kültürel güvenlik ve iç sosyal uyum ile ilgili hedeflerini gözetmesi söz konusudur. Bu durum ise Çin'in yaptığının propaganda olduğu ve kendi ülkesi için algıladığı bir kültürel istila tehlikesine karşı yaptığı sosyal tezahürü engelleyen

koruma girişimlerinin keyfi devlet eylemleri olduğu şeklinde dışarda bir ön kabulü ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, Çin hükümetinin Çin hikâyelerinin duyulması, seslerinin yayılması ve kültür özelliklerinin iyi anlatılması için faaliyetlerine devam edeceğine ilişkin güçlü kanıtlar bulunmaktadır (Becardve Menechelli, 2019).

Almanya'da Dışişleri Bakanlığı Kültür ve İletişim Genel Müdürlüğü kültürel diplomasi ile ilişkili kuruluş olarak görev yapmaktadır. Alman kültürel ilişkiler, eğitim, medya ilişkileri politikaları ile halkla ilişkiler faaliyetlerini yürütmekten sorumludur. Genel Müdürlük halkla ilişkiler faaliyetleriyle beraber anılmakta böylece kurum kamu diplomasisi ve kültürel diplomasinin halkla ilişkiler boyutunda faaliyetler yürütmektedir (Yağmurlu, 2019, s. 1194).

Rusya Rossotrudniçestvo (Bağımsız Devletler Topluluğu, Yurt Dışında Yaşayan Vatandaşlar ve Uluslararası İnsani İşbirliği İçin Federal Ajansı) ana çatısı altındaki Rusya Bilim ve Kültür Merkezleri ile sahada kültürel diplomasi faaliyetlerini ağırlıklı olarak yürütmektedir. 81 ülkede 98 temsilciliği bulunan Ajansın ayrıca 62 ülkede 74 Rusya Bilim ve Kültür Merkezi mevcuttur. Ajans, Rusya adına Orta Asya'da yumuşak gücün bir unsuru olarak kültürel iletişim ve kültürel diplomasi çerçevesinde, iletişimsel, ekonomik, istihbari vb. nitelikte çalışmalar yürütmektedir (Temir, 2020, ss. 174-175).

Fransa'da ise Dışişleri Bakanlığına bağlı Küreselleşme, Kültür, Eğitim ve Uluslararası Gelişme Genel Müdürlüğü kültürel diplomasiden sorumlu birim durumundadır. Kültürel diplomasi internet sitesinde sayılı olan kurumlardan Alliance Française, Fransız Kültür Merkezi, Fransız Eğitim Ajansı (AEFE), Campus France, Medias Monde (France 24 Televizyonu, Fransa Uluslararası Radyosu (RFI), Monte Carlo Douliya Arapça Kanalı'nın dâhil olduğu devlet radyo televizyon yayınları kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi kurumları olarak gösterilmektedir (Yağmurlu, 2019, s. 1195).

Kültürel diplomasinin yürütüleceği ülkelerde karşılıklı rızanın olması, bunun için iş birliği halinde faaliyetler yürütülmesi ve uluslararası ortamlar yaratılması ile karşılıklı kültürel alışveriş imkânı oluşturulması ve sonuçta ülkeler arasında güven ortamının sağlanması önemlidir (Alemdar, 2018, s. 122).

Görüldüğü üzere kamu diplomasisinde sistemli ve yapısal bir iletişim ayağı yürütmek için birçok ülkenin kurumsallaşmış yapısı bulunmaktadır. Bununla birlikte bu yapıların etkin şekilde hareket etmesi için ise karşılıklı iş birliklerine ihtiyaç vardır. Bu iş birliklerini sağlayacak mekanizmalar ise temelde ilgili kurumlar ve medya kuruluşları, üstte ise devletler ve uluslararası teşkilatlardır.

Temelde başladığında kültürün aktarılmasında medyanın karşı kültürü anlaması ve kendi kültürünü anlatmasında dilin kullanımı büyük önem arz etmektedir. Yabancı dilde yayın yapan medya organları kadar verdikleri araç ve anlaşılmasının yanlış anlaşılmaları önlemesinin yanı sıra daha sıcak bir ilişkinin kurulmasının yollarının da aranması gerekmektedir. İşte bu yüzden, birçok küresel aktör niteliğindeki ülkenin bu alandaki yapısal ve stratejik pozisyonları yanında Türkiye örneği ilgi çekicidir.

Dezenformasyonla mücadelenin yanında doğru anlamak ve doğru anlatmanın iletişimde önemi tartışmasız bir konu iken dilin en etkin şekilde kullanılması için her türlü önlemin alınması gereği de ortadadır. Bu önemden hareketle Türkiye’de ulusal ve uluslararası medyaya yönelik eğitici ve kolaylaştırıcı bir yaklaşım bulunmaktadır.

Türkiye’nin bütünleşik iletişim stratejisini tasarlama ve uygulama görevi bulunan İletişim Başkanlığı tarafından yayımlanan “Kamu Terim Bankası” özgün bir diplomasi faaliyeti niteliği taşımaktadır. Yayın ile temelde ülkenin politika ve yaklaşımlarının uluslararası kamuoyuna daha doğru ve etkin şekilde anlatılması amaçlanmıştır. Yöntem olarak ise kamu kurumları tarafından yapılan açıklamalarda söylem birliğinin tesisi için bir temel kaynak oluşturulması benimsenmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı “Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, çeviride söylem birliğini sağlamak üzere, “Kamu Terim Bankası” “projesini hayata geçirdi”, Erişim 12 Mart 2022). Yayımda kültürel diplomasi görevi bulunan kurumların da faydalanacağı bir içerik hazırlanmıştır. Bu yönüyle yayın kültürel diplomasının ele alınmasında doğru anlatım pratiğine hizmet etme özelliği taşımaktadır.

Yine İletişim Başkanlığının iletişimin doğru anlamak boyutuyla yürüttüğü diğer bir faaliyette Türkiye’de yerleşik uluslararası med-

ya mensuplarına yönelik çevrim içi ücretsiz Türkçe kursu verilmesi sağlanmıştır. 2021 Yılında Yunus Emre Enstitüsü iş birliğiyle düzenlenen kursa 28 ülkeden 51 medya mensubu başvurmuştur (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, “Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Yunus Emre Enstitüsü iş birliğiyle Türkiye’de yerleşik uluslararası medya mensuplarına yönelik çevrim içi Türkçe kursu başlattı”, Erişim 12 Mart 2022).

Bu eğitim faaliyetinde görüldüğü gibi ulusal ve uluslararası medya ile iş birlikleri ile eğitim faaliyetleri Türkiye’de kültürel diplomasi alanında faaliyet gösteren birçok kurum ve kuruluş tarafından özellikle son dönemde daha da çok benimsenmiştir.

Türkiye’de kamu diplomasisinin politik bir tercih olarak ele alınmasıyla yapısal olarak da bu işin planlamasını yapmak ve pratiğini uygulamak adına 2010 yılında kurulan Başbakanlığa bağlı Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü faaliyet gösterdiği iletişim ve tanıtım konusunda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin iş birliği ve koordinasyonu sağlamayı amaçlamıştır (Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, 2010/3).

Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün (KDK) 2010-2013 yılları arasında yaptığı faaliyetler üzerinde yapılan bir analizde Koordinatörlüğün gerçekleştirdiği faaliyetlerin önemli kısmının siyasal iletişim faaliyetleri (%54) diğer kısmının ise eşdeğerde gerçekleşen üniversite programları ve medya-tanıtım çalışmalarından (%23) oluştuğu görülmektedir. Gazeteci heyetleri programları (%8), uluslararası basın bilgilendirme faaliyetleri (%10), kültür ve tanıtım faaliyetlerini(%6) kapsayan medya-tanıtım alanındaki faaliyetlerin diğer çalışmalar ile karşılaştırıldığında istikrarlı bir seyir izlemediği ortaya konulmuştur. Buna göre; 2010 yılında 9, 2011 yılında 10 faaliyet görülürken 2012 yılında herhangi bir faaliyete rastlanmamış, 2013 yılında ise 5 faaliyetin gerçekleştiği ortaya konulmuştur (Yıldırım, 2015, ss. 8-9).

Bu alanda yapılan çalışmaların Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü nezdinde uluslararası medya eğitim ve hareketlilik projelerini çok fazla kapsamadığı görülmektedir. Bununla birlikte, Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü (BYEGM) ve Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından gerçekleştirilen projeler bu alanda ilk örnekleri oluşturmuştur.

Bu programların birçok kültürel diplomasi alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluş tarafından destek verilmesi de ayrıca önemlidir. BYEGM ve YTB iş birliğinde Türkiye burslusu uluslararası iletişim öğrencilerine yönelik olarak 2015-2016 yıllarında Ankara'da gerçekleştirilen Uluslararası Genç İletişimciler Buluşması Programları kapsamında, TRT, RTÜK, AA, TİKA, Yunus Emre Enstitüsü, Türk Kızılay, AFAD gibi Türkiye'nin uluslararası alanda kültürel nitelikte faaliyet yürüten kurumlarının katılımcılara çoklu ev sahipliği buna bir örnek teşkil etmektedir (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), "Uluslararası Genç İletişimciler 23-24 Kasım'da Ankara'da Buluşuyor" Erişim 12 Mart 2022).

Soydaş ya da akraba topluluklarından gelen uluslararası öğrenciler ile Türkiye'deki üniversitelerin iletişim fakültelerinde eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilere yönelik Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun (RTÜK) gerçekleştirdiği Gelecekle İletişim Çalıştayları Türkiye'deki iletişim alanında faaliyet gösteren kamu kurumlarının yanı sıra Türkiye'nin kültürel, tarihî ve sosyal yaşamını katılımcılara tanıtarak etkili bir kültürel diplomasi faaliyeti yürütülmektedir. İlki 2019 yılında yapılan çalıştaylara katılım sağlayan öğrenciler üzerinde yapılan bir anket çalışması sonucunda program öncesinde birçoğunun RTÜK'ü ceza vermek üzere kurulmuş sansür veya yaptırım uygulayan anti-demokratik bir kurum olarak görürken program sonrasında kurumun görevlerini ve yapısını daha fazla kavradıkları ortaya konulmuştur. Bununla birlikte, kamu kurum ve kuruluşlarınca yürütülen bu tür kamu diplomasisi faaliyetlerinin söz konusu kurum dışında gündelik sosyal hayattan ülkenin kültürel zenginliklerine kadar birçok konuyla ilgili katılımcılar üzerinde bir etki yarattığı görülmektedir (Aslan ve Öztekin, 2020, ss.1462-1463).

Bu tür etkinlikler katılımcıların aynı zamanda kendi kamuoylarına birer kaynak aktarıcı olarak yer alacak olmaları nedeniyle ayrı bir öneme sahiptir. Söz konusu katılımcıların doğru kaynaklardan konulara vâkıf olması ve etkinlikten elde ettikleri her türlü kazanımı, birikim ve ilişkileri ülkelerinde kamuoyu oluşturma, gündem kurma ve manipüle etmede kullanma kapasitesi çok değerlidir (Aslan ve Öztekin, 2020, s.1463).

Kültürel diplomaside hedef kitleye ulaşmada stratejik iletişim önemli bir aracı olarak medya çalışanlarına ve geleceğin iletişimci-

lerine bu yönde ilişkiler kurarak mesaj verdirmeye çalışmanın yanı sıra kendi yazılı medyasını çıkararak doğrudan istenilen mesajı aktarmak da bir yöntem olarak benimsenmektedir.

Kültürel diplomasının medya aracılığıyla etkin şekilde yürütülmesi için muhakkak ki bu çerçevede eğitim alarak yetişmiş medya meslek mensuplarına ihtiyaç bulunmaktadır. Aktarılan konunun niteliğini bilmek aktarmada mutlaka bir avantaj sağlamaktadır. Bu konuda genel anlamda birçok ülke için eksiklik olarak ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de Diplomasi Muhabirleri Derneği üyelerinin Avrupa Birliği algısını ölçmeye yönelik yapılan bir araştırma ulusal gazetecilik kültürünün, ülkenin dış politikasının Avrupalılaşmasındaki etkisini sağlamada Avrupa Birliği muhabirliğini önermektedir (Kaymas, 2015, s. 235). Bu itibarla, aynı çerçeveden bakıldığında kültürel diplomasının medya aracılığıyla etkin olarak yürütülmesinde mesleki olarak yetkinliği artırıcı özel eğitim programlarının bu alanda görev yürüten medya mensuplarına sağlanmasının önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Özellikle son dönemde yaşanan pandemi sürecinin etkisiyle çevrim içi eğitim imkânının daha fazla kullanılır olması ile birlikte dünyanın birçok noktasındaki medya profesyonelleri ve iletişim alanında eğitim gören öğrencilere yönelik eğitimlerde gözle görülür bir artış olmuştur. Bu eğitimlerin bir avantaj kişilerin kendi çalışma ya da yaşam ortamlarının rahatlığıyla ders alabilmeleri iken bir diğer sağladığı avantaj kurumlar açısından konaklama, ulaşım başta olmak üzere birçok maliyetten kurtulma imkânı vermesidir. Dolayısıyla pandemi sürecinde test edilen bu eğitimlerin sağladığı avantajlar ile birlikte açıklanan eğitim programlarının yoğunlaşması pandemi sonrası süreçte de bu eğitimlerin benimsenerek devam edileceğini göstermektedir. Söz konusu eğitimler medya meslek mensupları ile başta iletişim alanındaki öğrenci ve diğer ilgililer olmak üzere iki hedef kitleye yönelik düzenlenmektedir. Bu eğitimlerde yine kamu diplomasisi alanında aktör niteliğindeki kurum ve kuruluşların öncülük etmişlerdir.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından farklı ülkelerden gençlere Türkiye veya yurtdışında farklı eğitimler düzenlenmektedir. 2021 yılı içinde yurt dışında yaşayan ve medya sektörüne ilgi duyan Türk vatandaşı/çifte vatandaş veya mavi kart sahi-

bi gençler için medyadaki değişimi algılama ve kendilerini ifadeye kullanmalarını geliştirmek amaçlı “YTB Online Medya Akademisi” (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), “YTB Online Medya Akademisi” Erişim 12 Mart 2022). ve Uluslararası Medya Enformasyon Derneği (UMED) iş birliği ile Türkiye’de iletişim alanında eğitim gören uluslararası öğrencilere yönelik medya sektörünün uzman profesyonellerden verilen derslerle “Medya Akademisi” (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), “Uluslararası Öğrenciler Medya Akademisi Tamamlandı”, Erişim 12 Mart 2022). eğitim faaliyetleri yürütülmüştür. Bir başka Türkiye’nin kültürel diplomasi kurumu olan Tiran Yunus Emre Enstitüsü tarafından Türkiye’nin Tiran Büyükelçiliği başta olmak üzere Anadolu Ajansı, TRT ve Arnavutluk Radyo Televizyonu işbirliğiyle iletişim, siyaset bilimi, kamu yönetimi, uluslararası ilişkiler gibi değişik alanlarda eğitim alan öğrencilere düzenlenen Arnavutluk’un başkenti Tiran’da “Medya Akademisi” programı düzenlenmiştir (TRT Avaz “Arnavutluk’ta “Medya Akademisi” başladı”, Erişim 12 Mart 2022). T.C. İletişim Başkanlığının desteklediği Uluslararası Medya Enformasyon Derneği (UMED) tarafından genç iletişimcilere yönelik, alanının uzmanı medya meslek mensuplarının eğitmenliğiyle Ankara’da düzenlenen Uluslararası Medya Akademisi 2022 yılı itibarıyla eğitimlerine başlamıştır (Uluslararası Medya Enformasyon Derneği (UMED), 2022). Diğer taraftan, sadece öğrenciler için değil, iletişim alanına ilgi duyan herkese yönelik Anadolu Ajansı (AA) iş birliğinde YTB tarafından düzenlenen Rohingya Online Medya Eğitim Programı örneğinde olduğu üzere eğitimler de verilmektedir (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), “Rohingya Online Medya Eğitim Programı” Erişim 12 Mart 2022).

Medya mensuplarına yönelik uluslararası mesleki eğitimler yine bir kültürel diplomasi faaliyeti olarak adlandırılabilir. Bu kapsamda yürütülen faaliyetlerin dış kamuoyunda daha fazla kişiye ulaşmak için doğrudan o ülkenin medyası eliyle tanıtım gerçekleştirmeye yönelik bir adım olarak görülmelidir. Bu sayede eğitimler aracılığıyla kültürel diplomasi faaliyeti yürüten ülkelerin yabancı medya mensupları tarafından daha fazla sempati ile yaklaşmasının önü açılmaktadır. Bu sempatinin yapılan haberlere yansımaları da kültürel diplomasi açısından beklenen bir sonuçtur.

Medya ve kamu diplomasisi alanında faaliyet yürüten Türkiye'deki kurum ve kuruluşların öğrenci ve profesyonel olamayan ancak iletişim alanına ilgili kimselere yönelik verdiği eğitimlerin yanında mesleki anlamda profesyonel nitelikte yerli ve yabancı medya mensuplarına yönelik yaptığı çok sayıda eğitim programı bulunmaktadır. Yıllardır gerçekleştirilen söz konusu eğitimler her geçen yıl artan sayıda medya mensubunu verilen eğitimlere ev sahipliği gerçekleştirmiştir.

Son dönemde Türk devletleri arasında gelişen iş birliklerinin bir yansıması olarak medya ayağında da TRT ile AZ TV arasında tecrübe paylaşımı eğitimlerinde olduğu üzere iş birlikleri görülmektedir. 2022 yılında Bakü'de gerçekleştirilen söz konusu eğitim Türkiye ve Azerbaycan devlet kanalları arasında stratejik iş birliği kapsamında yürütülen ilk adım niteliğini taşımaktadır (TRT Haber, "TRT'den Azerbaycan'da habercilik eğitimi", Erişim 12 Mart 2022).

Bununla birlikte özellikle YTB'nin AA ve TRT iş birliğinde yürüttüğü farklı coğrafyalardaki eğitimler de yine bu alanda geniş bir hedef kitleye ulaşmanın amaçlandığını göstermektedir. Buna göre medya meslek mensupları için hazırlanan ve 2021 yılında gerçekleştirilen Asya Pasifik ülkeleri yönelik "Asya Pasifik Online Medya Akademisi" programı (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) "YTB'den AA ve TRT iş birliğinde 'Asya Pasifik Online Medya Akademisi' Erişim 12 Mart 2022). , Afrika kıtasında mukim medya temsilcileri için "Afrika Medya Temsilcileri Eğitim Programı II (AF-MED II)" , (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) "Afrika Medya Temsilcileri Eğitim Programı II (AFMED II)" Erişim 12 Mart 2022), Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinden medya temsilcilerine yönelik Ortadoğu Medya Temsilcileri Eğitim Programı (ORMED) çevrim içi olarak medyaya ilişkin farklı alanlarda teorik ve pratik eğitimler verilmektedir (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) "Ortadoğu Medya Temsilcileri Eğitim Programı (ORMED)" Erişim 12 Mart 2022). Söz konusu eğitim programlarının belirli bir strateji çerçevesinde bir kereye mahsus değil yıllık olarak planlandığı görülmektedir.

YTB dışında Türkiye'nin kültürel diplomasi alanında etkin diğer bir kurumu olan Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)'nın da uluslararası medya mensuplarına yönelik eğitim

programları bulunmaktadır. TRT ile işbirliği yapılarak Arnavutluk, Kosova ve Kuzey Makedonya'dan medya mensuplarının katılımıyla Balkanlar'a yönelik olarak Üsküp ve Tiran'da düzenlenen "Yeni Medya Habercilik Temel Seviye Eğitimi" bunlardan biridir. Söz konusu eğitimlerin Bosna-Hersek, Karadağ ve Hırvatistan'dan medya mensuplarının katıldığı Saraybosna'da yapılacak ikinci ayağıyla devam edilmesi planlanmaktadır (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) "Balkan Gazetecileri Yeni Medya Eğitimi Tamamladı" Erişim 12 Mart 2022).

Yine TİKA tarafından AA Haber Akademisi ve TRT iş birliği ile ilk aşaması Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'da, "Yeni Medya Habercilik İleri Seviye Eğitimi" başlıklı ikinci aşaması ise Türkiye'de söz konusu ülkelere gelen medya mensuplarının katılımıyla 2021 yılında gerçekleştirilen "Türkiye – Muhabir Eğitim Programı (MEP)" diğer bir uluslararası eğitim uygulamasıdır (TİKA, 2021 Yılı İdare Faaliyet Raporu, s. 130)

BYEGM tarafından 2013-2014 yıllarında ilki Bakan ülkeleri, ikincisi ise Moğolistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Tacikistan'tan genç medya mensuplarının katılımıyla Türkiye Medya Eğitimi Programı (TÜMEP) düzenlenmiştir. Program kapsamında katılımcılar Türkiye'nin TBMM, TİKA, Yunus Emre Enstitüsü, Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY) ile YTB ziyaretlerinin yanı sıra ederek Türkiye'nin tarihi ve kültürel zenginlikleriyle de tanıştırmışlardır (AA / Güncel, "Türkiye Medya Eğitimi Programı'nın İkinci Dönemi Sona Erdi" Erişim 12 Mart 2022).

Eğitimlerin düzenlenmesi konusunda kendi görev alanları doğrultusunda faaliyet yürüten kurum ve kuruluşların yanı sıra bu eğitimleri veren profesyonellerin büyük oranda Anadolu Ajansı ve TRT tarafından sağlandığı görülmektedir.

Anadolu Ajansı Haber Akademisi tarafından verilen eğitimlere yıllar bazında artan sayıda medya mensubunun katıldığı görülmektedir. Bu kapsamda 2020 yılında 27 Eğitim programında 50 ülkeden 888 medya mensubuna eğitim verilirken, 2021 yılında 35 eğitim programı kapsamında 74 ülkeden 2 bin 474 medya mensubuna Türkçe, İngilizce, Arapça, Farsça, Portekizce, Özbekçe mesleki eğitim verilmiştir. Söz konusu eğitimlerde başlıca iş birliği yapılan kurum ve kuruluşlar

İletişim Başkanlığı, YTB, TİKA, İslam İşbirliği Gençlik Formu (ICYF), TRT Word ve TRT Arabi olmuştur (AA“AA Haber Akademisi 2021’de 74 ülkeden 2 bin 474 gazeteciye eğitim verdi” Erişim 12 Mart 2022). Diğer taraftan TRT tarafından ise yine doğrudan ya da iş birlikleri çerçevesinde Mart 2022 tarihî itibarıyla 99 ülkede 12 binin üzerinde medya mensubuna eğitim vermiştir (TRT Haber, “TRT’den Azerbaycan’da habercilik eğitimi”, Erişim 12 Mart 2022).

Kültürel diplomasi açısından uluslararası medya eğitimlerin içeriklerinin yanı sıra eğitimler esnasında ülke ziyaretleriyle oluşan hareketlilik, iş birlikleri ve kişiler basında kültür alışverişi ülke imajı ve tanıtımına zemin oluşturması yönüyle önemlidir.

Eğitimlerin yanı sıra yurt dışında yaşayan vatandaşlara yönelik düzenlenen medya ödülleri de diğer bir kültürel diplomasi aracı olarak kullanılmaktadır. YTB tarafından ilk olarak 2020 yılında gerçekleştirilen “Türk Diasporası Medya Ödülleri” yarışması bunlardan biridir. Profesyonel olan olmayan ancak iletişim alanına ilgili yurt dışındaki Türk gençlerine açık yarışmayla gençlerin çalışmalarına destek verilerek teşvik edilmesi ve yeni yetenekler keşfedilmesi amaçlanmaktadır (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), “2. Türk Diasporası Medya Ödülleri’ne Başvurular Başlıyor” Erişim 12 Mart 2022).

Hindistan’ın da benzeri şekilde başarılı yurt dışındaki Hint kökenli insanları ödüllendirmek için Yurtdışı Hint Onuru/Ödülü (Pravasi Bharatiya Samman) vermesi örneği de yine bu çerçevede yarışma ve ödül mekanizmasının kültürel diplomasi açısından diaspora ile ilişkiler kurmada önemli bir enstrüman olduğunu ortaya koymaktadır (Mahapatra, 2016, s. 9).

Akraba Topluluklar ile yapılan iş birlikleri çerçevesinde iletişim altyapılarının geliştirilmesi de bu çerçevede kültürel diplomasinin gelişmesine katkı sunan bir araç olarak ortaya çıkmaktadır. TİKA tarafından, Macaristan’da Moholy-Nagy Sanat ve Tasarım Üniversitesi (MOME) Medya Laboratuvarına Donanım Desteği sağlanması, Özbekistan’da Gazetecilik ve Kitleli İletişim Üniversitesi Televizyon Stüdyosu Kurulması Projesi, Kuzey Makedonya’da MTV Stüdyo Kurulumu, Teknik Donanım ve Yazılım Desteği Projesi, Kırgızistan’da Kırgızfilm Millî Film Stüdyosu Önemli Evrak ve Eserlerin Dijitalleş-

tirilmesi Projesi bu faaliyetlerden bazılarıdır (TİKA, 2021 Yılı İdare Faaliyet Raporu, ss.146-147).

Eğitim ve teknik destek konusunda kurumlar arasında yapılan işbirliklerin ötesinde devletlerarasında üst düzey medya ve iletişim alanında yapılan iş birlikleri de bu anlamda alttaki iş birliklerini artırıcı bir mekanizma olarak ortaya çıkmaktadır.

Son dönemde Türk Devletleri Teşkilatı çatısı altında yürütülen bu nitelikteki çalışmalar örnek teşkil etmektedir.

Türk Konseyince yürütülen çalışmalar kapsamında, bir Enformasyon ve Medyadan Sorumlu Bakanlar Toplantısı ile üye ülkelerin sorumlu kurum ve kuruluşlarından uzmanların katıldığı altı Çalışma Grubu toplantısı tertiplenmiştir (Türk Devletleri Teşkilatı, “Bakanlar/Çalışma Grubu Toplantıları” Erişim 12 Mart 2022).

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından “Köklü Geçmiş, Güçlü Gelecek” temasıyla 22-24 Ekim 2021 tarihlerinde İstanbul’da düzenlenen “Türk Konseyi Medya Forumu”na Türk Konseyi üye ülkesi olan Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve gözlemci üye Macaristan ile birlikte Türkmenistan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin medya kuruluşlarının temsilcileri, akademisyenleri, üst düzey kamu kurum yetkilileri, sosyal medya fenomenleri ile iletişim fakültesi öğrencileri katılımcı sağlamışlardır. Forumun teması kapsamında Türk dünyası özelinde iletişim alanında ve film, dizi ve medya sektörlerinde yapılabilecek iş birlikleri ve özellikle sosyal medya üzerinden dezenformasyonla birlikte mücadele üzerinde konuşulmuştur (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, “Türk Konseyi, “Medya Forumu” ile İstanbul’da buluştu”, Erişim 12 Mart 2022).

2020 yılında imzalanan “Türkiye ile Azerbaycan Arasında Medya Alanında Stratejik İş Birliğine İlişkin Mutabakat Zaptı” kapsamında iki ülke arasında medya alanındaki iş birliklerini geliştirmek amacıyla “Ortak Medya Platformu”nun oluşturulması kararlaştırılmıştır. Söz konusu platformun iki ülke medyasının beraber hareket etmesini sağlayacak bir stratejik medya ortaklığı kuracak bir mekanizmanın hayata geçirilmesi düşünülmüştür. Platformun sağlıklı bir medya ilişkileri ağı sunması, bu alandaki karşılıklı bilgi, birikim, tecrübe ve kaynakların aktarımı, ilgili kurumların ortak çalışması böylece

uluslararası haberlerde karşılaşılan dezenformasyonla ortak mücadele sağlanması ve kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi öncelikle amaçlanmıştır. Ortak televizyon ve sinema projeleri; farklı medya ve sektör ortaklıkları, eğitim ve değişim programları, iki ülkenin kanaat önderleri arasında iletişim köprüsü oluşturulması ise bu amaçları gerçekleştirmede araçlar olarak belirlenmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı “Türkiye ile Azerbaycan Ortak Medya Platformu için imzalar yarın atılıyor” Erişim 12 Mart 2022).

Devletler arası ve uluslararası çerçevede kamu diplomasi kurum ve kuruluşları arasında karşılıklı yapılan anlaşma ve iş birliklerinin önemi kadar bir ülke açısından kamu diplomasisi ve bununla birlikte kültürel diplomasi gibi özellikli diplomasi başlıklarından kendi devlet kurumları arasında iş birliğini artıracak mekanizmalarını kurması da bu çerçevede sahip olunan vizyonu göstermesi önemlidir. Bu kapsamda Türkiye’de İletişim Başkanlığınca yayımlanan “Ulusal Kamu Diplomasisi Strateji Belgesi ve Eylem Planı” örnek bir nitelik taşımaktadır.

Eylem Planı kapsamında Türkiye, benimsediği politikalarla kültürel diplomasi anlayışını çok yönlü ve çok kanallı bir biçimde gerçekleştirmek amacı taşımaktadır. Bu politikaları ortaya koyarak amaçla ulaşmak için faaliyet sorumlu kültürel diplomasi komitesinin üyesi kurum ve kuruluşlar ise Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İletişim Başkanlığı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA), Yunus Emre Enstitüsü (YEE), Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB) olarak belirlenmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, “Ulusal Kamu Diplomasisi Strateji Belgesi ve Eylem Planı” hazırlandı”, Erişim 12 Mart 2022).

Sonuç

Kamu diplomasisinin yumuşak gücün bir unsuru olarak yaygınlaştığı bu dönemde iletişim teknolojisinin gelişimi de bu alanın kamu diplomasisi aracı kullanımının önünü açmıştır. Eğlence, haber ve kültür içerikleri ile yayıncılık yapan medya aktörleri, aynı zamanda kültürel diplomasi aktörleri olmaya ya da iş birliği yapılacaklar arasında olmaya doğal olarak yatkındırlar. Kültürel diplomasinin medya ile ilişkisini bu anlamda geleneksel medya başta olmak üzere, film ve dizi, sosyal medya olarak üç mecra üzerinden değerlendirmek gereklidir.

Günümüzde kültürel diplomasının bir aracı olarak geleneksel medya kullanımında çok dilli uluslararası yayıncılık, tarihî ve kültürel bağları birçok coğrafyayı etkileyen büyük devletler başta olmak üzere birçok devlet tarafından yapılmaktadır. Bu iletişim kanalı tercihi genelde televizyon gibi kitle iletişim aracılığıyla olmaksayda da radyo ve gazete aracılığıyla da daha küyerel özellikli araçlarla da olabilmektedir. Stratejik iletişimde olmazsa olmaz nitelikte olan hedef kitleye özel kanal seçimi kadar mesaj da önemli olduğundan bu mecralardaki yayınların içeriğinin özenle seçilmesi ayrıca bir öneme sahiptir. Türkiye de bu anlamda TRT özelinde BBC gibi pek çok yayıncı kuruluşla farklı dillerde ve özellikli yayımla uluslararası alanda rekabet eder hale gelmiştir.

Kültürel yayın olarak düşünöldüğünde film ve dizilerin farklı coğrafyalarda etki doğurduğunu görmek mümkündür. Özellikle Hollywood ile bilinen günümüzde Güney Kore dalgası ile devam eden popöler kültür içerikleriyle ülkenin bilinirliğini artırmak mümkündür. Ancak ülke tanıtımı ile ülke kültürünün tanıtımı farklı konulardır. Bu çerçevede popöler kültür içerikler dış kamuoyunu ülke hakkında yanlış algılara yönlenmesiyle sonuçlanabilmektedir. Bununla birlikte özenle seçilmiş kültürel içeriklerin kültürel yakınlık olan ölkelerle bağı kuvvetlendirdiği de görölmektedir.

Sosyal medya geniş kesimlere ulaştığı için iki yönlü kullanımı vardır. Buna göre dış kamuoyuna yönelik paylaşımlar yapılırken aynı zamanda yurt dışında yaşayan ülke vatandaşlarının diğere bir ifadeyle diasporanın da hedef kitle olarak ele alınması stratejik iletişim çerçevesinde gereklidir. Kültürel paylaşımlarda da sosyal medyanın aynı zamanda iletişimdeki gücü olan etkileşime açıklık göz ardı edilemeyecek bir öneme sahiptir. Verilmek istenen mesajın gittiğinin teyidini yorumlara dönüş ve beğeni gibi araçlarla yapmayan bir sosyal medya kullanımı tarzı ölkeler için ikinci bir geleneksel medya gibi monolog ve ondan da etkisiz bir kültürel diplomasi faaliyeti olarak görölebilir.

Medya ile ilişkilerin uluslararası medya mensupları ve iletişim öğrencileri nezdinde yapılacak eğitimlerle, iş birlikleriyle yürütölmesi mevcut anlayış ve gelecek iş birliklerine de zemin hazırlamaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında uluslararası kamuoyuna ulaşmak için öncelikle onlara dış habere ulaştıran kendi medyalarına ulaşmak ge-

rektiğini bilerek hareket etmek öngörülü bir stratejinin sonucudur. Türkiye’de bu konuda Anadolu Ajansı ve TRT, yetişmiş ve profesyonel çalışan ekibiyle güçlü bir pozisyona sahiptir. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü ile başlayan süreçte BYEGM, RTÜK, TİKA, YTB, YEE gibi kamu diplomasisi aktörlerinin bu güçten hareketle yurt içinde ve yurt dışında çok sayıda iletişim eğitimini hayata geçirdiği görülmektedir. Bununla birlikte medya mensuplarının uluslararası nitelikte etkileşim içinde olmasını sağlayan bu tür medya eğitimleri kültürel diplomasi açısından önemli ancak koordinasyon gerektiren bir faaliyettir. Söz konusu koordinasyon ihtiyacı medyanın kültürel yayıncılık ve içerik üretiminde de kendini göstermektedir.

Güney Kore’de olduğu üzere devlet destekli bir sistematik kültürel diplomasi yürütmenin tanınırlık ve marka olmada etkili olduğu görülmektedir. Bununla birlikte aynı örnekte olduğu şekilde öz kültürü yabancılayan ve bu kaygılardan uzak bir içerik üretimi ise markalaşmanın ve kültürel endüstri ihracatı faaliyetinin ötesine geçememektedir. Oysa daha önce de belirtildiği üzere, belirli bir toplumun değer, yargı ve kültürel birikiminin diğer bir topluma aktarılmasına kültürel diplomasi denilmektedir.

Diğer taraftan, Rusya örneğinde olduğu üzere dünya tarih ve kültüründe önemli bir mirasa sahiplik edilmesine rağmen sistematik bir devlet destekli kültürel diplomasi yapılanma ve planlamasının olmaması etkinlik açısından eksiklik oluşturmaktadır. Zira, kültürün uluslararası kamuoyunda tanıtımı için sistemli ve destekli bir sürece ihtiyaç vardır. Bunda ise medya çok daha fazla kişiye kolay ve ücretsiz olarak ulaşmasıyla daha da etkili bir araç niteliğindedir.

Dolayısıyla kültürel diplomasinin etkinliğini sağlamada tarihsel ve kültürel değerlerin bir ülke için varlığının yanı sıra bu değerler üzerinden kendini tanıtmaya yönelik her türlü iletişim ve medya aracının kullanımını sağlayacak nitelikte bir devlet iradesi ve politikasının varlığı gerekmektedir.

Türkiye ise bu anlamda hem zengin tarihî ve kültürü ile kamu diplomasisi için önemli kaynağa hem de teknolojik altyapısı, yetişmiş insan gücü ile medya ve iletişim alanında önemli bir endüstriye sahip bir ülke olarak kamu diplomasisi yürütmede bir başarı yaratmak için yüksek bir potansiyele sahiptir. Bunun yanı sıra Kamu Diplomasisi

Koordinatörlüğü ile başlayan yapısal süreçte bu yapıyı da içine alacak ve daha fazla yetki ile kamunun iletişim ihtiyacını karşılayacak şekilde İletişim Başkanlığı çatısı altında bu alandaki tüm görevler toplamıştır. Başkanlık, Cumhurbaşkanlığının da iradesiyle iletişimi alışılmışın ötesinde devlet birimlerinin bir destek unsuru olmaktan çıkarıp devlet yönetim kültürünün asli unsuruna dönüştürme hedefinin bir aracı olmuştur.

Bu ölçüler çerçevesinde son yıllarda Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerinde her türlü aracı kullanma politikası önceliği çerçevesinde yürüttüğü faaliyetlere ek olarak kültürel diplomasiyi de ayrı şekilde ele alan Ulusal Kamu Diplomasisi Strateji Belgesi ve Eylem Planının hayata geçirilmesi önemli bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca Türk Devletleri Teşkilatı üyeleri arasında olduğu gibi üst düzeyde güçlü iş birliklerinin medya alanına da yansması bu alanda görev yapan eş değer kurumlarda daha yoğun iş birliği yapılmasının önünü açmıştır. Bu iş birliklerinin de süreç içerisinde medya yoluyla kültürel diplomasinin gelişimine daha fazla katkı sunacağı tabiidir.

Bu itibarla, “insan odaklı bakış”, “adalet duygusu”, “gönül kazanma çabası”, “hakikat yolundan ayrılmama” ve “sürekli daha ileriye” vizyonuyla hareket eden Türkiye İletişim Modeli'nin kültürel diplomasi çalışmalarına da yansıtılmasına yönelik mekanizmaların oluşturulduğu görülmektedir. İlerideki süreçte bu modelle birlikte koordinasyon içinde ve küresel çapta yapılan iş birlikleriyle hareket eden kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi aktörlerinin faaliyetlerinin diğer ülke örnekleriyle karşılaştırıldığında köklü tarih ve kültür zenginliği, diplomasi gücünün ve geniş gönül coğrafyasının avantajıyla Türkiye için özgü uygulama ve daha büyük başarılarla neden olması muhtemeldir.

Kaynakça

- AA / Güncel “Türkiye Medya Eğitimi Programı’nın İkinci Dönemi Sona Erdi” 22.07.2014 <https://www.haberler.com/guncel/turkiye-medya-egitimi-programi-nin-ikinci-donemi-6290109-haberi/>
- AA “AA Haber Akademisi 2021’de 74 ülkeden 2 bin 474 gazeteciye eğitim verdi”. Erişim 12 Mart 2022..<https://www.aa.com.tr/tr/haberakademi/egitimler/aa-haber-akademisi-2021de-74-ulkeden-2-bin-474-gazeteciye-egitim-verdi/533135>
- Akcakaya, E. (2020). Kültürel Diplomasi Bağlamında Türkiye’deki Uluslararası Film Festivalleri. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sinema ve Televizyon Anabilim Dalı, Eskişehir
- AL JAZEERA “About Us” . Erişim 12 Mart 2022.<https://www.aljazeera.com/about-us>
- Alemdar, A. (2018). Kültürel Diplomasi: Almanya ve Türkiye Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı, Ankara.
- Alemdar, A. (2018). Kültürel diplomasi: Almanya ve Türkiye örneği. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı, Ankara
- Ansari, K. Y. (2019) Kültürel Diplomasi: Pakistan Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Ankara.
- Aral, A. E. (2014). Kültür Propagandasından Kültürel Diplomasiye: British Council’in Türkiye’deki Faaliyetlerinin 1940-1950 ve 2005-2014 Dönemlerinde Karşılaştırmalı İncelemesi. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halkbilimi Bilim Dalı, Ankara.
- Arbatli, M. S., & Kurar, İ. (2015). Türk Dizilerinin Kazak-Türk Kültürel Etkileşimine Ve Türkçenin Yaygınlaşmasına Etkisi. *Electronic Turkish Studies*, 10(2).
- Aslan, Ö, Öztekin, A. (2020). Kamu Diplomasisi Örneği Olarak RTÜK Çalıştayları: Gelecekle İletişim Çalıştayları’na Katılan Yabancı Uyruklu Öğrenciler Üzerine Bir İnceleme. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8 (2), 1437-1465. DOI: 10.19145/e-gifder.727313
- Athique, A. (2019). Soft power, culture and modernity: Responses to Bollywood films in Thailand and the Philippines. *International Communication Gazette*, 81(5), 470-489.
- Baritci, F, Aydeniz, H. (2019). Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Medya: TRT World Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6 (2), 1551-1576. DOI: 10.17680/erciyesiletisim.509054
- BBC “About the BBC Mission, values and public purposes”. Erişim 12 Mart 2022. <https://www.bbc.co.uk/aboutthebbc/governance/mission/>
- BBC “Learn About What we do”. Erişim 12 Mart 2022. <https://www.bbc.co.uk/aboutthebbc>

- Becard, D. S. R., & Menechelli, P. (2019). Chinese Cultural Diplomacy: instruments in China's strategy for international insertion in the 21st Century. *Revista Brasileira de Política Internacional*, 62.
- Bekiroğlu, O. (2019). Propaganda, Kamu Diplomasisi ve Nesnellik Sarkacında Uluslararası Yayıncılık: Geçişkenlik Ekseninde Bir İşlevler Dizisi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6 (1), 641-662. DOI: 10.17680/erciyesiletisim.473012
- Bınark, M.(2019) Kültürel Diplomasi ve Kore Dalgası "Hallyu" Güney Kore'de Sinema Endüstrisi, K-Dramalar ve K-Pop. Siyasal Kitapevi, Ankara.
- Bound K., Briggs R, John H. Samuel J. (2007). *Cultural Diplomacy*. Demos, London, UK
- Bulut, F. (2019). Küresel Siyasette Kültürel Diplomasinin Yeri: Türkiye'nin Durumuna Dair Tespit ve Öneriler (Politika Notu No. 2019/09). İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Derneği.
- Bulut, F. (2019). Küresel siyasette kültürel diplomasinin yeri: Türkiye'nin durumuna dair tespit ve öneriler. *Politika Notu*, (2019/09).
- Bulut, F. (2020). Kültürün Reklamı: İngiliz ve Alman Geleneklerinde Kültür Diplomasisi. *TRT Akademi*, 5 (10), 870-881. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/trta/issue/56639/787252>
- Çaylı Rahte, E. (2017). Medya ve Kültürün Küresel Akışı: Türk Dizilerinin Kosova'da Alınlanması. *Milli Folklor*, Yıl 29, Sayı 114, 66-78.
- Çömlekçi, M. (2019). Dijitalleşen Diplomasi ve Sosyal Medya Kullanımı: Büyükelçilik Facebook Hesapları Üzerine Bir Araştırma. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 1-13. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/kluffeas/issue/40803/492240>
- Eren, E. (2019). Medya Diplomasisi Aktörü Olarak TRT ve Balkanlardaki Örnek Faaliyetleri. *TRT Akademi*, 4 (7), 26-41. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/trta/issue/42992/485165>
- Gökhan Varan, Şeref Yılmaz Topbaş, YTB'den AA ve TRT iş birliğinde 'Asya Pasifik Online Medya Akademisi' eğitimi
https://www.turkkon.org/tr/isbirligi-alanlari/medya-ve-enformasyon_8/bakanlarcalisma-grubu-toplantilari_31
- Hurriyet.com.tr, "Uluslararası festivallerde başarı kazanmış 10 Türk filmi", Aralık 03 Aralık 2018, ". Erişim 12 Mart 2022.<https://www.hurriyet.com.tr/galeri-uluslararası-festivallerde-basari-kazanmis-10-turk-filmi-41038951>
- Isar, Y. R. (2017). Cultural diplomacy: India does it differently. *International journal of cultural policy*, 23(6), 705-716.
- Jora, L. (2013). New practices and trends in cultural diplomacy. *Romanian review of political sciences and international relations*, 10(1), 43-52.
- Kalınca, Ş.(2020) İdeoloji Bağlamında Türkiye'deki Film Festivalleri. Yüksek Lisans Te-

zi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon Sinema Anabilim Dalı Sinema Bilim Dalı, İstanbul.

Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, 2010/3 Başbakanlık Genelgesi, T.C. Resmî Gazete, 27478, 30 Ocak 2010.

Kaymas, S. (2015). Türkiye'nin Avrupalılaştırma Süreci ve Diplomasisi Muhabirleri: Diplomasisi Muhabirleri Türkiye'nin Avrupalılaştırması Üzerine Nasıl Bir Katkı Sunabilirler. *Intermedia International E-journal*, 2 (1), 235-264. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/intermedia/issue/8644/107916>

Korkmaz, A. ve Büyük, M. (2019). "Sosyal Medya Ortamlarının Diplomasisi İletişiminde Kullanımı: Weibo Sosyal Medya Platformu Örneği". *Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi*. 1 (1): 37-47.

Lie, J. (2012). What is the K in K-pop? South Korean popular music, the culture industry, and national identity. *Korea observer*, 43(3), 339-363.

Mahapatra, D. A. (2016). From a latent to a 'strong/soft power? The evolution of India's cultural diplomacy. *Palgrave Communications*, 2(1), 1-11.

Mammadov, Vasif (2019) *Medya, Sanat ve Dil Üçgeni: Eurovision Şarkı Yarışmasında Ortak Kültürün Oylama Davranışına Etkisi (1998-2016)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Sakarya.

Norrman, K. E. (2013). Definitions, Ideas, Visions and Challenges for Cultural Diplomacy. *E-International Relations*. JAN 3 2013 ISSN 2053-8626 <https://www.e-ir.info/2013/01/03/definitions-ideas-visions-and-challenges-for-cultural-diplomacy/>

Orhun Öz, Z.(2021) *Türk Dış Politikası Zemininde Kültürel Diplomasisi: Kuram, Araç ve Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Kırşehir.

Ökmen, Y. E. ve Göksu, O. (2019). Kültürel Diplomasisi Bağlamında Türk Dizilerinin İhracatı ve Kültür Aktarımına Katkısı: 'Diriliş Ertuğrul' Örneği. Ed. Oğuz Göksu. *Kamu Diplomasisinde Yeni Yönelimler* (s. 247-291). Konya: Literaütik Academia.

Özarlan, K. (2020). Ülke Markalaması Bağlamında Uluslararası Basında Türk Dizileri Ve Türkiye İmajı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(1), 215-238.

Özkan, A. (2015) *21. Yüzyılın Stratejik Vizyonu Kamu Diplomasisi ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisi İmkânları*. Stratejik Rapor:70, TASAM Kamu Diplomasisi Enstitüsü, Ankara.

Pajtunka, E. 2014. Cultural Diplomacy in the Theory and Practice of Contemporary International Relations. In *Politické vedy*. [online]. Roč. 17, č. 4, 2014. ISSN 1335 – 2741, s. 95-108.

Palit, P. S. (2018) *India's Use of Social Media in Public Diplomacy*. *Public Diplomacy of Rising and Regional Powers*, Volume 3, Issue 3, Dec., 151-171

Peichi, C. (2013). Co-creating Korean wave in Southeast Asia: Digital convergence and Asia's media regionalization. *Journal of Creative Communications*, 8(2-3), 193-208.

Ruslan S. Muhametov, "Kul'tura Kak Instrument Vneshney Politiki Rossii" (The Culture an Instrument of the Russian Foreign Policy), <http://journals.urfu.ru/index.php/Izvestia1/article/view/607>, (15.06.2015).Den Aktaran: Halidov, İ. (2014). Rusya'nın Yumuşak Güç Araçları. Avrasya İncelemeleri Dergisi, 3(1), 37-75. Sf 51de

Ryniejska-Kiëdanowicz, M. (2009). Cultural diplomacy as a form of international communication. Institute for Public Relations. http://www.instituteforpr.org/wp-content/uploads/Ryniejska_Kiëdanowicz.pdf (accessed in 2/11/2014).

Sak, E, ve Adılbekova, K. (2016). Rusya ve Kültürel Diplomasisi. Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi, 3 (1), 42-84. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/yalovabaccd/issue/21781/234064>

Sancar, G. (2017). Turizm Diplomasisi Kapsamında Yer Markalama: Turkey Home Kampanya Analizi. Selçuk İletişim, 9 (4), 89-108. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/josc/issue/27540/289731>

Schneider, C. P. (2009). The unrealized potential of cultural diplomacy: "best practices" and what could be, if only.... The journal of arts management, law, and society, 39(4), 260-279.

Seyidov, İ, Artan Özorun, B. (2021). Dijital Diplomaside Instagram Aracılığıyla Sosyal Medya Fenomenlerinin Kullanımı: Troya Ören Yeri Örneği. Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi, İleti-ş-im Özel Sayı: 6, 139-160. DOI: 10.16878/gsuilet.867937

Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun (2004), T. C. Resmi Gazete, 25529, 21 Temmuz 2004.

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, ""Ulusal Kamu Diplomasisi Strateji Belgesi ve Eylem Planı" hazırlandı", 06 07 2021". Erişim 12 Mart 2022. <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/ulusal-kamu-diplomasisi-strateji-belgesi-ve-eylem-planı-hazırlandı>

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, ""Ulusal Kamu Diplomasisi Strateji Belgesi ve Eylem Planı" hazırlandı"". ". Erişim 12 Mart 2022. <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/ulusal-kamu-diplomasisi-strateji-belgesi-ve-eylem-planı-hazırlandı>

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, "Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, çeviride söylem birliğini sağlamak üzere, "Kamu Terim Bankası" "projesini hayata geçirdi", 13.03.2021 ". Erişim 12 Mart 2022. <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/duyurular/detay/cumhurbaskanligi-iletisim-baskanligi-ceviride-soylem-birligini-saglamak-uzere-kamu-terim-bankasi-projesini-hayata-gecirdi>

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, "Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Yunus Emre Enstitüsü iş birliğiyle Türkiye'de yerleşik uluslararası medya mensuplarına yönelik çevrim içi Türkçe kursu başlattı", 20.04.2021 <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/duyurular/detay/cumhurbaskanligi-iletisim-baskanligi-yunus-emre-enstitusu-is-birligiyle-turkiyede-yerlesik-uluslararasi-medya-mensuplarina-yonelik-cevrim-ici-turkce-kursu-baslattı2004>

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, "Londra'da Akdamar Kilisesi Fotoğraf Sergisi açıldı", 03.12.2019 <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/duyurular/detay/londra-da-akdamar-kilisesi-fotograf-sergisi-acildi-03-12-2019>

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, "Türk Konseyi, "Medya Forumu" ile İstanbul'da buluştu", 20.10.2021". Erişim 12 Mart 2022. <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/duyurular/detay/turk-konseyi-medya-forumu-ile-istanbulda-bulusacak2010>

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, "Türkiye ile Azerbaycan Ortak Medya Platformu için imzalar yarın atılıyor ". Erişim 12 Mart 2022. https://www.iletisim.gov.tr/turkce/stratejik_iletisim_calismalari/detaylar/turkiye-ile-azerbaycan-ortak-medya-platformu-icin-imzalar-yarin-atiliyor

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, "Yabancılar kendi dillerinde Türkiye'yi anlattı", 27.11.2019". Erişim 12 Mart 2022. <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/duyurular/detay/yabancilar-kendi-dillerinde-turkiyeyi-anlatti-17-11-2019>

T.C. Dışişleri Bakanlığı (2019) Kültürel Diplomasi/Cultural Diplomacy, TKGM Prestij Kitabı https://www.mfa.gov.tr/site_media/html/TKGM-Prestij-Kitab%C4%B1-R1.pdf

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2018), 2019-2023 Stratejik Plan

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı "Türkiye'deki Uluslararası Film Festivalleri". Erişim 12 Mart 2022. <https://sinema.ktb.gov.tr/TR-145428/turkiye39deki-uluslarasi-film-festival-leri.html>

Temina, A. (2019). Cezayir'de izlenen Türk Dizilerinin Türkiye Algısına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Ana Bilim Dalı

Temir, E. (2020). Orta Asya'da Rusya'nın Kültürel İletişim ve Kültürel Diplomasi Faaliyetleri: Rossotrudničestvo, Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi Özel Sayı, 167-177. DOI: 10.33692/avrasyad.831618

TİKA | 2021 Yılı İdare Faaliyet Raporu

TRT "Dış Yayınlar Dairesi Başkanlığı" "<http://www.trtvotworld.com/>". Erişim 12 Mart 2022.

TRT AVAZ "Arnavutluk'ta "Medya Akademisi" başladı" 06 Aralık 2021". Erişim 12 Mart 2022. <https://www.trtavaz.com.tr/haber/tur/avrasyadan/arnavutlukta-medya-akademisi-basladi/61ae2ab301a30a47a4c46fbd>

TRT AVAZ "Hakkımızda" 2017, ". Erişim 12 Mart 2022. <https://www.trtavaz.com.tr/hakkimizda>

TRT Haber "Tiran'da 'Medya Akademisi' başladı" 6 Aralık 2021". Erişim 12 Mart 2022. <https://www.trthaber.com/haber/egitim/tiranda-medya-akademisi-basladi-633321.html>

TRT Haber "TRT'den Azerbaycan'da habercilik eğitimi", 7 Mart 2022". Erişim 12 Mart 2022. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/trtden-azerbaycanda-habercilik-egitimi-661528.html>

TRT World, "Our Story" 2022, ". Erişim 12 Mart 2022. <https://www.trtworld.com/about>

TRT-Faaliyet Raporu, 2020 ". Erişim 12 Mart 2022. <https://www.trt.net.tr/kurumsal/2020/#giris>

Türk Devletleri Teşkilatı, "Bakanlar/Çalışma Grubu Toplantıları" 28.01.2021". Erişim 12 Mart 2022.

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) "Balkan Gazetecileri Yeni Medya Eğitimini Tamamladı" ". Erişim 12 Mart 2022. https://www.tika.gov.tr/tr/haber/balkan_gazetecileri_yeni_medya_egitimini_tamamladi-68328

Uluslararası Medya Enformasyon Derneği (UMED)(2022, Şubat) Uluslararası Medya Akademisi (Broşür). <https://mobile.twitter.com/medyaumed>

Xu, L. I. A. N. G. (2014). Cultural Diplomacy and Social Capital in China. UK: Lancaster.

Yağmurlu, A. (2019). Kültürel diplomasi: kuram ve pratikteki çerçevesi. Selçuk İletişim, 12(2), 1210-1238.

Yanardağlı, E. (2014). Uluslararası İletişim ve Kamu Diplomasisi: BBC Dünya Servisi Haber Merkezi Örneği, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi - Sayı 38 / Bahar 2014,116-132

Yazar, F. (2020). Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Türk Dizi Sektörünün Değerlendirilmesi. Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4 (3) , 529-541. DOI: 10.30692/sisad.778862

Yazar, F. (2020). Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Türk Dizi Sektörünün Değerlendirilmesi. Stratejik Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(3), 529-541.

Yıldırım, G. (2015). Türkiye Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün Faaliyetlerinin Kültürel Diplomasi Bağlamında İncelenmesi. Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi, 5 (1), 2-24. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/e-kiad/issue/49300/629719>

Yunus Emre Enstitüsü (2015), Yunus Emre Bülteni, Ankara.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) "2. Türk Diasporası Medya Ödülleri'ne Başvurular Başlıyor", Erişim 12 Mart 2022. <https://www.ytb.gov.tr/duyurular/2-turk-diasporasi-medya-odullerine-basvurular-basliyor>

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) "Afrika Medya Temsilcileri Eğitim Programı II (AFMED II)" Erişim 12 Mart 2022. <https://www.ytb.gov.tr/duyurular/afrika-medya-temsilcileri-egitim-programi-ii-afmed-ii>

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) "Ortadoğu Medya Temsilcileri Eğitim Programı (ORMED) ". Erişim 12 Mart 2022. " <https://www.ytb.gov.tr/duyurular/ortadoğu-medya-temsilcileri-egitim-programi-ormed>

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) "Rohingya Online Medya Eğitim Programı" ". Erişim 12 Mart 2022. <https://www.ytb.gov.tr/duyurular/rohingya-online-medya-egitim-programi>

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) “Uluslararası Öğrenciler Medya Akademisi Tamamlandı”, 06 Aralık 2021”. Erişim 12 Mart 2022. <https://www.ytb.gov.tr/haberler/uluslararasi-ogrenciler-medya-akademisi-tamamlandi>

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) “Uluslararası Genç İletişimciler 23-24 Kasım’da Ankara’da Buluşuyor” . Erişim 12 Mart 2022.<https://www.ytb.gov.tr/duyurular/uluslararasi-genc-iletisimciler-23-24-kasimda-ankarada-bulusuyor>

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) “YTB Online Medya Akademisi” . Erişim 12 Mart 2022. <https://www.ytb.gov.tr/duyurular/ytb-online-medya-akademisi>

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) “YTB’den AA ve TRT iş birliğinde ‘Asya Pasifik Online Medya Akademisi’ eğitimi”, 05.06.2021”. Erişim 12 Mart 2022. <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/ytbden-aa-ve-trt-is-birliginde-asya-pasifik-online-medya-akademisi-egitimi/2264629>

Zaharna, R. S., & Rugh, A. W. A. (2012). Issue theme: The use of social media in US public diplomacy. *Global Media Journal*, 12(21), 1.

05

Kültürel Diplomasi ve Akademi

05

Kültürel Diplomasi ve
Akademi*Zakir Avşar¹**Serhan Koyuncu²***Giriş**

Coğunlukla dost çevreleri olarak ortaya çıkan örgütlü ve örgütsüz topluluklar ya zamanla akademi gibi yapılar haline dönüşerek kurumsallaşmışlar yahut mason locaları gibi hâlihazırda örgütlü halde olan yapıların desteğini arkalarına almışlardır. Akademiler ve cemiyetler başta olmak üzere, zamanla örgütlü hale gelen bu yapılar hızlı bir şekilde büyümüştür. Örneğin Almanya'da 18'inci yüzyılın başında sadece iki olan akademi sayısı yüzyıl sonunda bir düzineye yükselmiştir (Altun, 2021, s. 370). Platon'un Atina yakınlarındaki Akademos bahçesinde kurduğu Akademia isimli okula kadar uzanan akademi ile eş anlamlı olarak "üniversite" sözcüğü de kullanılabilir (Aydın, 2016, s. 1). Bu da akademinin çoğunlukla üniversitelerden oluştuğunu doğrulamaktadır. 21'inci yüzyılda artık doğrudan toplumsal hayatın içerisinde yer alan ve onu şekillendiren bir kurumsal yapıya dönüşen akademinin bu denli güçlenmesi, onu kamu diplomasisi ve kültürel diplomasisinin de önemli bir enstrümanı haline getirmiştir.

Kültürel diplomasi son yıllarda küresel çapta önemi artan kamu diplomasisinin alt başlıklarından biridir. Ülkeler, küresel diplomasinin 21'inci yüzyılda artan önemine bağlı olarak kurumsal düzenlemeler yapmaktadırlar. Türkiye'de de Dışişleri Bakanlığının kurumsal yapılanması içerisinde Kültürel Diplomasi Genel Müdür Yardımcılığı bu-

¹ Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İletişim Fakültesi Dekanı.² Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü Öğretim Görevlisi.

lanmaktadır. Dünyadaki örneklere bakıldığında, kültürel diplomasi çalışmalarının genel olarak dışişleri bakanlıkları çatısı altında koordine edildiği görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu da 2019 yılında yayımlanan Kültürel Diplomasi isimli kitabın ön sözünde, “Günümüz dünyasında kültür ve tanıtım faaliyetleri, diplomasinin mutlak unsurları arasında yer almakta” diyerek kültürel diplomasinin önemine dikkat çekmiştir (Çavuşoğlu, 2019, s. 2). Bir ülkenin sahip olduğu kültürel kodlar, o ülkenin kamu diplomasisi pratiklerini belirlemektedir. Uluslararası ilişkileri daha karmaşık hale getiren küreselleşmenin etkisi doğrultusunda, geleneksel diplomasi ile birlikte kültürel diplomasi de uluslararası toplumu etkileyebilen ve yönlendirebilen bir yaklaşım haline gelmiştir (Kalın, 2011).

Paschalidis kültürel diplomasi kavramının 1870’lerde ortaya çıkan bir kavram olduğunu ileri sürmektedir. Bu kapsamda, ulusal dillerin ve kültürlerin yayılması amacıyla gerçekleştirilen çalışmalar ve başvurulan yöntemler kültürel diplomasinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Paschalidis, 2009, s. 277). Kültürel diplomasi kavramı bu tarihten 2000’li yıllara dek farklı süreçlerden geçmiş, dönemsel değişimler göstermiş ve çeşitli yumuşak güç araçlarını kullanarak uygulamalarda bulunmuştur. Medya ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler de kültürel diplomasiye hızlı şekilde adapte edilmiş, önce geleneksel medya, daha sonra radyo ve televizyon, 21’inci yüzyılda ise dijital medya birer araç olarak kullanılagelmiştir. Dizi film ve sinema sektörü, dijital platformların da katkısı ile kültürel diplomasi alanı haline gelmiştir. Bunların yanı sıra üniversiteler ve akademik programlar da kültürel diplomasinin önemli bileşenleri olarak rol üstlenmeye başlamışlardır.

Kültür

“Kültür” sözcüğü Türk Dil Kurumu sözlüğünde “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin” şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2021). Bazı çalışmalarda milattan önce Çiçero ve Horatius tarafından bugünkü anlamına yakın bir anlamda kullanıldığı belirtilen “kültür” sözcüğü, Fransızcada “tarlalara ve çiftlik hayvanlarına yapılan bakım” anlamında kullanılmış; zaman içerisinde dönüşüm geçirerek 18’inci yüz-

yılda “zekânın formasyonu ve eğitimi” anlamında kullanılmaya başlamıştır (Cuche, 2004). Dilbilim alanındaki bazı bilim insanları da “kültür” sözcüğünün Latince “toprak kültürü” anlamında kullanılan “edere-cultura” kelimesinden geldiğini belirtmektedirler (Mejujev, 1987, s. 22). “Kültür” sözcüğü 15’inci yüzyılın başında İngilizceye “culture” şeklinde geçmiş ve çiftçilik, tarımsal gelişimin izlenmesi gibi anlamlarda kullanılmıştır. 16’ncı yüzyıldan itibaren kelimenin anlamı insan gelişimini de içine alacak biçimde genişlemiştir. Ancak kelimedeki en can alıcı değişim, anlamına yüklenen soyut kavramlardan sonra gerçekleşmiştir. Anlamsal olarak genişleyen “kültür” kavramının gelişmesinde Aydınlanma Dönemi etkili olmuştur. Bu dönemden itibaren kültür sözcüğü ile birlikte eş anlamlı olarak uygarlık (civilization) sözcüğü de kullanılmıştır (Williams, 2005, s. 106-107). Kültür; insanın öğrendiği ve içselleştirdiği sanat, yetenek, inanç, beceri ve alışkanlıkların tümünü kapsayan karmaşık bir yapıya sahiptir (Tylor, 2016).

Ziya Gökalp, “kültür” sözcüğünün iki farklı anlama sahip olduğunu belirtmiştir. Bu iki anlam “hars” ve “tehzib” kelimeleri ile tercüme edilmiştir. Gökalp’e göre hars demokratik, tehzib ise aristokratik bir nitelik taşır. Hars halkın ananelerinden, edebiyatından, musikisinden, ahlakından ve iktisadi ürünlerini kapsar. Tehzib ise sadece yüksek eğitilmiş, gerçek aydınlara ait bir kavramdır (Gökalp, 2014, s. 10). Cemil Meriç ise Fransızca “culture” kelimesinin karşılığı olarak “irfan”, Amerikan İngilizcesine ait “culture” kelimesinin karşılığı olarak “medeniyet” kavramının kullanılmasını tercih etmiştir (Meriç, 1986, s. 15). Bununla birlikte, kültür ve medeniyet arasındaki farka dair açıklamayı Thurnwald’ın net bir şekilde yaptığı görülmektedir. Thurnwald’a göre medeniyet, teknik donanım ve bilgidir. Kültür ise bir toplumsal gruptaki sosyal ilişkilerin yapısı, sahip olunan zihniyet ve değerlerdir. Bireyin bir arada yaşama sürecinde oluşan geleneklerin, adetlerin, kurumların ve fikirlerin meydana getirdiği sistem “kültür” şeklinde tanımlanabilir. Kültür, toplumun yaşama ve hayatı değerlendirme biçimidir (Thurnwald, 1936, s. 387-395). Bu ikiliğin dışında, kültür sözcüğünün pek çok tanımı bulunmaktadır. Kültür, bireyle başlayıp sonlanan değil, sürekliliği olan bir süreçtir (Köktürk, 2015, s. 249).

Kültür, bir toplumsal grubun yaşam biçimini, davranış ve düşünce tarzını oluşturmakta; bunun yanında insanın doğa, teknik ve sanatsal üretimle ilişkisinde belirleyicidir. Gündelik yaşamdaki toplumsal

ve bireysel etkileşimlerden oluşan kültür, toplumsal kurallar ve kodlar aracılığıyla davranış biçimleri üzerinde etkili olmaktadır (Bourse & Yücel, 2017, s. 135-141). Kültür kavramının farklı kullanımlarının ve bununla ilişkili olarak kavrama dair tam bir fikir birliği sağlanamamasında, erken dönemlerdeki arayışlar ve farklı yaklaşımlar belirleyici olmuştur. Williams'a göre (1993, s. 11-12) öncelikle ağırlık, toplumun kültürel etkinliklerinde kendini bulan hayat tarzının kurucu nitelikteki ruhuna kaymıştır. Daha sonra ise çeşitli sanatsal etkinliklerle sınırları keskin hatlarla çizilebilen kültür aslında diğer toplumsal etkinlikler tarafından kurulan sosyal düzenin direkt ya da dolaylı bir ürünü olarak kabul edilmiştir. İdealist ve materyalist yaklaşımların farkları kültürel üretimler ve sosyal hayatın farklı yönleri arasındaki ilişkilerin incelenmesini gerekli kılmaktadır. Yeni yaklaşım bu görüşe zıt bir şekilde, kültürel faaliyetlerin toplumsal düzenin basit birer çıktısı değil, tam tersi, söz konusu toplumsal düzenin oluşmasında rol alan temel öğeler olduğuna atıfta bulunmaktadır. Toplumsal düzen, kaçınılmaz bir şekilde bu sistem içerisinden tekrar üretilmekte, yaşanmakta ve anlaşılmalıdır. Bu bakış açısı ile kültürün belirgin ve genel bir hayat tarzına atıfta bulunan antropolojik ve sosyolojik anlamının yanında, sanatsal ve düşünsel faaliyetlere işaret eden daha yaygın anlamları arasında ilişki kurulabilir (Williams, 1993).

“Kültür” kavramı bireyin veya toplumun gelişimi dikkate alındığında farklı çağrışımlar yaratmaktadır. Bireyin kültürü, içinde yer aldığı topluluk ya da grubun kültürü ile yakından ilişkilidir. Bireyin birlikte yaşadığı topluluk ve grubun kültürü de bir üyesi olduğu topluma dayanmaktadır. Buradan hareketle, bireyin kültürünün toplumun kültürü olduğu ve terim olarak kültürün öncelikle toplum ile ilintili bir şekilde incelenmesi gerektiği söylenebilir (Eliot, 1962, s. 21). Etimolojik açıdan değerlendirildiğinde de “kültür” kavramını açıklayan tanımlar altı grupta toplanabilir (Smith, 2001, s. 2-3):

1. Kültürün betimsel tanımı: Kültür, bu tanımda sosyal hayatı oluşturan önemli bir olgu olarak görülmekte ve kültürü oluşturan alanlar betimlenmektedir. Tylor'ın 1871 yılında yaptığı tanımda kültür ya da uygarlık kavramları kullanılırken inanç, bilgi, kanun, gelenek, ahlak ve sanat kapsanmaktadır.

2. Kültürün tarihsel tanımı: Bu tanım, kültürü nesilden nesile aktarılan bir miras olarak kabul etmektedir.

3. Kültürün kuralcı tanımı: Bu yaklaşımda kültür, bireyin davranışlarında belirleyici olan kurallar bütünü olarak ve davranışlara atıfta bulunmaksızın değer yargılarının insan hayatındaki rolü üzerinde durulmaktadır.

4. Kültürün psikolojik tanımı: Bu tanımında kültür, insanlar arasında iletişim kurulmasında, bireysel öğrenmede ve bireyin duygusal ihtiyaçlarını karşılamaında yardımcı bir araç olarak görülmektedir.

5. Kültürün yapısalcı tanımı: Bu tanım, kültürün kolayca ayırt edilebilen nitelikleri arasındaki ilişkiler bütünüdür. Bu tanıma göre kültür soyut bir kavramdır ve insan davranışlarından farklı bir konuma sahiptir.

6. Kültürün genetik tanımı: Kültürün nasıl var olduğunu irdeleyen bu tanım, zaman içerisinde kültürel varlığın nasıl sürdürüldüğünü açıklamaya çalışmaktadır. Bu yaklaşıma göre kültür, insanlar arasında nesiller boyu devam eden etkileşimin bir ürünüdür.

Farklı disiplinler yaklaşımlar kültür kavramına farklı açılardan açıklamalar getirmiştir. Bununla birlikte kültür, belli bir tanım içine alınamayacak genişlikte kavramdır. Bu nedenle herkes tarafından üzerinde uzlaşılabilir bir tanımın ortaya konabilmesi güçtür. Diğer yandan, insan tarafından üretilen her değer ve ürün bütünsel bir şekilde kültürü oluşturmaktadır. Kültür kavramının bu çok yönlülüğü karşısında, bahsedilen tanımlar ortak yönler atıfta bulunan tanımlardır. Bu konudaki her bir tanım, içerisinde yer alan disiplin ve yaşama şekli, tasarlanan tanımın içeriğini belirlemenin yanı sıra sınırlarını da çizmektedir. Kültür konusu, bireylerin varlığını ve tüm etkinlik alanlarını içine alan bir nitelik taşımaktadır. Yapılan tanımlar ve geliştirilen açıklamalar, bu konunun farklı taraflarının fark edilmesi gibi bir fayda da sağlamaktadır. Bu ise aslında kültür kavramının tanımının daha da karmaşık bir yapıya bürünmesine yol açmaktadır (Çeçen, 1984, s. 10). Kültür öğrenilen bir olgudur; tarihselliği vardır; toplumsaldır ve süreklilik taşır. İdeal veya idealleştirilmiş kuralların oluşturduğu bir sistemdir. Kültür ihtiyaçları karşılar, bütünleştiricidir, değişime açıktır ve doyum sağlayıcıdır (Güvenç, 1994, s. 101-104).

Diplomasi

Diplomasi kavramı Türk Dil Kurumu sözlüğünde “uluslararası ilişkileri düzenleyen antlaşmalar bütünü” şeklinde tanımlanmıştır. Bununla birlikte literatürde diplomasi terimi ile ilgili pek çok tanıma rastlanmaktadır. Örneğin, Yılmaz (2012, s. 190) diplomasiyi, “hükümetler arasında var olan resmî ilişkilerin yürütülmesinde uygulanan zekâ ve zarafet” olarak tanımlarken Griffiths ve arkadaşları (2014, s. 80), “başka bir ülke üzerinde, müzakere önceliğine dayanan nüfuz etme hareketi” şeklinde bir tanımlama yapmaktadırlar. Diplomasi, bir uluslararası ilişkiler aracıdır, sıcak savaşın olmadığı bir yöntemdir. Oxford sözlüğüne göre diplomasi, ülkeler arasındaki ilişkilerin ülkelerin yurt dışındaki temsilcileri aracılığıyla gerçekleştirilmesidir (Crowther, 1995, s. 147). Tuncer’e (1991, s. 1) göre ise devletler arasındaki ilişkilerin görüşmeler yoluyla yürütülmesidir. Ülkeler arasında gerekli diyalog için resmî iletişim kanallarının açık tutulması gerekir. Çünkü diplomasi, devletler sisteminin üyelerinin kullandığı resmî iletişim kanalları yolu ile çalışır (Berridge, Keens-Soper, & Otte, 2001, s. 1). İletişimin diplomaside stratejik bir konumu bulunmaktadır. Diplomasi bir iletişim eylemidir. Diplomasi, uluslararası ilişkiler alanında ilişkilerin müzakereler yolu ile yapılmasıdır. Daha genel bir ifade ile söylemek gerekirse ilişkilerin barışçıl düzlemde yürütülmesidir (Murty, 1989, s. 1).

Diplomasi sözcüğü, köken olarak Eski Yunancada “ikiye katlamak” anlamına gelen “diploma” kelimesine kadar uzanmaktadır. Antik Yunan’da ve Roma İmparatorluğu’nda devlete ait bütün resmî belgelere ve diğer bazı belgelere katlanış biçimlerinden esinlenilerek “diploma” adı verilmiştir. Diplomasi terimi, 18’inci yüzyıla varıncaya dek bu belgeleri irdeleyen bilime verilen bir addır. Diğer bir ifade ile diplomasi, 18’inci yüzyıl öncesinde arşiv belgelerinin korunması, devletler arasında imzalanan antlaşma ve sözleşmelerin incelenmesi ve tarihlerinin irdelenmesi bilimi anlamında kullanılmıştır. Diplomasi kavramının günümüzdeki anlamı ile kullanılmaya başlaması ise ancak 18’inci yüzyılın sonlarında mümkün olmuştur (Tuncer, 2009, s. 19). Bununla birlikte, Antik Yunan’dan başlayarak da devletlerin birbirlerine geçici elçiler gönderdiği bilinmektedir.

Ülkeler arasındaki ilişkilerin, tayin edilen sürekli elçiler vasıtasıyla yürütülmesi niteliğini taşıyan modern diplomasi anlayışı 15’inci yüz-

yılda İtalyan şehir devletlerinde ortaya çıkmıştır. 1815 yılındaki Viyana Kongresi, Avrupa’da geçerli olan kamu hukukunun uluslararası hukuka uyarlanması ve diplomasinin kurallarının yerleşik hale gelmesinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Çoğunlukla kapalı kapılar ardında yapılan pazarlıklar şeklinde bir algıya da sahip olan diplomasi kavramı, 20’nci yüzyılın başlarından itibaren hem nitelik hem de yöntem olarak değişime uğramaya başlamıştır. ABD Başkanı Wilson, 1919’da düzenlenen Paris Konferansı’nda Avrupalı devletlere “açık diplomasi” ilkesini kabul ettirmeye çalışmış. Ancak bu ilkenin kâğıt üzerinde kalması ve uygulanamaması dünyayı yeni ve büyük bir savaşa sürüklemiştir.

Machiavelli’den başlayarak Kissinger’a dek diplomasi olgusunun tarihsel gelişimi içerisinde önemli katkılar sağlamış isimlere bu bölümde değinmek gerekmektedir. Floransa’da 1469 yılında dünyaya gelen Niccolò Machiavelli, İtalyan Rönesans hareketinin en önemli figürlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Diplomasi pratiklerine rağmen daha çok politika teorisi ile tanınmaktadır (Berridge, Kears-Soper, & Otte, 2001, s. 7). Fakat kariyeri ve yaşadığı dönem itibarıyla diplomasi alanında farklı fikirler üretmeyi tercih etmiştir. Floransa’nın siyasi yaşamı içerisinde 200 yıldır aktif şekilde yer alan bir aileye mensup olan Machiavelli, 29 yaşında Cumhuriyet’in “İkinci Şansölyesi” olarak atanmış ve Cumhuriyet’i temsilen sıklıkla farklı ülkelere giderek diplomatik görevler yerine getirmiştir. Bu şekilde hayatının büyük bir bölümünü diplomat olarak geçirmiştir. Machiavelli’nin Aristo ve İbni Sina’nın katı bilimsel metodunu siyasette uygulayan ilk Batılı kuramcı olduğu iddia edilmektedir. Machiavelli, pek çok eser de kaleme almış bir diplomattır. En önemli eserleri arasında “Prens”, “Titus Livy’nin İlk On Kitabı Üzerine Söylemler” ve “Floransa’nın Tarihi” bulunmaktadır (İskit, 2007, s. 21-22).

Diplomasi literatürü içerisinde Francesco Guicciardini’den de bahsetmek yerinde olacaktır. Guicciardini de Machiavelli gibi Floransa’da dünyaya gelmiştir. 1483 yılında doğan Guicciardini, Machiavelli gibi asil bir aile mensubudur. Floransa Cumhuriyeti’nin yöneticisi Signoria tarafından 1512 yılında İspanya’ya büyükelçi olarak gönderilmiştir. İspanya iki yıl sonra Floransa Cumhuriyeti’ni yıldıktan ve Mediciler’i iktidara getirdikten sonra şehir Papa’nın nüfuzuna girmiştir. Bunun üzerine Guicciardini, Papa X. Leo tarafından 1516’da Modena Valisi olarak görevlendirilmiştir. Guicciardini, diplomasi

konusunda kaleme aldığı eserlerinde prensler ile elçiler arasındaki ilişkileri irdelemiştir. Guicciardini'ye göre prensin değeri görevlendirdiği elçiler ile ölçülür. Devlet çıkarı, uluslararası ilişkilerde mutlak bir şekilde belirleyicidir. Ancak, güven çıkardan çok daha önemli bir olgudur. Ona göre, güç dengesinin gerekleri diplomatik pratiklere de yansıtılmalıdır. Guicciardini'nin bu yaklaşım biçimi modern diplomatik teoriye çok yakındır (İskit, 2007, s. 24-25). Guicciardini, diplomasi alanında "müzakere teorisi"ni geliştirerek uluslararası ilişkilerde müzakerenin önemine değinmiş; ülkeler arasındaki sorunlarda herhangi bir çözüm yolu bulunamadığında müzakere yolu ile problemin mümkün olduğunca ertelenmesinin ve ötelenmesinin en mantıklı yöntem olduğunu ileri sürmüştür; uygun zamanın beklenmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Guicciardini'nin dünya çapında en çok tanınan eseri "İtalya Tarihi"dir (Berridge, Keens-Soper, & Otte, 2001, s. 33-39).

Dünya literatüründe önemli bir yere sahip olan bir diğer diplomat Hugo Grotius'tur. Grotius, Hollanda'nın Delft şehrinde 1583 yılında dünyaya gelmiştir. Diplomasi, Grotius için uyuşmazlıkların barış ve güven yolu ile çözülmesinde bir araç olarak çok önemli bir konuma sahiptir (İskit, 2007, s. 25-27). Grotius'a göre, uluslararası ilişkilerde karşılaşılan problemlerin çözümünde belirleyici üç yöntem bulunmaktadır. Bunlar: toplantı ve müzakere, taviz verilerek uzlaş sağlanması, kura çekilmesi veya düellodur (Berridge, Keens-Soper, & Otte, 2001, s. 53). Grotius "uluslararası toplum" kavramını ilk kullanan diplomatlardan biridir. Ona göre uluslararası toplum, ülkelerin uymaları gereken kurallar etrafında birleşen bir devletler topluluğudur. Tüm insanlar ve milletler bu uluslararası hukuka üyedir ve uluslararası toplumu bu yazılı anlaşmalar bir arada tutmaktadır. Grotius'un en önemli eserleri; denizlerin herkese açık olması gerektiğine yönelik fikirlerinin yer aldığı "Mare Liberum" (Açık Deniz) ile diplomatik hukuk alanındaki düşüncelerini kaleme aldığı "De Jure Belli ac Pacis Libri Tres"tir (Savaş ve Barış Hukuku Hakkında Üç Kitap) (İskit, 2007, s. 25-27).

İrdelenmesi ve üzerinde durulması gereken bir diğer önemli diplomat ve devlet adamı Armand Jean du Plessis de Richelieu'dur. Richelieu 1585 yılında Paris'te dünyaya gelmiştir. 1622 yılında kardinalliğe yükselen, 1624'te ise XIIX. Louis'in başbakanlığına atanan Richelieu, başbakanlığı sırasında önemli diplomatik tecrübeler kazanmıştır.

Richelieu, elde ettiği tecrübeler sayesinde uluslararası ilişkilerde savaşın en son başvurulması gereken yöntem olduğunu belirtmiştir. Richelieu'ya göre uluslararası ilişkilerde diplomasi veya sürekli müzakere, temel yöntem olarak kabul edilmelidir. Richelieu, Guiccardini'den farklı olarak, "uygun zaman" dışında bile müzakere için aktif bir şekilde uygulanması gerektiğini vurgulamıştır. Ona göre müzakere, merkezde bulunan tek bir irade tarafından yönetilmelidir. Bu sayede "tek elden yönetim" ve "tek temsil" yaklaşımı Avrupa diplomasisinin temel ilkelerinden biri haline gelmiştir. Richelieu'ya ait olan binlerce resmî belge ve mektup ölümünden sonra "Memoires" (Hatıralar) ve "Testament Politique" (Siyasi Vasiyetname) adlı kitaplarla derlenerek yayımlanmıştır (İskit, 2007, s. 28-30).

Abraham de Wicquefort da diplomasi literatüründe önemli bir yere sahip olan diplomatlardan biridir. Wicquefort 1606 yılında doğmuştur. Kariyerinde ikinci derecedeki diplomatik temsilcilik görevine kadar ilerleyen Wicquefort, Otuz Yıl Savaşı'nı (1618-1648) sona erdiren Vestfalya Kongresi'ne katılmış ve kongreyi yakından takip etmiştir. Wicquefort diplomatik temsilcinin görevini açıklarken sadakat ve bazı ideallere bağlılıktan çok başarıya ulaşmanın temel kıstas olduğunu ifade etmiştir (Berridge, Keens-Soper, & Otte, 2001, s. 88). Wicquefort'un yazdığı "Büyükelçi ve Görevleri" isimli kitapta, ülkeler arasındaki iletişim yollarının her zaman açık tutulması, müzakere, siyasi istihbarat, ekonomik çıkar, yabancı ülkelerdeki vatandaşların çıkarlarının korunması ve desteklenmiş, resmî programlara katılma şeklinde bugün de diplomaside önemli yer tutan konular bulunmaktadır (İskit, 2007, s. 28-30).

Burada bahsedilmesi gereken bir diğer önemli diplomat da François de Callières'tir. Callières 1645 yılında doğmuş ve Avrupa'nın farklı bölgelerinde görev yapmıştır. Çok sayıda kitabı da bulunan Callières asıl şöhretini ise 1716'da yayımladığı "Diplomasi Sanatı" adlı eseri ile elde etmiştir. Callières'in bu eseri 18'inci yüzyılda Avrupa'daki diplomatik uygulamaların standart referansı ve diplomat adaylarının okuması gereken temel eserlerden biri haline gelmiştir (İskit, 2007, s. 28-34). Callières hayatının son zamanlarında XIV. Louis'e bağlı olarak resmî görevini yürütmüştür (Berridge, Keens-Soper, & Otte, 2001, s. 106).

Dünya diplomasi literatürüne önemli katkıları olan bir diğer diplomat Sir Ernest Satow'dur. Satow 1843 yılında dünyaya gelmiştir.

İngiliz diplomasinin önemli temsilcilerinden biri olan Satow, ileri düzeydeki dil bilgisi sayesinde öğrenci tercümanlığı için İngiliz Dışişleri Bakanlığının açtığı sınavı birincilikle kazanarak 1861 yılında diplomatik kariyerine başlamıştır. Kariyeri boyunca Uzak Doğu'da görevlerde bulunan Satow, bununla da kalmayarak; Almanya'da Marburg Üniversitesi'nde Roma Hukuku dersleri vermiş; Londra'da Hukuk Fakültesi'nden mezun olarak avukatlık da yapmıştır. Aslında bir dil bilimci olan Satow'un yayımladığı birçok çalışması vardır. Satow'un bilinen en önemli eseri "Diplomatik Uygulama Rehberi"dir (İskit, 2007, s. 37-38). Satow'un bu eserinde de yer verdiği, ünlü "diplomasi" tanımı şöyledir: "Diplomasi, bağımsız devletlerin hükümetleri arasındaki resmî münasebetlerin yürütülmesinde zekâ ve ince liğin kullanılmasıdır." Satow'un diplomasi tanımına göre; diplomasi için kendi kural ve ilkelerinin olması ve ileri derecede uzmanlaşma olmazsa olmaz bir gerekliliktir. Ona göre diplomatik davranış ve teknikler, zamanla dönüşebilmekle birlikte etkili bir diplomasinin içeriği her zaman aynıdır. Satow, diplomatik zekâ için ihtiyat, öngörü, akıl ve sorunların temeline inebilmenin gerekli olduğunu altını çizmiştir (Berridge, Keens-Soper, & Otte, 2001, s. 106).

Harold Nicolson da burada bahsedilen diğer diplomatlar gibi dünya diplomasi tarihinde önemli bir yere sahiptir. Nicolson, İngiliz diplomasinin yazar yetiştirme geleneğinin en önemli isimlerinden biridir. 1886 yılında dünyaya gelen Nicolson, ailesindeki diğer diplomasi kariyerine sahip olanlar gibi diplomasi kariyeri yapmayı seçmiş ve bu kariyerine 1909 yılında başlamıştır. Önce Madrid'de, daha sonra ise İstanbul'da görev yapan Nicolson, İstanbul'un ardından Londra'ya dönerek Birinci Dünya Savaşı süresince Londra'da yaşamıştır. Milletler Cemiyeti'nde görev yapmasının ardından İran'da da görevlendirilen Nicolson daha sonra Londra'ya çağırılmış; 1929 yılında ise diplomatlık kariyerini noktalarak Beaverbook Press isimli kuruluşta gazetecilik yapmaya başlamıştır (Berridge, Keens-Soper, & Otte, 2001, s. 151-153). Nicolson'ın sahip olduğu diplomasi anlayışı uluslararası politikada güç kullanmanın gerekli olduğu şeklindedir. Ancak bunun yanında uluslararası ilişkilerin ahlaki bir boyuta sahip olması gerektiğinin de altını çizmiştir. Açık biçimde ulaşılabilen anlaşmalara dayanan ve askerî çatışma tehlikesinin ortaya çıkmasına karşı en başarılı garanti olarak görülen "yeni diplomasi" kavramı Nicolson'ın kariyeri sırasında ortaya çıkmıştır ve diplomasi konu-

sundaki çalışmalarını da etkilemiştir. Nicolson'a göre, dış politikada kamuoyunun önemi inkâr edilemez bir gerçekliktir. Ancak bununla birlikte kamuoyunun dış politikaya olan etkisi her zaman faydalı sonuçlar doğurmamaktadır. Toplum, dış politikanın temel dinamiklerini anlayabileceği gibi, taktiksel manevraları doğru şekilde değerlendiremeyebilir (İskit, 2007, s. 45-48).

Yakın dönemin en önemli diplomatlarından biri olan ve diplomasi literatüründe de kendine özgü bir yeri olan Henry Kissinger'ın diplomasi anlayışından ve diplomasi alanına katkılarından söz etmek gerekmektedir. ABD'li bir diplomat olan Kissinger 1923 yılında Almanya'da dünyaya gelmiştir. Diplomasi konusundaki fikirleri ile kendisinden 21'inci yüzyılda da istifade edilmektedir. "20. yüzyılın Bismarck'ı"³ ifadesi ile de anılan Kissinger'ın ailesinin Nazizm'in yükselişi ile 1938 yılında Almanya'dan önce Londra'ya, daha sonra ise New York'a göç etmek zorunda kalması üzerine Henry Kissinger da 1943 yılında ABD vatandaşlığına geçmiştir. Kissinger, Harvard'daki üniversite eğitiminin sonrasında lisansüstü öğrenimini de Harvard'da yapmıştır. ABD'nin ABD doğumlu olmayan Yahudi kökenli ilk Dışişleri Bakanı olan Kissinger, 1973 yılından 1977'ye kadar bu görevi yürütmüştür (İskit, 2007, s. 55-56). Kissinger'ın dış politikadaki etkisi Dışişleri Bakanlığı görevi ile sınırlı kalmamıştır. Kissinger'ın dış politika ve diplomasi alanlarındaki fikirleri temel olarak akademik kariyeri boyunca edinmiş olduğu tecrübeden kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda Kissinger, diplomasi tanımını şöyle yapmıştır: "Diplomasi ülkeler arasındaki ilişkilerin savaş yaşanmadan yürütülmesidir." Kissinger'a göre diplomaside zafer peşinde koşmak tam tersi sonuçlara da sebep olabilir. Tek taraflı zaferler hiçbir koşulda uzun süreli olamayacaktır. Diplomatik zafer, geleceği ipotek altına almak anlamına gelmektedir. Diplomasinin savaşız bir etkinliğe atıfta bulunması, askerî araçların tümüyle göz ardı edildiği anlamını da taşımamaktadır. Kissinger, tarih boyunca ülkelerin siyasi güçlerinin daima askerî güçleri ile ilintili olduğunu vurgulamaktadır. Bir başka deyişle, uluslararası askerî güç dengesi diplomatik manevraların sınırlarını da belirlemektedir. Diplomasi ve askerî strateji birbirini destekleyen iki bileşendir. Diplomatik amaçlara ulaşılabilmesi amacıyla gerekli olduğunda askerî araçlar da kullanılabilir. Bununla

³ Bismarck, 19. yüzyılda gevşek bir konfederasyon olan Almanya'nın güçlü bir imparatorluğa dönüşmesinde en önemli rolü oynayan kişidir ve Almanya'nın ilk Şansölyesi'dir (Başbakan).

birlikte müzakere, diplomasinin en temel aracıdır. Müzakere, karşılıklı tavizlerin verilmesine dayanır. Ayrıca, müzakerelerde gizlilik en önemli gerekliliktir. Tüm devlet politikalarında olduğu gibi diplomaside de kamuoyunun desteğini sağlamak büyük öneme sahiptir. Kissinger, bürokrasi ile politikanın etkileşimini de irdeleyerek politikada risk alınabileceğini, politikanın dönemselsel olarak spekülative nitelik taşıyabileceğini, güncel kalarak kendisini sürekli yenilemesi gerektiğini; buna karşın bürokrasinin ise “önceden hesap edilebilirlik”, “riskten kaçış” ve “güven” ilkelerine bağlı şekilde hareket etme zorunluluğunun olduğunu ifade etmiştir. Bu açıdan bakıldığında diplomaside bürokrasinin etkisinin olabileceği söylenebilir. Zaman zaman bu etkinin kırılması da gerekli olabilir. Örneğin, müzakerelerde tam gizliliğin sağlanabilmesi amacıyla bürokrasi devre dışı bırakılabilir (Berridge, Keens-Soper, & Otte, 2001, s. 186-202).

Yumuşak Güç

Güç, karşılıklı bağımlılık temelli uluslararası sistemde diğer aktörlerden bağımsız karar alabilme ve onların kararlarından en az etkilene potansiyelini ifade eden bir kavramdır. Bir ülkenin hareket serbestisine katkıda bulunan kurum, kuruluş ve uygulamalar gücün bileşenlerini oluşturur. Ülkelerin öncelikli amaçları, gücü en yüksek seviyeye çıkarmaktan çok güvenliği sağlamaktır. Sahip olunan hareket kabiliyeti ve serbestisi, güvenliği tehlikeye atmadan izlenebilecek politika alanının genişlemesini de ifade etmektedir (Waltz, 1990). İstenen sonucu elde edebilmek için “diğer”lerini etkileme yeteneği olarak da tanımlanması mümkün olan “güç”, başkalarının davranışlarını üç temel yöntemle etkileyebilir: zorlama, teşvik ve çekicilik. Bir ülke, dünya siyasetinde diğer ülkelerin kendisine olan hayranlığı sayesinde arzu ettiği sonuçlara kavuşabilir. Bu doğrultuda, dünya siyasetinde gündemi belirlemek ve diğer ülkeleri ekonomik ya da askerî metotlarla belirli bir davranışa zorlamak yerine onu yanına çekmeye çalışmak daha önemlidir (Nye, 2008, s. 94-95). Güç elde edebilmek için birbiri ile rekabet halinde olan egemen devletlerin bulunduğu bir dünya gerçeği içerisinde, bütün ülkelerin dış politikalarının kaçınılmaz bir şekilde belli oranda güce dayanmak mecburiyeti vardır. Bunun yanı sıra bir devletin dış politikasını belirlemede güç ve çıkar kavramlarının etkisi siyasal ve kültürel unsurlarla yakından ilintilidir. Bu nedenle de her devletin dış politikası diğer devletlerin dış po-

litikalarından belli farklılıklar taşımaktadır (Arı, 2013, s. 155). Nye'a göre, ülkelerin yumuşak güç potansiyelleri arasında sanat, eğitim, popüler kültür, kültürel etkileşim, turizm ve ziyaret yer almaktadır (2004, s. 5-13).

Uluslararası ilişkilerde gerçekçi paradigma ülkelerin, aralarındaki ilişkilerde her zaman güç ve çıkar peşinde olacağı ön kabulünü savunmaktadır. Bu varsayıma göre, uluslararası sistem aslında anarşik bir yapıya sahiptir. Doğal olarak, çatışmayı içerisinde barındıran bu anarşik yapıda ülkeler diğer ülkelere karşı baskı ve egemenlik sağlamaya çalışmaktadırlar. Devletlerin ulusal çıkarları, ulusal gücün en üst seviyeye çıkarmayı zorunlu kılmaktadır (Açıkmeşe, 2004, s. 10). Güç, uluslararası ilişkilerde istenen sonuçları elde etmek için başkalarını etkileme becerisidir. Sert güç "caydırıcı uyarılar, ekonomik yaptırımlar ve pozitif politikaları ödüllendirme vaatleri şeklinde kurgulanmaktadır" (Nye & Welch, 2015, s. 323). Yumuşak güç ise rızaya dayalı bir karşılıklı çıkar elde etme üzerine kuruludur. Bir ülkenin yumuşak gücü ülkenin kültürüne, sahip olduğu değerlere, politikalarına dayanmaktadır.

Gücün iki bileşeni olan "sert güç - yumuşak güç" karşıtlığında irdelendiğinde sert güç, askerî gücün kullanılarak bir devletin başka bir devleti yönlendirme ve onu etkileme gücü olarak ifade edilebilir. Bir devlete rızası ile değil, baskı ile bazı dayatmalarda bulunmak ise sert gücün başlıca karakteristiğidir. Bu kapsamda, sert güce maruz kalan bir ülke bu baskıdan kurtulabilmek için farklı arayışlara yönelebilmektedir. Farklı hamlelere yönelen devlet sert güce karşı koyabilecek olanaklara sahip ise o takdirde daha kolay hareket edebilmekte ve karşı devletin sert gücünü etkisiz hale getirebilmektedir. Yumuşak güç yolu ile bir devletin diğer devletin politikalarını yönlendirmede sert güçten farklı bir yol kullanılır. Bu doğrultuda zorlama değil gönül kazanma, birlikte karar verme, ortak çıkara odaklanma, ikna, rıza, "kazan-kazan" bağlamında inandırıcılıkla hareket etmek gerekmektedir. Yumuşak gücün içeriğinde cazibe, fırsat yaratma, avantaj elde etme, çıkar sağlama gibi, karşı tarafın tereddütsüz kabul edilebileceği araçlar söz yer almaktadır (Keohane & Nye, 1998, s. 86).

Tercihleri şekillendirme becerisine dayanan yumuşak güç kavramı (Nye, 2008, s. 95) ilk kez 1990 yılında Joseph Nye tarafından "Bound to Lead" adlı kitapta kullanılmıştır (Nye, 1991). Nye'a göre (2005, s.

7-32) yumuşak güç, zorlamanın değil çekiciliğin kullanılarak amaçlanan sonuçların elde edilmesine çalışılmasıdır. Yumuşak güç aslında günlük demokratik siyasetin bir ürünüdür (Nye, 2008, s. 95). Akıllı güç yöntemi ise yumuşak güç ve sert güç elemanlarının birleşiminden oluşur. Kamu diplomasisi de yumuşak gücü teşvik eden bir yaklaşıma sahiptir ve uzun bir geçmişi vardır. Nye'a göre (2010, s. 224), yumuşak gücün tek başına etkili bir dış politika üretmesi olanaksızdır. Kamu diplomasisi aynı zamanda küresel teröre karşı verilen bir mücadeledir ve akıllı gücün önemli bir enstrümanıdır. Uluslararası teröre karşı mücadelede kamu diplomasisi önemli ve stratejik bir konuma sahiptir. Kamu diplomasisi yumuşak gücün üretilmesinde güvenilirliğin, özeleştirinin ve sivil toplumun rollerini anlamaya da atıfta bulunur (Nye, 2008, s. 94). Bu bileşenlerin bulunmadığı bir kamu diplomasisi anlayışının 21'inci yüzyılda dijital medyanın önem kazandığı bir küresel köye evrilen dünyada başarılı olma şansı düşüktür.

	Sert	Yumuşak
Davranış Spektrumu	emir verme ← zorlama ikna etme	gündem oluşturma çekicilik → yanına çekme
En Uygun Kaynaklar	<ul style="list-style-type: none"> • baskı • maddi destek • yaptırım • nakli yardım 	<ul style="list-style-type: none"> • kurumlar • değerler • kültür • politikalar

Tablo 1. Yumuşak Güç – Sert Güç İlişkisi (Nye, 2005, s. 17).

Tablo-1'den de anlaşılacağı gibi, yumuşak gücün şu üç kaynaktan beslendiği söylenebilir: kültür, yerel değerler ve dış politika tarzı. Yumuşak gücün belli amaçlar üzerinde değil, genel amaçlar üzerinde daha çok etkisi vardır (Nye, 2005, s. 7-32). Yumuşak güç davranışsal boyutta çekici bir güçtür. Uluslararası siyasette yumuşak güç, üreten kaynaklar bir ülkenin iç deneyimlerinden, değerlerinden ve kültüründen beslenmektedir. Kamu diplomasisi de hükümetlerin diğer ülkelerle iletişime geçmeleri için bu kaynakların kullanıldığı bir pratiktir. Kamu diplomasisi adı geçen bu kaynaklara diğer kamuoylarının dikkatini çekmeye çalışır. Bunu yaparken de televizyon, radyo,

dizi film, sinema, internet ve diğer dijital yayın olanakları kullanılır. Fakat bunun için ilk şart bu kaynakların belli bir çekiciliğe sahip olmasıdır. Tersî durumda yumuşak gücün üretilmesi imkânsız hale gelir (Nye, 2008, s. 95).

Yumuşak güçten bahsedilince dünyada bu konuda lider konumdaki ülkenin ABD olduğu konusunda genel görüş birliği vardır. Çünkü ABD oldukça fazla oranda yumuşak güç bileşenine sahiptir ve çoğu zaman da amaçladığı çıktıları elde edebilmek için bu kaynakları etkili biçimde kullanmıştır. ABD'nin enformasyon çağıının lideri olduğu tartışmasız bir gerçekliktir ve ustalıkla hareket ettiği takdirde ABD, yumuşak gücünü çok daha etkili şekilde kullanabilir. ABD'nin dışında, diğer ülkelerin yumuşak güç potansiyellerine bu bölümde yer vermek gerekir. Örneğin, soğuk savaş sürecinde Sovyetler Birliği, ABD'nin en güçlü rakibiydi. Sovyetler Birliği, Hitler'e karşı olan direnişten dolayı 1945'ten sonra Avrupa halkını, Avrupa emperyalizmine karşı olduğu için de Afrika toplumlarını kendine çekmeyi başarmıştır. Asya kıtası için de aynı şeyi söylemek mümkündür. Sovyetler Birliği, bunun yanı sıra kamu diplomasisi programlarına yüksek bütçeler ayırmıştır. Sovyetler Birliği ekonomisinin yadsınmaz başarısı Sovyetler Birliği'ne sadece sert güç kaynakları açısından değil, yumuşak güç kaynakları açısından da büyük bir avantaj yaratmıştır. 1957'de ilk uzay uydusu Sputnik'in fırlatılması, Avrupa ülkelerinde yaşayan milyonlarca insanın, Sovyetler Birliği'nin uzay alanında ABD'den daha başarılı olduğuna ve bilimsel açıdan Sovyetler Birliği kültürünün daha fazla saygınlık taşıdığına inanmasına neden olmuştur. Bu yatırımların askerî sonuçları olduğu kadar, aynı zamanda, gelişen Sovyet yumuşak gücünü ve Sovyetler Birliği'nin komünizmin "bilimsel sosyalizm" olduğuna ilişkin iddialarını da güçlü hale getirmiştir. Sovyetler Birliği bilim, eğitim, sanat, spor gibi alanlara da önemli oranlarda bütçe ayırarak kültürel ve ekonomik yapılarının ABD'den daha üstün olduğunu göstermeye çalışmıştır. Bunun yanında, Sovyetler Birliği sisteminin kapalı niteliği ve burjuva kültürünün etkilerini içeri sokmamak için gösterilen çabalar sonucunda sinema, televizyon, müzik gibi alanlarda ABD ile rekabette başarısız olunmuştur. Batı Avrupa ülkelerinde düzenlenen anketler, Sovyetler Birliği'nin yumuşak güç faaliyetlerinin ne kadar etkisiz olduğunu ortaya koymuştur. 1959 yılında Avrupa'da yapılan bir anketin sonuçlarına göre, İtalyanların yüzde 32'si, İngilizlerin yüzde 24'ü, Fransızla-

rın yüzde 17'si ve Almanların yüzde 7'si Sovyetler Birliği hakkında olumlu görüşe sahiptirler. 1989 yılında soğuk savaşın sona ermesinin ardından da Sovyetler Birliği'ne duyulan sempati İtalyanlar arasında yüzde 65'e, İngilizler arasında yüzde 59'a, Fransızlar arasında yüzde 45'e, Almanlar arasında yüzde 71'e yükselmiştir. Sovyetler Birliği'nin son lideri Gorbaçov'un "açıklık" politikasının, Sovyet yumuşak gücü üzerinde olumlu etkisi olmuştur (Nye, 2005, s. 77-79). Yumuşak güç, akademik olarak Soğuk Savaş döneminde tanımlanmamış olsa da ABD ve Rusya arasında sert güç ile birlikte kullanılmıştır. Bu süreçte kültürel diplomasi, çatışan kutupların birbirine karşı kullandıkları bir silah haline gelmiş ve genellikle propaganda niteliğinde uygulanmıştır (Purtaş F. , 2013, s. 3).

Yumuşak güç açısından dünyada ABD'nin en yakın rakiplerinin Avrupa ülkeleri olduğu söylenebilir. Pek çok Avrupa ülkesinin kültürel açıdan etkili bir cazibesi bulunmaktadır. Avrupa'da konuşulan diller, dünyadaki en yaygın dillerin yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. Fransa, Fransız medeniyetini dünyaya tanıtmak ve yaymak için her yıl 1 milyar dolara yakın harcama yapmaktadır. Yumuşak güç potansiyellerine bakıldığında, Avrupa ülkelerine ilişkin şunlar ifade edilebilir: Fransa, Nobel Edebiyat Ödülleri alanında birinci; İngiltere, Almanya ve İspanya ise üçüncü, dördüncü ve beşinci sıradadır. İngiltere, Almanya ve Fransa, Nobel Fizik ve Kimya Ödülleri alanında sırasıyla ikinci, üçüncü ve dördüncü sıradadır. İngiltere, Almanya ve Fransa müzik satışlarında (ABD ve Japonya'dan sonra) sırasıyla üçüncü, dördüncü ve beşincidir. Almanya ve İngiltere, kitap satışlarında üçüncü ve dördüncü, internet sitelerini ziyaret edenlerin sayısında dördüncü ve beşinci sıradadır. Fransa, ülkeyi ziyaret eden turist sayısında ABD'nin önünde yer almaktadır. İngiltere, politik sığınma için başvuranlar açısından birinci, Almanya ise ikincidir. Fransa'da, Almanya'da ve İtalya'da, doğumda yaşam süresi umudu, ABD'den fazladır. Hemen hemen tüm Avrupa ülkeleri, gayrisafi yurt içi hasıla yüzdeleriyle, denizaşırı kalkınmaya yönelik yardımlar açısından ABD'nin önünde yer almaktadır. Avrupa'da en çok izlenen spor dalı olan futbol, dünya çapında Amerikan futbolundan veya beyzboldan çok daha popülerdir. Avrupa popüler müziğinin tüm dünyada dinleyicisi bulunmaktadır. Avrupa'nın çok uluslu şirketlerine ait markalar tüm dünyada tanınmaktadır. İngiltere ve Fransa'nın kamu diplomasisine ayırdıkları bütçe, ABD'nin bu alana ayırdığı bütçe ile neredeyse aynıdır (Nye, 2005, s. 79-80).

	Davranışlar	Temel Araçlar	Hükümet Politikaları
Askerî Güç	koruma caydırma zorlama	tehdit kuvvet	zorlayıcı diplomasi savaş ittifak
Ekonomik Güç	teşvik etme zorlama	para verme yatırım yapma	yardım rüşvet
Yumuşak Güç	hayranlık uyandırma gündem oluşturma	değerler kültür politikalar kurumlar	kamu diplomasisi iki taraflı ve çok taraflı diplomasi

Tablo 2. Askerî Güç – Ekonomik Güç – Yumuşak Güç (Nye, 2005, s. 37).

Tablo-2’de görüldüğü şekilde yumuşak güç ve sert güç arasında belli bir etkileşim söz konusudur. Yumuşak güç ve sert güç birbirlerine katkıda bulunabildiği gibi, bazen de çatışırlar. Popülerliğe önem veren bir ülke gerektiğinde sert gücünü kullanmak isteyebilir. Ancak yumuşak gücü üzerindeki etkilerini önemsemeden etrafına hükmetmek isteyen bir ülke, karşısında sert gücünü engellemeye çalışanları bulabilir. Hiçbir ülke, yumuşak güç yolu ile bile olsa yönlendirilmeyi ve etki altına alınmayı tercih etmez. Aynı zamanda sert güç, başkalarını kendine çeken yenilmezlik ve engellenemezlik algısı yaratabilir. Bazen sert gücün de çekici ya da yumuşak bir yanı olabilir (Nye, 2005, s. 32-33). Yumuşak güç, 21’inci yüzyılda dijitalleşme ile birlikte daha önemli hale gelmiştir. Yumuşak güç, sadece hükümet icraatının bir sonucu olmaktan çok kısmi olarak sosyal ve ekonomik bir yan üründür. Kendilerine ait yumuşak gücü olan ve kâr amacı olmayan kurumlar, hükümetin çabalarını zorlaştırabilir ve bu çabalara engel oluşturabilir ve popüler kültürü pazarlayanlar, hükümetin hedeflerine ulaşmasına yardım ettiği gibi aynı zamanda bunu engelleyebilir (Nye, 2005, s. 38).

Kamu Diplomasisi

Kamu diplomasisi kavramı, Türk Dil Kurumu sözlüğünde “bir ulusun düşüncelerini, hedeflerini, ideallerini, güncel politikalarını, kurumlarını ve kültürünü yabancı ülkelerin kamuoylarına anlatma amacıyla uygulanan politika” olarak tanımlanmıştır. Kamu diplo-

masisi, iç ve dış politikada yumuşak güç araçlarının kullanıldığı bir yaklaşım şeklidir. Soğuk savaşın ardından ülkelerin, imajları ile ilgili eski kaygıları tekrar gün yüzüne çıkmıştır. Uluslararası alanda iç ve dış politika arasındaki fark giderek kapanmaktadır ve uluslararası itibar yönetimi elitlerden daha geniş kitleleri içine alan bir dönüşümün içine girmiştir. Kamu diplomasisi de böylece kaçınılmaz olarak diplomasi pratiğinin temel bir unsuru haline gelmiştir. Dünyanın yabancı kamuoyları arasındaki temel iletişim sorunlarının farkına varması da görece geç olmuştur. Diplomatik kültür, yüzlerce yıllık süreç boyunca, her çağda çağın gereklerine göre biçimlenmiştir ve hem ekonomik hem de askerî güç ekseninde şekillenen uluslararası ilişkilerin sonucunda üretilmiş olan bir kültürdür. Bu doğrultuda, diplomasi alanındaki çalışmalara bakıldığında, kamu diplomasisine çok az özel önem verildiğinin görülmesi şaşırtıcı değildir. Diplomasi ile kamu diplomasisi arasındaki temel fark; kamu diplomasisi yabancı bir toplumda kamunun tamamını, gayri resmî grupları, kuruluşları ve sivil toplum örgütlerini hedeflerken diplomasinin ülkelerin temsilcileri veya diğer uluslararası aktörler arasında veya yürütülen ilişkileri kapsamasıdır (Melissen, 2007, s. 3-4).

Ülkeler tarafından yumuşak güç unsuru olarak kabul edilen kamu diplomasisi, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye'de daha farklı şekilde uygulanmaktadır. Türkiye'nin yumuşak gücü biçim ve muhteva açısından farklılık taşımaktadır. Bu farklılığın temel sebebi, Türkiye'nin kendine özgü tarihi tecrübesi ve Orta Asya'dan Balkanlara kadar uzanan geniş bir alanda bölgesel dinamikleri harekete geçirebilecek potansiyelidir. Ülkelerin öncelikleri ve kültürel kodları kamu diplomasisi pratiklerini belirlemektedir (Kalın, 2011, s. 5-23). Kamu diplomasinde kullanılan araçlar uzmanlık alanlarına göre farklı gruplar altında toplanır. Bunlar sivil toplum örgütleri, diaspora ve siyasi partilerdir (Leonard, 2002, s. 10-11). Kamu diplomasisi pratikleri, devletlerin sahip oldukları yumuşak güç araçlarının ülkenin çıkarları doğrultusunda ve karar vericilerce tespit edilen amaçlara yönlendirilmesi şeklinde gerçekleşmektedir (Karadağ, 2016, s. 25).

Literatürde kamu diplomasisinin pek çok tanımına rastlanmaktadır. Cull'un tanımına göre kamu diplomasisi, normlar ve kurumlar aracılığıyla takip etmeleri için diğerlerini ikna etmeye veya razı etmeye çalışma pratiğidir (Cull, *Public diplomacy: seven lessons for its future from its past*, 2010, s. 15). Manheim (1993) ise kamu diplomasisini

“halkı anlamak, onun hakkında bilgi sahibi olmak ve onu etkilemek” şeklinde tanımlamıştır. Potter (2003, s. 46) de kamu diplomasisini şöyle tanımlamıştır: “Kamu diplomasisi, bir hükûmetin başka bir ülkenin kamusunu ilgili devletin politikalarını kendi yararına olacak şekilde yönlendirmek amacıyla etkileme gayretidir.” Bununla birlikte kamu diplomasisi, uluslararası bir bilgi ve kültür projesidir (Walter, 2007, s. 45). Kamu diplomasisinin tanımı, genelde yabancı bir kamuoyuna yönelik bir pratik şeklinde tanımlansa da (Heller & Persson, 2009, s. 225) kamu diplomasisi hem iç kamuoyu hem de dış kamuoyuna yönelik olarak gerçekleştirilebilir. Leonard’a (2002, s. 10-11) göre ise kamu diplomasisinde roller politik, askerî, ekonomik ve sosyo-kültürel öğeler temelinde tasarlanmıştır. Bununla birlikte, kamu diplomasisinde temel prensipler; devletin politika ve aktiviteleri, resmî kanal ve araçları üzerine kurgulanır (Kalın, 2011, s. 11). İki ya da daha çok ülke arasında gerçekleşen kamu diplomasisi pratiklerinde dinleme, savunma, kültürel diplomasi, değişim diplomasisi ve yayıncılık gibi araçlar kullanılmaktadır (Cull, 2010, s. 11-17)) Kamu diplomasisi, resmî olan ve resmî olmayan aktörlerce yabancı bir kamu ile ilişki kurularak bu ilişkiyi millî çıkarlar doğrultusunda yönetme pratiğidir (Gregory, *American public diplomacy: enduring characteristics, elusive transformations*, 2011, s. 353). Bu pratik gündem yaratılarak, saygınlık sağlanarak, yanlış anlamalar düzeltilerek, karşılıklı anlayışı geliştirerek yürütülür (Lee & Ayhan, 2015, s. 57).

Kültürel Diplomasi

Kültürel diplomasi kamu diplomasisi dallarından biridir, bir alt kümedir (Aydemir E. , *Dış politikada yumuşak güç ve medya*, 2016, s. 57). Kamu diplomasisi politikaları uygulanırken yumuşak güç niteliğine sahip kültürel araçların kullanılması kültürel diplomasinin temelini oluşturur. Bu kültürel araçlar dizi film, sinema, yemek kültürü, turizm, tarihî değerler vb. olabilir. Kültürel diplomasi tanımlarında, kamu diplomasisi tanımlarında olduğu gibi oldukça geniş bir çeşitlilik mevcuttur. Tek bir tanım üzerinde uzlaşımın beklenmesi gereksiz olmakla birlikte, literatürde benzer anlamlarda çok sayıda kavramın kullanılması bu şekilde bir çeşitliliğe neden olmaktadır. Küreselleşme ile birlikte kültürel diplomasinin önemi artmış ve uluslararası toplumu etkileyerek yönlendirebilen bir konuma yükselmiştir (Kalın, 2011, s. 8). Terim olarak ilk kez 1870’li yıllarda

kullanılan (Paschalidis, 2009, s. 277) kültürel diplomasinin ana dayanak noktası, kültürleri arasında benzerlik olan ülkeler arasında daha rahat siyasal etkileşim oluşturulabilmesidir. Bu sayede bir ülke, etkilemek istediği ülke ile kültürel yakınlaşma sağlayarak iki yönlü ilişki kurmayı amaçlamaktadır (Sancar, 2012, s. 170-176). Bu iki yönlü ilişki karşılıklı değiş-tokuşa atıfta bulunmaktadır (Cummings M. C., Cultural diplomacy and The United States Government: a survey, 2009, s. 1). Kültür alanındaki politikalar ile yürütülen kamu diplomasisinin bir özeti (Mark S. , 2009, s. 64) olan kültürel diplomasinin ülkelerin sahip olduğu kültürel potansiyelin dış politika hedeflerini desteklemek amacıyla kullanılması olduğu söylenebilir (Hamilton & Langhorne, 1995, s. 42). Kültürel diplomasi, ülkeler ve milletler arasındaki karşılıklı anlayışın gelişmesi için fikir, bilgi, sanat ve diğer kültür ürünlerinin değişimi olarak da tanımlanabilir. (Cummings M. C., Cultural diplomacy and The United States Government: a survey, 2009, s. 1). Kültürel Diplomasi Enstitüsünün yayınladığı kültürel diplomasi sözlüğünde yer alan tanıma göre ise kültürel diplomasi; en iyi fikirlerin, değerlerin, geleneklerin, kültürün ve kimliğin karşılıklı paylaşılmasını teşvik eden, ilişkileri geliştirmek, sosyo-kültürel iş birliğini güçlendirmek, ulusal çıkarları teşvik eden uygulamaların belli bir plan halinde uygulanmasıdır. Kültürel diplomasi, kamu tarafından uygulanabileceği gibi, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları da kültürel diplomasiye katkı sağlayabilmektedir (Chacraborty, 2013, s. 30). Bir ülkeye yönelik olumlu tutum üretilmesinde kültürel diplomasinin önemli bir rolü vardır ve ulaşılan sonuçların genel diplomatik başarıya katkısı olasıdır (Signitzer, 2008, s. 205). Bu diplomatik başarı kültürel diplomasinin yarattığı çekicilik ile ilişkilidir (Nye, 2005, s. 20). Çekicilik ise kültürel diplomaside ülkenin kültür kodları üzerine inşa edilir (Kalın, 2011, s. 11).

Kültürel diplomasinin uygulama alanlarının nitelikleri şöyle sıralanabilir:

- ❑ Ülkenin sahip olduğu kültürel çeşitlilik, bireysel özgürlükler gibi değerlerin paylaşılması ve anlatılması,
- ❑ Yapılan etkinliklerde kültürel değişime ve etkileşime yer verilmesi,
- ❑ Ülkeler ile kültürel bağ kurulması,

- ❑ İletişimde bulunulan ülke ile resmî ilişkilerin ötesinde bir ilişki biçimi kurulduğu izleniminin kurulması,
- ❑ İki ülke arasında yaşanabilecek krizlerin etkilerini minimum düzeye çekebilmek için kültürel potansiyelin kullanılarak algının pozitif yönde değiştirilmesi,
- ❑ Tüm pratik eylemlerinde yaratıcı, esnek ve olası fırsatları değerlendiren bir anlayış geliştirmek (Schneider, 2003, s. 3).

2000’li yılların başında dünya üzerinde var olan kültür enstitülerinin dörtte üçü Almanya, İtalya, İngiltere ve Fransa’ya aittir (Pascualidis, 2009, s. 286-287). Bu oranın bugün de değiştiği söylenemez. Bu devletlerin yanında, ABD’nin kültürel diplomasisi de bu ülkenin dünyadaki gücünün artmasına, küresel stratejilerine ve propaganda amaçlarına katkı sağlamaktadır (Fosler-Lussier, 2012). Hollywood, eğitim, değişim programları, green card gibi kültürel araçlar ABD’nin kültürel diplomasi alanında sıkça kullandığı unsurlardır.

Kültürel diplomasi, kamu diplomasisi, propaganda ve ulus markalama arasındaki farklar aşağıdaki tabloda detaylı bir şekilde gösteril-

Etkinlik Değişken	Kültürel Diplomasi		Kamu Diplomasisi		Propaganda	Markalama	
	İdeal Türler	Kültüralist	Yeni Propagandist	Yumuşak	Sert		
Hedef	Karşılıklı Anlayış	Güç / ikna					
Projesiyon Vadesi	Uzun Vade			Kısa Vade			
İletişim Modeli	İki Yönlü	Tek Yönlü					
Mesajın Kontrolü	Az	Çok	Az	Çok	Yüksek		
Alıcının Niteliği	Aktif	Pasif	Aktif	Pasif	Pasif		
Sonuç	Göreceli	Spesifik	Göreceli	Spesifik	Spesifik		
Sosyal Katılım	Çok	Az	Çok	Çok	Hiç		

Tablo 3. Kültürel diplomasi, kamu diplomasisi, propaganda ve markalama arasındaki farklılıklar

miştir (Zamorano M. M., Reframing cultural diplomacy: the instrumentalization of culture under the soft power theory, 2016, s. 180):

Tablo-3'ten de anlaşılacağı gibi, kültürel diplomaside kültürel değerler ön plandadır. Kültürel diplomasi temelde karşılıklı anlayışa dayanmaktadır. İki yönlü bir iletişim anlayışına sahip olan kültürel diplomasi uzun vadeli hedeflere odaklanır ve hedef kamuoyu kimi zaman aktif kimi zaman ise pasif konumdadır. Kamu diplomasisi dönemsel olarak kısa vadeli sonuç almaya yönelik katı yaklaşıma sahip reaktif bir anlayışı benimserken kültürel diplomaside uzun vadeli ve göreceli hedefler kimi zaman kendine özgü bir nitelik de taşıyabilmektedir. Tabloda belirtilen iki yönlülük, yalnızca iletişim açısından bir iki yönlülüğü değil, karşılıklı anlayışı, fikirlerin, her türlü bilginin ve sanatın karşılıklı değişimini ifade etmektedir (Cummins M. C., Cultural diplomacy and The United States Government: a survey, 2009, s. 1).

Ulusal yönetim yapısı içerisinde kamu diplomasisinin bir alt uygulama alanı olan kültürel diplomasi (Alexandra & Agostinelli, 2012), kültürel diplomasi başlığında gerçekleştirilen etkinliğin bir yansımasını ifade etmektedir (Tomic, 2011, s. 64). Türkiye açısından düşünüldüğünde ise kamu diplomasisinin Türkiye'yi seven, Türk tarihini bilen, Türk insanına ve kültür değerlerine sempati ile yaklaşan entelektüel ve bürokratik bir topluluk oluşturma faaliyeti olduğu söylenebilir (Develi, 2014, s. 6). Kültürel diplomasi çalışmalarında pek çok farklı araç birlikte kullanılabilir. Bu araçlar, popüler kültür ürünleri ve popüler olmayan kültür ürünleri olarak iki gruba ayrılabilir. Popüler kültür ürünleri genelde eğlenceye dayalı iken popüler olmayan kültür ürünleri ise sanat, edebiyat ve eğitim gibi alanları kapsar (Nye, 2005, s. 20).

Kültürel diplomasi yüzyıllardır süregelen bir uygulama olarak var olmuştur. "Kültürel diplomasi" terimi 21'inci yüzyılda önemini pekiştirse de tarihe bakıldığında yüzyıllardır belli şekillerde uygulandığı görülebilir. Geçmiş dönemlerde kâşifler, gezginler, tüccarlar, öğretmenler ve sanatçılar birer kültür diplomatı olarak kabul görmüşlerdir. Nitekim, farklı kültürlerle (şu anda veya geçmişte) etkileşimde bulunan herhangi bir kişi, sanat, spor, edebiyat, müzik, bilim, işletme ve ekonomi ve başka alanlarda gerçekleşebilecek kültürel alışverişi kolaylaştırıcı bir rol oynar. Örneğin, düzenli ticaret yollarının

oluşturulması, tüccarlar ile hükümet temsilcileri sıkı bir ilişki gelişmesine zemin hazırlar. Yüzyıllar önce yaşanan bu tür bir ilişki kültürel diplomasinin erken örnekleri olarak kabul edilmektedir. Tarih boyunca halkların etkileşimi, dil, din, fikir, sanat ve diğer toplumsal değerlerin değiş tokuşu, farklı gruplar arasındaki ilişkileri sürekli olarak geliştirmiştir. Kültürel diplomasi artık canlı ve yenilikçi bir akademik araştırma alanı haline gelmiştir ve kendisini bağımsız bir teori ve uygulama alanı olarak başarıyla ispat etmiştir (Institute for Cultural Diplomacy, 2020).

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığınca 2019 yılında hazırlanan “On Birinci Kalkınma Planı”nda da kültürel diplomasi ile ilgili hedeflere yer verilmiştir. Plan’ın 643’üncü maddesinde “Kültürümüz yurt dışında tanıtılacak, kültürel diplomasi faaliyetleri geliştirilecek, kamu ve sivil toplum kuruluşlarınca yürütülen kültürel diplomasi nitelikli faaliyetler arasında eşgüdüm sağlanacak ve uluslararası ilişkilerde kültürün yapıcı rolünden istifade edilecektir” ifadesine yer verilmiştir. 643.1’inci maddede ise yurt dışında kültürel diplomasi alanında faaliyet gösteren kuruluşlara verilen desteklerin arttırılacağı ve bu kuruluşların idari kapasitelerinin geliştirileceği açıklanmıştır. 643.2’nci maddede de “Dünya kamuoyunda olumlu bir Türkiye algısı oluşmasına yönelik kültürel faaliyetler gerçekleştirilecektir” denmiştir. Plan’ın 236.5’inci maddesinde, Afrika açılımına değinilerek Afrika ülkeleri ile kültürel ilişkilerin daha da güçlendirileceği vurgulanmıştır. 236.6’ncı maddede de benzer şekilde Ortadoğu ülkeleri ile kültürel ilişkilerin güçlendirileceği belirtilmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

Kültürel Diplomasi ve Akademi

Kamu diplomasisi özellikle kriz dönemlerinde önemi pekişen bir alandır. 2019 yılının sonlarında ortaya çıkan ve 2020’den itibaren yaygınlaşan Kovid-19 pandemisi süreci de kamu diplomasisinin öneminin ortaya konduğu ve devletler arasındaki ilişkilerin dönüştüğü bir süreç olmuştur. Kovid-19 pandemisi tüm eğitim sistemini ve akademiye de doğrudan etkilemiştir. Yüz yüze eğitim yerini çevrim içi ve hibrid eğitime bırakırken akademik bilgi üretiminde de değişimler yaşanmıştır. Örneğin, yapılan bir araştırmaya göre, artan iş yükünün

bedensel ve ruhsal zorlanmaya neden olması özellikle entelektüel üretim yapan kadınların kariyerleri bağlamında bu süreçten erkeklerle oranla çok daha fazla etkilenmesine neden olmuştur. Bu durum, kadın akademisyenlerin makale üretiminde yüzde 50'ye yakın bir kayıp yaşamalarına karşılık erkek akademisyenlerin makale üretimlerinin yüzde 50 oranında artmış olması gibi dengesiz bir tablonun ortaya çıkmasına yol açmıştır (Altun, 2021, s. 63).

Yükseköğrenim, değişim programları, bilimsel teknolojinin ve uygulama pratiklerinin transferleri, sanat sergileri, müzik turları veya spor etkinlikleri 20'nci yüzyılın ikinci yarısından itibaren ulusal sınırları aşmıştır. Bu durum, bilim insanlarının “kültür”ü daha önce kabul edilmiş siyasi, ekonomik ve askerî faktörlerle birlikte uluslararası ilişkilerin dördüncü boyutu olarak tanımlamasına neden olmuştur. Bu noktada “kültürel eylem” ve “uluslararası kültür politikaları” arasındaki ayrımın net bir şekilde yapılması gerekmektedir. Kültürel eylem, farklı aktörler tarafından yürütülen bir faaliyettir. Bu aktörler arasında kamu kurumları, yarı kamusal kuruluşlar, üniversiteler, dernekler ve diğer sivil toplum kuruluşları yer alır. Uluslararası kültür politikaları ise genellikle daha dar bir kapsama sahiptir ve yalnızca devletin belirlediği resmî politikaya katkı sağlamak için planlanan, koordine ve organize edilen belirli eylemlere atıfta bulunur (Niño, 2009, s. 32-33). Kültürel diplomasi, bu iki olgunun (kültürel eylem ve uluslararası kültür politikaları) birleşiminden oluşur. Yükseköğrenim de hem kültürel eylem hem de uluslararası kültür politikaları aracılığıyla kültürel diplomasinin işlerlik kazanmasında önemli bir enstrümandır.

Yükseköğrenimin uluslararasılaşması bugün temel bir akademik çalışma alanı haline gelmiştir. Bu kapsamda 1990'ların sonundan 2020 yılına kadar yapılan yaklaşık 2 bin akademik yayın incelendiğinde, temel çalışma konularının; artan öğrenci, akademisyen ve personel sayıları, kampüslerin niteliği, üniversitelerin başarı ve puan sıralaması, yönetim ve bölgesel entegrasyon olduğu görülmektedir. Bu, 2 bin akademik çalışma arasında, ilginç bir şekilde, en az analiz edilen konunun müfredat olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, bazı çalışmalar ise uluslararasılaşmaya yönelik normatif çağrılarda bulunmuştur. Örneğin, Scott (2006), uluslararasılaşmayı Amerikan üniversitelerinin birincil görevi olarak görür. Benzer şekilde, Brus-

tein de (2007) üniversitelerin küresel çapta yetkin öğrencilerin öğrenim gördüğü küresel kampüslere dönüşmesi gerektiğini belirtmiştir. Sonuç olarak, dünyanın dört bir yanındaki üniversitelerin müfredat düzenlemelerinin hangi ölçüde uluslararasılaşığına dair sistematik ve somut bilginin henüz yetersiz olduğu söylenebilir (Zapp & Lerch, 2020, s. 373-374).

Yükseköğretim hem bir sosyal sermaye aracı olarak hem de kültürel aktarım ve yeniden üretim aracı olarak küçümsenemez öneme sahiptir (N'Diaye, 1981, s. 42). Öyle ki yükseköğretim, Nye'nin (2005) 1990'ların başında ortaya koyduğu yumuşak güç tezinde de önemli bir yer tutmaktadır. Bu kapsamda değişim programları temel bir bileşendir (Jones, 2009, s. 47). Bir ülkenin yükseköğretim açısından sahip olduğu cazibe, o ülkenin genel akademik potansiyeline katkıda bulunurken aynı zamanda da o ülkenin halkı açısından pek çok avantaj barındırmaktadır. Bilim insanları ve öğrenciler geldikleri ülkeye değer kazandırmaktadır. Öğrenci açısından bakıldığında, öğrencileri ülkeye çeken sebep; ilgili üniversitenin prestiji ve o üniversiteden mezun olmanın sosyal meşruyetidir (Bourdieu, 1986). Hem devlet düzeyinde kalkınma hem de bireysel gelişim için değerli bir kamusal enstrüman olarak değerlendirilebilecek yükseköğretim, önemli bir yumuşak güç üreticisidir (Jones, 2009, s. 50). Yükseköğretimin uluslararasılaşması hem kurumsal hem de ulusal düzeyde yükseköğretim sisteminin yapısına, amaçlarına, işlevlerine ve sunumuna küresel ve kültürler arası bir boyut eklemiştir (Knight, 2008). Yükseköğretim aynı zamanda ülkeler tarafından bir nüfuz aracı olarak da kullanılmaktadır. Bu durum, antik çağlardaki gezici bilim insanlarının sahip olduğu role benzemektedir. Bu bilim insanları dünyadaki prestijli okullarda çalışmalar yapmaktaydılar. Lee'nin belirttiği gibi, daha sonraki dönemlerde ise Mısır'daki Al-Ezher, İtalya'daki Bologna, Hindistan'daki Nalanda üniversiteleri ulus devlet kavramının doğuşundan çok önce bilim insanları için cazibe merkezleriydi ve bu üniversiteler uluslararası kültür alışverişinde önemli bir görevi yerine getirmekteydiler (2015, s. 356). Bununla birlikte UNESCO, 1945 yılında yayımladığı bildiriye uluslararası eğitimin salt hükümetlerin politik ve ekonomik düzenlemelerine bağlı bırakılmayacağını, uluslararası anlamda eğitim konusunun ulusal hükümet kurumlarının etkisinden uzaklaştırılması gerektiğini, bunun insanlığın ortak iyiliği için gerekli olduğunu açıklamıştır (UNESCO, 1945).

Dünyada yaklaşık 30 bin üniversite bulunmaktadır. Hindistan'da 8.407, ABD'de 5.758, Filipinler'de 2.060, Arjantin'de 1.705, İspanya'da 1.415, Meksika'da 1.341, Baglades'te 1.268, Endonezya'da 1.236, Japonya'da 1.223, Rusya'da 1.108, Fransa'da 1.062, Çin'de 1.054, İran'da 343, Güney Kore'de 322, Türkiye'de 209, Vietnam'da 209, Mısır'da 173, Tayland'da ise 158 üniversite vardır. 196 ülkede yükseköğretim alanındaki enstitü sayısı 19 bin 900'dür (International Association of Universities, 2021). 2021 yılı itibarıyla, dünya çapında 250 milyona yakın yükseköğrenim gören öğrenci bulunmaktadır. Covid-19 pandemisi öncesi güncel istatistiklere göre, Türkiye'de yükseköğrenim gören yabancı öğrenci sayısı 125 bin 138'dir. Yurt dışında bulunan Türk vatandaşı öğrenci sayısı ise 47 bin 546'dır. Türk vatandaşı öğrenciler en çok ABD'yi tercih etmişlerdir. ABD'de 6 bin 698 Türk vatandaşı üniversite öğrencisi öğrenim görmektedir. ABD'yi 7 bin 625 öğrenci ile Almanya, 3 bin 420 öğrenci ile İngiltere, 2 bin 389 öğrenci ile İtalya, 2 bin 220 öğrenci ile Avusturya, bin 950 öğrenci ile Azerbaycan, bin 850 öğrenci ile Fransa, bin 593 öğrenci Ukrayna, bin 592 öğrenci ile Bulgaristan, bin 304 öğrenci ile Kuzey Makedonya, bin 242 öğrenci ile Kanada, bin 113 öğrenci ile Macaristan, bin 1106 öğrenci ile Polonya, 893 öğrenci ile Bosna Hersek, 825 öğrenci ile Hollanda, 716 öğrenci ile Avustralya, 687 öğrenci ile İsviçre takip etmektedir. Türkiye'de yüksek öğrenim gören yabancı öğrenci sayısında ise ilk sırada 20 bin 701 öğrenci ile Suriye bulunmaktadır. Türkiye'ye Azerbaycan'dan 17 bin 88, Türkmenistan'dan 12 bin 247, İran'dan 6 bin 418, Afganistan'dan 5 bin 826, Irak'tan 5 bin 187, Almanya'dan 4 bin 19, Yunanistan'dan 2 bin 546, Bulgaristan'dan 2 bin 510, Somali'den 2 bin 307, Çin'den 2 bin 110, Kazakistan'dan 2 bin 65, Kırgızistan'dan bin 926, Mısır'dan bin 921, Yemen'den bin 826, Filistin'den bin 825, Pakistan'dan bin 822, Libya'dan bin 669 yükseköğrenim gören öğrenci gelmiştir (UNESCO, 2020).

Yükseköğretim sistemi ve üniversiteler kültürel diplomaside önemli paydaşlardır. Kültürel diplomaside üniversitelerin rolü yadsınamaz seviyede stratejiktir. Üniversiteler, uluslararası öğrenci hareketliliği yolu ile kültürel diplomasiye hizmet etmektedir. Uluslararası öğrenci hareketliliği, öğrencinin öğrenim görmek amacıyla ülkesinin sınırlarının dışına çıkması olarak açıklanabilir (Kelo, Teichler, & Wachter, 2006). Öğrenim bursları, eğitim gezileri, değişim programları, dil kursları, seminerler, sempozyumlar, paneller, toplantılar, kongre ve

konferanslar aracılığıyla her yıl milyonlarca insanın başka bir ülkeyi ziyaret etmesi sağlanmaktadır. Akademik ortamlarda, kamu diplomasisi başlığı altında da (Cull, 2009) kültürel diplomasi alanında da (Kim, 2016) irdeleyen çalışmalar bulunmaktadır. Bir kültürel diplomasi etkinliği olarak düşünüldüğünde eğitim alanındaki programlar, toplumsal birlikteliğin oluşmasına mutlaka belli oranda katkı sağlayacaktır. Bu programlar, müttefiklik anlayışını da geliştirmektedir (Scott-Smith, 2016).

Eğitim alanındaki değişim programlarının tarihsel gelişimine bakıldığında, ilk değişim anlaşmasının 1905 yılında Fransa ile İngiltere ve Prusya arasında imzalandığı görülmektedir. 1906 yılında ise Fransa ile İskoçya arasında, 1907 yılında da Fransa ile Avusturya arasında eğitim alanında öğrenci değişim anlaşmaları imzalanmıştır. Almanya'da ise 1920 yılında Dışişleri Bakanlığı çatısı altında kültürel diplomasi ile ilgili programları düzenlemek amacıyla Almancılık ve Kültürel İlişkiler Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Haigh, 1974, s. 31-33). Bu genel müdürlüğün kurulmasının ardından Almanya'da 1925 yılında "Alman Akademik Değişim Servisi" (DAAD) kurulmuştur. Bu kuruluş, akademisyen ve üniversite öğrencilerinin uluslararası değişim programlarına katılmalarını koordine etmekle görevlendirilmiştir. Almanya'da benzer bir kurumsal yapılanma da 1929 yılında lise öğrencilerinin uluslararası değişim programlarına katılabilmeleri için oluşturulmuştur. DAAD bugün de çalışmalarına devam etmektedir. DAAD'ın Ankara ve İstanbul'da da danışma merkezleri bulunmaktadır.

Uluslararası eşleştirme programları da sınır ötesi öğrenim alanındaki yeniliklere bir örnektir. Eşleştirme programları dâhilinde bir öğrenci, herhangi bir üniversitede başladığı öğrenim hayatını başka bir ülkedeki üniversitede tamamlayabilmektedir. Bu önemli bir kavramsal değişime işaret etmektedir. Bunun yanında eğitim merkezleri de 21'inci yüzyılda kültürel diplomasi açısından önemli bir yer tutar hale gelmiştir (Knight, 2008). Knight'a göre, eğitim merkezleri eğitim, öğretim, bilgi üretimi ve yenilikçilik stratejisine uygun şekilde uluslararası olarak kitleleri kendisine çekmek için planlanmış yerlerdir (2011). Knight'a benzer şekilde, Lee de bireysel ilişkileri geliştirmenin yumuşak gücün en basit yöntemlerinden biri olduğunu vurgulamıştır. Ona göre, bir eğitim merkezi içindeki uluslararası öğrenciler kültürel diplomasi için önemlidir. Uluslararası öğrenci akını, ev sahibi ülkenin, kültürünü ve insanlarını yabancılara toplu olarak

tanıtması için bir fırsat sağlar. Bu bağlantı sayesinde uluslararası öğrenciler, ev sahibi ülke ile anlamlı ilişkiler geliştirirler. İdeal olarak bu öğrenciler, daha sonra kendi ülkeleri ile ev sahibi ülke arasındaki bağları da geliştirmiş olurlar (2015, s. 357).

Yabancı bir ülkede dil ve kültür merkezleri açan ilk ülke Fransa'dır. Fransa, dönemin bu yeni uygulamasını 19'uncu yüzyılın sonlarında başlatmıştır (Anderson, 1993). Fransa'nın 1883'te açtığı bu kuruluşun adı Alliance Française'tir. Fransa'yı İtalya izlemiştir. İtalya da Dante Alighieri isimli dil ve kültür merkezi kurmuştur. Daha sonra ise Birleşik Krallık tarafından British Council açılmıştır (Kwan, 2013, s. 112). Fransa'nın bu akımı ilk başlatan ülke oluşu, Fransızcanın uzun süre diplomasi dili olarak kalması gibi, Fransa açısından önemli bir kazanımla sonuçlanmıştır. Almanya ise akademik alanda ortaklıklar geliştirmek ve yeni iş birliği olanaklarını belirlemek amacıyla "Sürdürülebilir Kalkınma 2030 Ajandası"nda eğitim başlığına özel bir önem vermiştir (Anheier, 2017, s. 2). Özellikle Almanya ve Fransa arasında imzalanan değişim programı anlaşmasının asıl amacı, iki ülke arasında yaşanan savaşların izlerini silmektir. İki ülke arasındaki değişim programına 2000'li yıllara dek beş milyonu aşkın öğrenci katılmıştır. Almanya ve Fransa arasında 1988 yılında da üniversite öğrencileri arasındaki değişim programlarına yönelik yeni bir anlaşma imzalanmıştır (Cull N. J., 2008, s. 40-42). Bu örnekler incelendiğinde Fransa'nın Avrupa'da kültürel diplomasiye en erken adım atan ülke olduğu, akademi özelinde en yoğun kültürel ilişkinin Fransa ile Almanya arasında yaşandığı söylenebilir. Fransız Kültür Merkezi, Fransız Eğitim Ajansı ve Campus France tüm dünyada akademik değişim faaliyetleri yürütmektedir. Ayrıca Fransa Büyükelçiliği ile Türk Eğitim Vakfı arasında imzalanan anlaşma ile iki kuruluş tarafından ortak bir şekilde burslar verilmektedir. Fransa Büyükelçiliği ve Türk Eğitim Vakfı, yüksek lisans öğrenimi için 2004 yılından beri Fransa'da yaşam gideri bursu vermektedir. Burs başvurusunda herhangi bir alan sınırlaması yoktur. Burs kapsamına eğitim dili Fransızca veya İngilizce olan programlar alınmıştır.

Türkiye ile İtalya arasında 2006 yılında kültürel iş birliği protokolü imzalanarak ilk ve ortaöğretim ile yükseköğretim seviyesinde değişim programı düzenlenmiştir. Protokol ile ayrıca ömür boyu eğitim ortak eylem programı hazırlanmış; burslar verilmiş; eğitim malzemeleri lojistiği için çalışmalar yürütülmüştür. Diploma denklikleri

konusunda adımlar atılmış; kitap fuarları, kültürel etkinlikler, kütüphane hizmetleri, sinema, tiyatro, arkeoloji, müzecilik, kültürel miras, opera ve bale alanında iş birliği yapılmıştır. Aynı zamanda, modern dans ve folklor kursları açılmış; kültür günü ve haftası gibi organizasyonlar düzenlenmiş; gastronomi kültürlerinin tanıtılması için programlar açılmıştır.

Kültürel diplomasi alanında tüm ülkeler enstitüler açarak bu yön-deki çalışmalarına hız vermişlerdir. Fransız Enstitüsü 1907 yılında, İtalya Kültür Enstitüsü 1926 yılında, Goethe Enstitüsü 1930 yılında kurulmuştur (Haigh, 1974, s. 33-35). Benzer bir enstitü olan Yunus Emre Enstitüsü ise 2009'da açılmıştır. Dil eğitimi de kültürel diplomasi açısından önemlidir. Dil eğitimi karşılıklı anlayış, kültürlerin birbirini yakından tanınması ve sempati yaratmak amacıyla zemin oluşturulmasını sağlamaktadır (Sancar, 2012, s. 170). Kültürel diplomasi özelinde dil eğitimi yabancı ülkelerdeki dil okullarını ve dil kursu düzenleyen kurumları içermektedir (Haigh, 1974, s. 29).

Uluslararası alanda farklı ülkelere kurulan kültür enstitüleri başlıca üç işlevi yerine getirmektedir. Bu enstitüler öncelikle dil öğrenimi için kurulan merkezlerdir. Her seviyede öğrenciye bu merkezlerde dil öğretimi hizmeti sunulmaktadır. Ayrıca, öğretmenler için formasyon eğitimleri de verilmekte, uluslararası geçerliliği olan dil sınavları yapılarak sertifikasyon düzenlenmektedir (ör. İngilizce için IELTS, Fransızca için DALF, İtalyanca için CILS). Bu enstitüler aynı zamanda kültür, kültürel miras, gelenek – görenek, örf ve adetler gibi değerlerin tanıtım faaliyetlerini yürütmekte; konserler, sergiler, toplantılar, film gösterimleri gibi etkinlikler organize etmektedir. Kültür enstitülerinin en önemli fonksiyonlarından biri de ülkenin kendi lehine beyin göçü sağlamaktır. Beyin göçünü gerçekleştirmenin etkili yolları öğrenim teşvikleri, burs ve bilimsel çalışmalara katılımıdır. İtalya'nın, Rönesans değerlerinin Batı toplumları için önemini vurgulaması örneğinde olduğu gibi, ulusal inanç sistemlerini ve düşünce akımlarını yaymak da kültür enstitülerinin görevleri arasında yer alır (Fürjész, 2013, s. 5-6).

Uluslararası değişim programları alanında dünyanın en büyük kuruluşu Uluslararası Eğitimciler Birliğidir (NAFSA). NAFSA sayesinde 1948 yılından bu yana on binlerce akademisyen ve öğrenci kendi ülkeleri dışında akademik çalışmalar yaparak kültürel alışverişe

katkı sağlamıştır. NAFSA'nın her yıl düzenlediği konferans ve fuarlara 100'den fazla ülkeden 10 binin üzerinde akademisyen ve öğrenci katılmaktadır (Association of International Educators, 2021). Ayrıca, Avrupa Birliği ülkelerini kapsayan Erasmus öğrenci değişim programına da her yıl milyonlarca öğrenci katılmaktadır. Bu değişim programı, belli sürelerde Avrupa Birliği'ne üye ya da aday ülkelerde yükseköğretim öğrencilerine hizmet vermektedir. Bu programa Türkiye de dâhildir. Türkiye'nin dâhil olduğu bir diğer değişim programı Mevlana Değişim Programı'dır. Mevlana Değişim Programı, yurt içinde eğitim veren yükseköğretim kurumları ile yurt dışındaki yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve akademisyen değişimini gerçekleştirmeyi amaçlayan bir programdır. 23 Ağustos 2011 tarih ve 28034 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan yönetmelik ile yürürlüğe girmiştir. Bu programın finansal destekçisi Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurulu Başkanlığıdır. Mevlana Değişim Programı iki farklı hareketlilikten oluşmaktadır. Bunlar: Mevlana Değişim Programı ve Proje Tabanlı Uluslararası Değişim Programı'dır. Mevlana Değişim Programı'na tüm kıtalardan ülkeler üyedir.

Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, ABD'de de kültürel diplomasi alanında akademik program ve projelere büyük önem verilmektedir. Fulbright bursları tüm dünyada tanınan ve en yaygın burs hizmetlerinden biridir. Fulbright programı, ABD Enformasyon Dairesi (United States Information Agency - USIA) tarafından yönetilmektedir. Bu program, ABD'nin en prestijli burs programı kabul edilmektedir. Program, 1946 yılında İkinci Dünya Savaşı sonrası, Senatör J. William Fulbright'in eğitim ve kültürel değişim yoluyla, ülkeler arasında ortak bir anlayış geliştirmek amacıyla Amerikan Kongresi'ne sunduğu bir kanun teklifiyle başlamıştır. Bu kanun tasarısını hazırlayan Fulbright, programı uluslararası alanda sıcak savaş ihtimaline karşı atılan önemli bir adım olarak gördüğünü ifade etmiştir. Bu program yolu ile ABD'li öğrenciler ve sanatçılar dünyanın pek çok bölgesinde eğitim ve araştırma imkânlarından yararlanmakta; her kıtadan gelen öğrenci, öğretmen ve akademisyenler ise Amerika'da araştırmalar yapmakta ve öğrenim görebilmektedirler (Fulbright, 2021).

Yükseköğretimin uluslararasılaşması müfredatların da uluslararası standardizasyonunu gerekli kılmıştır. Uluslararası Üniversiteler Birliği (IAU) bu konuda çalışmalar yürütmektedir. 1950 yılında UNESCO himayesinde oluşturulan IAU, küresel yükseköğretim toplulu-

ğuna uzmanlık ve eğilim analizi, yayınlar ve portallar, danışmanlık hizmetleri, küresel savunma, karşılıklı öğrenme, etkinlikler aracılığıyla hizmet veren üyelik tabanlı bir kuruluştur (International Association of Universities, 2021). Bologna Süreci de benzer çalışmalar yürütmektedir. Bologna Süreci, tüm Avrupa'da yükseköğretim ve akademik konularda standartlar geliştirmek ve uyumsuzlukları en aza indirgeyerek eğitim sistemlerini bağdaştırmak ve Avrupa'da birbiriyle tam uyumlu bir yükseköğretim alanı yaratmak amacıyla oluşturulmuş bir programdır. Bologna Süreci'nin temelleri 1998 yılında Fransa, İtalya, Almanya ve İngiltere eğitim bakanlarının Sorbonne'da gerçekleştirdikleri toplantı sonunda yayımlanan Sorbonne Bildirisi ile atılmıştır. Avrupa'da ortak bir yükseköğretim alanı yaratma fikri ilk kez bu bildiri ile ortaya çıkmıştır. Ancak, Bologna Süreci resmî olarak 1999 yılında Bologna Bildirisi'nin 29 Avrupa ülkesinin yükseköğretimden sorumlu bakanları tarafından imzalanması ve yayımlanması ile başlamıştır. (Bologna Process and the European Higher Education Area, 2020). Bologna Süreci'ne Türkiye de dâhil olmak üzere 48 ülke üyedir.

Sonuç

Sonuç olarak, kültürel diplomasının yoğun olarak 1945 yılından sonra, İkinci Dünya Savaşı'nın sonlanmasıyla dünya çapında uygulanmaya başladığı düşünüldüğünde, 1945 sonrası dönemin kültürel çıktılarının ideolojik bir propaganda aracı olarak popülerleştiği dönemi ifade ettiği söylenebilir. Bu dönemde kültürel diplomaside yükseköğretim önemli bir bileşen haline gelmiştir. Hatta denebilir ki devletlerin, sivil toplum örgütlerinin ve bireylerin sanat, değişim programları, kültürel tanıtımlar için en fazla para ve zaman harcadığı, en fazla projeler ürettiği başka bir dönem olmamıştır (Gienow-Hecht & Donfried, 2010, s. 54). Değişim programları, sadece eğitim alanında düzenlenmekle kalmayıp bilimsel, sanatsal, mesleki, sportif ve dinî konularda da farklı değişim projeleri geliştirilebilmektedir (Lenczowski, 2007, s. 13). Bir ülkenin yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşması, kültürel diplomasi açısından o ülkeye katkı sağlayacaktır. Bunun yolu da yükseköğretim alanında uluslararası programların, süreçlerin ve diğer yapılanmaların içerisinde yer almaktır. UNESCO'ya göre, 2030 yılında dünyadaki üniversite öğrencisi sayısı 380 milyona, 2040 yılında 594 milyona yükselecektir. 2020 yılında başka bir ülkeye yükseköğrenim için giden öğrenci sayısı yaklaşık

6 milyondur. Bu rakamın 2040 yılında 20 milyonu aşacağı tahmin edilmektedir (UNESCO, 2020). Bu durum, kültürel diplomasi açısından yükseköğretimi daha da stratejik bir konuma yükseltmektedir.

Kaynakça

- Açıkmeşe, S. A. (2004). Uluslararası ilişkiler teorileri ışığında Avrupa bütünleşmesi. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(1), 1-32.
- Alexandra, C., & Agostinelli, M. (2012, Şubat 21-24). Cultural diplomacy and the concept of the other. Şubat 8, 2021 tarihinde Institute for Cultural Diplomacy Web Sitesi: http://www.culturaldiplomacy.org/culturaldiplomacynews/content/articles/participantpapers/2012-02-uncd/Cultural_diplomacy_and_the_concept_of_the_Other_-_Margari-ta_Alexandra_Coppi_Agostinelli.pdf adresinden alındı
- Altun, F. (2021). "Hakikat" Kavramının Dönüşümü: Bir Tarihsel Sosyoloji Denemesi. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi (MEDİAD)*, 4(2), 367-379.
- Altun, F. (2021). Yüzyılın Sağlık Krizi Olarak Kovid 19'un Toplumsal Yaşama ve Kadınların Sosyo-Ekonomik Durumlarına Etkileri. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 51-73.
- Anderson, M. S. (1993). *The rise of modern diplomacy 1450-1919*. London: Longman.
- Anheier, H. K. (2017). *Die Auswärtige kultur- und bildungspolitik Deutschlands im internationalen vergleich*. Berlin: Hertie School of Governance.
- Arı, T. (2013). *Uluslararası ilişkiler teorileri - çatışma, hegemonya, işbirliği*. Bursa: MKM Yayıncılık.
- Association of International Educators. (2021). Şubat 2, 2021 tarihinde Association of International Educators: <https://www.nafsa.org/about/about-nafsa/history-nafsa-association-international-educators> adresinden alındı
- Aydemir, E. (2016). *Dış politikada yumuşak güç ve medya*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Aydın, İ. (2016). *Akademik Etik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Berridge, G. R., Keens-Soper, M., & Otte, T. G. (2001). Introduction. G. R. Berridge (Dü.) içinde, *Studies in diplomacy - diplomatic theory from Machiavelli to Kissinger*. New York: Palgrave.
- Bologna Process and the European Higher Education Area. (2020, Ocak 1). Policies: Bologna Process. Şubat 6, 2021 tarihinde Bologna Process Web Sitesi: https://ec.europa.eu/education/policies/higher-education/bologna-process-and-european-higher-education-area_en adresinden alındı
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (s. 241-258). içinde Greenwood.
- Bourse, M., & Yücel, H. (2017). *Kültürel çalışmalarını anlamak*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Brustein, W. I. (2007). The global campus: challenges and opportunities for higher education in North Amerika. *Journal of Studies in International Education*, 11(3/4), 382-391.
- Chacraborty, K. (2013). *Cultural diplomacy dictionary*. Berlin: Institute for Cultural Diplomacy. Şubat 7, 2021 tarihinde Kültürel Diplomasi Enstitüsü Web Sitesi. adresinden alındı
- Crowther, J. (1995). *Oxford advanced learner's dictionary (Cilt V)*. (K. Kavanag, & M. Ashby, Dü) Oxford: Oxford University Press.
- Cuche, D. (2004). *Sosyal bilimlerde kültür kavramı*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Cull, N. J. (2008). *Public diplomacy: Taxonomies and Histories*. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*.
- Cull, N. J. (2009). *Public diplomacy: lessons from the past*. Los Angeles: USC Center on Public Diplomacy.
- Cull, N. J. (2010). *Public diplomacy: seven lessons for its future from its past*. *Place Branding & Diplomacy*, 6(1).
- Cummings, M. C. (2009). *Cultural diplomacy and The United States Government: a survey*. Washington: Center of Arts and Culture.
- Çavuşoğlu, M. (2019). *Kültürel Diplomasi*. Ankara: T.C. Dışişleri Bakanlığı.
- Çeçen, A. (1984). *Kültür ve politika*. İstanbul: Hil Yayınları.
- Develi, H. (2014). Türkiye'nin kültürel diplomasi stratejisi ve Yunus Emre Enstitüsü. *Bilim ve Sanat Vakfı Bülteni*(85).
- Eliot, T. (1962). *Notes towards the definition of culture*. London: Faber.
- Fosler-Lussier, D. (2012). Music pushed, music pulled: cultural diplomacy, globalization and imperialism. *Diplomatic History*, 36(1), 53-64.
- Fulbright. (2021). Hakkımızda: Fulbright Programı. Şubat 4, 2021 tarihinde Fulbright U.S. Student Program: <https://fulbright.org.tr/posts/21/Fulbright-Program%C4%B1-Hakk%C4%B1nda> adresinden alındı
- Fürjész, J. É. (2013). *The role of cultural institutes in the European integration*. Berlin: Academi for Cultural Diplomacy.
- Gienow-Hecht, J. C., & Donfried, M. C. (2010). *The model of cultural diplomacy: power, distance and the promise of civil society*. J. C. Gienow-Hecht, & M. C. Donfried (Dü) içinde, *Searching for a Cultural Diplomacy*. New York: Berghen Books.
- Gökalp, Z. (2014). *Türkçülüğün esasları*. İstanbul: Ötügen Neşriyat.
- Gregory, B. (2011). *American public diplomacy: enduring characteristics, elusive transformations*. *Hague Journal of Diplomacy*, 6(3), 351-372.

- Griffiths, M., O'Callaghan, T., & Roach, S. C. (2014). *International relations: the key concepts*. London: Routledge.
- Güvenç, B. (1994). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Haigh, A. (1974). *Cultural diplomacy in Europe*. Strasbourg: Council for Cultural Cooperation.
- Hamilton, K., & Langhorne, R. (1995). *The practice of diplomacy - its evolution, theory and administration*. London: Routledge.
- Heller, K. S., & Persson, L. M. (2009). *The distinction between public affairs and public diplomacy*. London: Routledge .
- Institute for Cultural Diplomacy. (2020). *Hakkında: Cultural Diplomacy*. Şubat 8, 2021 tarihinde Institute for Cultural Diplomacy Web Sitesi: https://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy adresinden alındı
- International Association of Universities. (2021, Şubat 1). Şubat 10, 2021 tarihinde International Association of Universities World Higher Education Database: <https://www.whed.net/home.php> adresinden alındı
- İskit, T. (2007). *Diplomasinin gücü, modern Ortadoğu'nun şekillenmesi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Jones, W. J. (2009). *European Union soft power: cultural diplomacy & higher education in Southeast Asia*. *Silpakorn University International Journal*, 9, 41-70.
- Kalın, İ. (2011). *Soft power and public diplomacy in Turkey*. *Perceptions Journal of International Affairs*, 16(3), 5-23.
- Karadağ, H. (2016). *Uluslararası ilişkilerde kamu diplomasisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kelo, M., Teichler, U., & Wachter, B. (2006). *Student mobility in European higher education*. Bonn: Lemmens.
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (1998). *Power and interdependence in the information age*. *Foreign Affairs*, 77, 81-94.
- Kim, J. (2016). *Public relations and public diplomacy in cultural and educational exchange programs: a coorientational approach to the Humphrey Program*. *Public Relations Review*(42), s. 132-145.
- Knight, J. (2008). *Higher education in turmoil: the changing world of internationalization*. Rotterdam: Sense.
- Knight, J. (2011). *Education hubs: a fad, a brand, an innovation?* *Journal of Studies in International Education*, 15(3), 221-240.
- Köktürk, M. (2015). *Kültürün dünyası*. Ankara: Hece Yayınları.
- Kwan, C. Y. (2013). *Cultural diplomacy and internationalization of higher education: the experience of three Confucius Institutes in Canada*. *Front. Educ. China*, 9(1), 110-126.

Lee, G., & Ayhan, K. (2015). Why do we need non-state actors in public diplomacy: theoretical discussion of relational, networked and collaborative public diplomacy. *Journal of International and Area Studies*, 22(1), 57-77.

Lee, J. T. (2015). Soft power and cultural diplomacy: emerging education hubs in Asia. *Comparative Education*, 51(3), 353-374.

Lenczowski, J. (2007). *Cultural diplomacy, political influence and integrated strategy*. Washington: The Institute of World Politics.

Leonard, M. (2002). Diplomacy by other means. *Foreign Policy*, 132, 48-56.

Manheim, J. B. (1993). *The war of images: strategic communication in the gulf conflict*. A. R. Stanley (Dü.) içinde, *The Political Psychology of the Gulf War - Leaders, Publics and the Process of Conflict*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.

Mark, S. (2009). *A greater role for cultural diplomacy*. Discussion Papers in Diplomacy. içinde Clingendael: Netherlands Institute of International Relations.

Mejujev, V. (1987). *Kültür ve tarih*. (S. H. Yokova, Çev.) Ankara: Başak Yayınları.

Melissen, J. (2007). *The new public diplomacy: between theory and practice*. J. Melissen (Dü.) içinde, *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. New York: Palgrave.

Meriç, C. (1986). *Kültürden irfana*. İstanbul: İnsan Yayınları.

Murty, B. S. (1989). *The international law of diplomacy - the diplomatic instrument and world order*. New Haven: New Haven Press.

N'Diaye, P. G. (1981). *Culture development: some regional experiences*. UNESCO.

Niño, A. (2009). *Uso y abuso de las relaciones culturales en la politica internacional*. *Ayer*, 75(3), 25-61.

Nye, J. S. (1991). *Bound to lead: the changing nature of American power*. New York: Basic Books.

Nye, J. S. (2004). *Soft power: the means to success in world politics*. New York: Public Affairs.

Nye, J. S. (2005). *Dünya siyasetinde başarının yolu - yumuşak güç*. Ankara: Elips Yayınları.

Nye, J. S. (2008). *Public diplomacy and soft power - public diplomacy in a changing world*. G. Cowan, & N. J. Cull (Dü) içinde, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* (Cilt 616, s. 94-109). Philadelphia: Sage Publications.

Nye, J. S. (2010). *Responding to my critics and concluding thoughts - soft power and US foreign policy*. I. Parmar, & M. Cox (Dü) içinde, *Soft Power and US Foreign Policy - Theoretical, Historical and Contemporary Perspectives*. London: Routledge.

Nye, J. S., & Welch, D. A. (2015). *Küresel çatışmayı ve işbirliğini anlamak*. (R. Akman, Çev.) İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Paschalidis, G. (2009). Exporting national culture: histories of cultural institutes abroad. *International Journal of Cultural Policy*, 15(3), 275-289.

Potter, E. (2003). Canada and the new public diplomacy. *International Journal*, 58, 43-64.

Purtaş, F. (2013). Türk dış politikasının yükselen değeri: kültürel diplomasi. *Gazi Akademik Bakış*, 17(3), 1-14.

Sancar, G. A. (2012). *Kamu diplomasisi ve uluslararası halkla ilişkiler*. İstanbul: Beta Yayınları.

Schneider, C. P. (2003). *Diplomacy that works: best practices in cultural diplomacy*. Washington: The Center for Arts and Culture.

Scott, J. C. (2006). The mission of the university: medieval to postmodern transformations. *Journal of Higher Education*, 1-39.

Scott-Smith, G. P. (2016). *Cultural Diplomacy*. A. R. Holmes, & S. Rofe (Dü) içinde, *Global Diplomacy - Theories, Types and Models*. Boulder CO: Westview Press.

Signitzer, B. (2008). Public relations and public diplomacy: some conceptual explorations. A. Zerfass, B. van Ruller, & K. Sriramesh (Dü) içinde, *Public Relations Research* (s. 205-218). Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

Smith, P. (2001). *Cultural theory: an introduction*. Blackwell: Oxford University Press.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). 100. Yıl Türkiye Planı - On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023). Ankara: Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Bilgi ve Belge Yönetimi Dairesi Başkanlığı.

TDK. (2021). Şubat 6, 2021 tarihinde sozluk.gov.tr: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı

Thurnwald, R. C. (1936). Civilization and culture: a contribution toward analysis of the mechanism of culture. *American Sociological Review*, 1(3), 387-395.

Tomic, D. (2011). Cultural diplomacy as a political tool of European integration. *Sociological Discourse*.

Tuncer, H. (1991). *Eski ve yeni diplomasi*. Ankara: Dış Politika Enstitüsü.

Tuncer, H. (2009). *Diplomasinin evrimi - gizli diplomasiden küresel diplomasiye*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Tylor, E. B. (2016). *Primitive culture*. New York: Dover Publications.

UNESCO. (1945). *UNESCO Constitution*. Ocak 2021 tarihinde UNESCO Web Sitesi: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=15244&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html adresinden alındı

UNESCO. (2020, Şubat 26). *Global Flow of Tertiary-Level Students*. Şubat 8, 2021 tarihinde UNESCO Web Sitesi: <http://uis.unesco.org/en/uis-student-flow> adresinden alındı

Walter, R. R. (2007). What is public diplomacy? Past practices, present conduct, possible future. *Mediterranean Quarterly*.

Waltz, K. (1990). Realist thought and neorealist theory. *Journal of International Affairs*, 44(1), 21-37.

Williams, R. (1993). *Kültür*. (E. Başer, Çev.) Ankara: İletişim Yayınları.

Williams, R. (2005). Anahtar sözcükler: kültür ve toplumun sözcüğü. İstanbul: İletişim Yayınları.

Yılmaz, S. (2012). Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği'nde kamu diplomasisi ve güç projeksiyonu. A. Özkan, & T. E. Öztürk (Dü) içinde, *Kamu Diplomasisi* (s. 189-228). İstanbul: TASAM Yayınları.

Zamorano, M. M. (2016). Reframing cultural diplomacy: the instrumentalization of culture under the soft power theory. *Culture Unbond*, 8, 166-186.

Zapp, M., & Lerch, J. C. (2020). Imagining the world: conceptions and determinants of internationalization in higher education curricula worldwide. *Sociology of Education*, 93(4), 372-392.

06

Kent ve Kültürel Diplomasi Boyutuyla Uluslararası Yerel Diplomasi Ağları

06

Kent ve Kültürel Diplomasi Boyutuyla Uluslararası Yerel Diplomasi Ağları

Azize Ökten¹

Giriş

“**D**eğişmeyen tek şey, değişimin kendisidir” demiştir Heraklitos. Geçmişten günümüze kadar gerek yerel, gerek ulusal, gerekse uluslararası boyuttaki gelişmeler, büyümenin ve dolayısıyla kalkınmanın etkisiyle değişimleri de gerekli kılmıştır.

Dünya nüfusu içinde yer alan kent nüfusuna bakıldığında, nüfusun yarısından fazlasının hızlı kentleşme sonucu ile birlikte kentlerde yer aldığı görülmektedir. Bu durum, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı tarafından 2018 yılında yayımlanan “Dünya Kentleşme Beklentileri: 2018 Revizyonu” raporuna göre açıklanmıştır. Raporda nüfus tahminleri ve projeksiyonlarından yararlanarak dünyanın dört bir yanındaki şehirlerdeki nüfusların mevcut ve gelecekteki yörüngeleri vurgulanmıştır (UN, 2022a).

2018 yılında dünya nüfusunun tahmini olarak yüzde 55,3’ü kentsel yerleşim yerlerinde yaşamakta olduğu saptanmış, 2030 yılına kadar ise bu oranın yüzde 60’a yükselebileceği açıklanmıştır. Dolayısıyla her üç kişiden birinin en az yarım milyon nüfusu barındıran kent-

¹ UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Doktora Bursiyeri, YÖK 100/2000 Doktora Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, E-mail: azizeokten@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7725-7670.

lerde yaşayacağı tahmin edilmektedir (UN, 2022b). Türkiye İstatistik Kurumunun 2022 yılında yayımladığı ve verilerin 2021 yılına ait olduğu “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları”na göre Türkiye’de yaklaşık 85 milyon nüfusun bulunduğu ve bu nüfusun da yüzde 93,2’sinin kent nüfusunu oluşturduğu açıklanmıştır (TÜİK, 2022).

Sanayileşme ile birlikte küreselleşme, teknolojik ve ekonomik gelişmeler kent nüfuslarındaki hızlı artışı da beraberinde getirmiştir. Böylesi bir durumun kentlerde yoğun hareketliliğe sebep olmasının yanı sıra, küresel alanda iş birliklerinin de yoğunlaşması sonucunu doğurmuştur. Bu durum karşısında kentlerin rollerinde, imkânlarında, sorumluluklarında özellikle yerelin, geleneksel düzeninin dışına çıktığı ve gerek sosyo-ekonomik alanda gerekse de kültürel alandaki farklı imkânlarla birlikte etki alanlarında dönüşümü gerekli kıldığı görülmüştür. Kentlerdeki nüfus artışı ve kentleşmenin yoğunlaşması, ulus ötesi etkiler doğurmaya başlamıştır.

Kent teriminin sözlük anlamı, nüfusun büyük parçasının ekonomik faaliyet alanı olarak ticaret, sanayi, yönetim ve hizmetle ilgili işlerle geçimini sağladığı, sosyo-ekonomik, toplumsal ve kültürel bir örgütlenmenin bulunduğu yerleşim alanları şeklinde tanımlanmıştır (Yahyagil, 1998, s. 105). Kentleşme ise genellikle tarımsal olmayan üretimin yapıldığı, hareketliliğin yaygın olduğu yerleşim alanları olarak tanımlanmıştır (Keleş, 2016, s. 38). Kentsel sistemin içinde yer alan ekonomik, teknolojik, siyasal, sosyo-kültürel türden ilişki sistemi kent dinamikleriyle etkileşim içinde oldukları görülmektedir. Bu karşılıklı ilişkiler, kentsel sistemi oluşturmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı’nın etkilerinin en yoğun olarak hissedildiği yerler olan kentlerde, uluslararası iş birlikleri ile birlikte atılacak adımların, yerel yönetimlerin uluslararası faaliyetleri ile daha da pekiştirilmesinin hedeflendiği görülmektedir (Erdem ve Ersavaş Kavanoz, 2021, s. 29). Birleşmiş Milletlerin Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu olarak bilinen UNESCO, kuruluş sözleşmesinde ilke edindiği “Savaşlar insanların zihninde başladığına göre barış savunusunun inşa edilmesi gereken yer de insanların zihinleridir” misyonu ile hareket etmektedir. UNESCO’ya göre barış, “insanlığın ahlaki ve entelektüel dayanışmasının temelinde tesis edilmelidir” şeklinde belirtilmektedir. 1946 yılında yürürlüğe giren anayasada tanımlandığı gibi, uluslararası barış içinde bir arada yaşama koşullarını oluşturma misyonu,

insanlığın gözden geçirilmiş bir vizyonuna dayalı yeni bir dünya görüşü üzerinde çalışmak ve o vizyonu yaymak üzere oluşan küresel ölçekteki iş birliğini içermektedir (UNESCO, 1946). Kentlerde barışın yeniden tesis edilmesi zamanla kentler arasında ekonomik ve kültürel diyalogların gelişimini beraberinde getirmiştir. Farklı ülkelerdeki kentler arasındaki ilişkilerin kapsamı genişlerken aynı zamanda da kurulan ilişki türleri ve aktör yapıları da değişmeye başlamıştır. Kentler arasındaki ilişkiler, yerel düzeyde çok aktörlü bir yapıya evrilmiştir (Erdem ve Ersavaş Kavanoz, 2021, s. 29).

Ülkeler kadar kentler de küresel aktörler olarak birbirleriyle etkileşim halinde faaliyet göstermekte, bu faaliyetlerini de uluslararası yerel diplomasi ağları, kardeş şehir ilişkileri, uluslararası kent ağları oluşturmakta ve pek çok uluslararası paydaşla tematik iş birlikleri ve projeler geliştirmektedir (MBB, 2022). Yerel yönetimlerin bu kapsamda bulunan uluslararası ilişkileri kent diplomasisini, yerel diplomasiyi, bunların bir kısmının sonucu olarak da kültürel diplomasiyi beraberinde getirmiştir.

Çalışmanın amacı, yerel diplomasi ağları içinde yer alan birçok uluslararası kuruluşun, sivil toplumun kültürel alandaki faaliyetlerini ortaya koymanın yanı sıra özellikle kardeş şehir ilişkileri ile ülkelerin karşılıklı iş birliklerini ortaya çıkarmaktır. Dolayısıyla bu kapsamda yer alan ağın kentlerin birbirleriyle karşılıklı ilişkiden doğacak olan kültürel diplomasi boyutundan da bahsedilecektir. Küreselleşme ile birlikte artan nüfusun, farklı gereksinimlere ihtiyaç duyması merkezi yönetimle birlikte yerel yönetimlere de sınır ötesi roller üstlenmelerine sebebiyet vermiştir. Bu bakımdan, özellikle gelişmiş ülkeler ile kurulmuş olan karşılıklı iş birlikleri, sürdürülebilir kalkınma üzerinden ülkelerin ekonomilerini kültürlerinin korunmasını daha efektif hale getirecektir. Özellikle yerel birimler üzerinden çeşitli yerel diplomasi ağları ile iş birliklerinin kurulması ve bu iş birliklerin Avrupa Birliği üyesi ülkeler ile Türkiye arasında kurulan kardeş şehir ilişkileri kültürel diplomasi boyutuyla açıklanmaya çalışılarak çalışmanın kapsamını oluşturacaktır. Çalışmanın yönteminde öncelikli olarak literatür analizi gerçekleştirilecektir. Çalışmada, üzerinde çokça durulan yerel diplomasi ağlarından kardeş şehir ilişkileri konusunda Türkiye ve AB üyesi ülkelerin kurmuş oldukları ağlar UCINET paket programı kullanılarak bir sosyogram ile açıklanacaktır.

Kentlerin Belirli Hedefler Doğrultusunda Sınır Ötesi İş Birlikleri

Sürdürülebilir kalkınma amaçlarını gerçekleştirebilmek adına küresel hedefler çerçevesinde Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDGs), 2015 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yoksulluğu sona erdirmek, dünyayı korumak ve 2030 yılına kadar tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak amacıyla, evrensel bir eylem çağrısı olarak 17 temel hedef ve bu temel hedefler içinde yer alan 169 alt gösterge dâhilinde kabul edilmiştir (UNDP, 2022a).

Önümüzdeki yıllarda ortaya çıkması muhtemel olan kentleşmedeki temel eğilimleri anlamak, şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak için Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kapsamında 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'nin uygulanması önem arz etmektedir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne ulaşmak için yaratıcılığa, bilgi birikimine, teknolojiye ve finansal kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır (UN, 2022b).

Uluslararası arenada yerel yönetimlere olan ilginin artmasının temel nedenlerinden biri ekonomik etkililik ve kalkınmanın günümüzde ancak ademimerkezileşme ve yerel yönetimler aracılığıyla gerçekleştirilebileceği görüşünün kabul görmesidir. Yerel yönetimler, kendi devletlerinin bürokrasilerini ve politikalarını aşarak ulusal sınırların dışına çıkabilmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimler küreselleşmenin hem hedefi hem de taşıyıcısı olarak değerlendirilmektedir (Akdoğan, 2007, s. 75).

Küreselleşme, ülkelerin merkezî yönetimlerindeki politikalarının gelişimine katkı sağlamasının yanı sıra yerel yönetim sistemine de yansımış ve dolayısıyla uluslararası arenada yerel dış politika iş birliklerinin de giderek artmasına ortam hazırlamıştır. Bu gelişme beraberinde, yönetim sisteminde alışlagelmişin ötesine geçip bu yönetim sistemine ilgili aktörler tarafından sınır ötesi farklı bir bakış açısıyla bakabilmeyi sağlamıştır (Yaylı ve Gönültaş, 2018, s. 274).

Küreselleşme, modern dünyanın temel itici gücü olmakla birlikte, tüm ulusların kalkınması için gerekli olan küresel siyasi, ekonomik ve kültürel gündemleri önemli ölçüde şekillendirmektedir (Kuznetsov, 2014, s. 1). Yerel yönetimler, kendi ulusal sınırları içinde farklı yapıda ve büyüklüklerdeki topluluklarda yaşayan insanların, ortak ve yerel nitelikteki gereksinimlerini karşılamak amacıyla hukuk dü-

zeni içinde kurulan anayasal kuruluşlardır (Poyraz, 2017, s. 139). 1982 Anayasası'nın 127. maddesinde yerel yönetim birimleri, tüzel kişiliğe sahip il özel idareleri, belediyeler ve köyler şeklinde belirtilmiştir (T.C. 1982 Anayasası).

Küresel ile yereli birleştirmenin yolu, pekâlâ terim olarak dayatılan glokalleşme olarak adlandırılabilir. Kısaca söylemek gerekirse küyerelleşme, fikirlerin ve uygulamaların etkilerinin ulusal alandan uluslararası alana yayılmasını içermektedir. Küyerelleşme fikri, tüm dünyada insan toplumunun birçok yönüne yayılmıştır. Bu akış veya yayılma, tanım gereği bir glokalleşme sürecini doğurmuştur. Bunlar arasında göç, sağlık, yemek kültürü, sergiler, festivaller miras alanları, müzik ve dans gibi sanatın ve kültür alanının çeşitli türleriyle, akademik ve profesyonel disiplinlerle, spor, turizm, moda, bürokrasi ve yönetimle hayatın diğer alanları veya yönleri sayılabilmektedir. Bununla birlikte, özellikle farklı ülkelerdeki ilişki temasının bu şekilde yorumlanabileceği söylenebilir. Küresel ve yerel arasındaki ilişki diğerlerinden daha fazla dikkat çekmiştir (Robertson, 2015, s. 3-18).

Küreselleşme ve ulus ötesi rejimler özellikle yerel yönetimlerin sorumluluk alanlarını dönüştürmüştür. Yerelde, yerel diplomasi olarak adlandırılan bu durumun nedenleri hem devlet düzeyindeki hem uluslararası sistemdeki gereksinimlerle hem de yerelin kendi içindeki siyasi ve ekonomik gelişmelerle açıklanabilmektedir (Keating, 1999, s. 1).

Yerel Diplomasi ve Kültürel Diplomasi Kavramları

Bir ülkenin yumuşak gücü, kültürüne, değerlerine ve politika kaynaklarına dayanmaktadır. Kamu diplomasisi, bir ülkenin yumuşak gücünü geliştirme için bir aracı olarak uzun bir geçmişe sahiptir. Kamu diplomasisi, yumuşak güç üretmede güvenilirlik, öz eleştiri ve çok düzeyli yönetim anlayışı ile sivil toplumun rollerinin anlaşılmasını gerekli kılmıştır (Nye, 2008, s. 94).

Yerel diplomasi, diğer bir ifade ile yerel yönetimin uluslararası alandaki iş birliği faaliyetleri sonucunda, yerelin dış politikaları kapsamında bulunan uygulamaları, dış politikalarını dolayısıyla yerel diplomasi için diğer bir kavram olarak da ifade edilen paradiplomasinin ana unsurunu oluşturmuştur (Yaylı ve Gönültaş, 2018, s. 273). Birleşmiş

Milletler Kalkınma Programı (UNDP) paradiplomasi terimini, “farklı kent veya kasabalardaki topluluklar arasında uzun vadeli ve bölgeler arasında doğrudan ilişkilere odaklanan yeni bir ortaklık modeli oluşturma mekanizması olarak tanımlamaktadır (Tavares, 2016, s. 9).

Pek çok ülkenin, yumuşak güç unsurunu birer araç olarak kullanarak yerel diplomasi ve kültürel diplomasi kapsamında yerel yönetimlerin küresel sorunların çözümü konusunda çeşitli politikaları bulunmaktadır.

Kamu diplomasisi aracı olarak hem yerel diplomasi hem de kültürel diplomasi, dünya çapında hükümetlerin, özellikle de son yıllarda yerel yönetimlerin, ikincil bir rol oynadığı dış politikalarının yurt dışında kabulünü sağlamayı amaçlayan ve giderek artan popüler bir meşguliyeti haline gelmiştir (Ordeix-Rigo ve Duarte, 2009, s. 549). Kamu diplomasisi faaliyetlerinin yelpazesi, belirli politikaların doğrudan savunulmasında etkin rol oynamıştır.

Türk Dil Kurumu sözlüğünde kültür; tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi-manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere aktarmada kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü olarak tanımlanmıştır (TDK, 2022). Kültür, liderlerin ve ülkelerin kim olduklarını göstermeleri, güçlerini ortaya koymaları ve kalıcı ilişkiler kurmaları için bir yol olarak kullanılmıştır (Bound vd., 2007, s. 11). Klasik kültürel diplomasi kavramı, kültürü geleneksel diplomasinin bir bileşeni olarak kullanmayı gerektirmekte ve çoğunlukla, diğer uluslarla ilişkileri güçlendirmek, iş birliğini geliştirmek veya ulusal çıkarları desteklemek için bir ulusun kültürünün yurt dışında tanıtılmasıyla sınırlandırılmaktadır (Kozymka, 2014, s. 9).

Kültürel diplomasi, karşılıklı anlayışı geliştirmek için uluslar ve halklar arasında fikirlerin, bilgilerin, değer sistemlerinin, geleneklerin, inançların ve kültürün diğer yönlerinin değişimi olarak tanımlanmıştır (Barnhisel, 2015, s. 11). Kültürel diplomasi, bir aktörün kendi kültürel kaynaklarını ve başarılarını yurt dışında tanıtarak ve/veya yurt dışına kültürel aktarımını kolaylaştırarak uluslararası çevreyi yönetme girişimidir. Tarihsel olarak kültürel diplomasi, bir ülkenin kendi kültürünün örneklerinin ihracatını kolaylaştırma politikası anlamına da gelmektedir. Antik dönem içinde, İskenderiye'deki büyük kütüphane, Roma sınırlarından “dost kralların” oğullarının Roma'da

eğitim almaya davet eden politikalar bu kapsamda örnek olarak verilebilir. Bugün buna British Council veya İtalyan Kültür Enstitüsü gibi kuruluşların çalışmalarının yanı sıra, Fransız dilini sürdürmek için uluslararası okullar ağını büyük ölçüde sübvans eden Fransızlar da dâhil edilebilmektedir (Cull, 2008, s. 33). Uluslar, kültürel diplomasiyi diğer ülkelere karşı yumuşak güç yansıtma aracı ve ulusal kültürel zenginliği sergileme yeri olarak kullanmaktadır (Kozymka, 2014, s. 9).

Kültürel diplomasi, bugün kültürün uluslararası ilişkilerde her zamankinden daha fazla hayati bir role sahip olduğunu savunmaktadır. Bu durum, kültürün kapsamlı olmasından, bağlayıcılığundan ve insani değerlerinden kaynaklanmaktadır: kültür, hem başkalarını anlamak için geldiğimiz bir araç hem de hayatın doğuştan gelen değere sahip, zevk alıp aradığımız bir yönüdür. Kültürel değişim bize ortak noktaları takdir etme ve farklılıkların olduğu yerlerde bunların altında yatan motivasyonları ve insanlığı anlama şansı vermektedir. Kimlik siyaseti, yerel ve uluslararası değişimler üzerinde artan bir etkiye sahip olduğundan, bu nitelikler kültürü, müzakere için kritik bir forum ve ortak çözümler bulmada bir değişim aracı hâline getirmektedir (Bound vd., 2007, s. 11).

Kültürün Yerel Diplomasideki Yeri

Yerel yönetim birimleri, küreselleşme, yerelleşme gibi faktörlerle birlikte farklı nitelikler kazanmışlardır. Ortaya çıkan çeşitli uluslararası organizasyonlar, kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ile birlikte ulus ötesi yerel yönetim iş birliğinin hareketliliği artarak devam etmiş, farklı yerel birimlerle iş birlikleri ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda, yerel birimlerin uluslararası ilişkileri neticesinde; kardeş şehircilik, ulus ötesi iş birlikleri, yerel yönetimler arasında kurulan birlikler, temel dinamiklerini belirleyen yerel dış politika sürecini yani yerel diplomasiyi ortaya çıkarmıştır (Yaylı ve Gönültaş, 2018, s. 271). Türk yerel yönetimlerinin dış ilişkilerindeki kültürel unsurların yoğunluğu Avrupa Birliği (AB) üyelik süreci ile artarak Türkiye'nin dış dünya ile etkileşiminin önemli yapı taşlarından biri hâline gelmiştir.

Kültür İçin Gündem 21 Belgesi

Kültür için Gündem 21, 8 Mayıs 2004'te dünyanın insan haklarına, kültürel çeşitliliğe, sürdürülebilirliğe, katılımcı demokrasiye ve barış

koşullarının yaratılmasına bağlı şehirler ve yerel yönetimler tarafından onaylanmıştır. Bu belge, kültürel gelişmeyi teşvik etmek için şehirler ve yerel yönetimler arasında bir uzlaşmanın temelini oluşturmayı amaçlamaktadır. Dünya çapında giderek artan sayıda şehir ve yerel yönetim, yerel konseylerinde kültür için Gündem 21'e bağlı kararlar politikalarını şekillendirmiştir (Agenda 21 For Culture, 2022a).

Kültür için Gündem 21, şehirler ve yerel yönetimler tarafından kültürel kalkınma için bir taahhüdün dünya çapında zeminini oluşturmayı savunan misyona sahip ilk belgedir. Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı (United Cities and Local Governments-UCLG), Kültür Gündem 21'i kültür programları için referans belge olarak benimsemiş ve onaylanmasını müteakip sürecin koordinatörlüğünü üstlenmiştir. UCLG Kültür Komitesi, kültürü kalkınma süreçlerinin merkezine yerleştiren şehirler, yerel yönetimler ve ağlar için bir buluşma noktasıdır. Söz konusu süreçler, uluslararası kuruluşların, ulusal hükûmetlerin ve sivil toplumun ilgisini bu yönde artırmıştır. (Agenda 21 For Culture, 2022b). Yeni Kentsel Gündem ile kültürün ve kültürel çeşitliliğin insanlık için farklı zengin kaynaklar barındırdığı ve bu farklılıkların, kentlerin sürdürülebilir kalkınmasında son derece önemli katkılar sağlayacağını kabul etmektedir (UCLG-MEWA Rapor, s. 17). Yeni Kentsel Gündem, kent çalışmaları için mevcut şartların değişimini sunarak kentlerin kalkınması, iyileştirilmesi ve yönetilmesinde temel standart ve ilkeleri belirlemektedir (Biçer ve Kodaz, 2021, s. 142).

Kültür 21 Eylemleri

Kültür 21 kapsamında oluşturulan Eylem Belgesi, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı (UCLG)'nin 18-20 Mart 2015 tarihleri arasında İspanya'nın Bilbao kentinde gerçekleştirdiği Kültür Zirvesi kapsamında onaylanmıştır (Agenda 21 For Culture, 2022c).

Eylemleri şunlardır:

- ❑ Vatandaşlık, kültür ve sürdürülebilir kalkınma arasındaki birbirine bağlı ilişkiyi vurgulamak için Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetim Teşkilatının taahhütlerini yenilemektir.
- ❑ Kültür için Gündem 21'i tamamlamak dolayısıyla onu somut taahhütlere ve eylemlere dönüştürmektir.

- ❑ Tüm dünyada geçerli bilgiyi teşvik eden uluslararası bir rehber olmayı hedeflemektedir.
- ❑ İyi uygulamalar kapsamında iş birliğini kolaylaştırmaktır.
- ❑ Etkililiği, etkinliği teşvik ederek, yenilikçi kentler ve yerel yönetimlerden oluşan küresel bir ağı güçlendirmektir.

Bu değerler, kentlerin ve yerel yönetimlerin gerçek, pratik deneyimlerinin yanı sıra uluslararası kuruluşların, üniversitelerin ve aktivistlerin katkılarına dayanmaktadır. Kültürü hem yerel hem de küresel olarak sürdürülebilir kalkınmaya entegre etmek için yerel yönetimlerin taahhütlerini ve isteklerini şekillendirmektedirler (Agenda 21 For Culture, 2022d, s. 11).

Kültür, Haklar ve Vatandaşlık

Kültür, insanların bireysel veya toplu olarak hem insanlığın hem de yaşamın seyrine verdikleri anlamı ifade ettiği değerlerden, inançlardan, dillerden, bilgidен, sanattan ve bilgelikten oluşmaktadır. Herkesin kendi geleceğini şekillendirdiği ortak bir faydadır. Tüm bireyler kültürün araçları ve gelişiminin katılımcıları olarak kültürün gerçekliğini anlamamıza, yorumlamamıza ve dönüştürmemize izin veren aktörlerdir. Dolayısıyla kültürel haklar, insan haklarının ayrılmaz bir parçasıdır. Bireylerin ve toplumların kültürel özgürlükleri, gerçek demokrasinin hem sonucu hem de temel koşuludur. Kültürel haklar, herkesin yaşamları boyunca kültürel tanımlama sürecini özgürce sürdürmek ve mevcut kültürlere aktif olarak katılmak ve onları yeniden şekillendirmek için ihtiyaç duyduğu kaynaklara erişebilmesini garanti etmektedir. Kültürel vatandaşlık, haklar, özgürlükler ve sorumluluklar anlamına gelmektedir. Kültüre yaşam boyu erişim ve katılım, toplumlarımızda yurttaşlığın ve barışın inşasına izin veren duyarlılık, ifade, seçim ve eleştirel düşünme kapasitelerinin geliştirilmesi için temel faktörlerdendir (Agenda 21 For Culture, 2022d, s. 11-12).

Sürdürülebilir Kalkınmanın Kültürel Faktörleri

Sürdürülebilir kalkınma veya sürdürülebilirlik, birbirine bağlı bir dizi faktörün (kültürel, çevresel, sosyal ve ekonomik) birleşimini gerektirmektedir. Kültürel çeşitlilik insanlığın temel mirasıdır. Binlerce yıllık tarihîn ürünü ve tüm halkların dilleri, fikirleri, teknikleri, uy-

gulamaları ve yaratımları aracılığıyla ortak katkılarının meyvesini oluşturmaktadır. Kültürel çeşitlilik, kimliklerin ve farklılıkların sürekli olarak yeniden tanımlanmasına olanak tanıyarak sosyal uyum, vatandaşlık ve barışçıl bir toplum yaratılmasının temel bir bileşeni haline gelmektedir. Kültürel miras, hatıralardan manzaralara kadar tüm biçimleriyle insan yaratıcılığının bir kanıtı olarak insanların ve toplulukların kimliklerinin inşası için gerekli bir kaynaktır. Kültürel mal ve hizmetler, anlam ve kimlik taşıyıcıları olmaları nedeniyle diğer mal ve hizmetlerden farklıdır. Sanatçılar, kültür kuruluşları ve kültür kurumları sürdürülebilir bir şehir geliştirmede merkezi rol oynamaktadır. Kültürün ekonomik değerine indirgenmesi, ortak yarara katkılarını ve dolayısıyla dönüştürücü potansiyelini azaltabilmekte veya ortadan kaldırebilmektedir. İyi bir yönetim sistemi, şeffaflığı ve tüm vatandaşların güvenilir bilgi alma, arama ve iletme hakkını garanti etmelidir. Dolayısıyla kültürel gelişmeler, kültürel ekosistemi oluşturan çok çeşitli aktörlerin (kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör dâhil) yeniliği teşvik edecek şekilde etkileşim ve iş birliğine dayanmaktadır (Agenda 21 For Culture, 2022d, s. 12).

Yerel Yönetimlerin Sorumlulukları

Yerel yönetimler, uluslararası süreçlerin vazgeçilmez temel aktörleridir. Kültürel hakların savunulması ve geliştirilmesinde yerel yönetimler ön saflarda yer almaktadır. Temel insan hakları, yerel demokrasi katılımının temel bir koşuludur. Vatandaşların kamusal karar alma süreçlerinde yerel yönetimler ayrıca ülkeler arasındaki diyalogu ulusal hükümetler ve uluslararası kuruluşlarla birlikte teşvik edebilmektedir. Yerel yönetimler, küresel sorunlara etkili ve uygun çözümleri test eden ve uygulayan en uygun laboratuvarlardır (Agenda 21 For Culture, 2022d, s. 12). Bu çözümleri gerçekleştirebilmeleri, Türkiye'de 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile büyükşehir belediyesi yönetiminin hukuki statüsüne göre görev, yetki ve sorumluluklarını yerine getirilmelidir. Yine 5393 sayılı Belediye Kanu'na göre belediyelerin yetki ve sorumlulukları belirtilmiştir. Bu kapsamda 6360 sayılı kanun ile belediyelerin yetki ve sorumlulukları genişletilmiştir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile de büyükşehir belediyelerin hukuki statüsüne uygun bir şekilde yetki ve sorumluluk alanları belirlenmiştir. Yine mahalli idareler yapısı içerisinde yer alan 5302 sayılı İl Özel İdare Kanunu bu kapsamda Türkiye'de yerel

yönetimler için yetki ve sorumlulukların çizildiği en önemli kanun metinleridir.

Son on yıl içinde, çoğu yerel yönetim birimi (metropoller, kentler, bölgeler, iller ve ilçeler), sivil toplum kuruluşları, bakanlıklar ve uluslararası kuruluşlar politika ve programlarını Kültür için Gündem 21'e uyumlu hale getirmişlerdir (Agenda 21 For Culture, 2022d, s. 14).

Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Dış Politikalarını İçeren Yerel Diplomasinin Yönetimi ve Yasal Dayanağı

Türkiye'de 2004 yılından itibaren başlayan yerel yönetim reformları kapsamında birçok yasal düzenlemelerle değişikliklere gidilmiştir. Bunlar arasında 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5355 sayılı Mahallî İdare Birlikleri Kanunu, 6360 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu yürürlüğe girmiştir.

Küresel, ulusal ve yerel olarak kentler, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşabilmeleri için küresel çapta ortaklıklar kurarak eylem planları oluşturmuşlardır. Bunların etkin ve usulüne uygun bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için yasal dayanakları bulunmaktadır. Türkiye'de bu kapsamda özellikle belediyelerin uluslararası ilişkilerini düzenleyen mevzuat bilgilerinden birkaçı şunlardır:

- ❑ 1969 yılında Resmî Gazete'de yayımlanan ve yürürlüğe giren 1173 Sayılı, Milletlerarası Münasebetlerin Yürütülmesi ve Koordinasyonu Hakkındaki Kanun metninin 1. maddesinin 6. Fıkra'sına göre, mahallî idarelerin ve kanunda belirtilen diğer kurum, kuruluş ve teşebbüslerin dışişlerinden bir temasından doğacak herhangi bir durum için Dışişleri Bakanlığı'na bilgi vermesi gerekmektedir (Mevzuat Bilgi Sistemi (a)).
- ❑ 2005 yılında Resmî Gazete'de yayımlanan ve yürürlüğe giren 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 74. maddesinde, belediyelerin uluslararası bir mahallî idarelere ile ortak faaliyet ve hizmetler kapsamında önceden T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı izni alınarak kardeş kent ilişkisi kurabileceği hükme bağlanmıştır (Mevzuat Bilgi Sistemi (b)).
- ❑ Yine aynı kanun metninin 18. maddesinde yer alan p fıkrasına göre, T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı izni

alınarak yurtdışında bulunan belediyeler ve mahallî idareler ile karşılıklı iş birliği gerçekleştirilmesine, kardeş kent ilişkisi kurularak ekonomik ve sosyal kalkınmaya destek olacak şekilde kültür, sanat ve spor alanlarında faaliyetler ve projelerin gerçekleştirilebileceği ve bu kapsamda yer alacak masrafların karşılanabileceği karara bağlanmıştır (Mevzuat Bilgi Sistemi (b)).

- ❑ İçişleri Bakanlığının yayımlamış olduğu 2005/36 sayılı genelgesine istinaden, belediyelerin görev alanlarına uygun faaliyet gerçekleştireceği kardeş şehirlerin kuruluşunu geliştirmek amacıyla yurt dışı ilişkileri, kardeş şehir uygulamaları için protokollerin imzalanması ve ikili kardeş şehir ilişkilerinin, o ülkenin ilgili belediyelerine ait karşılıklı meclis kararı ile kurulabileceği belirtilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı – İller İdaresi Genel Müdürlüğü). İki şehrin bu bağı kurabilmesi için karşılıklı olarak imzalayacakları Kardeş Şehir Protokolü'nün, izin alınmak suretiyle T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı – Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğüne resmî yazı ile iletildikten sonra bakan, olur yazısı sonrasında söz konusu Ortaklık Protokolü imzalanabilecektir ve iki kardeş şehir arasındaki ilişki resmîyet kazanacaktır.
- ❑ İçişleri Bakanlığının yayımlamış olduğu 2005/62 sayılı genelgesine istinaden, kardeş şehir ilişkisi kurulacak yabancı belediye hakkında temel bilgilerin bildirilmesi, hangi alanda kardeş şehir ilişkisinin yürütüleceği ve bu ilişkiden fayda sağlaması beklenen unsurların açıklanması gerekmektedir (Yerel Diplomasi Resmî Web Sitesi).
- ❑ Bu maddelere ek olarak; 3335 sayılı Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanun'un 1. Maddesi'nin 6. Fıkrası, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun ve 5565 sayılı 2007 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu'nu kapsamında yer alan ilgili maddeleri ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın ilgili maddeleri bu kapsamda yer almaktadır (Kardeş Şehirler Web Sitesi).

Uluslararası Yerel Diplomasi Ağlarının Kültürel Diplomasi Boyutu

Sürdürülebilir kalkınma hedefleri çerçevesinde, küreselleşmeyle ve yeni kamu yönetimi anlayışının özellikle 2000'li yıllardan sonra hâ-

kim olmaya başlamasıyla birlikte yerleşmenin etkisi hissedilmeye başlamıştır. AB üyelik süreci ile ilgili olarak oluşturulmuş olan bu ağlar kentlerin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda birbirleriyle iş birliği sağlayarak etkileşim içinde bulunmalarına olanak tanımıştır. Bu yerel diplomasi ağlarının kültürel diplomasi boyutu ülkelerin sanat, bilim, eğitim, teknik gibi kültürel öğelerin hâkim olduğu alanlarda itibarlarını artıracak ortaklıklar kurmalarını sağlamaktadır.

Uluslararası Yerel Diplomasi Ağları

Yerel yönetim birimlerinin gerçekleştirdiği uluslararası alandaki faaliyetler, çeşitli kuruluşlar aracılığıyla yürütülmektedir. Bunlar aşağıdaki tabloda görülebilmektedir.

Yerel yönetimlerin, bölgeler ve uluslararası arenada kültürel konulara odaklanarak etkileşim içerisinde olması için güçlü bir araca, dostluk bağlarına birlik oluşturmaya, öğrenmeye ve geliştirmeye ihtiyaçları vardır.

Ağın Logosu	Ağın Adı	Ağın Vizyonu	Ağın Misyonu
	International City Leaders (ICL) - Uluslararası Şehir Yöneticileri Teşkilatı	“İlgili, yenilikçi, son teknoloji araçlara erişim yoluyla şehirleri kalkınma motorlarına dönüştürmek için şehir liderlerine ilham vererek, onları kanalize etmektir.”	“Hedeflenen şehir liderlerinin sürdürülebilir kentsel gelişim uygulamaları ve politikaları oluşturma kapasitelerini geliştiren ve güçlendiren yüksek kaliteli ulusal ve uluslararası kapasite geliştirme ürünleri ve hizmetleri sunmak.”
	International City/County Management Association – (ICMA) Uluslararası Şehir/Belde Yönetimleri Derneği	“Dünya çapında gelişen topluluklar yaratmaya, desteklemeye adanmış önde gelen profesyonel yönetimi geliştirerek ve teşvik ederek yerel yönetimde mükemmellik yaratmaktır.”	“Özünde, yerel yönetimde etik bir kültürü teşvik etme misyonu vardır.”

 <p>ICOMOS International Committee on Monuments and Sites (ICOMOS) - Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi</p>	<p>International Committee on Monuments and Sites (ICOMOS) - Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi</p>	<p>“Mirası korumak, restorasyon tekniklerini ilerleterek; binalar, tarihî kentler, tarihî bahçeler, kültürel peyzajlar ile arkeolojik alanlar gibi tüm taşınmaz kültürel miras varlıkları için standartlar geliştirmektedir.”</p>	<p>“Anıtların, binaların ve alanların korunmasını, muhafazasını, kullanımını ve geliştirilmesini teşvik etmekle birlikte, doktrinin gelişimine, fikirlerin geliştirilmesine ve yayılmasına katılır, farkındalık eylemlerine öncülük eder.”</p>
 <p>TDBB TÜRK DÜNYASI BELEDİYELER BİRLİĞİ UNION OF TURKISH WORLD MUNICIPALITIES СОЮЗ МИНУТАРИТЕТОВ ТЮРКСКОГО МИРА</p>	<p>Union of Turkish World Municipalities (TDBB) – Türk Dünyası Belediyeler Birliği</p>	<p>“Türk Dünyası ile birlikte mevcut bulunan ortak kültür ve medeniyet mirasını dikkate alarak kardeşlik, dayanışma ve yardımlaşma yaklaşımı ile bilgi, görgü ve karşılıklı deneyimlerden istifade etmektedir.”</p>	<p>“Türk dili ve lehçelerinin konuşulduğu ülkeler, bölgeler ve buralarla coğrafi, tarihî, kültürel ortaklıkları bulunan yerlerde, kent ve kent yönetimi, belediye hizmetleri, sosyal ve kültürel hizmetler, eğitim hizmetleri, uluslararası ilişkilerin geliştirilmesi gibi alanlarda iş birliği halinde çalışmalar yürüterek tarihî ve kültürel mirasın korunmasını teşvik etme misyonu vardır.”</p>
 <p>NALAS</p>	<p>Network of Associations of Local Authorities South East Europe (NALAS) - Güney-Doğu Avrupa Yerel Yönetim Birlikleri Ağı</p>	<p>“Yerel özerk yönetimini kilit bir konu olarak dikkate alarak merkezî hükümetler ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği içinde ademimerkezîyetçilik sürecini desteklemektedir.”</p>	<p>“Bölgedeki uzlaşma ve istikrar sürecine katkıda bulunmak amacıyla ortaklıklar kurarak Avrupa entegrasyonu sürecine katkıda bulunmaktadır. Güneydoğu Avrupa'daki yerel yönetimler için önemli olan belirli temalar üzerinde, öncelikle yerel finansman, şehir planlaması, atık yönetimi, kurumsal gelişim ve enerji verimliliği konularına odaklanmaktadır.”</p>

 <p>Sister Cities International (SCI) - Küresel Kardeş Kentler</p>	<p>“Yerel yönetimler için bilgi merkezi niteliğinde, zengin bir vatandaş diplomasisi geçmişine sahip olarak dünyanın her yerinde ilişkiler kurmaktadır.”</p>	<p>“Belediye, iş, ticaret, eğitim ve kültür alışverişi ve bu alanlardaki projeler dâhil olmak üzere kendileri ve toplulukları için önemli olan faaliyetleri, tematik alanları takip ederek küresel ilişkiler yaratmaktadır. Ağa dâhil olanlar, bire bir “vatandaş diplomasisi” yoluyla refah ve barışı sağlayan ömür boyu sürecek dostluklar geliştirerek, insanlar aracılığıyla barışı teşvik etmeyi görev edinmiştir.”</p>
 <p>Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR-CRPM) Kıyı Bölgele-ri Konferansı</p>	<p>“Yaklaşık 200 milyon insanı temsil eden CPMR, Avrupa ülkeleri arasında daha dengeli bir kalkınmanın sağlanması için faaliyet gösterir.”</p>	<p>“CPMR, kurulduğu 1973 yılından bu yana, Avrupa Birliği kurumları ve ulusal hükümetler içindeki geniş temas ağı aracılığıyla, Üye Bölgeleri'nin ihtiyaçlarının ve çıkarlarının yüksek bölgesel etkiye sahip politikalarda dikkate alınmasını sağlamaya yönelik eylemler hedefleyerek çalışmalarını bu kapsamda yürütmektedir. Temelde sosyal, ekonomik ve bölgesel uyum, denizcilik politikaları ve mavi büyüme stratejisi ile deniz güvenliği erişilebilirliğine odaklanmaktadır.”</p>

	<p>Global Mayors' Forum (GMF) - Küresel Belediye Başkanları Forumu</p>	<p>“Kentsel gelişim konusunda, sürdürülebilir kalkınma ekseninde, farklı coğrafi bölgelerden kamu ve özel sektör katılımcılarını bir araya getirerek ulusal ve kurumsal engelleri aşmaktadır.”</p>	<p>“Sürdürülebilir kalkınma ile ilgili konulara odaklanarak aynı zamanda uluslararası iş birliği, modern kalkınma uygulamaları, halkla ilişkiler, büyük ölçekli etkinliklere ev sahipliği yapma, şehir planlama, ekonomi ve uluslararası ilişkiler alanlarındaki diğer konuları da kapsamaktadır.”</p>
	<p>Metropolis - Metropol Kentler Birliği</p>	<p>“Vatandaşları tarafından katılımcı ve etkili metropol yönetiminin ekonomik kalkınmayı, sürdürülebilirliği, sosyal uyumu, cinsiyet eşitliğini ve yaşam kalitesini desteklediği metropoller oluşturmaktadır.”</p>	<p>“Metropollerin çıkarlarını savunmak ve yerelin küresel zorlukların üstesinden gelme performansını geliştirmek için dünya çapındaki siyasi liderleri, politika yapıcıları ve uygulayıcıları arasında etkileşimi artırmaktadır. Katılımcı metropoliten yönetim, çağdaş kentsel zorluklarla yüzleşmek için kritik öneme sahiptir. Bu nedenle, metropol yönetimi ile karakterize edilen, ekonomik, sosyal, kültürel bağlamda duyarlı sürdürülebilir şehirleri oluşturarak mutabık kalınan ilkelere dayalı olarak kentsel diplomasi yürütmektedir.”</p>

	<p>Logical Towns Association - Logical towns Teşkilatı</p>	<p>“Özellikle küçük ve orta ölçekli tarihî kasabalara odaklanarak yerel, ulusal ve Avrupa düzeyinde faaliyetlerin yaygınlaştırılması ve tanıtımı ile ilgili tüm faaliyetlere katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.”</p>	<p>“Kentsel hareketlilik optimizasyonu perspektifinde sürdürülebilir çevre dostu şehir lojistik kültürü hakkında iş insanlarına, politikacılara, kamu sektörüne ve şirketlere yönelik iletişimi sağlamaktadır.”</p>
	<p>Organization of Islamic Capitals and Cities (OICC) - İslami Başkent ve Şehirler Kurumu</p>	<p>“Üye başkentlerde ve şehirlerde sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak, geliştirmektir. Kentsel, çevresel, ekonomik, sosyal ve kültürel koşulların teşviki için İslami başkentlerin ve şehirlerin büyümesine, refahına hizmet edecek kapsamlı kentsel normlar, sistemler ve planlar oluşturmak, geliştirmektir.”</p>	<p>“İslami başkentlerin ve şehirlerin kimliğini ve mirasını koruyarak, belediye hizmetlerinin düzeylerini teşvik ederek, topluluklar için kapasite geliştirme programlarını geliştirmek, İslami başkentler ve şehirler arasında samimiyeti, kardeşliği ve dostluğu pekiştirip, aralarındaki işbirliğinin kapsamını destekler ve koordine eder.”</p>
	<p>Cooperation for Urban Mobility in the Developing World (CODATU) - Gelişen Dünyada Kentsel Hareketlilik için İşbirliği</p>	<p>“Kentsel ve çevresel hareketlilik üzerine eğitim faaliyetleri ve bilimsel değişimler yoluyla sürdürülebilir hareketlilik politikalarını teşvik etmektedir.”</p>	<p>“Gelişmekte olan şehirlerde sürdürülebilir hareketlilik için çalışarak, gelişmekte olan ülkeler ile gelişmiş ülkeler arasındaki bilgi paylaşımına olanak tanımaktadır.”</p>
	<p>Strong Cities Network (SCN) - Güçlü Şehirler Ağı</p>	<p>“Küresel tehditlerin arkasındaki yerel itici güçleri belirlemek ve ele alarak nefret, kutuplaşma ve aşırıcılık tehditlerini önlemeyi hedefler.”</p>	<p>“Yoğun kapasite geliştirme projeleri ile bağımsız araştırma ve analiz yoluyla, kanıta dayalı politika ve küresel olarak bilgilendirilmiş yerel uygulama oluşturmak için çeşitli üye ihtiyaçları üzerinde çalışır.”</p>

	<p>Global Fund for Cities Development (FMDV) Kentsel Gelişme Küresel Fonu</p>	<p>Kentsel kalkınmayı finanse etmek için stratejilerin ve kurumsal mekanizmaların tasarlanması ve uygulanmasında teknik destek ve danışmanlık hizmetleri yoluyla bakanlıkları, yerel yönetimleri ve onların birliklerini, uluslararası kuruluşları ve finansman kuruluşlarını destekler.”</p>	<p>“Ortaklarına politika diyaloglarının organizasyonu, kapasite geliştirme döngüleri, yerel finansman konusunda ulusal ve yerel stratejilerin oluşturulması, ulusal ve yerel programların geliştirilmesi, başışçılar ve yatırımcılarla aracılık yoluyla tüm finansman değer zincirinde pilot projelerin geliştirilmesi vb. teknik yardım sağlar.”</p>
	<p>Eurocities - Avrupa Şehirler Birliği</p>	<p>“Herkes için iyi bir yaşam kalitesi sağlamak amacıyla birlikte çalışan büyük Avrupa şehirlerinin önde gelen ağıdır.”</p>	<p>“İnsanların kapsayıcı bir toplumda yer aldığı daha iyi bir gelecek yaratmak için şehirlerin AB şehirleri ile gerçek ortaklar olduğu bir Avrupa için çalışır.”</p>
	<p>Cities Alliance - Kentler İttifakı</p>	<p>“2030 yılına kadar 20 ülkedeki 200 şehirde 60 milyon kentsel yoksulun yaşamını iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Ülke ve şehirlerde kapsamlı programları destekleyerek ve uygulayarak kentsel değişim için lider bir ajan olmaktır.”</p>	<p>“Kentsel yoksulluğa yenilikçi, çok sektörlü çözümler sunarak kentsel nüfusun refahını artırmaktır.”</p>

	<p>Cittaslow - Yavaş Şehirler</p>	<p>"Cittaslow'un ana hedefi, eko gastronomi kavramlarını günlük yaşam pratiğinde uygulayarak yavaş yemek (slow food) felsefesini yerel topluluklara ve şehirlerin yönetimine entegre etmektir."</p>	<p>"Cittaslow birliğine katılan belediyeler, insanların hâlâ mevsimlerin yavaş ve sağlıklı geçişinin başkahramanı olduğunu kabul eder. Vatandaşların sağlığına yararlı, bu ürünlerin ve yemeklerin özgünlüğünün korunduğu; iyileşmiş bir zamanın meraklı insanları tarafından motive edilerek değerli sanatların büyüleyici zanaat geleneklerinin zenginliğinin korunduğu, yavaş ve sessiz bir yaşama sevinci ile geleneklere saygı çerçevesinde karakterize edilmesini sağlamaktır."</p>
	<p>C-40 Cities (C40) - C-40 Kentleri</p>	<p>"Birlikte, herkesin her yerde gelişebileceği bir gelecek yaratılmak üzere C40, iklim kriziyle yüzleşmek için ihtiyaç duyulan acil eylemi gerçekleştirmek adına işbirliği yapan yaklaşık 100 dünya lideri şehrin belediye başkanlarından oluşan bir ağıdır."</p>	<p>"C40'in misyonu, on yıl içinde üye şehirlerinin emisyonlarını yarıya indirirken, eşitliği geliştirirken, dayanıklılık inşa etmek ve herkes için her yerde başarılı olacak koşulları yaratmaktır."</p>

 <p>WORLD URBAN CAMPAIGN</p>	<p>World Urban Campaign (WUC) - Dünya Kentsel Kampanyası</p>	<p>“Kentsel Gündemi, kalkınma politikalarında en üst düzeye çıkarmayı amaçlayan Dünya Kentsel Kampanyası, BM-Habitat tarafından koordine edilerek, dünyanın dört bir yanından yürütülmekte olan ağın vizyonunu, kimseyi geride bırakmadan şehirlerin geleceğini birlikte şekillendirmek için oluşturmuştur.”</p>	<p>“2030 yılına kadar sürdürülebilir kalkınma hedeflerine (SDG) ulaşılmasını hızlandırmak için Yeni Kentsel Gündem’in uygulamasında şehirlerde ve topluluklarda çözümler geliştirmeye katkıda bulunmak ve harekete geçmektir.”</p>
 <p>R20 REGIONS OF CLIMATE ACTION</p>	<p>Regions 20 (R20) - Bölgeler 20</p>	<p>“Yerel yönetimlerin net sıfır küresel hedefine ulaşmak için iklim hedeflerine ulaşabilmeleridir.”</p>	<p>“Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine (SDG) anlamlı bir şekilde katkıda bulunmak için yeşil ekonomi kapsamında ulusal altyapı yatırımlarını hızlandırmaktır.”</p>
 <p>O V P M Q W H C O C P M</p>	<p>Organization of World Heritage Cities (OWCH) - Dünya Mirası Şehirler Kurumu</p>	<p>“Nüfusun, Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmesi kapsamında yer alan miras değerlerine ve bunların korunması için duyarlı hale gelmesini sağlamayı hedeflemektedir.”</p>	<p>“Üye şehirlerin UNESCO Dünya Mirası Listesi’ne kayıtlı bir alana sahip olmanın özel gereksinimleriyle ilgili yönetim yöntemlerini uyarlamalarına ve geliştirmelerine yardımcı olmak için oluşturulmuştur.”</p>

	<p>Mayors for Peace - Barış için Belediye Başkanları</p>	<p>“Nükleer silahların tamamen ortadan kaldırılmasını gerçekleştirerek, tüm insanlığın barış içinde bir arada yaşamasını sağlayarak ve sürdürerek herkesin güçlü bir dayanışma duygusuyla hareket ettiği şehirler inşa ederek barıştan yararlanabileceği bir dünyaya ulaşması hedefiyle Barış için Belediye Başkanları'nı benimsemiştir.”</p>	<p>“Barış için Belediye Başkanları Ağı'nın misyonu; ağa üye şehirlerin arasında yakın dayanışma yoluyla açlık ve yoksulluk, mültecilerin durumu, insan hakları ihlalleri ve çevresel bozulma gibi konularda ve özellikle nükleer silahların tamamen ortadan kaldırılması için sorunları çözmeye katkıda bulunmaya çalışmaktır.”</p>
	<p>European Historical Thermal Towns Association (EHTTA) - Avrupa Tarihî Termal Kasabalar Derneği</p>	<p>“Avrupa düzeyinde deneyim ve iyi uygulama etkileşimi yoluyla kaplıca kentlerinin ekonomik gelişimi, kültürel ve yerleşik miraslarının korunmasını sınır ötesi turizm kapsamında geliştirmeyi amaçlayarak, Avrupa Birliği içindeki Avrupa kaplıca kentlerinin yenilikçi ve kültürel niteliklerinin tanınmasını sağlamaktır.”</p>	<p>“Zengin bir tarihi ve kültürel mirasa sahip olan tüm üyeler için Avrupa'da termalizmi geliştirmek, korumak ve teşvik etmektir.”</p>
	<p>Heritage Europe - European Association of Historic Towns and Regions - Avrupa Tarihî Kentler ve Bölgeler Birliği</p>	<p>“Kültürel mirasın sürdürülebilir yönetiminde iyi uygulama örneklerini belirleyerek yaygınlaşmasını sağlamaktır.”</p>	<p>“Avrupa'daki tarihi kasaba ve şehirlerin çıkarlarını, şehirler ve bölgeler arasında uluslararası işbirliğini, deneyim ve iyi uygulama paylaşımını, sürdürülebilir yönetimini teşvik etmektir.”</p>

 <p>The Congress Le Congrès</p> <p>COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE</p>	<p>Congress of Local and Regional Authorities (COE) - Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi</p>	<p>“İnsan hakları ve hukukun üstünlüğünün yerel ve bölgesel boyutunun yanı sıra şehir ve toplum demokrasisi alanında Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile hareket ederek hem yerel hem de bölgesel özerkliğin tanınmasını sağlamaktadır.”</p>	<p>“Kongre, Avrupa yerel yönetimlerinin ve bölgelerinin ortak kaygılarını tartışmak, deneyimlerini paylaşmak ve politikalar geliştirmeyi sağlamak amacıyla yerel yönetimi ve demokrasiyi geliştirmeyi görev edinmiştir.”</p>
 <p>UCLG United Cities and Local Governments</p>	<p>United Cities and Local Governments (UCLG) - Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı</p>	<p>“Dünyanın en büyük yerel yönetim kuruluşu olan UCLG, hizmet verdikleri toplulukların büyüklüğü ne olursa olsun yerel yönetimlerin çıkarlarını dünya sahnesinde temsil etmeyi ve savunmayı hedef edinmiştir.”</p>	<p>“Dünya genelinde şehirlerin ve yerel yönetimlerin değerlerini, amaçlarını ve çıkarlarını teşvik etmeye adanmış, demokratik yerel özyönetimin birleşik sesi ve dünya savunucusu olan bir teşkilattir.”</p>
	<p>European Walled Towns (EWT) - Avrupa Kaleli Kentler Birliği</p>	<p>“Avrupa Kaleli Kentler Birliği faaliyetlerini ekonomik canlılık üretmeye yöneltmek, pazarlanabilir ürünler ortaya koymak üzere ortak politikalar geliştirmeyi sağlamaktadır.”</p>	<p>“Avrupa Kaleli Kentler Birliği, kentlerde bulunan sur içlerinin ihmal ve yıkımlarının engellenmesidir.”</p>
 <p>energycities</p>	<p>Energy Cities - Avrupa Enerji Kentleri</p>	<p>“2050 yılına kadar herkes için ekonomik, güvenli ve sürdürülebilir enerjiye erişimi olan karbondan arındırılmış bir şekilde dirençli şehirlerde yaşamayı sağlayarak, herkesin erişebileceği yaşam alanları sunmaktadır.”</p>	<p>“Esnek topluluklar inşa ederek, yerel ölçekte zenginlik ve refahı paylaşarak sektörler arasında, bölgeler arasında, ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda şehir liderleri arasında karşılıklı bağımlılığı teşvik etmektedir.”</p>

	<p>The Council of European Municipalities and Regions (CEMR) - Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi</p>	<p>“Belediyeler ve bölgeler üzerinde etkisi olan tüm alanlarda Avrupa politikasını ve mevzuatını dikkate alarak, ulusal temsilci birlikleri aracılığıyla yerel ve bölgesel yönetimler arasında bir tartışma forumu sağlanmıştır.”</p>	<p>“1951’de kuruluşundan bu yana CEMR, yerel öz yönetim, yerindelik ilkesine saygı ve vatandaşların katılımı üzerine kurulmuş birleşik, barışçıl ve demokratik bir Avrupa’nın inşasını oluşturmaktadır.”</p>
	<p>Asian Mayors Forum (AMF) - Asya Belediye Başkanları Forumu</p>	<p>“Asya’da daha fazla yaklaşmayı teşvik etme doğrultusunda halkın katılımı ile birlikte Asya Parlamentolar Meclisini aktif kılmaktadır.”</p>	<p>“Asya şehirleri ve şehir yetkilileri arasında etkin iletişim ve iş birliğini tesis etmek ve geliştirmektedir.”</p>
	<p>World Smart Cities (WSC) - Akıllı Dünya Kentleri</p>	<p>“Şehir paydaşlarını küresel bazda bir araya getirerek hareketlilik, su, enerji, siber güvenlik ve gizlilik gibi akıllı şehir gelişimini engelleyen dört en önemli unsura odaklanarak kentlerin gelişimini sağlamaktadır.”</p>	<p>“Akıllı kentlerde, kent sistemleri hem fiziksel hem de sanal olarak birbirine bağlı olduğu an önemli verimlilik iyileştirmeleri gerçekleşeceği için dolayı, şehirlerin hedeflerine daha hızlı, daha verimli ve daha iyi sonuçlarla ulaşmalarını keşfetmelerine rehber olma görevi üstlenir.”</p>

	<p>Mayors Adapt - Adapte Belediye Başkanları</p>	<p>“2050 yılına kadar ekonomik, güvenli ve sürdürülebilir enerjiye erişimi olan karbondan arındırılmış ve dirençli şehirlerde yaşıyor olabilmeyi sağlamaktadır.”</p>	<p>“Belediye Başkanları Sözleşmesi ile Avrupa hareketinin bir parçası olarak, bölgedeki sera gazı emisyonlarını azaltmaya, dayanıklılığı artırmaya ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine hazırlanmaya ve enerji yoksunluğu ile mücadele etmek ve etkili eylem planları oluşturmaktır.”</p>
	<p>Assembly of European Regions (AER) - Avrupa Bölgeler Komitesi</p>	<p>“Bölgelerin Avrupa içinde önemli bir yönetim düzeyi olarak tanınmasını sağlamaktadır.”</p>	<p>“Avrupa Birliği'nin hedeflerine bölgesel uyumun dâhil edilmesi ile yerellik ilkesinin bölgesel ve yerel düzeylere genişletilmesini teşvik etmektedir.”</p>

Tablo 1: Türkiye'nin Üyesi Olduğu Uluslararası Yerel Diplomasi Ağları ²

Yerel düzeyde uluslararası ortaklıkların, ağların, iş birliklerin, projelerin yanı sıra, kardeş şehir eşleştirmeleri ile bu ağlar içerisinde ülkelerin şehirleri arasında birçok kültürel etki ile kültürel diplomasi ilişkileri kurulmaktadır. Bu yerel diplomasi ağları içerisinde kültürel diplomasi boyutunun en yoğun hissedildiği ağ kardeş şehir projeleridir.

Kardeş Şehir İlişkilerinin Kültürel Diplomasi Boyutu

Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR) 1951'de kurulduğunda, üyeleri Avrupa'da şehir eşleştirmenin kalıcı yapılandırılmış bir Pan Avrupa hareketi olmasını sağlamıştır.

Başkan Dwight D. Eisenhower tarafından 1956'da Amerika Birleşik Devletleri'nde ilk kardeş şehir kurulmuştur (Sistercities, 2022a). Şehirlerin eşleştirilmesi, uluslararası bir dostluk ve kültürel değişim aracından kapasite geliştirme ve ekonomik kalkınma için güçlü bir araca dönüşmüştür. Bu bağlamda, farklı şehir veya kasabalardaki top-

² Söz konusu ağlara ait bilgiler, resmi web sitelerine bağlı kalınarak tablolandırılmıştır.

luluklar arasında belediyelerin kilit aktörler olduğu uzun vadeli stratejik ittifakları olarak tanımlanabilmektedir (Villiers vd., 2007, s. 1).

Avrupa şehirleri arasındaki ikili ilişkilerin geçmişi Antik Yunanistan'a kadar uzansa da şehir eşleştirme kavramı esas olarak yüzlerce Avrupa kasabasının, ulusal sınırların ötesinde insan ilişkileri geliştirmeye karar vermiştir. 20. yüzyılda iki tane Dünya Savaşı deneyiminin yaşanmasından sonra barışçıl bir Avrupa inşa etmenin önemli bir yolu olduğu düşünülmüştür. Daha sonra 1988'de, CEMR'nin eylemini takiben Avrupa Birliği, şehir eşleştirme için topluluk programını oluşturmuş ve böylece eşleştirmenin etkinliği ve geleceği için mali destek de sağlanmıştır (CCRE-CEMR, 2007, s. 1).

Bir kardeş şehir, ilçe veya eyalet ilişkisi, iki ülkedeki iki toplum arasında geniş tabanlı, uzun vadeli bir ortaklıktır. Her iki toplumdaki en yüksek seçilmiş veya atanmış belediye başkanlarının, kardeş şehir olma anlaşmasını imzalamasından sonra bu ilişki resmî olarak başlamaktadır. Bir şehrin, yüzlerce gönüllüye kadar değişen topluluk katılımıyla, herhangi bir sayıda kardeş şehri olabilmektedir. Gönüllülere ek olarak, kardeş şehir kuruluşları kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, belediye yönetimleri, özel sektör ve diğer sivil toplum kuruluşları temsilcilerini de içerebilmektedir (Sistercities, 2022b).

Kardeş şehirleri ile belediyeler iş, ticaret, eğitim ve kültür alışverişi ve projeleri dâhil olmak üzere kendileri ve toplulukları için önemli olan faaliyetleri ve tematik alanları takip etmektedirler.

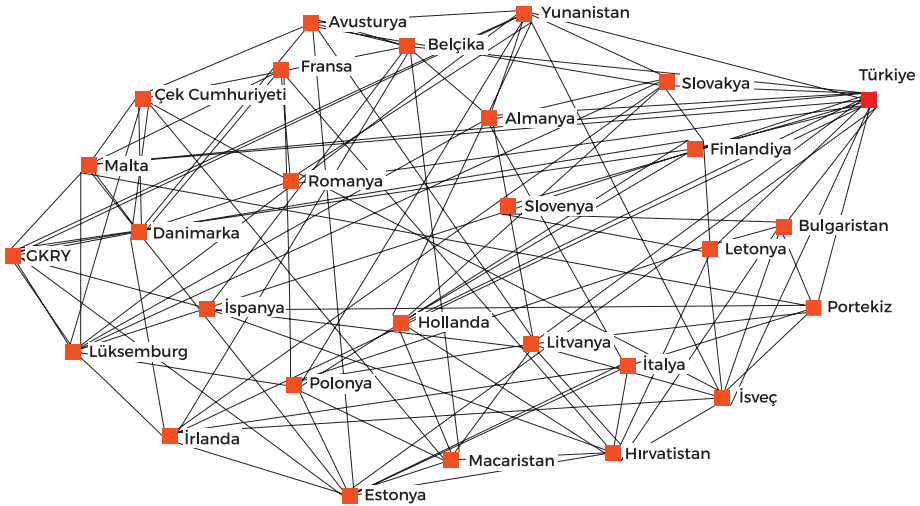
Avrupa Birliği; Almanya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Hırvatistan, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, GKRY, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Malta, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya ve Yunanistan olmak üzere 27 üye ülkeden oluşmaktadır.

AB üye ülkeleri ve Türkiye'nin kardeş şehir ağ ilişkisi yukarıda bulunan sosyogramda, mavi olan düğümler aktör olarak AB üye ülkelerini, kırmızı düğüm ise Türkiye kardeş şehir ilişkisini göstermektedir. Şekil 1'de yer alan çizgiler ise bu ülkeler arasındaki kardeş şehir ilişkilerinin varlığını göstermektedir. Yukarıda bulunan ağda 28 düğüm ve 746 bağ bulunduğu sosyal ağ analizi paket programı UCINET aracılığıyla elde edilmiştir. Ağ analizinde AB üyesi ülkelerin Türkiye ile kardeş şehir ilişkilerinin analiz edilmesinde, AB üyesi ülkelerin

seçilmesini, ilişkinin bölge yoğunluğuna göre karar verilmiş olması sebebiyle bu kapsamda bir sosyogram oluşturulmuştur.

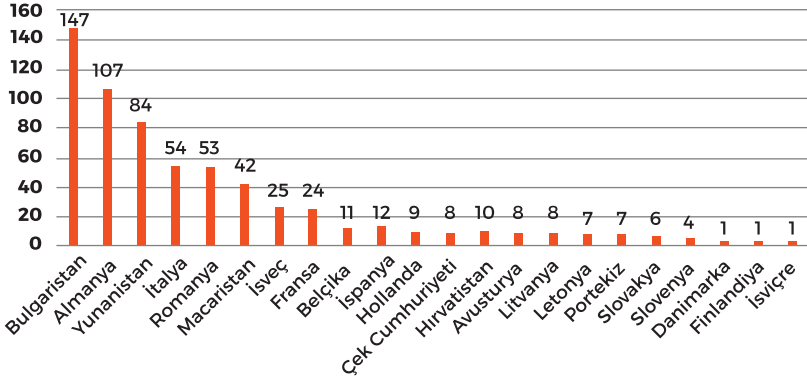
Ağ analizlerinde okların tek yönlü olduğu durumlarda ilişkinin asimetrik olduğu, çift yönlü yani gelen – giden okların karşılıklı ilişki durumlarında ise ilişkinin simetrik olduğu ifade edilmektedir (Ökten ve Ağcasulu, 2020, s. 207). Burada kardeş şehir uygulamalarında ikili yani karşılıklı bir ilişki olması dolayısıyla ilişkilerin tümünün simetrik olduğu söylenebilmektedir.

Aşağıda yer alan sosyogramda Türkiye'nin, AB üyesi ülkeler; Estonya, İrlanda, Malta, Lüksemburg ve GKRY ile aralarında kardeş şehir ilişkilerinin bulunmadığı saptanmıştır. Sosyogramda da görüldüğü gibi bu ülkelerin Türkiye ile kardeş şehir özelinde birbirleriyle ikili ilişkilerinin bulunmaması sebebiyle, bu 5 ülke sol tarafta en dış kısımda Türkiye ile hiçbir bağ bulunmayacak şekilde konumlanmıştır. Dolayısıyla Türkiye'nin kardeş şehir ilişkileri incelendiğinde 22 AB üyesi ülke ile en yoğun iş birliği içerisinde olduğu görülmüştür. Türkiye'nin, AB üyesi ülkeler arasında en çok kardeş şehir ağına sahip olduğu ülke Bulgaristan'dır. Bu durum da coğrafi yakınlık, kültürel ve tarihi bağların birbirine yakın olarak etkileşim içerisinde olmalarıyla açıklanabilmektedir. Kardeş şehir ilişkilerinde ülkeler özellikle karşılıklı saygı, anlayış ve iş birliğiyle kültür alanında, sanatta, eğitimde,

Şekil 1: AB Ülkeleri ve Türkiye'nin Kardeş Şehir İlişki Sosyogramı

sağlıkta, turizmde, gençlik faaliyetlerinde ve diğer sosyal sektörlerde yerelin kalkınması ve geliştirilmesi temalarında ön plana çıkmıştır.

Grafik 1: AB Ülkeleri ve Türkiye'nin Kardeş Şehir Sayıları

Kaynak: <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/dokumanlar>³

Türkiye'nin 27 AB üyesi ülkeler içinden 5'i ile kardeş şehir ilişkisi bulunmamaktadır. Grafik – 1 ile görüldüğü üzere, 22 AB üyesi ülke ile toplamda kardeş şehir sayısı 629'dur. Bu kardeş şehir sayısı en çok Bulgaristan ile Türkiye arasında bulunmaktadır. Bu ilişki dâhilinde toplamda 147 kardeş şehir ilişkisi bulunmaktadır. Burada coğrafi yakınlık, Batı Trakya Türkleri ile akrabalık ilişkileri, tarihî ve kültürel yakınlık karşılıklı ilişki kurmada yeterli sebepleri oluşturduğu düşünülebilir. Daha sonraki yoğun ilişki 107 kardeş şehir ağı ile Almanya ve Türkiye arasında gerçekleştirilmiştir. Bunun sebebi olarak da göçmen nüfustan kaynaklı olarak hareketliliğin olması gösterilebilir.

Adana	28	Bursa	143	Hatay	9
Adıyaman	3	Çanakkale	33	Isparta	10
Afyon	17	Çankırı	1	İçel (Mersin)	46
Ağrı	2	Çorum	8	İstanbul	338
Amasya	9	Denizli	21	İzmir	162
Ankara	160	Diyarbakır	2	Kars	5
Antalya	97	Edirne	25	Kastamonu	4
Artvin	-	Elazığ	3	Kayseri	18
Aydın	37	Erzincan	1	Kırklareli	29

³T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı – Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü'nün yayımladıkları dokümandan faydalanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Balıkesir	31	Erzurum	16	Kırşehir	12
Bilecik	12	Eskişehir	46	Kocaeli	50
Bingöl	-	Gaziantep	45	Konya	69
Bitlis	1	Giresun	11	Kütahya	21
Bolu	12	Gümüşhane	2	Malatya	6
Burdur	10	Hakkari	-	Manisa	29
Kahramanmaraş	7	Trabzon	20	İğdır	2
Mardin	9	Tunceli	-	Yalova	42
Muğla	40	Şanlıurfa	13	Karabük	7
Muş	-	Uşak	5	Kilis	4
Nevşehir	23	Van	2	Osmaniye	5
Niğde	6	Yozgat	6	Düzce	7
Ordu	5	Zonguldak	25	Toplam: 1955	
Rize	7	Aksaray	-		
Sakarya	22	Bayburt	-		
Samsun	29	Karaman	1		
Siirt	-	Kırkkale	4		
Sinop	8	Batman	-		
Sivas	10	Şırnak	1		
Tekirdağ	44	Bartın	3		
Tokat	9	Ardahan	5		

Tablo2: Türkiye'deki İllerin Kardeş Şehir Sayıları

Kaynak: <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/dokumanlar> ⁴

Türkiye'de 81 il kapsamında, kardeş şehir ilişkilerine bakıldığında; Artvin, Bingöl, Hakkâri, Muş, Siirt, Aksaray, Bayburt, Batman illeri haricinde diğer 73 ilin toplamda 1955 kardeş şehir ilişkisi bulunduğu görülmektedir.

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğünün paylaştığı dokümanın incelenmesi sonucunda, bu kardeş şehir ilişkilerinin en yoğun bulunduğu

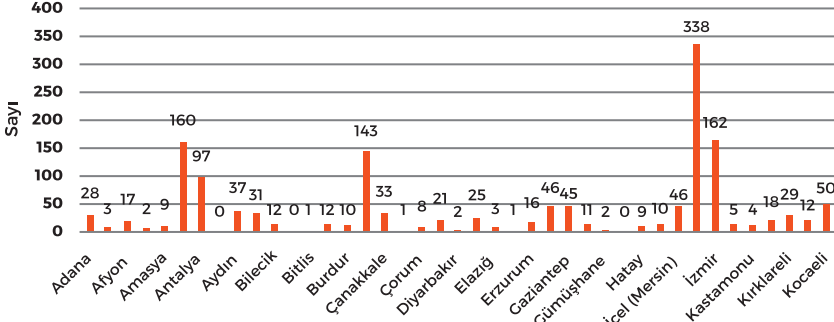
⁴ T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı – Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğünün yayımladıkları dokümandan faydalanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

kentlerin Avrupa Birliği üye ülkeler içerisinde yer alan kentler olduğu görülmüştür.

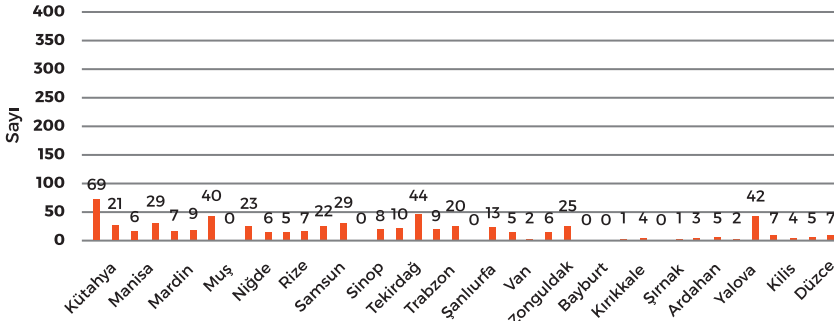
Türkiye’de kardeş şehir üyeliğinin en yoğun yaşandığı iller arasında; 338 üyelik ile İstanbul ilk sırada, 162 üyelik ile İzmir ikinci sırada, 160 ile Ankara üçüncü, 143 ile Bursa dördüncü, 97 üyelik ile de Antalya beşinci sırada yer almaktadır. Özellikle büyükşehir belediyelerinin yer aldığı illerde bu yoğunluğun varlığı nüfus yoğunluğu ile birlikte de düşünüldüğünde beklenen bir durumu oluşturmaktadır.

Türkiye’de son 30 yıl içinde kurulan kardeş şehir eşleştirmelerine bakıldığında, ilk kardeş şehir ilişkisinin 1992 yılında gerçekleştirildiği ve bu ağın İzmir Büyükşehir Belediyesi ile Avustralya’nın Melbourne kenti ile kurulmuş olup Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğünün sayfasında yayımlanmıştır. Grafik-3’de görüldüğü üzere, özellikle bu sayılar 2000’li yıllarda genel itibarıyla artış göstermiştir. Bu durum, o yıllarda yoğun bir şekilde yerel yönetimleri etkileyen Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı kapsamında gerçekleştirilen bir takım yeni düzenlemeler ile birlikte yaşanabileceği ihtimalini akıllara getirmektedir.

Grafik-3’te dikkati çeken bir diğer durumun 2010 yılında yaşandığı görülmektedir. 2010 yılında kardeş şehir eşleştirmesi 80 iken bu sayı 2011 yılında yaklaşık %90 artmıştır ve 2011 yılında Türkiye diğer ülkelere 151 kardeş şehir ilişkisi kurmuştur. Bu dönemin yoğun hükümet politikaları gereği kamu diplomasi politikasına yöneldiği bilinmektedir. 2010 yılında, Resmî Gazete’de 27478 sayılı Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü konusunda genelge yayımlanarak bu kapsamda bir koordinatörlük oluşturulmuştur. Günümüzde küreselleşme ile birlikte, devletlerin ilişkilerinin yanı sıra uluslararası toplum ilişkilerinde onları etkileme ve yönlendirme ihtiyacı başlamıştır. Dolayısıyla bu alandaki ihtiyacı karşılamak üzere kurulan Kamu Diplomasi Koordinatörlüğü ile birlikte gerek merkezî yönetim içerisinde gerekse de yerel yönetim birimlerinde uluslararası toplum özelinde etkileşim ve yönlendirme çalışmaları hız kazanmıştır. Bu duruma örnek olarak yerel yönetim birimlerinin diğer birçok uluslararası şehir ile kardeş şehir ilişkisi kurmasındaki sebebin sadece dostluk amacıyla kurulmadığı, ülkelerin bir dış politikası olarak kendilerini etkili bir şekilde tanıtmaya ve markasını oluşturma konularında etkin bir rol oynamayı amaçladığı anlaşılmaktadır.

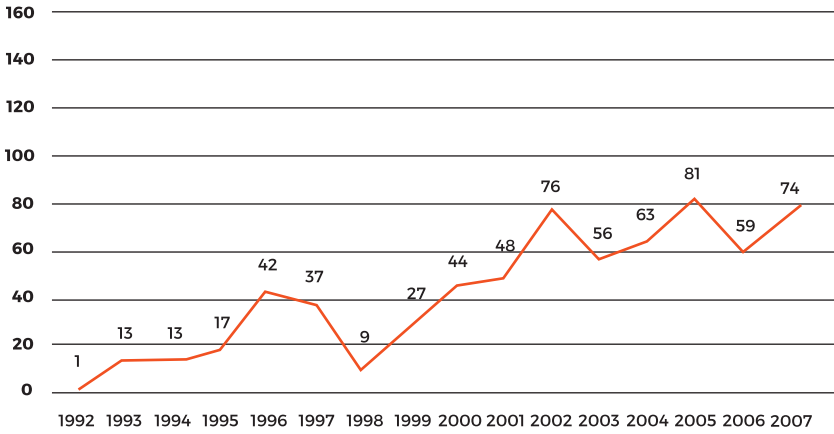

ii

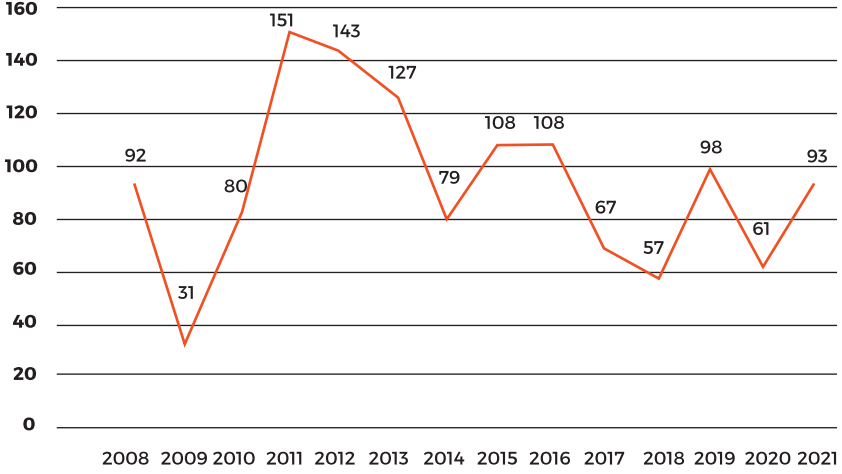

ii

Grafik 2: Türkiye'deki İllerin Kardeş Şehir Sayıları

Kaynak: <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/dokumanlar>⁵

⁵T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı – Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü'nün 2020 yılında yayımladıkları dokümandan faydalanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Grafik 3: Yıllara Göre Kardeş Şehir Sayıları

Kaynak: <https://yerelyonetimler.esb.gov.tr/dokumanlar> ⁶

Yerel diplomasi ağları ve iş birliği projeleri; sosyal, ekonomik, kültürel ve teknolojik, ekolojik birçok alanda iş birliğini teşvik ederek sorunlara çözüm yolları belirlemekte ve uygulamaya çalışmaktadır. Yerel diplomasi ağları içerisinde yer alan kardeş şehir projesi, uluslararası kültürel ilişki stratejileri ile birlikte yumuşak güç olarak sınır aşan kentler arasında kültürel diplomasi anlayışını da beraberinde getirmiştir. Kardeş şehir projesinde özellikle Avrupa kentleri, uluslararası kültürel ilişkiler için Avrupa Birliği (AB) stratejisinin hedeflerine ulaşma potansiyelini göstermeyi amaçlamaktadır.

Uluslararası kuruluşlardan, sivil toplum kuruluşlarından, ulusal ve yerel yönetimlerden kültürün sürdürülebilirliği kapsamında raporlar, beyanlar ve taahhütler bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) sözleşmeleri, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) raporları, Birleşmiş Milletler Özel Raportörünün Kültürel Haklar alanındaki çalışmaları, Küresel Yerel ve Bölgesel Yönetimler Görev Gücü, 2015 Sonrası Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri taslakları, yerel için küresel anlamda kültürel, ekolojik, sosyal ve ekonomik faktörlerle birlikte katkılar sunacağı beklenmektedir (Agenda 21 For Culture, 2022d, s. 15). Küresel anlamda katkı sunması beklenen bu tür politika oluşturma süreçleri yalnız

⁶ T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı – Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü'nün 2020 yılında yayımladıkları dokümandan faydalanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

plomasi ağları içerisinde gerek yerelde gerekse de uluslarda ve ulus ötesi alanda kültürün ikili iş birliklerle tanıtılmasına ve dolayısıyla ülkelerin kültürel etkileşimleriyle birlikte, kültürel diplomasi ilişkilerini karşılıklı olarak tanıyarak hayata geçirmelerine olanak tanımaktadır.

Sonuç

Küreselleşme, beraberinde yönetim politikalarına da yansarak değişiklikleri gerekli kılmıştır. Yerel yönetimlerin yeni kamu yönetimi anlayışını benimsemiş olmasıyla birlikte merkezî yönetimler yerel yönetimlere yetki, görev ve kaynak aktarımını sağlayarak yerelleşmeye yani bir diğer ifade ile desentralizasyona sebep olmuşlardır.

Türkiye’de yerel yönetimlerin kendi dinamikleri içerisinde dış ilişkilerinin temel amaçlarında, özellikle merkezin diğer ülkelerle gerçekleştireceği kardeşlik ilişkilerindeki görevleri, yerelin faaliyetleriyle perçinlenmektedir. Aynı zamanda burada yerel yönetimler olası tamamlayıcı bir rol üstlenmektedir.

Belediyelerin dış ilişkiler birimlerinin özellikle 2000’li yıllar itibarıyla dönemin gereklerine de uyarak ulus ötesi politikalara yoğunlaştığı görülmüştür. Yerel yönetimler bu şekilde hem merkezî yönetimlerin dış politikasına hem de kendi dış ilişkilerindeki faaliyetlerini anlamlandırmaya çalışmışlardır.

Şehir eşleştirmelerinin yerel düzeyde başarılı olabilmesi için kültürel duyarlılıklar genel olarak olumlu bir ortak tutum sergilemelidir. Kardeş şehir eşleştirmelerinde toplum bilinci, ortak taahhütler, yönetim kalitesi bu kapsamda önemli rol oynamaktadır. Kültür için Gündem 21, yerel yönetimler için küresel boyutta kültür stratejisi hedeflerinin belirlendiği ilk belgedir.

Devletler arası ilişkilerin en önemli aktörleri haline gelen yerel yönetimler, özellikle kurmuş oldukları kardeş şehir ilişkileri ile sadece yerele değil uluslararası alanda dış politikaya merkezî yönetimle birlikte katkı sunmayı hedeflemektedir. Yerel yönetimlerde sınır ötesi iş birlikler artarak karşılıklı ilişkilerinde birbirlerini daha yakından tanımaları, sempati duymaları, ilişkilerini geliştirmeleri ile ülkelerinin marka değerine üstel fayda sunmaktadırlar.

Yerel diplomasi ağları içerisinde kentler, kardeş şehir ilişkilerinde ticari ve kültürel bağların teşvik edildiği ortaklıklar ile karşılıklı avantajların sağlandığı yasal bir oluşumdur. Yumuşak güç enstrümanı olan kültürel diplomasi, uluslararası toplumla karşılıklı etkileşim içinde olup dostluklar kurmanın yanı sıra ülke vizyonunu geliştirmede bir araç olmuştur.

Çalışmada oluşturulan sosyogram ile Türkiye ve Avrupa genelindeki belediyelerin de birbirleriyle kapsamlı uluslararası ağlar geliştirdiği görülmüştür. Yerel dış politikada kardeş şehir ilişkilerinde sınır ötesi iş birliği ve bölgeler arası iş birliği oluşturan bu ağlar, kentlerin sosyo-ekonomik gelişimine katkı sunmasının yanı sıra özellikle kültürel etkileşim ve iş birlikleri ile farkındalıklar yaratarak kentlerin kalkınmasına katkı sunmuştur.

Türkiye'nin üyesi olduğu 33 uluslararası yerel diplomasi ağının bazılarıyla elde edilen kültürel diplomasi boyutu ile kurulan ilişkilerde ülkelerin sanatta, bilimde, eğitimde, turizmde, teknik konular gibi kültürel öğelerin hâkim olduğu alanlarda itibarlarını artıracak iş birlikleri ve ortaklıklar kurmalarını sağlamaktadır.

Türkiye'nin kardeş şehir ilişkileri üzerinden kültürler arası bir dayanışmanın sağlandığı görülebilmektedir. Özellikle 2000'li yıllardan sonra sayıca artan kardeş şehir ilişkileri, yeni kamu yönetiminin gerekleri olarak açıklanabilmektedir. Bu kapsamda vatandaş etkilemek için kullanılan birçok unsurlardır bunlar ve bu şekilde ülkeler kendilerini güçlü göstermektedirler.

Türkiye'nin kurmuş olduğu ağlar içerisinde kardeş şehir ağlarından en çok iş birliği Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasında gerçekleştirildiği görülmüştür. Kardeş şehir sayılarına bakıldığında özellikle bu etkileşimin ve iş birliği ortamının Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasında yoğun yaşandığı çalışma kapsamında oluşturulan sosyogram ile görülebilmektedir.

Yine bu kapsamda 2010 yılında Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü oluşturulduktan sonra kardeş şehir ilişkileri 2011 yılı için yaklaşık %90 oranında artış göstermiştir. Dolayısıyla belli dönemlerde bu kapsamda oluşturulan hükümet politikalarının yönetim birimlerinin görev ve yetki alanlarını da dönüştürmeye başlamıştır.

Özellikle büyükşehirlerde kardeş şehir ilişkilerinin yoğun kurulduğu hem kentlerin gelişmişlik seviyeleri ile hem de nüfus yoğunluklarıyla açıklanabilmekle birlikte, hükümetin oluşturduğu politikaları kapsamında büyük kentlerde etkisinin daha derinden hissedildiği görülmektedir. Diğer şehirlere göre daha fazla sayıda farklı kökenlerde insana ev sahipliği yapan büyükşehirlerde bu bağların yeni kardeş şehirler oluşmasında katkı sunması daha muhtemeldir.

Komşuluk ve akrabalık ilişkileri nedeniyle kültürel anlamda daha yüksek bir bağa sahip Bulgaristan ile daha fazla kardeş şehir ağ ilişkisi ve iş birliğinin bulunması şaşırtıcı değildir. Sonuç olarak kamu diplomasisi iki yönlüdür. Kardeş şehir ağlarının oluşturulması için öncesinde bir etkileşim ihtiyacı bulunmaktadır. Bu etkileşim ise tarihî ve kültürel bağlardan kaynaklı olarak daha kolay bir şekilde meydana gelebilmektedir. Batı Trakya Türkleri ile akrabalık ilişkileri, tarihî ve kültürel yakınlık karşılıklı ilişki kurmada yeterli sebepleri oluşturduğu kesindir. Daha sonraki yoğun ilişki 107 kardeş şehir ağı ile Almanya ve Türkiye arasında gerçekleştirilmiştir. Bunun sebebi olarak da göçmen nüfustan kaynaklı olarak hareketliliğin olması gösterilebilir.

Ülkeler kardeş şehir ilişkilerini kendi siyasi, sosyal, ekonomik çıkarlarına göre kurgulamaktadırlar. Kardeş şehir ağlarında birlikteliklerin oluşmasında kilit rol oynayan etkili faktörler arasında, ülkelerin tarihi ve kültürel mirasları, soy bağları, coğrafi yakınlıkları, çok farklı köklerden oluşan nüfus yapıları, ticari, teknik altyapıları, eğitim ve sağlık imkânları, turizm olanakları konuları yer almaktadır. Bu kapsamda kurulan bağlar hem ulusal hem de uluslararası ölçekteki etkileşimler ile sağlanabilecektir. Kamu diplomasisi kapsamında kardeş şehir ağlarının artırılmasına yönelik çalışmalar ülkelerin gerek yerel diplomasi gerekse kültürel diplomasi politika ve faaliyetlerinin güçlendirilmesine katkı sunarak farklı ülkelerin şehirleri ve toplumları arasında karşılıklı fayda sağlayacak nitelikte fırsatlara kapı açmaktadır.

Kaynakça

Abdullah, H., Molho, J. (2020). Towards a multi-level strategy for EU external cultural relations : bringing cities on board, Policy Briefs, 2020/03, page 1-8. Global Governance Programme, Cultural Pluralism - <http://hdl.handle.net/1814/65897>.

Agenda 21 For Culture. (2022a). Erişim Tarihi: 15.03.2022. <https://www.agenda21culture.net/documents/agenda-21-for-culture>

Agenda 21 For Culture. (2022b). Agenda 21 for Culture. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://www.agenda21culture.net/sites/default/files/files/documents/multi/ag21_en.pdf

Agenda 21 For Culture. (2022c). Culture 21: Actions. Erişim Tarihi: 15.03.2022. <https://www.agenda21culture.net/documents/culture-21-actions>

Agenda 21 For Culture. (2022d). Agenda 21 for Culture - Document 1. 16.03.2022. https://www.agenda21culture.net/sites/default/files/files/documents/multi/c21_015_en_2.pdf

Akdoğan, A. (2007). Yerel Yönetimlerin Uluslararası İlişkileri, Yerel Yönetimlerde İşbirliği ve Katılım, Editör Ayşegül Sabuktay. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayını, No: 336, Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi Yayını, No: 21, I. Basım, Ankara.

Asian Mayors Forum. Erişim Tarihi: 10.01.2022. <https://www.mayors.asia/Who-we-are/About-us>

Assembly of European Regions. Erişim Tarihi: 10.01.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/Assembly_of_European_Regions#:-:text=The%20Assembly%20of%20European%20Regions,a%20forum%20for%20interregional%20cooperation

Avrupa Kaleli Kentler Birliği. Erişim Tarihi: 07.01.2022. www.yereldiplomasi.gov.tr/aglar/avrupa-kaleli-kentler-birligi-european-walled-towns/&hl=tr&gl=tr&strip=1&vws-rc=0

Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi. Erişim Tarihi: 07.01.2022. https://tr.wikipedia.org/wiki/Avrupa_Yerel_ve_B%C3%B6lgesel_Y%C3%B6netimler_Kongresi

Barnhisel, G. (2015). Cold War Modernists - Art, Literature, and American Cultural Diplomacy. Columbia University Press, New York. ISBN 978-0-231-53862-6.

Bıçer, Y., Kodaz, M. (2021). Yerel Diplomasi ve Kardeş Şehir İlişkileri. Türkiye Belediyeler Birliği, Ankara.

Bound, K., Briggs, R., Holden, J., Jones, S. (2007). Cultural Diplomacy. Printed by IPrint, London. ISBN: 978 1 84180 177 3.

C40 Cities. Erişim Tarihi: 29.12.2021. <https://www.c40.org/about-c40/>

Cities Alliance. Erişim Tarihi: 23.12.2021. www.citiesalliance.org

Cittaslow. Erişim Tarihi: 29.12.2021. www.cittaslow.org

Conference of Peripheral Maritime Regions. Erişim Tarihi: 15.12.2021. <http://www.crpm.org/>

Congress of Local and Regional Authorities. Erişim Tarihi: 07.01.2022.

Cooperation for Urban Mobility in the Developing World. Erişim Tarihi: 17.12.2021. <http://www.codatu.org/>

Cull, N. J. (2008). Public Diplomacy: Taxonomies and Histories. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, 616(1), 31–54. <https://doi.org/10.1177/0002716207311952>

Erdem, N. Ve Ersavaş Kavanoz, S. (2021). "Türkiye'de "Yerel Diplomasi Yönetimi"ne Dair Bir Araştırma". Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi, 3(1), 28-49.

Eurocities. Erişim Tarihi: 23.12.2021. www.eurocities.eu

European Historical Thermal Towns Association. Erişim Tarihi: 31.12.2021. <https://ehhta.eu/our-network/>

Global Fund for Cities Development. Erişim Tarihi: 23.12.2021. www.fmdv.net

Global Mayors' Forum. Erişim Tarihi: 17.12.2021. <http://www.globalmayorsforum.org/>

Heritage Europe - European Association of Historic Towns and Regions. Erişim Tarihi: 07.01.2022. <http://www.historic-towns.org/>

<https://www.bmeia.gv.at/en/oev-strasbourg/council-of-europe/congress-of-local-and-regional-authorities/>

International City Leaders. Erişim Tarihi: 12.12.2021. <http://www.cityleaders.org/>

International City/County Management Association. Erişim Tarihi: 12.12.2021. www.icma.org

International Committee on Monuments and Sites. Erişim Tarihi: 12.12.2021. <http://www.icomos.org/>

Kardeş Şehirler Web Sitesi. Erişim Tarihi: 19.03.2022 <http://www.kardeshehirler.org.tr/assets/uploads/KARDE%C5%9E%20%C5%9EEH%C4%BOR%20PROTOKOL%20%C3%96RNE%C4%9E%C4%B0.pdf>

Resmî Gazete. 27478 Sayılı Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü Genelgesi. Erişim tarihi: 21.03.2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/01/20100130-19.htm>

Keating, M. (1999). Regions and International Affairs: Motives, Opportunities and Strategies. Paradiplomacy In Action The Foreign Relations of Subnational Governments - Editors: Francisco Aldecoa - Michael Keating. New York. ISSN 1363-5670.

Keleş, R. (2016). Kentleşme Politikası. İmge Kitabevi, 15. Baskı, Ankara.

Kozymka, I. (2014). The Diplomacy of Culture - The Role of UNESCO in Sustaining Cultural Diversit Martin's Press, New York. ISBN 978-1-137-36626-9.

Kuznetsov, A. S. (2014). Theory and Practice of Paradiplomacy: Subnational Governments in International Affairs - Routledge New Diplomacy Studies. New York. ISBN: 0415738881, 9780415738880.

List of twin towns and sister cities in Austria. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Austria

List of twin towns and sister cities in Belgium. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Belgium

List of twin towns and sister cities in Bulgaria. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Bulgaria

List of twin towns and sister cities in Croatia. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Croatia

List of twin towns and sister cities in Czech Republic. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_the_Czech_Republic

List of twin towns and sister cities in Denmark. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Denmark

List of twin towns and sister cities in Estonia. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Estonia

List of twin towns and sister cities in Finland. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Finland

List of twin towns and sister cities in France. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_France

List of twin towns and sister cities in Germany. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Germany

List of twin towns and sister cities in Greece. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Greece

List of twin towns and sister cities in Hungary. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Hungary

List of twin towns and sister cities in Italy. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Italy

List of twin towns and sister cities in Latvia. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Latvia

List of twin towns and sister cities in Lithuania. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Lithuania

List of twin towns and sister cities in Luxembourg. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Luxembourg

List of twin towns and sister cities in Malta. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Malta

List of twin towns and sister cities in Netherlands. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_the_Netherlands

List of twin towns and sister cities in Northern Cyprus. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Northern_Cyprus

List of twin towns and sister cities in Poland. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Poland

List of twin towns and sister cities in Portugal. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Portugal

List of twin towns and sister cities in Republic of Ireland. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_the_Republic_of_Ireland

List of twin towns and sister cities in Romania. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Romania

List of twin towns and sister cities in Slovakia. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Slovakia

List of twin towns and sister cities in Slovenia. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Slovenia

List of twin towns and sister cities in Spain. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Spain

List of twin towns and sister cities in Sweden. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Sweden

List of twin towns and sister cities in Turkey. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Turkey

Logical Towns Association. Erişim Tarihi: 17.12.2021. <http://www.logicaltown.eu/>

Mayors Adapt. Erişim Tarihi: 10.01.2022. <http://mayors-adapt.eu/>

Mayors for Peace. Erişim Tarihi: 31.12.2021. <http://www.mayorsforpeace.org/english/index.html>

MBB - Marmara Belediyeler Birliği Web Sitesi, Yerel Diplomasi. Erişim Tarihi: 15.03.2022. https://marmara.gov.tr/calisma_alanlarimiz/yerel-diplomasi/

Metropolis. Erişim Tarihi: 17.12.2021. <http://www.metropolis.org/>

Mevzuat Bilgi Sistemi (a). 5393 Sayılı Belediye Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Mevzuat Bilgi Sistemi (b). 1173 Sayılı Milletlerarası Münasebetlerin Yürütülmesi ve Koordinasyonu Hakkında Kanun. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1173&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Network of Assosiations of Local Authorities South East Europe. Erişim Tarihi: 15.12.2021. www.nalas.eu

Nye, J. S. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 94–109. <https://doi.org/10.1177/0002716207311699>.

Ordeix-Rigo, E., & Duarte, J. (2009). From Public Diplomacy to Corporate Diplomacy: Increasing Corporation's Legitimacy and Influence. *American Behavioral Scientist*, 53(4), 549–564. <https://doi.org/10.1177/0002764209347630>.

Organization of Islamic Capitals and Cities. Erişim Tarihi: 17.12.2021. <http://www.oicc.org/>

Organization of World Heritage Cities. Erişim Tarihi: 30.12.2021. <https://www.ovpm.org/all-about-owhc/introduction-and-mission/>

Ökten, A. ve Ağcasulu, H. (2021). #Takibetakip: Büyükşehir Belediyesi ve Başkanlarının Twitter Ağlarının Karşılaştırmalı İncelenmesi. İNİF E- Dergi, 6(1), 200-221.

Poyraz, E. (2017). Yerel Yönetimlerde Siyasal Katılım ve Temsiliyet Sorunsalı Üzerine Bir Değerlendirme: Belediye Meclislerinin Etkinliği. Injosos Al-Farabi International Journal On Social Sciences / Al-Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1), 136-146.

Regions of Climate Action. Erişim Tarihi: 30.12.2021. <https://regions20.org/about-us-2/#r20-mission>

Robertson R. (2015). European Glocalization in Global Context - Europeanization as Glocalization. ISBN 978-1-349-59657-7 ISBN 978-0-230-39080-5 (eBook), England.

Sister Cities International. Erişim Tarihi: 15.12.2021. <http://www.sister-cities.org/>

Sister Cities International. About Us. (2022a). Erişim Tarihi: 17.03.2022. <https://sister-cities.org/about-us/>

Sister Cities International. What is a Sister City? (2022b). Erişim Tarihi: 17.03.2022. <https://sistercities.org/about-us/what-is-a-sister-city-3/>

Strong Cities Network. Erişim Tarihi: 23.12.2021. <http://strongcitiesnetwork.org/>

Tavares, R. (2016). Paradiplomacy – Cities and States as Global Players. Oxford University Press, UK. ISBN 9780190462116.

T. C. Anayasası (1982). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf>

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı – Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü. 2020 yılında yayımladıkları Belediyelere Ait Kardeş Kent İstatistik Verileri. Erişim Tarihi: 20.03.2022. <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/dokumanlar>

T.C. İçişleri Bakanlığı – İller İdaresi Genel Müdürlüğü Genelge 2005/36. <https://docplayer.biz.tr/21370454-T-c-icisleri-bakanligi-mahalli-idareler-genel-mudurlugu-sayi-b050mah0650002-865-80970-7-4-2005-genelge-2005-36-valiligine.html>

The Council of European Municipalities and Regions. Erişim Tarihi: 09.01.2022. https://www.ccre.org/en/article/introducing_cemr

The Council of European Municipalities and Regions (CCRE – CEMR). (2007). Twinning for Tomorrow's World. (2007). https://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/rhodes_firstprogramme_en.pdf

Türk Dil Kurumu [TDK]. (2022). "Kültür". Erişim Tarihi: 10.03.2022. <https://sozluk.gov.tr/>

Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. 2021 Yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları. Erişim Tarihi: 22.02.2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuc-lari-2021-45500#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kuru-rumsal&text=T%C3%BCrkiye'de%20ikamet%20eden%20n%C3%BCfus,252%20bin%20172%20ki%C5%9Fi%20oldu.>

UCLG-MEWA Yeni Kentssel Gündem Raporu - Bogoto Taahhüdü. http://uclg-mewa.org/uploads/file/f9961ba4033045049b95efd366c26765/Yeni_Kentsel_Gundem.pdf

Union of Turkish World Municipalities. Erişim Tarihi: 15.12.2021. <http://www.tdbb.org.tr/>

United Cities and Local Governments. Erişim Tarihi: 09.01.2022. <http://uclg-mewa.org/about-uclg-world-organization/>

United Nations [UN]. (2022a). Department of Economic and Social Affairs Population Dynamics - World Urbanization Prospects 2018. Erişim Tarihi: 19.02.2022. <https://population.un.org/wup/Publications/>

United Nations [UN]. (2022b). The World's Cities in 2018. Erişim Tarihi: 19.02.2022. https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/files/documents/2020/Jan/un_2018_worldcities_databooklet.pdf

United Nations Development Programme [UNDP]. (2022a). The SDGs in Action. Erişim Tarihi: 17.02.2022 https://www.undp.org/sustainable-development-goals?utm_source=EN&utm_medium=GSR&utm_content=US_UNDP_PaidSearch_Brand_English&utm_campaign=CENTRAL&c_src=CENTRAL&c_src2=GSR&gclid=EAIAIqobChMI-ucvh8u7S9gIVkP93Ch08DgezEAAYAiAAEgLf0PD_BwE

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO]. UNESCO's Constitution. Erişim Tarihi: 02.03.2022. <https://en.unesco.org/news/75-years-ago-unescos-constitution-adopted>

Villiers, J. D., Coning, T. J. & Smit, E. M. (2007). Towards an understanding of the success factors in international twinning and sister-city relationships, 38(1), pages 1-10.

White, C. L. (2015). Exploring the role of private-sector corporations in public diplomacy. *Public Relations Inquiry*, 4(3), 305–321. <https://doi.org/10.1177/2046147X15614883>

World Smart Cities. Erişim Tarihi: 10.01.2022. <http://www.worldsmartcity.org/>

World Urban Campaign. Erişim Tarihi: 29.12.2021. <https://www.worldurbancampaign.org/about>

Yahyagil, M. Y. (1998). Kentlerin Kültürün Gelişmesindeki Etkileri. *Sosyoloji Konferansları*, S.25, 105-120.

Yaylı, H, Gönültaş, Y. (2018). Uluslararasılaşan Yerel Yönetimler: Yerel Dış Politika (Paradiplomasi) Kavramına Teorik Bir Bakış. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20 (2) , 271-288.

Yerel Diplomasi Resmî Web Sitesi. Yasal Prosedür. Erişim Tarihi: 22.03.22. <http://www.yereldiplomasi.gov.tr/yasal-prosedur/>

07

Amerikan Dış Politikasında Yumuşak Güç Enstrümanları ve Kültürel Diplomasi

07

Amerikan Dış Politikasında Yumuşak Güç Enstrümanları ve Kültürel Diplomasi

Mehmet Şahin¹

Orhan Çiğçi²

Giriş

Kültürel diplomasi, son dönemlerde küresel politikada ulus aşırı gelişmelerin etkisi ve küreselleşmenin derinleşen yapısıyla devletler ve devlet dışı aktörler arasındaki etkileşim ve ilişkiler ağını belirleyen en önemli politik enstrümanlardan birine dönüşmüştür. Uluslararası politikada ortaya çıkan siyasi, ekonomik ve sosyolojik değişimlerin yanı sıra askerî/güvenlik boyutlarıyla jeopolitik dönüşümlerin yaşanması devletlerin dış politika yapım sürecinde kendi kültür ve geleneksel değerlerini etkili bir araç olarak kullanabilmesine müsaade etmiştir. Bahse konu değişimlerin ötesinde küreselleşmenin başka bir önemli çıktısı olarak bölgesel ve yerel politikaların uluslararasılaşması, devletlerin kendi kültürlerini uluslararası sistemde bir güç aracı olarak kullanabilmesine olanak sağlarken küresel meselelerin ve politikaların yerel düzeyde görünürlüğünü arttırması diplomasinin kültürel belirginliğinin toplumlar üzerinde somutlaşmasında önemli bir faktör olmuştur. Kültürel diplomasinin diğer bir etki alanı ve önemi ise ulus

¹ Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İletişim Fakültesi, kemahan@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-7044-6089

² Doktorant/Araştırma Görevlisi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, orhan.cifci93gmail.com, ORCID: 0000-0002-5746-4258

üstü kurumlar nezdinde ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede devletlerin yanı sıra uluslararası ve bölgesel örgütlerin diplomatik faaliyetlerinde kültürel diplomasi son dönemlerde göz önünde bulundurulması gereken bir önem kazanmıştır.

Uluslararası sistem içerisindeki her devlet kendi yönetim teamüllerine, siyasi geleneklerine ya da idari yapılarını göre kültürel dinamik ve araçlarını farklı politik metotlar çerçevesinde değerlendirmeye tabi tutmaktadır. Bu çalışma, uluslararası politikada başta askerî ve ekonomik indikatörler olmak üzere hâlihazırda süper güç konumunda bulunan ABD'nin, dış politika uygulamalarında kültürel diplomasinin yeri ve önemini açıklama çabası içindedir. Buna mukabil ilk olarak kültürel diplomasi temeline oturtulan teorik ve kavramsal çerçeve analiz edilecek ve ilgili literatür içindeki kültürel diplomasi kavramsallaştırmasına odaklanılacaktır. Bahse konu bölüm ayrıca kültürel diplomasinin devletler tarafından nasıl ve hangi araçlarla kullanıldığına teorik yönleriyle bir açıklama üretecektir. Çalışmanın odaklandığı vaka özelinde ABD'nin Soğuk Savaş dönemi ve günümüzde kültürel diplomasiye dış politikasında nasıl bir önem atfettiği ve uygulamalarında hangi araçları öne çıkardığı açıklanmaya çabalacaktır. Bununla birlikte bilhassa son dönemlerde ABD'nin gerek iç politikasında gerek dış politikasında ortaya çıkan gelişmeler ışığında hegemonik bir gerileme süreci içerisine girmesi sonucu kültürel diplomasi uygulama alanlarında da önemli sınırlılıklar belirlemiştir. Dolayısıyla çalışmanın son bölümünde, hangi dinamiklerin ABD'nin yumuşak gücü ve kültürel diplomasisine zarar verdiğine yönelik bir açıklama üretilecektir.

Kültürel Diplomasi Üzerine Oluşturulan Teorik ve Kavramsal Yaklaşımlar

Kültürel Diplomasinin Bileşenleri Olarak Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç

Kültürel diplomasi kavramı üzerine literatürde derinlemesine bir tartışma yürütülmektedir. Bilhassa kültürel diplomasinin kavramsallaştırması üzerine gerçekleştirilen tartışmalar neticesinde geniş bir literatür ortaya çıkmış ve kültürel diplomasi kavramı konuyu ele alan uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi, sosyoloji ve tarih disiplinleri özelinde farklı değişkenler sunularak açıklanmaya çalışılmıştır. Genel çerçevesiyle analiz edildiğinde kültürel diplomasi kavramı,

kamu diplomasinin bir aracı ya da alt düzeyi olarak kabul edilmiş ve oluşturulan tanımlamalar bu yönde sunulmuştur. Pratik uygulamalarında ise kültürel diplomasinin son dönemlerde farklı politik dinamiklere sahip ülkeler tarafından çeşitlilik arz eden araçlarla kullanılması, kavramın tanımlanmasında önemli bir dönüşüm yaratmıştır. Bu durum kavrama yönelik genel geçer tek bir tanımlama yapılamaması problemini yanında getirmiştir (Zomarano, 2016).

Son dönemlerde kültürel diplomasinin çalışma ve yazın alanı önemli ölçüde genişlemesine rağmen pratikte ülkeler tarafından ayrı metotlarla uygulanması akademik düzlemde kültürel diplomasinin farklı şekillerde yorumlanmasına zemin hazırlamıştır. Bu yaklaşımı destekler biçimde kavramın içinde barındırdığı farklılıklar Simon Mark'ın çalışmasında belirttiği gibi kültürel diplomasinin kavramsallaştırmasında genel bir konsensüse ulaşamama problemini ortaya koymuştur (Mark, 2010). Dolayısıyla kültürel diplomasinin ele alındığı çalışmalarda önemli bir teorik ve metodolojik boşluk bulunmaktadır. Bu minvalde kültürel diplomasi, genel olarak Joseph Nye'in ortağa attığı yumuşak güç kavramıyla birlikte ele alınmakta ve yumuşak gücün bir parçası olarak tanımlanmaktadır (Carrijo, 2015).

Kültürel diplomasi kavramı, genel olarak yumuşak güç ve kamu diplomasisinin parçası olarak kabul görmesinden dolayı kavramın teorik ve kavramsal çerçevesinin yine yumuşak güç ve kamu diplomasisi kavramları özelinde açıklanması önemlidir. Genel bağlamda yumuşak gücün kültürel diplomasinin temeli olarak kabul edilmesi ve ayrıca kültürel diplomasi ve kamu diplomasisi arasında doğrudan nedensellik bulunması, kavramın tanımlanmasında üçünün birlikte ele alınması gerekliliğini zorunlu kılmaktadır.

Yukarıda da değinildiği üzere yumuşak gücün kavramsallaştırılmasına yönelik ilk ve en önemli katkı Joseph Nye tarafından yapılmıştır. Nye, yumuşak gücü diğer aktörlerin tercihlerini şekillendirebilme ve belirleyebilme kapasitesi olarak tanımlanmıştır. Ortaya attığı yumuşak güç kavramını cazibeyi oluşturan değerler olarak nitelendirmiştir. (Nye, 2017, ss. 25-26). Nye'a göre devletlerin sahip olduğu yumuşak güç temelde üç farklı kaynağa bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Nye bu kaynakları; 1) Kültür 2) Politik Değerler ve 3) Dış Politika Özelikleri olarak tanımlamıştır. Nye'a göre devletler, değinilen bu kay-

naklarını doğru bir şekilde kullanabildiği takdirde dış politikalarında yumuşak gücü başarılı bir araca dönüştürebilme yetisine sahip olabilmektedirler (Nye, 2008, ss. 94-95).

Joseph Nye, ele aldığı üç farklı kaynağı yumuşak güç ve kamu diplomasisi arasındaki ilişki özelinde de incelemiştir. Nye'a göre kamu diplomasisi, hükümetlerin yumuşak gücün söz konusu üç kaynağını kullanarak diğer ülkelerin toplumlarıyla iletişime geçtiği ve onları etkilediği bir araçtır. Dolayısıyla kamu diplomasisi aracılığıyla hükümetler diğer hükümetlerden daha çok farklı toplumlar üzerinde etki yaratmayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede Joseph Nye'in üzerinde durduğu en önemli unsurlardan birisi cazibedir. Nye'a göre devletlerin kamu diplomasisi yürütmek amacıyla başvurduğu yumuşak gücün üç kaynağı diğer toplumlar üzerinde bir etki ya da cazibe yaratamayacak nitelikteyse kamu diplomasisi yumuşak güç olmaktan uzaklaşmakta ve bir sonuç üretememektedir (Nye, 2008, s. 95).

Nye'a göre tarihsel süreç içerisinde uzun dönemdir devletler tarafından kamu diplomasisine başvurulsa da son dönemlerde kamu diplomasisinin hem tanımlanmasında hem de devletler tarafından uygulanışında radikal farklılıklar oluşmuştur. Nye, bu farklılaşmanın nedeni olarak bilgi çağını işaret etmektedir. Nye'a göre günümüzde bilgi, bir güç olarak öne çıkmış ve dünya nüfusunun büyük çoğunluğu farklı araç ve teknolojiler aracılığıyla bu güce erişebilmiştir. Uluslararası politikada toplumlar tarafından bilgiye ulaşımın kolaylaşması kamu diplomasisinin yapısının geçmişle mukayese edildiğinde son dönemlerde daha etki yaratabilir bir yapıya evrilmesine neden olmuş ve kullanımının da kolaylaşmasına müsaade etmiştir (Nye, 2008, s. 97).

Kamu diplomasisinin tanımlanması ve uygulanışı açısından farklı bileşenleri bulunmaktadır. Bu çerçevede kavramın literatürdeki hâkim tanımlamalarından bir diğeri Nicholas Cull'a aittir. Cull, kamu diplomasisini uluslararası politikada aktörlerin yabancı toplumlarla daha yakın ilişki kurabilmesi için kullandığı bir dış politika aracı olarak tanımlamıştır. Cull'a göre kamu diplomasisinin beş farklı bileşeni bulunmaktadır. Bunlar: 1) Dinleme, 2) Tarafılık, 3) Kültürel Diplomasi, 4) Değişim ve 5) Uluslararası Radyo ve Televizyon Yayıncılığı'dır (Cull, 2009, s.12).

Nicholas Cull da Nye gibi kamu diplomasisinin son dönemlerde gerek teorik anlamda tanımlanmasının gerekse devletler tarafından

dış politika aracı olarak uygulanışında değişikliğe uğradığını ileri sürmüştür. Bu minvalde dünya politikasında devletler ve diğer farklı dinamiklere sahip aktörlerin geleneksel niteliklerinde değişimlerin görülmesi, bunların yapısal olarak bir farklılaşma süreci içerisine hızla dâhil olması ve hükümet/devlet dışı aktörlerin hem iç hem dış politika yapım sürecinde daha etkin bir role kavuşması kamu diplomasisinin kullanım alanının genişlemesine olanak sağlamıştır. Kamu diplomasisinin farklı aktörler tarafından öncelikli kullanımının artmasında başka bir motivasyon ise başta internet, ulaşım ve bilgi teknolojilerinin ilerlemesi olmuştur. Teknolojinin her geçen gün durdurulamaz gelişim kaydetmesinin ülkelerin hem iç politikasındaki hem de uluslararası arenadaki gelişmeleri daha şeffaf bir yapıya dönüştürmesi, kamu diplomasisinin devletler tarafından daha etkili bir şekilde kullanılmasının önünü açmıştır (Cull, 2009, ss.12-13).

Küreselleşme ve bilgi teknolojisinin etkinlik seviyesinin artması neticesinde Soğuk Savaş ve sonrası dönemde uygulanan kamu diplomasisi içerik olarak birbirinden ayrılan karakteristik özellikler taşımıştır. Günümüzde kamu diplomasisi, devlet ve devlet dışı aktörler tarafından yürütülürken önceki dönemlerde kamu diplomasisinin pratiği daha çok devletlerin tekelinde bulunmuştur. Günümüz kamu diplomasisinin diğer bir önemli özelliği ise rolünden kaynaklanan farklılıklardır. Günümüzde uygulanan kamu diplomasisi devletler arasındaki ilişkileri inşa edici bir yapıdayken önceki dönemlerde uygulanan kamu diplomasisi daha çok hedef kitleye hitap ederek yalnızca algı yaratma sınırları içerisinde kalmıştır. Bu çerçevede günümüzde uygulanan kamu diplomasisinde daha çok teknolojik ağırlar kullanılırken, Soğuk Savaş döneminde uygulanan kamu diplomasisinde konjonktürel yetilere de bağlı olarak basılı propaganda yöntemlerine ağırlık verilmiştir (Cull, 2009, s. 14).

Kültürel Diplomasi

Kültürel diplomasi kavramının eksiksiz anlaşılabilmesi için ilk olarak kültür olgusu ve kavramına yönelik tartışmaların anlaşılması önemlidir. Joseph Nye, “Yumuşak Güç” çalışmasında kültürü toplumlar için belli bir anlam yaratan uygulamalar ve değerler olarak tanımlamıştır (Nye, 2017, s. 32). Yine benzer bir şekilde kültür, belli bir toplumsal grubu ya da tüm toplumu şekillendiren sanat, yaşam biçimi, değer sistemleri, gelenek ve inançları içeren ruhani, materyal,

entelektüel veya duygusal özellikler olarak belirtilmiştir. Söz konusu kültür tanımlamalarından da çıkarım yapılabileceği gibi toplumların kültür yapısının temellerini oluşturan birçok bileşen bulunmaktadır. Bunlardan bazıları: dil, inanç, kıyafet, kurumlar, araçlar, teknikler, ritüeller ve sembollerdir (Kitsou, 2013, ss. 21-39). Bu çerçevede kültür, farklı kaynaklarda toplumların sahip olduğu kimliğin kaynağı ve işlevi olarak da kabul edilmektedir (Kitsou, 2013, s. 22). Nye, kültürü popüler kültür ve üst kültür olarak iki farklı yaklaşımla analiz etmektedir. Nye'a göre üst kültür sanat, eğitim ve edebiyat gibi alanları içerirken popüler kültür eğlence unsurlarını içermektedir (Nye, 2017, s. 32).

Literatürde kültürel diplomasi kavramına odaklanan başat çalışmalardan biri Richard Arndt'a aittir. Arndt, kavramın tanımlanmasının eksiksiz yapılabilmesi için kültür kavramının hangi değişkenleri kapsadığının üzerinde durulması gerekliliğinden söz etmektedir. Arndt'a göre ülkelerin sahip olduğu fikir, düşünce, değer, bilim ve sanat onların kültürlerinin bileşenlerini oluşturmakta ve ülkeler kültürel diplomasiyi kendi ulusal çıkarlarını korumak amacıyla kullanmaktadır. Diğer teorisyenler gibi Arndt'a göre de kültürel diplomasi ulkeler tarafından kullanım alanı ve nasıl kullanıldığı zaman içinde değişiklik göstermiştir (Arndt, 2011). Bununla birlikte Arndt, kültürel diplomasi kavramını kültürel ilişkilerden ayrı tutmuş ve kültürel diplomasi devletlerin yalnızca bu alana odaklandıklarında başarı getirebileceğini ileri sürmüştür (Zamorano, 2016, s. 169).

Kültürel diplomasiyi bilgi çağı ve teknoloji arasındaki nedensellik ile ele alan çalışmalardan bir diğeri Enders'e aittir. Enders kültürel diplomasiyi devletlerin politik amaçlarına hizmet eden bir araç olarak tanımlamış ve kültürel diplomasi'nin kendi içerisinde barındırdığı farklı bir yapısı olmasına rağmen söz konusu diplomasi'nin bütünsel olarak genel dış politika karakteristiğini yansıttığını ileri sürmüştür (Pajtinka, 2014, ss. 95-108). Kültürel diplomasiyi benzer kavram ve değişkenlerle açıklama getirmeye çalışan Milton Cummings ise kavramı karşılıklı anlayışı güçlendirmek amacıyla fikir, bilgi, değer, gelenek, sistem, inanç ve değerlerin karşılıklı olarak değişimi olarak tanımlamıştır (Cummings, 2009).

Shizuru Saeki, kültürel diplomasiyi toplumlar ve farklı ülkeler arasında karşılıklı anlayışı geliştirmek amacıyla kültür, sanat, fikir ve bilgilerin değişimi ve etkileşimi olarak nitelendirmiştir. Saeki, kültü-

rel diplomasının yaratabileceği ideolojik baskılardan kaçınabilmek için tek taraflı değil çok taraflı bir yaklaşım şeklide uygulanması gerektiğini vurgulamıştır. Myung-Sub Kim ise farklı bir bakış açısı ortaya koyarak kültürel diplomasi kavramını devletlerin ulusal çıkarlarıyla ilişkili olarak kullanmıştır. Kim'e göre kültürel diplomasi, devletlerin kültürel çıkarları çerçevesinde şekillenen bir dış politika stratejisidir. Bu kapsamda devletlerin kültürel diplomasi uygulamalarına hükümet, hükümet dışı kurumlar ya da bireyler dahil olabilmektedir (Kim, 2011).

Kültürel diplomasi, kavramsal açıdan ele alındığında ayrıca propaganda kavramı ile de benzer ya da ilişkili olarak kullanılabilir. Buna rağmen özellikle günümüz uygulamalarında kültürel diplomasi ve propagandanın önemli farklılıklara sahip olduğu görülmektedir. İlgili yazındaki bazı çalışmalar kültürel diplomasiyi ulusal propaganda olarak tanımlamıştır. Buna rağmen kültürel diplomasi ve propaganda kavramı arasında doğrudan bir bağ kurulabilmesi için propagandanın tanımının nasıl yapıldığı önemlidir. Propaganda, insanların fikirlerini etkilemek amacıyla bilgi, düşünce, görüş veya görüntülerin yayımlanması olarak tanımlanmaktadır. Propaganda kavramı bu şekilde ele alındığında kültürel diplomasi ile arasında kısmen bir bağ oluşmaktadır. Buna rağmen kültürel diplomasi, çift yönlü bir dış politika aracı olarak kullanılırken propaganda daha çok tek yönlü bir dış politika aracı olarak sınıflandırılmaktadır (Mark, 2009, s. 20).

Kültürel diplomasının uluslararası politikada bir dış politika aracı olarak önem kazanması hükümet düzeyinde çalışmaların da öne çıkmasına olanak sağlamıştır. Bu çerçevede ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından 2005 yılında yayımlanan bir raporda kültürel diplomasi kamu diplomasının temeli olarak nitelendirilmiş ve bir ülkenin ve ulusun fikirlerinin kültürel aktivitelerle en iyi şekilde temsil edildiği araç olarak görülmüştür. Bununla birlikte bahsi geçen raporda devletlerin ulusal güvenliği ve kültürel diplomatik faaliyetleri ilişkilendirilmiştir. Bu minvalde, kültürel diplomasi devletlerin ulusal güvenliğini geniş çaplı bir şekilde ve sürdürülebilir bir metodolojiyle koruyabilen bir strateji olarak betimlenmiştir (U.S. Department of State, 2005).

Dış politikanın uygulama alanlarından biri olarak kültürel diplomasının, devletlerin ulusal çıkarlarının gözetilmesi ve diğer toplumlar

üzerinde etki yaratabilmesi açısından çeşitli niteliklere sahip misyonları bulunmaktadır. İlk olarak kültürel diplomasının farklı toplumlar arasında bir güven bağı oluşturduğu ya da hâlihazırda bulunan ilişkiler ağını güçlendirdiği düşünülmektedir. Bu durum, devletlerin diğer devletlerle imzaladığı politik, ekonomik ve askerî anlaşmalarda uzlaşmaya varılma konusunda kolaylık sağlamaktadır. Kültürel diplomasının diğer devletlere kendi değer ve inançlarının tanıtılması açısından da önemi bulunmaktadır. Kültürel diplomasi, bu yöntemle devletlerin geleneksel dış politika araçlarıyla ulaşamadığı yabancı toplumlara daha kolay ulaşılabilmesi ve bu toplumlar üzerinde etki yaratabilmesinin önünü açmaktadır (U.S. Department of State, 2005). Kültürel diplomasının göz önünde bulundurulması gereken diğer bir işlevi devletlerin diğer devletler üzerinde olumlu bir algı yaratabilmesinde kolaylık sağlamasıdır. Bu çerçevede kültürel diplomasi, devletler arasında ticari, politik, ekonomik ve sosyal ilişkileri geliştirirken karşılıklılık ilkesinin olumlu düzeyde seyretmesine yardımcı olmaktadır (Köselerli, 2017, s. 116). Dolayısıyla kültürel diplomasi, farklı topluluklar arasında iletişim sağlanmasında veya yeniden inşa edilmesinde önemli bir görev üstlenmektedir (Goff, 2013).

Devletlerin kültürel diplomasi yoluyla daha etkili bir şekilde iletişim sağladığı yabancı toplumlarda etki yaratabilme kapasitesini artırması devletler arasında iş birliğinin de konsolide edilebilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu kapsamda, kültürel diplomasının rolünün en fazla öne çıktığı mecralardan biri diplomatik ilişkilerin durduğu ya da düşük seviyede izlediği iki devlet arasındaki ilişkilerdir. Böyle bir ortamda kültürel diplomasi iki ülke arasındaki politik yakınlaşmayı sağlayabilecek niteliklere sahiptir (U.S. Department of State, 2005). Bununla birlikte kültürel diplomasi yoluyla geniş kitlelere hitap edilebilmesi, diğer devletler içinde sivil toplumun da geliştirilmesine katkıda bulunularak karşılıklı yanlış anlaşılma, nefret ya da nihai olarak oluşabilecek terör faaliyetlerinin engellenebilmesini sağlamaktadır (U.S. Department of State, 2005).

Kültürel diplomasi, devletlere birçok avantaj sağlamasına rağmen bir dış politika aracı olarak devletler tarafından tam ve doğru kullanılması da önemlidir. Kültürel diplomasının etkili bir dış politika aracı olarak kullanılabilmesi için devletlerin bu diplomasi türünü tek taraflı bir politikadan ziyade karşılıklı ve çok taraflı olarak uygulamaya

geçirmesi ve dayatma gibi yaklaşımlara başvurmaması gerekmektedir. Bu çerçevede devletler kültürel diplomasiden elde edeceği faydayı uzun vadede ele almalı ve hemen etkili bir sonuç beklememelidir. Nitekim kültürel diplomasi devletlere niceliksel bir faydadan daha çok niteliksel bir fayda sağlamaktadır. Böyle bir ortamda ise kültürel diplomasi yaratıcı ve esnek araçlarla desteklenmelidir (Schneider, 2006, s. 196).

Kültürel diplomasi kavramsallaştırmasının doğru yapılabilmesi için aynı zamanda kültürel ilişkilerden ayırt edilmesi gerekliliği de önem arz etmektedir (Rivera, 2015, s. 11). Kültürel diplomasi, kültürel ilişkiler kavramıyla karşılaştırıldığında daha dar bakış açısıyla tanımlanmaktadır. Kültürel ilişkiler, kültürel diplomasiden farklı olarak toplumlar ve devletler arasında uzun dönemli ilişki kurabilme ve kurulan ilişkinin belli bir güven ve anlayış çerçevesinde sürdürülebilmesi amacıyla yürütülen ilişkilerdir (Rivera, 2015, s. 11). Kültürel ilişkiler, kültürel diplomaside olduğu gibi farklı ülkelerde etkiyi ve iyi niyeti arttırmak amacıyla yapılırsa da kültürel ilişkilerin farklı toplumlar arasında kendiliğinden ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Dolayısıyla kültürel ilişkilerin oluşumunda devletlerin dolaylı ve çevresel olarak görülen bir rolü bulunmaktadır (Rivera, 2015, ss. 11-12). Kültürel ilişkilerin kültürel diplomasiden ayrı bir alan olarak incelenmesi ve hükümetlerin kültürel ilişkileri inşa etme sürecinde daha fazla görev alması özellikle 9/11 olaylarından sonra ortaya çıkmıştır. Bu dönemden sonra kültürel ilişkilerin uygulanışı için devletler tarafından ayrı bir inisiyatif alınmıştır (Rivera, 2015, ss. 14-15).

Hâlihazırda uygulama alanının genişlediği ve çeşitlilik gösterdiği kültürel diplomasinin son dönemlerde kullanım şekillerinin farklılık göstermesi medyanın küresel ve yerel anlamda etkisinin artmasıyla da yakından ilgilidir. Medya ve iletişim araçlarının hızlı bir değişim ve gelişim göstermesi kültürel diplomasinin de hızla evrilmesine ve önem kazanmasına olanak sağlamıştır. Medya araçlarının gelişimi kültürün transnasyonal bir yapıya daha hızlı bir şekilde geçiş sağlamasına imkan sağlamış ve kültürel diplomasinin daha etkili ve hızlı bir şekilde yayılmasını kolaylaştırmıştır. Bu çerçevede özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişim ve yenilikler belli ülkelere ait değerlerin ve düşüncelerin kolaylıkla iletilebilmesini sağlamaktadır (Grincheva, 2013, s. 14).

Kültürel diplomasinin devletler tarafından bir dış politika aracı olarak kullanılmasına zemin hazırlayan en önemli etkenlerden biri şüphesiz küreselleşmedir. Küreselleşmenin uluslararası politikadaki görünürlüğüünün artmasıyla birlikte kültürel değerlerin devletler tarafından kullanımının da kolaylaştığı görülmektedir. Küreselleşmenin devlet davranışlarını etkileyecek bir biçim kazanması özellikle popüler kültürün bu alandaki önemini bir ileri seviyeye taşımıştır. Tarihsel süreç boyunca devletler kültürel diplomatik faaliyetlerinde genel olarak üst kültür unsurlarını kullanmasına rağmen küreselleşmeyle birlikte daha çok popüler kültürün diplomasi de bir araç olarak önceliğe yerleştiği söylenebilir. Popüler kültürün bir diplomatik faaliyetler arasında sokulmasında özellikle ABD önemli bir rol oynasa da Japonya, Fransa, Hindistan ve Brezilya gibi ülkeler de son dönemlerde popüler kültürü dış politikalarında bir araç olarak kullanmaya başlamıştır (Goff, 2013)

Kültürel diplomasinin uygulanmasında en önemli aktörlerden bir diğeri ise hükümetlerdir. Günümüzde kültürel diplomasinin uygulanmasında birçok aktörün aktif rolleri bulunmasına rağmen hükümetlerin kültürel diplomasinin bir dış politika aracı olarak kullanılmasında önemli görevi üstlendiği düşünülmektedir. Kültürel diplomasinin uygulanmasında hükümetlerin önemi farklı boyutlarda ortaya çıkmaktadır. Hükümetler, kültürel diplomasinin uygulanmasında en önemli araçlardan biri olan ekonominin yanında bireyleri ve sivil toplumu da kültürel diplomasinin işleniş sürecine dâhil etmektedirler (Ellis, 2012).

Hükümetlerin kültürel diplomasinin uygulanmasında öncü aktörlerden biri olmasının en önemli nedenlerinden biri dış politika ve diplomasi araçlarını elinde tutmasıdır. Bu çerçevede Dışişleri Bakanlığı, Kültür Bakanlığı vb. kurumlar kültürel diplomasinin yürütülmesinde önemli bir görev üstlenmektedir. Bakanlıklar dışında hükümetler ayrıca kültürel enstitü ve kültürel sekretaryaları da kültürel diplomasinin araçları olarak kullanmaktadır. Hükümetler, kültürel diplomasinin uygulanması amacıyla diğer hükümetlerle karşılıklı kültürel anlaşmalar da imzalayabilmektedir. Hükümetler arasında kültürel diplomasinin geliştirilmesi amacıyla imzalanan bu anlaşmaların yönetimi ise çoğunlukla diplomatlar tarafından yürütülmektedir (Mark, 2010, s. 11). Kültürel diplomasiyi bir araç olarak kullanarak diplomatlar, ülkelerinin ulusal çıkarlarının korunması ve diğer ülke-

lerle yapıcı ilişkiler oluşturulması yönünde görevlerini sürdürmektedir (Arndt, 2011, s. 7).

Hükûmetler, devlet kurumlarının yanında ayrıca farklı sektörler aracılığıyla da kültürel diplomasinin uygulanmasına katkıda bulunmaktadır. Bu çerçevede en fazla öne çıkan alanlar eğitim, sanat, film endüstrisi, müzik ve spordur. Bu alanlar üzerinde devletlerin eğitim alanında öğrenci değişimlerine; ulusal film, dans ve tiyatro alanlarına, uluslararası kültür festivallerine yaptığı yatırımlar oldukça önemlidir.

Amerikan Kültürel Diplomasinin Araçları ve Uygulama Alanları

ABD günümüzde kültürel diplomasinin küresel seviyede uygulanmasında en başarılı devletlerden biri olarak kabul edilmektedir. Bilhassa Soğuk Savaş'ın başlangıcından itibaren ABD askerî ve güvenlik enstrümanları gibi sert güç unsurlarının yanı sıra yumuşak güç araçlarından biri olarak kendi kültürünü başta rakip büyük güçler olmak üzere birçok ülkede ve uluslararası arenada nüfuz alanını genişletebilmek amacıyla aktif bir şekilde kullanmaya özen göstermiştir. Bahse konu süreç boyunca ABD, kültürel diplomasinin birçok kolunu bir dış politika aracı olarak kullanmıştır. Öyle ki, 1990'lı yılların başında Soğuk Savaş'ın ABD'nin üstünlüğüyle sona ermesinde kültürün önemli bir payı olduğu görüşü baskın varsayımlar arasında yerini korumaktadır.. Bu nedenle, Soğuk Savaş döneminin hemen başında ABD, kültürel ilişkiler ve kültürel diplomasiyi kendi ulusal çıkarlarıyla yakından ilişkilendirmiş ve konjonktürel olarak öncelikli dış politika aracı haline dönüştürmüştür. Bu varsayımı destekler biçimde 1940'lı yılların ortalarında Sovyetler Birliği'ne karşı çevreleme politikasının mimarı olarak kabul edilen George Kennan "Mr. X", kültürel ilişkileri ve diplomasiyi ABD hakkındaki olumsuz izlenimleri yıkabilmek ve uluslararası politikada daha aktif olabilmek için en önemli araçlardan biri olarak tanımlamıştır (Bu, 1999).

20. yy'ın ikinci yarısında ABD'nin kültürel diplomasiyi politika yapımının öncelikleri arasında tanımlamasında Sovyetler Birliği'nden askerî, ekonomik ve diplomatik tehdit algılamalarının yanı sıra, kendi yaşam biçimi ve geleneklerine karşı Sovyetler Birliği'ni tehdit kaynağı olarak nitelendirmesi önemli bir etken olmuştur. Söz konusu süreç itibarıyla ABD kültürel diplomasinin araçları olarak sanat, edebiyat, ga-

zetecilik, popüler müzik gibi alanları küresel kamuoyunu etkilemek için kullanmaya başlamıştır (Ivey ve Cleggett, 1999, s. 2). Bu anlamda 1950'li yıllar önemli bir dönüm noktasıdır. Bu dönemde ABD, kültürel diplomasının kullanım alanının genişletilmesi amacıyla kurumsallaşmaya gitmiş ve 1953 yılında USIA'nın (United States Information Agency) oluşumu için inisiyatif almıştır. Kurumun erken dönemleri içinde özellikle jazz, rock ve modern klasik müzik tüm dünyada temel operasyon alanları kapsamına alınmıştır (Fisher, 2014).

USIA'nın kültürel diplomasi pratiğinde dört farklı alan üzerinde etkisi olduğu söylenebilir. İlk ve en önemli olarak USIA, Amerikan politikalarındaki değer ve simgelerin diğer kültürlerle aktarılmasında ve bunların savunulmasında en önemli kurumlardan biri olmuştur. İkinci olarak USIA, ABD'nin resmî düzlemde belirlediği politikalarına ilişkin bilgi verilmesinde inisiyatif almış ve bahse konu politikaların ABD'nin değerlerini nasıl yansıttığı ve şekillendirildiğini açıklamaya çalışmıştır. Diğer bir faaliyet alanı olarak USIA, Amerikan vatandaşlarının ve kurumlarının diğer ülkelerdeki karşılıklarıyla ilişkilerini geliştirmesine olanak sağlamıştır. Son olarak farklı ülkelerin ABD hakkındaki algılamaları hakkında başkan ve hükûmete karşı danışmanlık görevi üstlenmiştir (Chodkowski, 2012, s. 2). ABD, Soğuk Savaş'ın sonlarına doğru USIA'nın görev alanını olabildiğince genişletmiş ve bu durumu kurumun yıllık bütçesine de yansımıştır. 1980'lerin başında yıllık yaklaşık 500 milyon dolar olan USIA bütçesi, Soğuk Savaş'ın sonunda 1 milyar dolara ulaşmıştır (Chodkowski, 2012, s. 1).

USIA'nın yanında Soğuk Savaş döneminin erken yıllarında ABD, özellikle Dışişleri Bakanlığı ve CIA gibi kurumları aracılığıyla da düşünce, değer ve fikirlerini kültürel diplomasının araçları içerisine yerleştirerek tüm dünyada geniş bir etki alanı yaratmaya çalışmıştır. 1953 yılında Sovyet lider Stalin'in ölümünün ardından ABD, kültürel diplomasiyi Sovyetler Birliği ve ona bağlı devletler içerisinde daha etkili bir şekilde kullanmaya başlamış ve bu dönemde Amerikan ve Rus yazarlar, oyuncular ve farklı alanlardaki uzmanlar arasında değişim programları başlatmıştır. Bu değişim ve aktiviteler kanalıyla ABD, ifade özgürlüğü ve demokrasi gibi öne çıkan değerleri aracılığıyla diğer ülkeleri Batı Blok'una dâhil etmeye çalışmıştır (Schneider, 2004, s. 6).

Söz konusu dönem içinde ABD yazılı ve görsel basın-yayın organlarını da belirgin bir biçimde işletmeye başlamıştır. Amerika isimli

bir dergi yayın hayatına geçirilmiş ve bu dergi aracılığıyla Sovyetler Birliği ve diğer komünist rejimlere sahip ölkelerde Amerikan yaşam biçimi yansıtılmaya ve empoze edilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte aynı dönemde ABD, Sovyetler Birliği içindeki rejime muhalif yazarların eserleriyle birlikte dönemlerinin diŐ politika karar alım mekanizmalarında başta gelen isimler arasında yer alan ve ulusal güvenlik danıŐmanlıđı yürüten Henry Kissinger ve Zbigniew Brezinski gibi isimlerin eserlerinin Rusçaya çevrilmesinde inisiyatif almıştır (Schneider, 2004, s. 7). Soğuk Savaş dönemi içinde Sovyetler Birliği'nin yanı sıra ABD önemli ekonomik ve stratejik çıkarlarının bulunduğu Ortadoğu bölgesi üzerinde de kültürel diplomasiyi etkin bir araç olarak kullanmıştır. Arap ve Müslüman dünyasını ABD'ye yaklaŐtırabilmek ve buradaki toplumlari etkileyebilmek amacıyla bölgede edebiyat, bilimsel makaleler ve diğer bazı yazılı fikir araçları kültürel diplomasinin bir türevine dönüŐtürölmüŐtür. 1950'lerde bölgedeki birçok ölkeden oyuncu ve yazar ABD'ye davet edilmiştir (Schneider, 2004, s. 7).

ABD'nin Soğuk Savaş döneminde kültürel diplomasisinin içeriğine yerleştirdiği diğer bir araç müziktir. ABD, bu dönemde kültürel etkisini arttırabilmek amacıyla özellikle Jazz ve Rock'n Roll müziğini ön plana çikarmıŐtır. Jazz müziği aracılığıyla özgürlük fikri üzerinde durulmuŐ ve farklı coğrafyalar üzerinde bu müzik türü farklı mecralarla yayınlanmıŐtır. Bu dönemde Louis Armstrong ve Charlie Parker gibi müzisyenler, müziğin tüm dünyada yalnızca elitler tarafından değil toplumun tüm kesimleri tarafından dinlenebilmesini sağlamıştır. Bunun yanı sıra ABD'deki Afro-Amerikan müzik ve dans grupları Afrika kıtasının farklı bölgelerinde turnelere çikmıŐ ve kültürel diplomaside müziğin etkin bir araç olarak kullanılmasına olanak sağlamıştır. Diğer dans ve müzik türlerine benzer bir Şekilde ABD, özellikle 1960'lı yıllarda büyük bir ses getiren Rock'n Roll'u da kültürel diplomaside kullanmaya devam etmiştir. Rock'n Roll müziklerinde de özellikle özgürlük kavramı üzerine vurgu yapılmış ve bu müzik türü, 60'lı ve 70'li yıllarda Jazz müziğinde olduğu gibi tüm dünyada dinlenmeye başlamıştır (Schneider, 2004, s. 9).

Kültürel diplomasi temelinde düşünöldüğünde geçmişte olduğu gibi günümüzde de ABD küresel müzik endüstrisinde hâkim konumda bulunmaktadır. Özellikle 1980'li yıllardan itibaren müziğin teypler ve CD'ler aracılığıyla daha kolay yaygınlaşması Amerikan müzik

türlerinin tüm dünyaya daha fazla ihraç edilmesine olanak sağlamıştır. Müzik dağıtım araçlarının gelişme göstermesinin yanında bu dönemde medyanın da güçlenmesi Amerikan müzik endüstrisini küresel anlamda daha görünür hale getirmiştir. ABD'de MTV kanalının kurulması ve birçok ülkede yayına geçirilmesi ABD'nin müzik kültürünün yaygınlaşmasında önemli bir etken olmuştur. MTV, yalnızca Amerikan müzisyenlerinin müziklerini yayımlayarak bu durumu daha da desteklemiştir. 2000'li yıllardan itibaren ABD kültürel anlamda farklı müzik türleriyle etkisini arttırmaya devam etmiştir. Bu dönemden itibaren özellikle Hip-Hop ve R&B müzik türleri daha fazla ön plana çıkarılmıştır (Hennesey, 2014).

Müziğin yanında film endüstrisinin de Soğuk Savaş boyunca ABD'nin kültürel diplomasisinin bir bileşeni olduğu gözlemlenmektedir. Bu dönem içinde Dr. Strangelove, On the Waterfront ve Rebel Without a Cause ABD kültürünün küresel anlamda etki kazanmasında önemli filmler arasındadır. (Scheneider, 2004, s. 10). Joseph Nye da Hollywood'u yalnızca geçmiş dönemler için değil günümüz koşullarında da ABD'nin en büyük görsel sembol ihracatçısı olarak nitelendirmiştir (Nye, 2017, ss. 77-78). Sovyetler Birliği, Soğuk Savaş süreci içinde ABD yapımı filmlerin gösterimini sınırlamaya çalışsa da farklı film türleri aracılığıyla Sovyet halkına Amerikan yaşam biçimi ve kültürü tanıtılmıştır (Nye, 2017, ss. 79-80).

Soğuk Savaş döneminde ABD'nin Sovyetler Birliği'ne karşı üstünlük sağlamasında Hollywood'un önemli bir payı olduğu kabul görmüş bir gerçektir. Hollywood filmlerinin yanı sıra Amerikan televizyon programlarının 1970 ve 1980'lerde Sovyetler Birliği'nde gösterilmeye başlaması buradaki gençler ve orta yaş üzerinde önemli bir etki yaratmıştır. ABD'nin Sovyetler Birliği üzerinde film endüstrisi aracılığıyla yarattığı kırılma 1960'larda başlamıştır. "The Magnificent Seven" ve "Witness for the Prosecution" gibi filmler yalnızca Sovyet entelektüelleri arasında değil ayrıca Sovyet genç nüfus üzerinde de büyük bir etki yaratmıştır (Zhuk, 2014).

1975 yılında Helsinki Nihai Senedi'nin imzalanmasının ardından taraflar arasında yumuşama dönemine geçilmesiyle birlikte Amerikan film endüstrisi Sovyetler Birliği içinde daha büyük bir kültürel dönüşüm yaratabilme imkânı elde etmiştir. Hollywood'un yarattığı kültürel dönüşüm süreci Sovyet toplumuna Amerikan yaşam biçimini göstermekle kalmamış, Sovyet film ve televizyon endüstrisinin de

yeniden őkillenmesinin önünü açmıştır. Böylelikle Soğuk Savaş'ın sonlarına doğru Sovyetler Birliği içinde yapılan filmlerin türleri farklılaşmaya başlamıştır. Bunun sonucunda Sovyetler Birliği'nde de Amerikan film sektörüne benzer bir şekilde drama, batı (Western), casusluk filmleri ve sitkom gibi türler yaratılmıŐtır.(Zhuk, 2014).

Amerikan kültürel diplomasisinde bilimsel ve akademik alanda yapılan değişim programları da önemli bir yere sahiptir. Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'nden gelen birçok bilim insanı tekrar ülkelerine döndüklerinde liberalizm, insan hakları gibi değerlerin kendi ülkelerinde önemli bir destekçisi haline gelmiştir. 1958 ve 1988 yılları arasında akademisyen, dansçı, müzisyen ve diğer birçok alandan uzman, Sovyetler Birliği'nden ABD'yi ziyaret etmiştir. ABD'de bilim ve teknolojinin ulusal çıkarlarla ilişkili olarak kullanılması bunların kültür özelinde bir araç olarak kullanılmasıyla yakından ilgili olmuştur. Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi günümüzde de bu durum geçerliliğini sürdürmektedir. National Science Foundation tarafından yayımlanan raporda özellikle bilim ve teknoloji alanında yükselen güçler tarafından önemli meydan okumalarla karşı karşıya kalsa da ABD'nin söz konusu alanda lider konumda olduğu görülmektedir (Science News, 2014).

ABD, 21.yy itibarıyla uluslararası politikadaki gelişmelere bağlı olarak ve bu dönemden itibaren devlet dışı aktörlerin öneminin artmasıyla kültürel diplomaside kullandığı araçlarda da farklılaşmaya gitmiŐtir. Devlet dışı aktörler olarak Mcdonald's 2000'li yılların başından itibaren tüm dünyada hizmet vermeye başlamış ve bu dönemde günde yaklaşık 20 milyon kişiye ulaşmıştır. Benzer bir şekilde Coca-Cola, tüm dünyada ortalama 1 milyar kişiye ulaşmıştır (Hunter ve Yates, 2002, s. 324). Soğuk Savaş dönemi boyunca kültürel diplomasinin en önemli kurumu olarak kullanılan USIA'nın 1999 yılında kaldırılmasıyla ABD'de kamu sektörü özelinde kültürel diplomasinin kullanım alanı dönüşüm sürecine girmiştir. Bu dönemden itibaren ABD'de federal hükümet tarafından kültürel diplomasi iki farklı kanattan yürütülmeye başlanmıştır. Bunlardan birincisi, dünya çapında yayıncılık işlevlerini yürüten Broadcasting Board of Governors (BBG) ve bilgi ve değişim hizmetlerini yürüten ABD Dışişleri Bakanlığı'na bağlı Under Secretary for Public Affairs and Public Diplomacy'dir. BBG 2000'li yılların başından itibaren uluslararası yayıncılığa başlamış ve 5 farklı televizyon yayıncılığını dünyanın farklı bölgelerinde faaliyete

geçirmiştir. Bunlar: Voice of America, Radio Free Europe/Radio Liberty, Radio/TV Marti, Radio Free Asia ve Middle East Broadcasting Networks'dur. BBG'ye ABD'de federal hükûmet tarafından sağlanan yıllık bütçe 700 milyon doların üzerindedir (Chodkowski, 2012, s. 6).

ABD'nin resmî yayın organı olarak dünya genelinde en etkin kullandığı araç Voice of America'dır. Voice of America, günümüzde BBG'nin toplam bütçesinin yüzde 30'unu oluşturmaktadır ve tüm dünyada yaklaşık olarak 43 farklı dilde yayın yapmaktadır (Chodkowski, 2012, s. 7). 2012 yılında ABD'nin medya kolları özellikle Amerikan popüler kültürü ve spor gibi farklı alanlardaki yayınlarıyla yaklaşık olarak haftalık 187 milyon izleyiciye ulaşmıştır (Thussu, 2014, s. 8). 2020 yılında ise medya kollarının dünya çapında ulaştığı izleyici sayısı haftalık 278 milyon seviyesine yükselmiştir (USAGM, 2021).

2012 itibarıyla ABD, küresel anlamda en büyük 5 eğlence şirketinin 4'ünü kendi içerisinde barındırmaktadır. Söz konusu şirketlerin özellikle Brezilya, Çin ve Hindistan gibi yükselen pazarlarda daha fazla etkisini arttırdığı gözlemlenmektedir. ESPN, Hollywood, Disney, CNN, Discovery gibi haber, eğlence ve spor medya araçlarının yanı sıra Youtube, Facebook ve Instagram gibi sosyal medya platformları ABD'nin kültürel diplomasisinin uygulanmasında en önemli araçlar arasında kabul görmektedir. Nitekim ABD'nin kültürel diplomasi özelinde medya kolu küresel anlamda GSYİH'nın toplamda ortalama yüzde 7'sini oluşturmaktadır (Thussu, 2014, ss. 7-8).

Günümüzde ABD, uygulama alanlarına yerleştirdiği farklı kültürel araçlar ile de diplomatik manevralarını çeşitlendirme çabası içerisinde hareket etmektedir. Tüm dünyada en fazla izlenen spor organizasyonlarından biri olan olimpiyatların 2028 yılında ABD Los Angeles'ta gerçekleştirilecek olması ve Amerikan Ulusal Basketbol Ligi NBA ve diğer ulusal spor organizasyonlarının her geçen yıl daha fazla izleyiciye hitap etmesi, sporun da bir yumuşak güç aracı olarak kullanılmasına ortam hazırlamaktadır. Öte yandan, ABD'nin günümüz koşulları içinde farklı endekslere göre en başarılı üniversitelere sahip olması sayısal olarak uluslararası öğrencilerin en fazla ABD'de öğrenim görmesine zemin hazırlamaktadır. 2019 yılı verilerine göre ABD, en fazla uluslararası öğrenciye ev sahipliği yaparken sıralamada hemen arkasında yer alan Birleşik Krallık'tan sayısal olarak iki kat fazladır. Aynı zamanda ABD, tüm dünyada en fazla talep gören

teknoloji Şirketlerine de ev sahipliği yapmaktadır. Özellikle Google, Microsoft, Tesla ve Apple gibi Şirketlerin yanında Netflix, Uber ve Airbnb gibi alanların kültürel anlamda farklı toplumlarda bir dönüşüm yarattığı kabul görmektedir (USC Center on Public Diplomacy, 2019, ss. 45-48).

Amerikan Kültürel Diplomasinin Sınırlılıkları

Yumuşak güç ve kültürel diplomasinin uygulama ve faaliyet alanları özelinde günümüzde ABD'nin küresel politikada en avantajlı ve başarılı devletler arasında yer aldığı kabul görmüş bir gerçektir. Buna rağmen özellikle son dönemlerde hükümet düzeyinde uygulamaya konulan yaklaşım ve politikalar ABD'nin kültürel diplomasine zarar verdiği gibi küresel seviyede bir gerileme süreci içine girmesine neden olmaktadır. Geçmiş Amerikan yönetimlerden beri devam eden ve dönemsel olarak sürekliliğe oturtulan göçmen politikaları, farklı coğrafyalar üzerinde yürütölen savaşlar, hızla silahlanmaya devam etmesi ve uluslararası meselelerin birçoğunda tek taraflı (Unilateral) yaklaşımlar benimseyerek ekonomik ve askerî yaptırım güç kullanımını arttırması ABD'nin kültürel diplomasi temelinde inşa ettiği yaklaŐımlarına da zarar vermektedir. Öte yandan, ABD'nin kronik bir sosyolojik ve iç politik problemi haline dönüşen ve George Floyd'un ölümlü sonrasında daha fazla tartıŐmaya açılan etnik/ırksal ayrımcılık konusu, James Truslow Adams'ın 1931 yılında kaleme aldığı Epic of America (Adams, 2014) eserinde popülerize edilen özgürlük, fırsat ve eşitlik unsurları temeline oturtulan Amerikan Rüyası (American Dream) söyleminin de geçerliliğini görece anlamda yitirdiğini açıkça göstermektedir.

Donald Trump yönetiminin iç ve dış politikada uygulamaya koyduğu yaklaşımlar Şüphesiz ABD'nin küresel anlamdaki cazibe merkezi rolüne en büyük zararı veren dinamikler arasında başı çekmektedir. 2017 yılından itibaren ABD'nin gerek müttefikleriyle gerekse diğer birçok ölkyle başta askerî, ekonomik ve diğer birçok alanda diplomatik kriz yaşaması ABD'ye karşı takınılan tavırların olumsuz seyirde ilerlemesine neden olmuştur. Aynı zamanda Trump yönetiminin ABD'nin neredeyse kuruluşunun baŐlangıcına dayandırılabilir ve özellikle Soğuk Savaş döneminin başından itibaren sürekliliğini korumaya çalıŐtıęı liberal küresel ekonomik düzen ve açık ticaret fikirlerine karşı bir söylem ve tutumla hareket etmesi de ABD içinde yoğun tartışmaları be-

raberinde getirmiştir. Dış politikadaki yerleşik anlayış ve geleneklerin birçoğundan vazgeçilmesi diğer toplumlarının ABD'ye karşı yaklaşımını büyük oranda değiştirmiştir (Krenn, 2017).

Trump yönetiminin “America First” ve “Make America Great Again” gibi politika önceliklerinin gerek seçim kampanyası gerekse başkanlık görevi sürecinde düzenli bir şekilde kullanması ve politika uygulamalarına yerleştirmesi ABD'nin kültürel diplomasisini küresel anlamda sınırlayan etkenler arasında ön sıralarda yer almıştır. Söz konusu söylem ve politik yaklaşımlar aracılığıyla Trump yönetimi, yalnızca kendi ülkesinin ekonomik gelişimini ön plana yerleştirirken dış politikada kültürel faktörleri neredeyse tamamen geri planda bıraktığı argümanı rahatlıkla ileri sürülebilir. Yönetimin yarattığı tüm bu koşullar, uluslararası sistem içerisinde ABD'nin hem müttefiklerinde de hem de rakip devletlerde emperyal devlet algısının oluşumuna zemin hazırlarken ABD'nin bir cazibe merkezi değil kendi değer ve yaklaşımlarını karşı tarafa dayatmaya çalışan bir güç olarak tanımlamalarının önünü açmıştır. Böylelikle söz konusu devletler, ABD'nin kültürel ve normatif değerlere dayanan önceliklerinin yeri-

ni ekonomik dayatmalara bıraktığı yönünde bir fikir birliğine sahip olmuşlardır (Krenn, 2017).

Trump yönetimi sürecinde yaşanan bahsi geçen tüm gelişme ve olgular aynı zamanda ABD'nin temel politik değerleri arasına yerleştirdiği demokrasi alanına da büyük bir zarar vermiştir. Alanında başlıca hâkim endeksler arasında bulunan Polity verilerine göre ABD, en uzun geçmişe sahip demokratik ülke sınıfından çıkarılmış Yarı Demokrasi, Yarı Diktatörlük "Part Democracy, Part Dictatorship" olarak nitelendirilmiştir. Başkanlığının son günlerinde Trump'ın Kongre Baskını'nı (Capitol Siege) tetikleyici tutumda bulunması, ABD içindeki demokrasi tartışmalarını daha da alevlendirmiştir (Kokas and Mastro, 2021). ABD'nin yumuşak güç ve kültürel diplomasi alanlarındaki sınırlılıklarını ve düşüşünü gösteren diğer bir indikatör ise dünya çapında konu ile ilgili yürütülen anket çalışmalarıdır. Gallup International'ın anket verilerine göre 29 farklı ülkenin nüfuslarının çoğunluğu ABD'nin tutum ve politikalarını olumsuz bulurken (Ray, 2020) A Eurobarometer birçok Avrupalının ABD'nin küresel fakirlik ve iklim değişikliği gibi konularda yeterince önlem almadığını öne sürmektedir (Eurobarometer, 2019). Tüm bu sonuçlar, başta müttefik ülkeler olmak üzere ABD'ye karşı olumsuz tutumların toplumsal düzeyde arttığını açıkça göstermektedir. Öte yandan The Washington Post tarafından yürütülen bir çalışmaya göre başkanlığı süresince Trump'ın günde yaklaşık yedi farklı yanlış bilgi içeren ya da yanıltıcı ifadeler kullandığının ortaya çıkması ABD'nin kredibilitésine büyük zararlar verirken yumuşak güç araçlarının etki alanını da daraltmıştır (Nye, 2019).

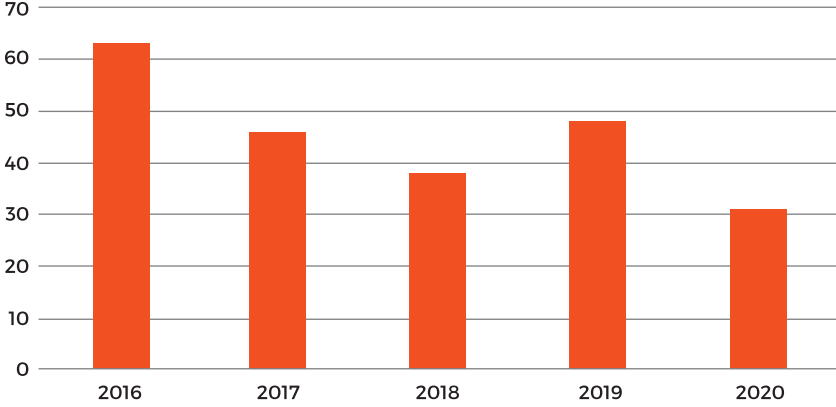
Amerikan dış politikasında kültürel diplomasının sınırlılıkları göz önünde bulundurulduğunda yalnızca Trump yönetimi politikalarını analiz etmek eksik sonuçlar ortaya koymak anlamına gelmektedir. ABD'nin Soğuk Savaş ve sonrası süreçte farklı coğrafyalarda yürüttüğü ve hâlihazırda devam eden birçok savaş ülkenin yumuşak güç cazibesine zarar verirken dünya kamuoyunun ABD'ye yönelik bakış açısını da büyük oranda yeniden biçimlendirmiştir. Nye'in "Do Morals Matter? Presidents and Foreign Policy from FDR to Trump" eserinde açıkça belirttiği üzere Trump yönetimi öncesinde George W. Bush, Lyndon Johnson ve Richard Nixon gibi başkanlar iç ve dış politikada aldıkları kararlarla ülkenin kültürel dinamiklerine önemli zarar vermişlerdir (Nye, 2019). Özellikle 1970'li yıllarda ABD'nin

Vietnam savaşı, 2001 ve 2003 yıllarında Irak ve Afganistan savaşları ve günümüzde ise Suriye'de yürütülen savaş neticesinde ABD'nin yumuşak güç kabiliyeti gerileme sürecine girmiştir.

Aşağıdaki birinci tabloda da açıkça görüldüğü gibi, Soft Power 30 endeksine göre 2016 ve 2019 yılları arasında ABD uluslararası alanda yumuşak güç sıralamasında istikrarlı bir düşüş eğilimindedir (USC Center on Public Diplomacy, 2019, s. 48). Söz konusu gerilemeyi tetikleyen dinamikler arasında ise farklı değişkenler öne çıkmaktadır. Soft Power 30, ülkelerin yumuşak güç kapasitelerini ölçüme tabii tutarken girişimcilik, kültür, dijital alan, hükümet faaliyetleri ve davranışları, iş birliği ve eğitim değişkenleri kullanmaktadır. Şekil 1'de açıkça gösterildiği üzere sunulan değişkenler özelinde 2016 yılında ABD küresel yumuşak güç endeksinde birinci sırada bulunurken 2017 yılında üçüncü, 2018 yılında dördüncü ve 2019 yılında beşinci sıraya gerilemiştir. İkinci tablo ise Pew Research Center tarafından yürütülen kapsamlı bir anket çalışmasının sonuçlarını ortaya koymaktadır. 2016 ve 2020 yılları arasını kapsayan anket çalışmaları ABD'nin uluslararası toplum tarafından olumlu/olumsuz şekillendirildiğine yönelik bir açıklama sunmaktadır. Buna göre 2016 yılında uluslararası toplumda ABD'yi olumlu görenlerin oranı %60'ın üzerindeyken, 2017 ve 2020 yılları arasında söz konusu oranlar %30-50 arasında seyretmiştir.

Ülke/Yıl	2016	2017	2018	2019
ABD	1.	3.	4.	5.
İngiltere	2.	2.	1.	2.
Almanya	3.	4.	3.	3.
Kanada	4.	5.	6.	7.
Fransa	5.	1.	2.	1.
Avustralya	6.	8.	10.	9.
Japonya	7.	6.	5.	8.
İsviçre	8.	7.	7.	6.
İsveç	9.	9.	8.	4.
Hollanda	10.	10.	9.	10.

Tablo 1: Soft Power 30 İndeksine Göre Ülkelerin Yumuşak Güç Alanında Başarı Sıralamaları
Kaynak: USC Center on Public Diplomacy, 2019

Grafik 1: ABD'nin Uluslararası İmajı/ % Olumlu (2016-2020)

Kaynak: (Wike, Poushter, Silver, Fetterolf ve Mordecai, 2021)

Sonuç

Kültürel diplomasiye yönelik literatürdeki çeşitli yaklaşımlar kavramın farklı değişkenler aracılığıyla açıklanması sonucunu doğurmuştur. Her ne kadar teorik anlamda kültürel diplomasi kavramı üzerine genel bir görüş birliği sağlanamasa da kavramın yumuşak güç ve kamu diplomasisinin bir alt aracı olduğu yönünde fikir birliği sağlanmıştır. En genel anlamıyla kültürel diplomasi, devletlerin diğer toplumlar üzerinde kültürel değerlerini kullandığı ve çift taraflı yürüttüğü bir dış politika aracı olarak kabul edilmektedir. Çalışmada konunun teorik ve kavramsal çerçevesi ayrıntılı bir şekilde ele alındıktan sonra vaka çalışması özelinde Amerikan dış politikasında kültürel diplomasinin uygulama alanlarının nasıl ve hangi araçlar vasıtasıyla kullanıldığı analiz edilmiştir. Soğuk Savaş ve sonrası dönemde ABD başvurduğu metotlarla bir dış politika aracı olarak kullandığı kültürel diplomaside en başarılı ülkelerden biri olarak kabul görmektedir. Özellikle 1940'lı yıllardan itibaren ABD'nin Sovyetler Birliği'nden askeri ve ekonomik tehdit algılamalarının yanı sıra demokrasi, insan hakları ve özgürlük gibi kendi politik değerleri olarak gördüğü unsurlara yönelik meydan okumalarla karşı karşıya kaldığı düşüncesi kültürel diplomasiyi uluslararası politikada aktif bir şekilde kullanmasına yol açmıştır. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de ABD müzik, film, basın-yayın organları ve farklı görsel araçlarla yürüttüğü kültürel diplomaside kendi yaşam biçimi ve değerlerini küresel anlamda yayma arayışında hareket etmektedir. ABD Soğuk

Savaş döneminde kültürü bir dış politika aracı olarak USIA, Dışişleri Bakanlığı ve CIA gibi resmî kurumlar aracılığıyla kullanmasına rağmen 1990'lı yıllardan günümüze kadar geçen süreç içinde küreselleşmenin derinleşen yapısı neticesinde devlet dışı aktörlerin öneminin artması, ABD tarafından kültürel diplomasinin çeşitli alanlarda faaliyet gösteren şirket, organizasyon ve diğer hükûmet dışı kurumlar aracılığıyla kullanımına önem verilmesine zemin hazırlamıştır.

Soğuk Savaş dönemiyle mukayese edildiğinde ABD'nin günümüz koşulları içinde yumuşak güç ve kültürel diplomasi araçlarının sayısı önemli ölçüde artarken söz konusu araçların diğer ülkelerin toplumlarına ulaşabilme niteliğinde de artış gözlemlenmektedir. Buna rağmen bilhassa son dönemlerde Amerikan kültürel diplomasisinin etki derecesi önemli meydan okumalarla karşı karşıya kalmaktadır. Bahse konu meydan okumaların bir kısmı ABD'nin politik geçmişinden kaynaklanırken diğer bazı problemler son dönemlerde ortaya çıkan yönetsel ve sosyolojik sorunlar çerçevesinde kendini göstermektedir. ABD'nin uzun yıllardır farklı coğrafyalar üzerinde askerî müdahale ya da vekâlet yoluyla yürüttüğü savaşlar, sahiplendiği politik değerlerin dünya kamuoyu bakış açısındaki yerini bütünüyle olumsuz etkilemiştir. Diğer taraftan 2017 Ocak ayında başkanlık görevine başlayan Donald Trump'ın iç ve dış politikada uygulamaya koyduğu yaklaşım ve söylemlerin yanı sıra ülkenin göçmenlere bakış açısı ve ülke içinde ırklar arası ayrımcılığın derinleşmesi de ABD'nin kendi kültürel değerlerini diğer toplumlar üzerinde kullanabilme kapasitesini kısmen ortadan kaldırmıştır.

Kaynakça

Adams J.T. (2014). *The Epic of America*. London: Routledge.

Arndt, R. (2011). *Cultural Diplomacy and International Understanding*. Minnesota: Global Programs and Strategy Alliance at the University of Minnesota.

Bu, L. (1999). Educational Exchange and Cultural Diplomacy in the Cold War. *Journal of American Studies*, 33 (3), 393-415. doi.org/10.1017/S0021875899006167

Carrijo, F. B. (2015). *A Theoretical and Methodological Proposal in Cultural Diplomacy Analysis*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona.

Chodkowski, W. M. (2012). *The United States Information Agency*. Washington: American Security Project.

- Cull, N. J. (2009). *Public Diplomacy: Lessons from The Past*. Los Angeles: Figueroa Press.
- Cummings, M. C. (2009). *Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey*. Cultural Diplomacy Research Series. Washington: Americans for the Arts.
- Ellis, W. (2012). *Cultural Diplomacy: Does it Work?*. www.ditchley.com: <https://www.ditchley.com/past-events/past-programme/2010-2019/2012/culturaldiplomacy-adresinden-alindi>, 12 Mart 2012.
- Eurobarometer. (2019). *Special Eurobarometer 490: Climate Change*. Eurobarometer.
- Fisher, R. (2014). *United States of America Country Report*. European Union: Culture in EU External Relations.
- Goff, P. M. (2013). *Cultural Diplomacy*. Andrew F. Cooper, Jorge Heine ve Ramesh Thakur. (Ed.) *Oxford Handbook of Modern Diplomacy* içinde. Oxford: Oxford University Press.
- Grincheva, N. (2013). *Psychopower' of Cultural Diplomacy in the Information Age*. Los Angeles: Figueroa Press.
- Hennesey, E. (2014). *How American Music Took Over the World*. www.universitytimes.ie: <http://www.universitytimes.ie/2014/03/how-american-music-took-over-the-world/> adresinden alındı.
- Hunter, J. D. ve Yates, J. (2002). *In the Vanguard of Globalization*. Peter L. Berger ve Samuel Huntington (Ed.) *Many Globalization: Cultural Diversity in the World* içinde (ss.323-259). Oxford: Oxford University Press.
- Ivey B. and Cleggett P. *Cultural Diplomacy and National Interest*. Washington: The Curb Center for Art, Enterprise and Public Policy.
- Kim, H. (2011). *Cultural Diplomacy as the Means of Soft Power in an Information Age*. <https://www.scribd.com/document/246089363/Cultural-Diplomacy-as-the-Means-of-Soft-Power-in-the-Information-Age>.
- Kitsou, S. (2013). *The Power of Culture in Diplomacy: The Case of U.S. Cultural Diplomacy in France and Germany*. *Surface*. 2 (1), 21-39.
- Kokas A. and Mastro O.S. (2021). *The Soft War That America Is Losing*. The Center for International Security and Cooperation. <https://fsi.stanford.edu/news/soft-war-america-losing>
- Köselerli, B. B. (2017). *The Usage of New Media in Cultural Diplomacy: A Case Of Turkey*. *European Journal of Multidisciplinary Studies*. 2 (6), 115-120. doi:10.26417/ejms.v6i1.p115-120
- Krenn, M.L. (2017) *The History of United States Cultural Diplomacy: 1770 to the President Day*. New York: Bloomsbury Academic.

Mark, S. (2009). *A Greater Role for Cultural Diplomacy*. Hague: Clingendael Netherlands Institute of International Relations.

Mark, S. L. (2010). Rethinking Cultural Diplomacy: The Cultural Diplomacy Of New Zealand, The Canadian Federation and Quebec. *Political Science*, 62 (1), 62-83. doi:10.1177/0032318710370466

Nye, J. S. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 94-109. doi.org/10.1177/0002716207311699

Nye, J. S. (2017). *Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarının Araçları*. Ankara: BB101.

Nye, J.S. (2019). *Joseph S. Do Morals Matter? Presidents and Foreign Policy from FDR to Trump*. Oxford: Oxford University Press.

Pajtinka, E. (2014). Cultural Diplomacy in the Theory and Practice. *Politické Vedy*, 17(4) 95-108. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=196328>.

Ray, J. (2020). Biden Inherits a Battered U.S. Image Abroad. Gallup. Biden Inherits a Battered U.S. Image Abroad (gallup.com).

Rivera, T. (2015). *Distinguishing Cultural Relations from Cultural Diplomacy: The British Council's Relationship With Her Majesty's Government*. Los Angeles: Figueroa Press.

Schneider, C. P. (2004). *Culture Communicates: US Diplomacy That Works*. Hague: Clingendael, Netherlands Institute for International Relations 'T'.

Schneider, C. P. (2006). Cultural Diplomacy: Hard to Define, but You'd Know It If You Saw It. *Brown Journal of World Affairs*. 13 (1), 191-203. <https://www.jstor.org/stable/24590653>.

ScienceNews.(2016).www.sciencedaily.com:<https://www.sciencedaily.com/releases/2016/01/160119151244.htm> adresinden alındı, 19 Ocak 2016.

Thussu, D. (2014). *De-Americanizing Soft Power Discourse?*. Los Angeles: Figueroa Press.

USAGM. (2020). *Performance and Accountability Reports (PAR)*. U.S. Agency for Global Media, *Performance and Accountability Reports (PAR) – USAGM*

USC Center on Public Diplomacy. (2019). *The Soft Power 30: A Global Ranking of Soft Power*. USC. <https://softpower30.com/wp-content/uploads/2019/10/The-Soft-Power-30-Report-2019-1.pdf>

U.S. Department of State (2005). *Cultural Diplomacy: The Linchpin of Public Diplomacy*. Washington: U.S. Department of State. Wike, R., Pouhster, J., Silver L., Fetterolf, J., Mordecai, M. (2021). *America's Image Abroad Rebounds with Transition From Trump*

to Biden. <https://www.pewresearch.org/global/2021/06/10/americas-image-abroad-rebounds-with-transition-from-trump-to-biden/>

Zamorano, M. M. (2016). Reframing Cultural Diplomacy: The Instrumentalization of Culture under the Soft Power Theory. *Journal Of Current Cultural Research*. 8 (2), 166-186. doi:10.3384/cu.2000.1525.1608165

Zhuk, S. (2014). Hollywood's Insidious Charms: The Impact Of American Cinema And Television On The Soviet Union During The Cold War. *Cold War History*. 14 (4), 593-617. doi.org/10.1080/14682745.2014.950252

08

Moldova Diasporasının Avrupa Birliği ve Moldova Cumhuriyeti Kültürel İlişkilerindeki Rolü

08

Moldova Diasporasının Avrupa Birliği ve Moldova Cumhuriyeti Kültürel İlişkilerindeki Rolü

Mariana Popescu Veske¹

Giriş

Avrupa entegrasyonu kavramı, Moldova Cumhuriyeti'nin 1991'de bağımsızlığını ilan etmesinden hemen sonra, Avrupa Birliği'ne eğilimli olan Moldovalı politikacılar tarafından da sıkça kullanılmaya başlamıştır. Moldova, Avrupa'nın tarihî, siyasi, kültürel ve coğrafi bir parçası olmakla birlikte, uzun yıllar Sovyet Birliği'nde yer aldığı için söz konusu kimliğini geri plana atmıştır. Dolayısıyla 1991 sonrasında beklendiği gibi yüzünü Batı'ya dönmüştür.

Avrupa Birliği (AB), demokrasi, siyasi istikrar, sosyal ve ekonomik refah kavramlarının geliştiği bir model olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla Moldova Cumhuriyeti'nin bu yapıya entegrasyon arzusunun da söz konusu gerekçelere dayandığını söyleyebiliriz. Moldova'nın AB'ye yakınlığı, dahası onun bir parçası olmayı arzu etmesi, siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarda ciddi dönüşümler geçirmesini zorunlu kılmaktadır. Siyasi açıdan bu, demokratikleşme sürecini sürdürmek, ülkenin ve vatandaşlarının güvenliğini arttırmak anlamını taşıırken ekonomik açıdan Avrupa pazarına ve Avrupa kalkınma fonlarına erişimi, yeni yatırım olanaklarını ve yeni teknolojileri ifade et-

¹ Dr., T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı

mektedir. Bu durumun, sosyo-kültürel açıdan ise Moldova'nın Avrupa eğitim standartlarına yakınlaşma, iş gücü güvencesi vb. alanlarda ilerlemesinin yolunu açtığı söylenebilir.

AB, refah seviyesi, kalkınma, yaşam standardı, temel hak ve özgürlükler konularında sahip olduğu gelişmişlik düzeyi sebebiyle, diğer devletler için olduğu gibi, Moldova için de çekici bir hâle gelmiştir. Avrupa entegrasyonu, Moldova toplumuna, özellikle genç nesle büyük olanaklar sunmaktadır. Zira genç nüfus, yabancı dil imkânları ve yeni teknolojiyi kullanma yetkinliği sayesinde yeni ortamlara kolaylıkla adapte olabilmektedir. Moldova'nın ilerlemesinin AB ile siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesine sıkı sıkıya bağlı olduğu inancı, Moldova halkı arasında oldukça yaygındır. Nitekim son yıllarda ikili ilişkilerin geliştirilmesi, Moldova için ana hedef haline gelmiştir. Bu hedefe yönelik ilk hukuki adım 1994 yılında imzalanan ve 1 Temmuz 1998 tarihinde yürürlüğe giren Moldova ve Avrupa Birliği Arasında Ortaklık ve İş Birliği Anlaşması'dır (Gudım, 2002, s. 1).

AB ile siyasi ilişkiler, Parlamento İş Birliği Komisyonu ve İş Birliği Konseyinin ikili toplantıları tarafından desteklenen bu diyalog yoluyla geliştirilmektedir. Ekonomik ilişkiler, özellikle ticaret ve yatırımın karşılıklı teşviki ile güçlendirilmektedir. Bunlar, İş Birliği Komitesinin ve dört alt komitenin çalışma gündeminin bir parçası olan konulardır. Kültürel ilişkiler ise karşılıklı öğrenci değişim programlarını içeren eğitim, gençlere yönelik çalışma ve dil eksenli projeler, sinema sanat destek programları ve kültür bakanlıkları iş birliğinde yürütülen ortak çalışmalarla desteklenmektedir.

AB'nin Avrupa projesinin merkezinde kültürel çeşitlilik kavramının yer aldığı görülmektedir. AB genelinde, kültürel kimlik ve ifadenin temel unsurları olan kültürel miras ve kültürel çeşitliliğin korunmasına özel olarak odaklanılmakta ve tüm politika alanlarında kültürel çeşitliliği yaygınlaştırmak için güçlü bir taahhüt bulunmaktadır. Ekonomik açıdan bakıldığında, Avrupa Birliği'nde milyonlarca kişiye istihdam sağlayan kültür sektörünün dinamikliği dikkat çekmektedir ve bireysel yaratıcı özgürlük için sunduğu çeşitlilik ve alan sayesinde büyük bir büyüme potansiyeline sahip olduğu gözlemlenmektedir.

Demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları, azınlık haklarının korunması gibi siyasi temelli yaptırımlar, güçlü ortak pazarı, iş bir-

liği ve yardım alma olasılığı gibi nedenlerle diğer ülkeler için de ilgi odağı olan AB, her aday ülkeye uyulması gereken kriterler listesi sunmaktadır. Ayrıca, topluluğa katılımından sonra da AB direktiflerinin ve ilkelerinin ülkenin mevcut yasaları ve yönetim politikalarıyla uyumlu bir şekilde birleştirilmesini sağlayan bir dizi yeni yasal ve idari sisteme sahip olma şartı koşulmaktadır (Gudîm, 2002, s. 1). Moldova'nın, bu kriterleri karşılamada henüz yeterli düzeyde olmasına rağmen AB uyumunu yakalamaya yönelik ciddi çabalar sarf ettiği açıkça görülmektedir.

Moldova Cumhuriyeti, coğrafi konumu ve kültürel özellikleri açısından küçük bir Avrupa devletidir. İlişki içinde bulunduğu tüm ülkelerle barışçıl bir diyalog tesis etmeyi önemseyen Moldova için AB, birçok alanda en önemli partner durumundadır. Ayrıca Moldova, Avrupa'nın yaptığı yardımlardan en çok yararlanan ülkelerden biridir (Călugăreanu, 2014). Dolayısıyla özellikle AB ile ikili ilişkilerinin geliştirilmesi Moldova için ayrı bir önem arz etmektedir.

AB-Moldova kültürel ilişkileri açısından bakıldığında, birçok AB ülkesinde ikamet eden Moldova vatandaşlarından oluşan diasporanın önemi göz ardı edilemez. Nüfusu 2 milyona varan Moldova diasporasının bu ilişkilerde lokomotif rol oynadığını söyleyebiliriz. Zira bu nüfusun, kültür elçisi olarak Moldova'nın yurt dışında tanıtımı ve olumlu ülke imajı yaratılmasındaki rolü yadsınamayacak kadar büyüktür. Günümüzde dijital medya kullanımının yaygınlaşması, ülkeler ve toplumlar arasındaki mesafeyi büyük oranda ortadan kaldırmıştır. Moldova diasporasının, sosyal medyayı sadece özlem gidermek ya da hemşehrilerini bir araya toplamak için değil, kültürel eksende Avrupa'nın bir parçası olduğunu ortaya koyma gayesi ile de kullandığını söylemek mümkündür.

Kültürel Diplomasi, Diaspora ve Diaspora Diplomasisi Kavramları

Bu çalışmada, Moldova diasporasının sosyal medya paylaşımları, kültürel diplomasi ve diaspora diplomasisi kavramları ekseninde irdelenmiştir. Son yüzyılda kamu diplomasisi yöntem ve araçları hızla gelişmiştir. Buna, Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası sistemin değişen yapısı, farklılaşan tehdit algıları, uluslararası aktörlerin çeşitlenmesi, ülkeler ve toplumlar arasındaki karşılıklı bağımlılık

ve etkileşimin artması sonucunda iç ve dış politika ayrımının iyice ortadan kalkması ve kamuoylarının karar vericiler üzerinde giderek artan etkisi sebep olmuştur. 21. yüzyıldan itibaren uluslararası arenada köklü değişimlerin yaşanmasıyla birlikte devletler, yumuşak gücü diplomatik bir strateji olarak benimsemeye başlamışlardır. Zira yumuşak güç, bir ülkenin kültür-sanat alanlarındaki birikimleri ve gelenekleri, diğer ülkelerin ilgisini çeken en demokratik ve en barışçıl yoldur. Bu sayede yumuşak güç, ülkeler arasında daha yakın iş birlikleri, diplomatik ilişkiler ve kültürel etkileşimler oluşmasında etkili unsurlar olarak önem kazanmıştır.

Modern toplumlarda, anlaşmazlıkları çözenin barışçıl yollarıyla ana hedefe ulaşılmaya çalışılmaktadır; insani müdahaleler veya diplomasi gibi askerî olmayan yollarla, devletlerin ve toplulukların davranışlarını şekillendirmek için bir araç olarak diğer türden çatışma çözümü yöntemleri kullanılmaktadır (Fleischer ve Piersinaru, 2010, s. 196).

Bir kamu diplomasisi araçlarından biri olarak kültürel diplomasi, devletler arasında bir güven ilişkisi tesis etmek yoluyla yumuşak güç stratejisinin en önemli parçasını oluşturmaktadır. Kültürel diplomasi, ülkenin kültürel zenginliklerini, tarihini, gelenek-göreneklerini, dilini, doğal mirasını diğer ülkelerin ilgisini çekecek biçimde tanıtmaya gibi konuları kapsamaktadır. Bu bağlamda ülkelerin sahip olduğu kültürel zenginlikler, bu nedenle de politik bir enstrüman olarak büyük bir önem taşımaktadır. Dolayısıyla kültürel diplomaside devlet yetkilileri kadar, kültür ve sanat alanında çalışan her bir birey ve sivil toplum örgütleri de aktif olarak yer almakta ve ülkenin dış politikasına büyük ölçüde katkı sağlamaktadır (Yumuşak Güç ve Kültür Diplomasisi, 2018).

Kültürel diplomasi, dünyada barış ve istikrarı güçlendirmek için de önemlidir. Çin ve ABD'nin bu alanda yaptığı büyük yatırımlardan sonra, AB kültür paydaşları arasında ağ kurmak, iş birliğini kolaylaştırmak ve kültür politikası tavsiyesi sağlamak için 2016 yılında bir Kültür Diplomasisi Platformu oluşturulmuştur. Avrupa filmlerini Birlik dışında tanıtmak için, dünyanın dört bir yanındaki AB delegasyonları, AB üye devletlerinden bir dizi filmin katılımıyla film festivalleri düzenlemektedir (Pasikowska-Schnass, 2019, s. 1-3, 7).

Kültürel diplomasi enstrümanlarından ve ülkelerin dış politika aktörlerinden biri olan diasporanın siyaseti hem yaşadığı ülkenin hem

anavatanının siyasi ve ekonomik kültürel yapısı ile şekillenmektedir (Çoban Öztürk, 2013, s. 143). Diaspora kavramı genelde sosyal bir form, bir biliş tarzı ve kültürel üretim modu olarak üç farklı şekilde ele alınmaktadır (Vertovec, 1997, s. 277-299). Sosyal bir form olarak diaspora, negatif anlamlar içeren ve büyük ölçüde zorunluluk ifade eden yersizleşme, yabancılaşma, kurban edilmişlik ve kaybetme anlamlarını taşımaktadır. Bir biliş tarzı olarak diaspora, daha çok ulus ötesi topluluklarda rastlanan bir olgudur. Çoklu yerellerin farkındalığı, diaspora oluşumunu destekleyen bir unsurdur. Aynı anda hem orali hem buralı (hem anavatanı olan ülkesine hem ikamet ettiği ülkeye ait) olmak ve hissetmek anlamına gelmektedir. Kültürel üretim modu bakımından ise diaspora, göçmenlerin inşa ettikleri her türlü kültürel üslup ve kimliklerin akışkanlığını ifade etmektedir (Çakırer Özservet, 2014, s. 94).

Diasporalar, belli bir ülkede kamu diplomasisi kurumlarının o ülkenin dilini bilen kişiler olarak ihtiyaçlarına kolayca cevap verebilmeleri, hedef kitlenin belirlenmesi bağlamında söz konusu ülke içinde saha çalışması yapabilmeleri, kamuoyu ve beklentileri hakkında bilgi toplayabilmeleri, vatanları ile doğrudan ilişki kurabilmeleri dolayısıyla önemli birer kamu diplomasisi uygulayıcısıdır (Hatipoğlu, 2014, s. 238).

Diaspora, sembolik ya da gerçek bir anavatanın dışında yaşayan ve anavatandakilerle etnik, dinî benzerlikleri olan veya olduğu düşünülen gruplardır; dış politika ve uluslararası ilişkiler bakımından farklı roller oynayabilmektedir (Esman, 1986, s. 333-349; akt. Çoban Öztürk, 2013, s. 151). Şöyle ki, “Diasporanın bir kısmı, yaşadığı devlette dış politikada aktif rol edinen etkin kişilerden oluşur, bir kısmı sessiz kalarak asimile olmayı tercih etmekte, diğer bir kısmı ise pasif roller oynamaktadır. Aktif rolde olan kişiler, genelde diasporanın elitleridir ve bunlar, kriz zamanlarında hem pasif hem sessiz diaspora üyelerini harekete geçirmek ve organize etmek için liderlik rolünü de üstlenen kimselerdir” (Çoban Öztürk, 2013, s. 151).

“Diaspora aracılığıyla kamu diplomasisi faaliyetinde bulunmak” biçiminde özetlenebilecek diaspora diplomasisinden anavatanın temel beklentisi, politik nüfuzunu arttırmaktır. Diasporaların önemi ve etkinliği; anavatanın hassas olduğu belirli konuların gündeme gelmesini sağlamak ya da engellemek, bu güce ulaşabilmek için

önemli görevlere yükselecek şekilde bir kariyer planı çizmek, sivil toplum örgütlenmelerinde aktif olmak, ekonomik olarak güçlenerek anavatanın avantajına olacak ekonomik iş birliklerinin kurulmasını sağlamak, anavatanın kültürünü sanatsal faaliyetlerde öncü olarak tanıtmaya çalışmak, bilimsel faaliyetlerde bulunarak anavatanın prestijini arttırmak gibi noktalarda kendini göstermektedir (Kishan, 2011, s. 94-110).

Diasporanın anavatanlarının dış politikaları üzerinde etkili olmak istemelerinin pek çok sebebi bulunmaktadır. Diasporanın, kendi topluluklarının tamamının iyiliği ve çıkarları için hareket ettiğini düşünmesi, bunlardan biridir. Topluluğun tamamının çıkarlarına, topluluğun kimliği üzerinden vurgu yapılarak, toplumsal hafıza yaşatılarak, diaspora ve anavatanda yaşayanlar arasında dayanışma oluşturarak ya da ortak ekonomik çıkarlar yaratılarak ulaşılabileceği düşünülmektedir. Ayrıca diaspora, dış politika yapımının anavatanın geleceği üzerinde çok etkili olduğu fikrinde de olabilir (Çoban Öztürk, 2013, s. 151-152). (2016 ve 2020 yıllarında gerçekleştirilen Moldova Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Moldova diasporasının oldukça etkin rol oynadığı gözlemlenmiştir).

Genel kaniya göre diasporalar, yaşadıkları ülkede aynı fikirleri paylaşan insanlar topluluklarından oluşmaktadır. Bu kanı aslında doğru değildir. Zira diaspora, kendi içinde anavatana ilişkin de çok farklı görüşlere sahip olabilir. Moldova diasporası da homojen bir yapıya sahip olmamakla birlikte, bu topluluğu anavatanından kopup yabancı ülkelere gitmeye iten konularda uzlaşmış ve anavatanla olan ilişkilerde bu konuları öncelemektedir. Moldova Cumhuriyeti vatandaşları, 1991 yılında bağımsızlığını kazandığından beri daha iyi bir yaşam için mücadele etmektedir. Anavatanlarında geçimini dahi zor sağlayan birçok insan, Romen vatandaşlığı sayesinde tüm AB ülkelere rahat bir şekilde seyahat edebilmektedir. Fakat Moldovalıların çabaları turist olarak Avrupa'yı gezmek değil, iş imkânlarını elde etmektir. Dolayısıyla yurt dışında bulunanların ortak istekleri, Moldova'nın bir an önce AB üyesi olması yönündedir, denilebilir. Böylece hem anavatanlarının refah düzeyinin artacağını hem de yaşadıkları ülkelerdeki koşullarının iyileşeceğini düşünmektedir. Bu anlamda, Moldova diasporasının öncelikli ve değişmez konularının bazıları AB üyelik süreci, Romanya ile birleşme fikri vb. olmaktadır. (Bu du-

rum, yine 2016 ve 2020’lerde Moldova Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde diasporanın AB yanlısı adayı desteklemesinde açıkça gözlemlenmiştir).

Moldova’nın temel hedeflerini küresel boyutta ülke çıkarlarına uygun bir ortam yaratmak, tanınmak, olumlu bir imaj ve marka yaratmak olarak değerlendirirsek, Moldova diasporasının bu anlamda rolünün oldukça önemli olduğu açıktır. Ancak bunu başarılı bir şekilde gerçekleştirmenin yolu, kamu diplomasisi oluşturan kurumların, diasporaların faaliyetlerine uygun bir zemin yaratmaları ve bu doğrultuda bir strateji belirlemeleridir. Ayrıca diasporanın da buldukları ülkede yönlendirici bir güç olabilmek üzere örgütlü ve iş birliği halinde hareket etmesi kaçınılmazdır.

AB-Moldova Cumhuriyeti İlişkilerinin Kronolojisi

Bağımsızlık ilanından bu yana, Moldova Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği arasında nispeten istikrarlı bir diyalog kurulmuş, yasal bir çerçeve oluşturulmuştur. 28 Kasım 1994’te Brüksel’de Moldova Cumhuriyeti ile AB arasında imzalanan Ortaklık ve İş Birliği Anlaşması (PCA) uzun bir onay sürecinden geçeceği için taraflar, eş zamanlı olarak mal ticaretine ilişkin bir geçici anlaşma imzalamış, böylece ekonomik ve ticari ilişkilerin düzenlenmesinde yasal boşluk oluşması önlenmiştir (Tuğui, t.y., s. 72). Ortaklık ve İş Birliği Anlaşması (PCA), Moldova Cumhuriyeti ile AB arasındaki ilişkilerin yasal dayanağıdır. Bu düzenleme, AB ile siyasi, ticari, ekonomik, hukuki, kültürel ve bilimsel alanlarda iş birliğinin temelini oluşturmaktadır.

Moldova Cumhuriyeti’nin AB ile ilişkilerini güçlendirmek için attığı bir başka adım, 13 Temmuz 1995 tarihinde Avrupa Konseyi’ne katılımıdır. Ortaklık ve İş Birliği Anlaşması (PCA), 10 yıllık bir planlama süreciyle 1 Temmuz 1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu, Moldova’nın AB ile ilişkilerinin gelişiminde demokratik değerler ilkesine dayalı ve istikrarlı bir yasal çerçeve içinde yeni bir aşama oluşturmuştur. Ortaklık ve İş Birliği Anlaşması, Moldova Cumhuriyeti’ni AB’nin doğrudan ortağı olarak tanımlamıştır. Anlaşmanın 1. maddesine göre bu ortaklığın hedefleri şunlardır:

- Taraflar arasında siyasi ilişkilerin gelişmesine izin verecek siyasi diyaloga uygun bir çerçevenin sağlanması;

- ❑ Sürdürülebilir ekonomik gelişmeleri teşvik etmek için taraflar arasındaki ticaret ve yatırımın yanı sıra uyumlu ekonomik ilişkilerin teşviki;
- ❑ Yasama, ekonomik, sosyal, mali ve kültürel alanlarda iş birliği için temelin sağlanması;
- ❑ Moldova Cumhuriyeti'nin demokrasiyi pekiştirme, ekonomiyi geliştirme ve piyasa ekonomisine geçişini tamamlama çabalarının desteklenmesi (Tratate Internațională, 1999, s. 127-177).

10 Mayıs 2000 tarihinde 23 siyasi partinin onayıyla Moldova Cumhuriyeti, Avrupa Birliği ile Ortaklık Stratejisi Taslağı'nı imzalamıştır. Taslağın özünde, Moldova Cumhuriyeti'nin coğrafi konumu, tarihi, gelenekleri ve kültürüyle bir Güneydoğu Avrupa devleti olduğu ve AB'ye katılan veya aday olan kıtanın güneydoğusundaki diğer ülkelerle aynı muameleyi görmek istediği belirtilmektedir. Stratejide belirtilen nihai hedef, Moldova'nın AB'ye katılımıdır. Ne yazık ki bu belge sadece taslak olarak kalmıştır (Strategia Republicii Moldova privind Asocierea la Uniunea Europeană, 2000).

8 Mayıs 2001'de Moldova, Dünya Ticaret Örgütü'nün (WTO) 142. üyesi olmuştur. WTO'ya katılım, bir dereceye kadar ticaretin serbestleştirilmesini sağlamak üzere tüm ulusal ekonominin gelişmesine katkıda bulunabilir. Bütün bunların tamamlanması, AB ile ticaret alanında bir Serbest Ticaret veya Tercihli Anlaşmanın imzalanmasına büyük ölçüde katkıda bulunmuştur. 28 Haziran 2001 tarihinde Moldova Cumhuriyeti, Güneydoğu Avrupa İstikrar Pakti'nin tam üyesi olarak kabul edilmiştir. Bu yapı; barış, demokrasi, refah ve bu bölgedeki devletleri Avrupa yapılarına entegre etmeyi hedefleyen bir Güneydoğu Avrupa yaratmayı amaçlamaktadır. 1999-2000 yıllarındaki Moldova'nın diplomatik girişimleri sonucunda AB, nihayet Moldova'yı bazı şartlar karşılığında Pakt'ın tam üyesi olarak kabul etmeye karar vermiştir (Cernencu, 2001, s. 7).

11 Mart 2003 tarihinde Avrupa Komisyonu, AB Konseyi'ne ve Avrupa Parlamentosu'na "Doğu ve Güneydoğu Komşularımızla İlişkilerimiz İçin Yeni Bir Çerçeve: Genişlemiş Avrupa-Komşuluk Bildirimi"-ni sunmuştur. Bildirim, AB'nin Avrupalı komşularıyla ilişkilerinin perspektifini tanımlamayı amaçlayan stratejik bir yapıya sahiptir.

AB'nin, 2002 Kopenhag Avrupa Konseyi kararlarına göre, yakın gelecekte Birliğe katılamayacak olan komşu ülkelerle siyasi diyalog ve iş birliği ilişkileri geliştirme konusundaki istekliliğini teyit etmektedir. Bildirim, yeni komşulara yönelik Avrupa politikasının temel unsurlarının ana hatlarını çizmeyi hedeflemektedir. Yeni komşular arasında, Romanya'nın entegrasyonundan sonra Birliğe sınırı olan Moldova da yer almaktadır. Belgede ayrıca, bu politika çerçevesinin temel ilkesi gereği, genişlemiş AB'nin yeni komşularından her birinin isteklerine, reformları uygulama arzusuna ve her ülkenin çabalarına göre farklı muamele göreceği belirtilmektedir. Moldova Cumhuriyeti ile ilgili olarak AB'nin karşılıklı ilişkilerin derinleştirilmesinin; reformları, sürdürülebilir kalkınmayı ve ticareti teşvik etmeye yönelik uzun vadeli bir yaklaşıma dayanmasını istediğinden açıkça bahsedilmektedir. Belirlenen nihai hedefler, Moldova'ya, gelecekteki diğer komşuları ile birlikte Avrupa pazarına katılma, entegrasyon ve dört dolaşım özgürlüğünün (hizmetlerin, sermayenin, malların ve kişilerin) gerçekleştirilmesini sağlamak için serbestleşme fırsatı verilmesidir. Belge, Moldova'nın AB'ye katılım olasılığını tam anlamıyla öngörmese de kapılarının tamamen kapalı olmadığını belirtmektedir (Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, 2003).

Müteakiben, 14 Nisan 2003 tarihinde Lüksemburg'daki AB Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi toplantısında Birlik ülkelerinin dışişleri bakanlarının çoğu, Moldova ve Ukrayna'nın Birliğe üyeliğinin yüksek bir ihtimal olduğundan bahsetmişlerdir. Esasında Moldova Cumhuriyeti, AB için özel bir jeopolitik ve/veya jeoekonomik önem arz etmemektedir. Bu, Moldova'nın Ukrayna ile Romanya arasındaki sıkışmış konumundan, Karadeniz'e bir çıkışı olmamasından, Rusya'nın çıkar alanına "ait" olmasının yanı sıra iç siyasi ve ekonomik istikrarsızlıktan kaynaklandığı söylenebilir. Buna rağmen, AB'nin doğuya doğru genişlemesiyle birlikte, Moldova'nın jeopolitik değerinin de arttığı söylenebilir. Zira AB yetkilileri hem ülkedeki hem de sınırındaki durumlarla oldukça ilgili görünmektedirler.

Yıllar içinde Moldova yetkilileri AB'ye entegrasyon isteğini her fırsatta dile getirmiştir. Eski Moldova Cumhurbaşkanı V. Voronin² bile

² Komünist Partisi lideri, Sovyetler Birliği döneminden kalma tümgenerallik rütbesi vardır. Rusya vatandaşlığı da olan Voronin Rusya'ya yakınlığıyla bilinir. Dolayısıyla AB'ye daha uzak olması beklenirdi.

Moldova Cumhuriyeti'nin Avrupa entegrasyonuna yönelik özlemlerini defalarca dile getirmiştir. 16-17 Nisan 2003 tarihlerinde Atina'daki Avrupa Konferansı'nda 10 Orta ve Doğu Avrupa devletiyle katılım anlaşmaları imzalandığında Voronin, konuşmasında şunları söylemiştir: "Moldova Cumhuriyeti için, Avrupa entegrasyonu hem içeride hem de dışarıda öncelikli bir devlet politikası haline geldi. Bizim için dış yönetim sadece Avrupa kültürüne ve medeniyetine dönüş süreci değil, aynı zamanda Avrupa siyasi ve ekonomik standartlarına ve normlarına bağlanma sürecidir" (Tuğui, t.y., s. 72).

Takip eden yıllarda Moldova ve AB arasında imzalanan bir dizi anlaşma ile entegrasyon süreci ilerletilmiştir. Mayıs 2009'da AB, Moldova Cumhuriyeti de aralarında olmak üzere 6 post-Sovyet devleti (Belarus, Ukrayna, Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan) Avrupa Komşuluk Politikası Doğu Ortaklığı'na (ENP) dâhil etmiştir. Bu projenin amacı, Doğu Avrupa ve Güney Kafkasya'daki altı post-Sovyet ülkenin AB ile siyasi birlikteliğini ve ekonomik entegrasyonunu güçlendirmektir. 2009 yılının Kasım ayına gelindiğinde ise AB ile Ortaklık Anlaşması konusunda müzakereleri başlatma kararı alınmıştır (Cotidianul, 2014).

15 Haziran 2010'da Moldova-AB Vize Serbestisi Diyalogu başlatılmıştır. Ocak 2011'de Moldova Cumhuriyeti, Vize Serbestisi Eylem Planı'na kabul edilmiştir. 24 Ocak 2011'de Moldova Cumhuriyeti, AB İçişleri Komiseri'nden kısa süreli seyahatler için vizesiz bir rejimin kurulması için resmî olarak bir eylem planına dâhil edilmiştir (Radio Free Europe/Radio Liberty, 2011). 28-29 Kasım 2013 tarihlerinde Vilnius'ta düzenlenen Üçüncü Doğu Ortaklık Zirvesi'nde Moldova Cumhuriyeti, Derin ve Kapsamlı Serbest Ticaret Bölgesi ve AB ile vize rejiminin serbestleştirilmesi dâhil olmak üzere Ortaklık Anlaşması'nı imzalamış (Puiu, 2013) ve Moldova Cumhuriyeti vatandaşları için Avrupa Birliği topraklarında giriş vizelerinin kaldırılmasına izin veren yönetmelik 14 Mart 2014 tarihinde Avrupa Birliği Konseyi tarafından onaylanmıştır (Mihai, 2014). Karar, 8 Nisan 2014 tarihinde Avrupa Birliği Resmî Gazetesi'nde yayımlanmıştır (Sanduta, 2014).

Moldova, toplumda eşitliği sağlama yasasının (sözde ayrımcılık karşıtı yasa) kabul edilmesi gibi, AB'nin gerektirdiği bir dizi koşulu yerine getirdikten sonra, Doğu Ortaklık'taki Vize Serbestisi Eylem Planı'nın tüm kriterlerini karşılayan ilk devlet olmuştur. Ortaklık ve İş Birliği Anlaşması'nın (PCA) aksine Ortaklık Anlaşması (AA), Mol-

dova'nın AB ile çeşitli alanlardaki ilişkilerini düzenleyen daha kapsamlı bir belgedir ve onun uygulanması, ülkenin modernizasyonu ve demokratikleşmesini nihai hâle getirmesi beklenmektedir.

Moldova vatandaşları Nisan 2014'ten itibaren AB'de özgürce hareket edebilmek hakkına kavuşmuştur. Ayrıca, Moldova ihracatının 2 milyar ABD doları hacimle, yaklaşık %70'i Birlik pazarına yöneliktir. Bu anlamda AB, Moldova Cumhuriyeti'nin ana ticaret ortağı haline gelmiş durumundadır. İlaveten AB, siyasi ve ekonomik reformları desteklemek için mali ve insani yardım sağlayarak Moldova'ya en çok yardım yapan yapı konumundadır. AB yardımları daha ziyade adalet, ekonomi ve eğitim sektörlerine yöneliktir. Enerji konusu ise Moldova-Birlik ilişkisinde stratejik bir alandır. AB, enerji ara bağlantısı ve enerji ve ulaşım altyapısı için Moldova Cumhuriyeti'ne mali kaynaklar tahsis etmektedir. AB ayrıca, çok sayıda altyapı projesine yatırım sağlamakta ve sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimleri desteklemektedir (Tăbârtă, 2019, s. 10, 12-13).

Müzakerelerin başlamasından anlaşmanın imzalandığı ana kadar Moldova Cumhuriyeti, ülkeyi AB'ye yaklaştıran bir dizi reform ve yasal değişiklik gerçekleştirmiştir. Ortaklık Anlaşması'nın (AA) yürürlüğe girmesiyle bu süreç ivme kazanmış ve Moldova toplumu bir dizi önemli gelişim ve dönüşümden geçmiştir. Diğer yandan, Ortaklık Anlaşması'nın uygulanmasında, Moldova hükümetinin bazı siyasi zaafaları sebebiyle yaşanan gecikmeler nedeniyle ülke vatandaşlarının AB kriterlerine uygun, daha iyi şartlardaki yaşam standartlarına kavuşmaları da gecikmektedir (Tăbârtă, 2019, s. 8). Bunda ayrıca, "Avrupa Birliği" olgusunun toplum ve siyasi sınıf tarafından yeterli derecede tanınmamasının ve bu yapıyla entegrasyon sürecinin karmaşıklığının da etkisinin olduğu da söylenebilir. AB'nin Moldova Cumhuriyeti'ne karşı şimdiye kadar takındığı ihtiyatlı tavrının altında birçok sebep daha gösterilebilir; Moldova'daki Transdinyester çatışmasının³ başlangıcı ve varlığı, ülkenin iç durumunun kırılganlığı,

³ Başlangıcı çok eskilere dayanan Transdinyester sorunu, SSCB'nin dağılma izleri gösterdiği 1980'li yılların sonlarında Moldova Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti (SSC) içinde sıcak çatışmaya dönüşen bir anlaşmazlıktır. Bu sorun, toprak temelli bir anlaşmazlık olarak görülmektedir. Ancak bu problemin ortaya çıkmasında dönemin Rus yönetiminin önemli bir payı bulunmaktadır. Rus Çarlığı'nın 18. yüzyılda, bugünkü Moldova topraklarını ele geçirmesini takiben söz konusu topraklara Rus ve Slav nüfusu iskân etmesinin sorunun temel nedenlerinden biri olduğu söylenebilir (Kurt, Khasanov, 2019, s. 417). Transdinyester, Moldova Cumhuriyeti içinde tek taraflı bağımsızlığını ilan eden de facto bir cumhuriyettir. Kendi siyasi yapısı, meclisi, ordusu, polisi ve posta sistemi olan bölge, Birleşmiş Milletler üyesi hiçbir devlet tarafından tanınmamaktadır. Güney Osetya, Dağlık Karabağ Cumhuriyeti ve Abhazy tarafından tanınmaktadır. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Transdinyester>)

egemenliğin yetersiz konsolidasyonu ve bağımsızlık ilanından sonraki yıllarda hükümetlerin belirsiz durumu bu sebeplerin en belirgin olanlardandır. Buna rağmen, AB'nin Doğu'ya doğru genişleme amacı doğrultusunda potansiyel komşuları (Romanya'nın Birliğe katılımıyla birlikte Moldova da dâhil olmak üzere) ile gelecekteki ilişkilerini giderek daha fazla güçlendirmek konusunda kararlı olduğu gözlemlenmektedir (Tuğui, t.y., s. 68).

Nitekim 24 Şubat 2022 tarihinde Rusya'nın "Ukrayna'nın askerden ve Nazizm'den arındırılması" gerekçesiyle askerî operasyon başlatması sonucunda Moldova Cumhuriyeti de toprak bütünlüğünün ve güvenliğinin tehdit altına girmesi endişesiyle AB üyeliğine resmî başvurusunu yapmıştır.

Moldova Cumhuriyeti-AB İlişkilerinde Eğitim, Araştırma ve Kültür

Moldova Cumhuriyeti vatandaşları, eğitim, araştırma ve kültür alanlarında çeşitli Avrupa programlarına katılma fırsatına sahiptir. Erasmus + programı, 2014-2020 dönemi için eğitim, öğretim, gençlik ve spor alanlarında 7 AB programını bir araya getirmektedir. Doğu Ortaklığı ülkeleri, Erasmus + programının çoğu eylemlerine başvurabilme hakkına sahiptir. Moldova Cumhuriyeti, bu programdan en çok yararlanan ülkedir.

2015-2019 yılları arasında, Erasmus + programının hükümlerinden yaklaşık 2.500 öğrenci ve öğretmen yararlanmış ve 3.000 kişi çeşitli gayri resmî eğitim projelerinde yer almıştır. Moldova, 1 Temmuz 2014 itibarıyla AB Horizon 2020 araştırma ve yenilik programına katılan ilk Doğu Ortaklığı üyesi devlettir. Moldova'nın bu programa 5 yıllık ortaklığı içinde, Moldovalı kurum ve kuruluşlar 5 milyon avronun üzerinde finansmanla 46 hibe/proje imzalamıştır. Kültür alanında, Moldova Cumhuriyeti 2015 yılında "Yaratıcı Avrupa" AB programına katılmıştır. Bu program kapsamında Moldova, kültür bileşenine tam olarak, medya bileşeninin ise % 20'sine katılmaktadır (Tăbărtă, 2019, s. 15).

Moldova Diasporası

Moldova'nın dış politikasında, birçok aktörün yanı sıra Moldova diasporasının da önemli bir rol oynadığı muhakkaktır. Bu nedenle, AB

ve Moldova Cumhuriyeti arasında başlatılabilecek olumlu ilişkilerde, diasporanın da etkili bir taraf olarak dikkate alınması elzemdir. Moldova diasporasının temelini, son yıllarda ülkeden çeşitli nedenlerle göç eden vatandaşlar oluşturmaktadır. Bu çerçevede denilebilir ki Moldova Cumhuriyeti, göçmenler için bir varış veya geçiş ülkesi olmaktan ziyade, bir göç kaynağı ülkesi konumundadır.

Moldova'nın göç durumu; çoğunlukta çalışmaya, okumaya veya aile birleşmesi amacıyla giden ve kalıcı olarak yurt dışında ikamet eden, toplam nüfusunun yaklaşık %17,5'ini oluşturan vatandaşlarının göçüyle karakterize edilmektedir. Nüfusunun %15'inden fazlası yurt dışında olan ülkelerin çoğu, yerleşik ve uzun süreli göç modellerine sahip ada devletleri veya kara ile çevrili ülkelerdir. Bu ülkelerin vatandaşları, genellikle komşu veya kültürel olarak benzer ülkelere göç etmektedirler. Moldova'nın göç yapısı ise bu kategorideki ülkelere benzemekle birlikte, kendine has özelliklere de sahiptir. Moldova'dan göç akışları Rusya Federasyonu, Ukrayna ve diğer BDT ülkelerinin yanı sıra Avrupa Birliği ve Kuzey Amerika'ya yoğunlaşmaktadır. Göç artışında AB ülkeleri arasında İtalya başta olmak üzere İrlanda, Portekiz ve İspanya yer almaktadır. Bu göç profilinin önemli bir stratejik avantaj olarak görülebildiği gibi, aynı zamanda ülke için potansiyel bir risk olduğu da aşikârdır. (Diaspora 2025, 2016, s. 8).

Küreselleşmenin hâkim olduğu bir dünyada, devletler arasındaki sınırlar giderek silinmekte ve bir bakıma "sınırları olmayan bir dünya" inşa edilmektedir. Bununla birlikte diğer ülkelere seyahat, eğitim ve iş gibi imkânlar doğmaktadır. Moldova'dan göç, göçmenler için hem iş anlamında hem özel yaşamlarında kendilerine daha iyi olanaklar sunabilen, daha gelişmiş ülkelere yöneliktir. Bir insanın bilinmeyen bir ülkede yalnız olacağını düşündüğünde sevdiklerinden uzaklaşma kararını alması daha zordur. Gideceği yerde yabancılık çekeceği ve bilinmeze doğru sürüklenebileceği düşüncesi, gitme kararını zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla, gideceği ülkede adaptasyonunu kolaylaştırmanın yanı sıra ulusal kimlik unsurlarını da korumak amacıyla çoğu yabancı, diaspora adı verilen gruplara katılmaktadır. Çalışmak, okumak veya başka bir amaç için yurt dışına gitmeye karar veren kişiler, hedef ülkedeki diasporaya yeni koşullara uyum sağlamaları konusunda yardım için başvurabilmektedir.

Çok yönlü işlevi olan diaspora, her şeyden önce göçmenler arasında iş birliğini ve yeni gelenlerin entegrasyonunu desteklemeyi hedeflemektedir. Bu hedeflere ulaşmak için toplum üyeleri arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesinin, yardımlaşma sağlanmasının yanı sıra vatanla bağlantıyı sürdürmeye yönelik de çeşitli faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Moldova diasporasının amaçlarından biri, Moldovalıların buldukları ülkedeki hükûmet ve sivil toplum kuruluşlarında, ayrıca Moldova Cumhuriyeti'nde de temsil etmektir. Bu anlamda Moldova diasporası, Moldova Cumhuriyeti'nin yurt dışındaki olumlu imajının desteklenmesindeki rolünün büyük olduğu bir gerçektir (<https://www.migratiesigura.md/2019/03/diaspora-un-sprijin-pentru-moldovenii-aflati-pestre-hotare/>). Bu bağlamda, birden fazla alanda ikili ilişkilerin güçlendirilmesine katkıda bulunabilme ve yurt dışında edindiği tüm deneyimlerle kendi ülkelerini desteklemenin yollarını kullanabilme potansiyeline sahip olan Moldova diasporasının kurumsallaştırılması özellikle önem kazanmaktadır (<http://m.moldovenii.md/md/section/412>).

1991 yılında bağımsızlığını kazanan Moldova Cumhuriyeti'nin, vatandaşlarına özgür bir yaşam (ifade özgürlüğü, seyahat özgürlüğü vb.) sunmasına karşın, çok sayıda Moldovalı daha iyi bir yaşam standardı için anavatanını terk etmektedir. Dünyanın dört bir yanına dağılmış bu vatandaş kitlesi "Moldova diasporası"nı oluşturmaktadır. Tabii burada, bu insanların kim oldukları, kaç kişi oldukları, memleketi terk edip neden gittikleri, geride ne bıraktıkları ve en önemlisi, buldukları ülkelerde umduklarını bulup bulamadıkları gibi sorular ayrı bir tartışma konusudur.

Moldova diasporasının, yurt dışındaki farklı sosyal kategorilerden Moldovalılar tarafından temsil edildiği ve son yıllarda gözle görülür büyüme kaydettiği gözlemlenmiştir. Tarih boyunca pek çok Moldovalı siyasi, ekonomik veya sosyal, manevi veya dinî nedenlerden dolayı diasporaya gönüllü veya mecburiyetten katılmıştır. Son yıllarda Moldovalıların kitlesel göçü neticesinde farklı sosyal kategorilerden oluşan Moldova diasporası hem batıda hem de doğuda sayısal olarak oldukça büyümüştür. Ülkeyi terk edenlerin sayısını yansıtacak kesin bir istatistiğin bulunmamasına karşın bu sayı 1 milyon olarak telaffuz edilmektedir. Ancak, resmî verilere göre, 1989 yılında 4.335.360 olan Moldova nüfusu, 2014 istatistiklere göre 2.804.801 olmuştur. Bu

da nüfusun 25 yılda yaklaşık yarısı kadar azaldığının göstergesidir (Anuarul Statistic al Moldovei, 2017, s. 41).

Hâlihazırda Moldova Cumhuriyeti diasporası, çeşitli girişim ve profesyonel mükemmellik grupları dâhil olmak üzere 30'dan fazla ülkede yaklaşık 250 dernek içinde yapılandırılmıştır. En çok dernek İtalya, Romanya, Ukrayna, Rusya Federasyonu, Portekiz, Fransa, ABD ve Kanada'da faaliyet göstermektedir. Diaspora derneklerinin tipolojisi, yasal statüye, faaliyetlerin yönetim modeline ve faaliyet alanına bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. (Diaspora 2025, 2016, s. 11).

Diaspora dernekleri ve grupları, diasporanın göç ve kalkınma alanlarında stratejik eylem ve hedeflere ulaşmada önemli bir role sahiptir. Diasporanın tüm yapılarını bütünleştiren faktör, 3 boyutta konsolidasyona ve sermayeye ihtiyaç duyan ulusal ve sivil bağlılıktır:

1. Gönüllülük: Diaspora üyelerinin sivil ve gönüllü katkı potansiyeli faaliyetlere dâhil edilebilir ve Moldova Cumhuriyeti'nde kendilerine adanmış programlarda şart koşulabilir;

2. Savunuculuk ve kamu diplomasisi: Proaktif topluluklar ve mükemmel diaspora grupları, Moldova Cumhuriyeti imajının geliştirilmesini ve ekonomik, yatırım, kültürel ve akademik alanlarda ikili diyalogların başlatılmasını kolaylaştırabilir;

3. Sadaka/hayır kurumu: Diaspora üyeleri, Moldova Cumhuriyeti'ndeki sosyal açıdan savunmasız insanlarla güçlü bir duygusal ve kültürel bağa sahiptir (Diaspora 2025, 2016, s. 11).

Moldova Diasporasının Bulunduğu Ülkeler

Moldova diasporasını dünyanın birçok ülkesinde kalıcı veya geçici olarak yaşayan 1,5 milyondan fazla Moldovalı oluşturmaktadır; Ukrayna - 258.619 (2001), Rusya - 156.400 (2010), İtalya - 142.583 (2011), İspanya - 17.426 (2011), Romanya - 15.000 (2009), Kazakistan - 14.245 (2009), Portekiz - 13.586 (2011), Yunanistan - 9.920 (2006), Kanada - 8.050 (2011), Amerika Birleşik Devletleri - 7.859 (2000), Belarus - 3.465 (2009), Letonya - 2.284 (2011), İrlanda - 1.967 (2016), Litvanya - 540 (2011), Kırgızistan - 505 (2009), Estonya - 502 (2011), İsveç - 186 (2008), Tacikistan - 157 (2010), Meksika - 20 (2012) (https://en.wikipedia.org/wiki/Moldovan_diaspora).

Son yıllardaki yeni verilere göre ise Moldovalıların en çok göç ettikleri ülkeler sıralaması ve göç edenlerin sayısı şöyledir: Rusya – 294.245, İtalya – 188.923, Romanya – 177.482, Ukrayna – 151.242 ve ABD – 47.437 (EUDİF, 2020). Bu verilere göre, Moldovalıların Ukrayna'ya göçün gözle görülür şekilde azaldığı gözlemlenirken (258.000'lerden 150.000'lerle düşüş var) Rusya'ya (150.000'lerden 290.000'lere) ve Romanya'ya (15.000'lerden 170.000'lere) keskin bir artışta olduğu anlaşılmaktadır.

Moldova Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bürosunun 2014 nüfus sayımının verilerine göre, Moldova nüfusunun (2.804.801 kişi) büyük çoğunluğunu Moldovalılar oluşturmaktadır (toplam nüfusun %73,7'si). 1989 yılına göre toplam nüfusta ciddi düşüş gözlemlenmiştir (1989'da toplam nüfus 4.335.360'tı). Moldova'da ayrıca toplam nüfusun; %6,9'u Romen, %6,5'u Ukraynalı, %4,0'u Rus, %4,5'u Gagauz, %1,8'i Bulgar, %0,3'ü Çingene (Roman), %0,1'i Yahudi ve 0,4'ü diğer etnik kökenlidir. Nüfusun %1,8 için kayıt oluşturulmamıştır (Anuarul Statistic al Moldovei, 2017, s. 41).

Sınır Komşularındaki Moldovalılar

Yurt dışında yaşayan Moldovalılar arasında milli kimliğini en iyi muhafaza edenlerin Romanya'dakiler olduğunu tahmin etmek zor değildir. Zira onların büyük çoğunluğu ana dillerinde eğitim imkânına sahiptir. Ayrıca gelenek ve görenek açısından da ortak kültüre ait olmaları, uyum sağlamalarını kolaylaştırmaktadır. Romanya'daki Moldova diasporası, bu ülkede yaşayan Moldova doğumlu insanları ve onların torunlarını da kapsamaktadır. Romanya'daki en büyük yabancı grup Moldova Cumhuriyeti'nden gelmektedir. Moldova ve Romanya arasındaki eski birlik dönemine dayanan bağlar sebebiyle, pek çok Moldovalı soy gerekçesiyle Romanya vatandaşlığına hak kazanmıştır. Moldova kültürü, esas olarak çoğunluk nüfusunun Romanya kökeninden etkilenir, klasik Romen kültürüyle güçlü bir şekilde ilişkilidir ve bu nedenle komşu Moldova'dan insanların çağdaş Romanya kültürüne entegre olması kolaydır. Moldova Cumhuriyeti'nden birçok göçmen, Romanya'nın Moldova bölgesinden gelen ilçelerine yerleşmeyi tercih etmektedir. Çünkü buradaki kültür kendi ülkelerine daha çok benzemektedir. Romanya'nın Bükreş, Cluj-Napoca ve Timișoara (Temeşvir) gibi en büyük şehirlerinde de önemli Moldova toplulukları vardır.

Romanya'da bulunan toplam Moldovalı nüfusu 161.846 - 177.000 arasındadır (2019). Bu nüfus çoğunlukla Moldova bölgesi ve büyük

kentsel alanlarda yaşamaktadır. Bu bölgelerde konuşulan diller: Romence, Rusça, Gagavuzca, Ukraynaca, Bulgarca, Lehçe, Ermenice, Yidiş dili, İbranice ve Türkçedir. Bu nüfusun içinde farklı din mensupları bulunmaktadır: Protestan, Katolik, Yehova Şahitleri, Yahudi, Oryantal Ortodoksluk, Malakan ve Müslüman azınlıklar, ayrıca ateistler ile ağırlıklı olarak Doğu Ortodokslar (https://en.wikipedia.org/wiki/Moldovan_diaspora_in_Romania).

Moldova'nın bir diğer sınır komşusu olan Ukrayna'nın 2001 genel nüfus sayımına göre ise ülkedeki Moldovalılar, Ruslar ve Belaruslardan sonra üçüncü büyük azınlık olarak kaydedilmiştir. Diğer pek çok azınlığın aksine Moldovalılar, genellikle şehirlerden (%28,5) ziyade, kırsal kesimlerde (%71,5) yaşamayı tercih etmektedirler. Bu çoğunluk, tarihî Besarabya'nın kuzey ve güney bölgesindedir (https://en.wikipedia.org/wiki/Moldovans_in_Ukraine). Besarabya'nın yaklaşık %65'i günümüz Moldova'sının bir parçasıdır, Ukrayna Budjak bölgesi (Odessa Oblastı'nın bir bölümü) güney kıyı bölgesini ve Ukrayna Chernivtsi Oblast'ın bir kısmı kuzeydeki alanı kaplamaktadır. Moldovalıların sayısı 2001 yılında 258.619 idi (2001 Ukrayna sayımı) (<http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/>).

Avrupa Birliği Ülkelerindeki Moldova Diasporası

AB ülkelerinde bulunan Moldova diasporasının en büyük avantajı, coğrafik konumun yanı sıra birçok ortak özellikleri sebebiyle ikamet ettikleri ülkelere kolayca adapte olabilmeleridir. Bu sayede, bulunduğu ülkede sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi anlamda aktif olabilen Moldova diasporası, anavatana da olumlu katkılar sağlayabilmektedir. Bunun en önemli enstrümanı da o ülkelerde diasporaya yönelik faaliyet gösteren çeşitli kuruluşlar, sivil örgütler ve derneklerdir.

Bu çalışmada, AB ülkelerinde faaliyet gösteren birkaç Moldova diasporası derneğinin sosyal medya hesaplarındaki, farklı yıllarda düzenlenmiş etkinliklere ait fotoğraflar incelendiğinde, Moldova'yı temsil eden kültürel semboller ve öğelerin kullanıldığı gözlemlenmiştir: Moldova halk dansları, fiçılarda muhafaza edilen ve sunulan ev yapımı şarap, geleneksel ekmek (colac) ve tuz sunumu, buğday başağı, işlemeli gömlekler ve havlular (prosop), duvara asılı el dokuması rengârenk halılar, dinî sembolü olan ikonlar vb. Moldova kültüründe özel değere sahip bu sembollerin bazılarının anlamına kısaca değinmekte fayda vardır:

Buğday başağı motifi, temel meslek/geçim kaynağı (köylerde tarım) hakkındaki bilgileri sembolize etmektedir (m.moldovenii.md/md/section/691).

Ekmek ve tuz, Doğu Avrupa'daki birçok Slav halkının geleneğinde misafirperverlik ve dostluk anlamına gelen iki unsurdur. Bu gelenekte, misafirler beyaz işlemeli bir havlu (prosop) üzerine yerleştirilmiş, özenle hazırlanmış yuvarlak bir somun/ekmek (colac) ile karşılanırlar. O ekmekten konuklar küçük bir parçayı tuza banıp tadına bakarlar (https://ro.wikipedia.org/wiki/P%C3%A2ine_%C8%99i_sare).

Dünyanın pek çok yerinde bir yabancıyla ekmeği ve tuzu paylaşmak, dostluk kurmak ve yakın, kalıcı bir birliktelik yaratmak demektir. Çünkü ekmeğin hayatı sembolize eder; tuz, değerli, değiştirilemez, kalıcı bağlar anlamına gelir. Aynı zamanda ele alındığında hem ekmeğin hem de tuzun önemli öğeleridir. Ekmek, eski çağlardan beri insanın temel besini olmuştur, emeğinin meyvesidir. Ekmek, sadece aile üyelerine değil, aynı zamanda misafirlere veya yabancılara ziyafet ve cömertlik işareti olarak dağıtılmaktadır. Tanrılara da onları sakinleştirmek (daha merhametli olmalarını sağlamak) için ekmeğin sunulmaktadır. Ekmek, aynı zamanda İncil'de ve Babamız Duası'nda "günlük ekmeğimiz" olarak nitelendirilmektedir. Hristiyan inancında Hazreti İsa'nın bedenini sembolize etmektedir. Dinî ritüellerde kutsal bir role sahiptir ve günlük hayatta iki temel insani kavramı ifade eder: iş ve arkadaşlık.

Tuz ise yüksek değerinde bir ürün olarak kabul edilmektedir. Ekmekten farklı olarak tuz bozulmaz, özelliğini kaybetmez. Eski medeniyetler, tuzsuz et ve sebzelerin tadına bakılmayacağını ve uzun süre korunamayacağını biliyordu. Tuzun çıkarılması zordu. Tuz uğruna taş yollar kazılmış, üzerine imparatorluklar inşa edilmiştir. Antik çağda, savaşçılar maaşlarını para olarak değil tuzla alırlardı. Öte yandan, tuz, insanlığın başlangıcından beri pahalı ve elde edilmesi zor bir mücevher gibi muamele görmüştür. Yahudiler, Araplar, Yunanlılar, Romenler için tuz, kalıcı dostlukların bağlayıcısıdır. Yahudiler bunu ölümleri kutsallaştırmak için, Japonlar ise kirletilmiş yerleri ve nesnelere arındırmak için kullanılmaktadır. Romencede "dünyanın tuzu" ifadesi daha değerli, daha pahalı olanı ifade etmektedir (https://www.realitatea.net/stiri/actual/de-ce-ne-intampinam-oaspe-i-i-cu-paine-i-sare-este-uluior_5dcc924e406af85273d5a592).

Foto: <https://moldova.md/ro/content/cultura>

Bu noktada, Avrupa'da faaliyet gösteren başlıca Moldova diasporası derneklerinden bazılarının amaçları ve faaliyetlerine değinmekte fayda vardır (EUDİF, 2020: 6-7):

AMOL Derneği/Fransa 2016

AMOL Derneği, Lyon'da faaliyet göstermektedir. Kültürel, ekonomik ve sosyal alışverişi teşvik etmek, üyelerinin çıkarlarını korumak ve savunmak için Lyon ve Rhône-Alpes-Auvergne bölgelerindeki tüm Moldova diasporasının (etnik köken ve din ne olursa olsun) çabalarını birleştirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, diasporanın sosyal yaşama entegrasyonuna katkıda bulunarak ortaklıklar ve yardımlaşmanın teşvikiyle ticaret ve yatırım fırsatları yaratmak, yeni gelen Moldovalılara idari prosedürler konusunda rehberlik etmeyi ve onları bilgilendirmeyi amaçlamaktadır (<https://www.facebook.com/amol.fr/>).

AMOL Derneğinin Facebook hesabındaki paylaşımlarda ağırlıklı olarak Moldovalıların geleneksel dansları, el işleme kıyafetler, buğday, duvar halıları ve kilimler yer almaktadır.

Foto: <https://www.facebook.com/amol.fr/>

Assomoldave Derneği/İtalya 2004

Roma'da faaliyet gösteren bu derneğin amacı, Moldovalı kadınların medeni ve evrensel haklarının yanı sıra, kültürel gelenekleri ve değerleri korumak ve kendi ülkeleri ile bağlarını sürdürmektir. AssoMoldave, 19 Haziran 2016'da Roma'da "Casa Mare (Büyük Ev)" "Şezătoare⁴ la Roma in IE" (Roma'da "Oturma" Etkinliği) düzenlemiştir. Etkinliğin teması: "Özlem: Kökenlerden ve Köklerden Uzak. Yurt dışında kendimizi nasıl hissediyoruz? Eve ne zaman dönüyoruz?" olmuştur (https://www.facebook.com/pg/AssoMoldave/about/?ref=page_internal).

Foto: http://festa-popoli-casa-mare-moldova.blogspot.com/?fbclid=IwAROP_TgwiIE-dw19T5HjcT1K87UcX0tp3zGRgpwuVpk6r-HycqSAktN8DsUKk

⁴ Köy kadınlarının akşam oturması.

Yoğun katılım sağlanan Halkların Festivali, Roma Piskoposluğu ve Laterano'daki Piazza San Giovanni'deki Scalabrini Rahipleri tarafından düzenlenen geleneksel bir etkinliktir. Meydanda, başkentteki 35 etnik topluluğun temsilcileri ve göçmenler yararına çalışan çeşitli gönüllü kuruluşlar toplanmıştır. Program kapsamında konserler, göç tartışmaları, sergiler ve çocuk oyunları gibi aktiviteler yer almıştır. Etkinliğe katılan Roma'daki 35 etnik grubun çadırları; faaliyetleri, kültürleri ve gelenekleri hakkında geniş bilgiler vermiştir. Etkinlik, Moldova için de kendi kültürünü tanıtmak, katılımcı Moldova vatandaşlarına sıcak bir "ev/vatan" ortamı yaşatmak için eşsiz bir fırsat olmuştur. Moldova standında geleneksel seramik objeler, ikonlar, halılar, havlular, tatlılar ve Moldova yurttaşları için faydalı bilgiler ile Moldova Cumhuriyeti ekonomisi ve turizm ile ilgili broşürler, takvimler, dergiler dağıtılmıştır.

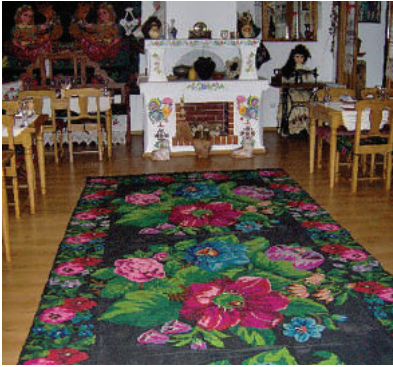

Foto: http://festa-popoli-casa-mare-moldova.blogspot.com/?fbclid=IwAROP_Tgwi1EdwI9T5HjcTK87UcX0tp3zGRgpwuVpk6rHycqSAkIn8DsUKk

Incredere Derneği/İtalya 2011

INCREDERE Derneğinin amacı, göçmenlerin İtalya'ya entegre olmalarına yardımcı olmaktır. Romence güven anlamına gelen bu ad, İtalyan vatandaşları ve göçmenler tarafından birlikte inşa edilmesi ge-

reken ortak bir geleceğe, güzelliğe ve kültürler arası hoşgörüyeye olan güveni ifade etmektedir (<https://incredere.weebly.com/>).

Deutsch-Moldauischer Freundeskreis e.V./Almanya 2004

Almanya'da faaliyet gösteren Deutsch-Moldauischer Freundeskreis e.V. Derneğinin temel görevleri; Moldovalıları ve Almanları barış ve huzur ortamında bir arada yaşamaya teşvik etmek, iki ülke arasındaki kültürel alışverişi sağlamak ve geleneklerini korumaktır. Dernek, 2007'den beri Moldova Cumhuriyeti'nde hasta ve engelli çocuklar için sosyal projelerde de yer almaktadır (<http://www.ges-moldau.de/ueber-uns/>).

Moldova Enstitüsü Leipzig e.V./Almanya 2005

Almanya'da faaliyet gösteren bir başka kuruluş Moldova Enstitüsü Leipzig e. V.'dir. Enstitünün amacı, Moldova ile Doğu ve Güneydoğu Avrupa ülkeleri ve Almanya ile Batı ve Orta Avrupa ülkeleri arasında özellikle bilim, eğitim, medya, kalkınma iş birliği, sağlık ve sosyal işler, kültür, insan hakları ve uluslararası ilişkiler alanlarında iş birliğine katkı sağlamaktır. Ayrıca enstitü; bilgi transferini, çağdaş eğitim

uygulamaları (örneğin, öğrencilerin ve bilim insanlarının eğitimi, deneyim alışverişi ve eğitimsel iş birliği yoluyla), halkla ilişkileri ve bir iletişim ağı oluşturmayı da teşvik etmektedir (<https://www.facebook.com/Moldova-Institut-Leipzig-eV-586803978116770/>; <https://www.moldova-institut.org/>).

Estonya'daki Moldova-Romanya Topluluğu (CASA MARE/BÜ-YÜK EV)/Estonya

Estonya'daki "Casa Mare" (Büyük Ev) adlı Moldova-Romanya Topluluğu; gönüllü, kâr amacı gütmeyen, kamu yararına çalışan bir dernektir. Topluluğun başlıca faaliyet alanları şunlardır: Estonya entegrasyon politikasına katılmak ve Moldova topluluğunun Estonya'nın dilsel ve kültürel gelişimine katkıda bulunmak; Estonya ile Moldova arasındaki kalkınma iş birliğine imkân sağlamak, ortaklıkları ve iş birliğini desteklemek; kültürel çeşitlilik ve entegrasyon süreçlerine ilişkin bilgi alışverişi ve çalışma uygulamaları sağlamaktır (http://www.casamare.ee/?page_id=2).

Foto: Estonya http://www.casamare.ee/?page_id=2

“Moldovalılar” İnternet Sayfası - <https://m.moldovenii.md/>

Bu sayfa, Moldova diasporası ve kalkınma programları hakkında bilgi ve haberleri içeren bir bilgi platformudur. Sayfanın amacı, Moldova kültürünün ve medeniyetinin tarihini ve değerlerini incelemek, anlamak ve tanıtmaktır. Burada yer alan materyaller metin, ses, video ve fotoğraf formatında yayımlanmaktadır. Bu site, aynı zamanda gelişmiş bir arama motoru özelliğine de sahiptir. Böylece Moldova'nın müzik, film, edebiyat, sanat, gelenek, mutfak, doğa, mimarisi vb. alanlarıyla ilgili olarak her türlü bilgiyi içeren zengin bir kütüphaneye erişim sağlamaktadır (<https://m.moldovenii.md/>).

Moldovalılar internet sitesi, Moldova diasporasına yönelik içerdiği mesaj bakımından değerlendirildiğinde, sitenin en dikkat çekici içeriğinin Crezul Moldovenilor (Moldovalıların İnanıcı) olduğu söylenebilir. Söz konusu içeriğin, dinî kaynaklarda yer alan Hristiyan Ortodoks İnanç Sembolü'nden (Ortodoks İnanç/İman Sembolü) uyarlandığı düşünülebilir. Diğer yandan, yurt dışında yaşayan Moldovalılarda ve yeni nesillerinde millet bilinci geliştirilmesi gayesi hissedilmektedir. Adeta bir manifesto niteliğindedir.

Ortodoks İnanç veya İman Sembolü, ilk iki Ekümenik Sinodda (Konseyde) 325'te İznik'te ve 381'de Konstantinopolis'te formüle edilmiştir. Pratik anlamda, “crez/inanç” kelimesi Latince inançtan, güvenden gelir. Kutsal Üçlü'nün ilk iki Kişisi (Baba ve Oğul) ile ilgili teolojik spekülasyonların neden olduğu rahatsızlıklar bağlamında, imparatorluğun tüm piskoposlarının katılması gereken genel bir meclis toplama girişimi, Kutsal İmparator Konstantin'e aitti. Bu İnanç/İman Sembolü 12 maddeden oluşmakta; ilk 7'si (Tanrı Baba ve dirilmiş Tanrı Oğul ile ilgili) 1. Ekümenik Konseyde, son 5'i ise (Tanrı - Kutsal Ruh, Kilise, Kutsal Ayinler, ölülerin dirilişi ve ebedî yaşam ile ilgili) 2. Ekümenik Konseyde formüle edilmiştir. “Crezul”/İnanç Sembolü, Hristiyan inancının ve kimliğinin bir itirafıdır. Bu sembolün ifadesi hem inancın Ortodoksluğunun hem de inancın birliğinin kanıtıdır. “Rab'bin Bedeni ve Kanı ile birleşme ve Vaftizin vaftiz babası olmak için Kutsal Kurbanı'nın Kutsal Ayin'e getirmenin şartıdır” (<http://revistaortodoxa.ro/?p=1132>).

“Moldovalılar” adlı sayfadaki metinde de Hristiyan Ortodoksların “İman Sembolü”ne benzer içerik kullanıldığı ve metnin Moldovalılara bir çağrı mahiyetinde kurgulandığı şeklinde yorumlanabilir.

Metin, 136 maddeden oluşmakta ve ilk 55 maddesi “Ülke ve Millet”, 57- 86 arasındaki maddeler “Gençlik ve Siyaset”, 87-113 arasındaki maddeler “Aile” ve 114- 136 arasındaki maddeler ise “Çevre” alt başlıkları olarak adlandırılmaktadır. Her alt başlıkta Moldovalılara öğütler verilmekte ve çağrılar yapılmaktadır. Uyarlanan metin, yabancı ülkelerde bulunan Moldovalılara manevi anlamda aidiyet duygusunun aşılmasına çalışılması olarak yorumlanabilir. Zira metnin birçok maddesi, Moldovalıların kim olduklarını unutmamalarını, birbirinden kopmamalarını ve memleketlerine sahip çıkmalarını öğütlemetedir. Örneğin:

- ❑ “Vatanınız Moldova’yı sevin. Hiçbir zaman ülkenizle ilgili kötü konuşmayın...” (Crezul Moldovenilor, 1).
- ❑ “Yurt dışına/yabancı memleketlere gitmeyin, yeteneklerinizi anavatanınızda uygulamaya çalışın. Ayrılmak zorunda kalırsanız, diğer Moldovalılarla birlikte memleketimizin küçük bir köşesini yaratın ...” (Crezul Moldovenilor, 23).
- ❑ “İlk fırsatta eve dönün; çocuklarınız, ebeveynleriniz ve arkadaşlarınız size çok ihtiyaç duyuyor. Ülkenin size ihtiyacı var ve ülke demek, biz ve siz birlikte demektir.” (Crezul Moldovenilor, 24).
- ❑ “Siz Moldovalılar, çoğunuz en uygar ülkeler dâhil olmak üzere yabancı ülkeleri ziyaret ettiniz. Sizin için, aileniz için ve tüm Moldovamız için önemli olan yeni bir deneyim biriktirdiniz. Ama asıl anladığımız şey şudur ki Moldovalılar diğer birçok insandan daha çalışkan, daha akıllı ve daha cömerttir. Ülkemizi seviyoruz ve evimizde çocuklarımız ve ebeveynlerimiz için onurlu bir yaşam için koşullar yaratabileceğimizi biliyoruz.” (Crezul Moldovenilor, 25).
- ❑ “Başka devletlerin vatandaşı olan Moldovalılar, vatanınızı unutmayın. Daha sık eve gelin. Çocuklarımızı Moldova gelenekleri ruhuyla eğitin ve atalarınızın topraklarını sevin.” (Crezul Moldovenilor, 26).

Moldova Diasporasının Facebook Hesabı

Moldova diasporası Facebook hesabı “dünyanın her yerindeki Moldovalıların topluluğu” olarak tanımlanmıştır. Moldovalıların yaşadığı

ği ülkelerden bilgilerin, haberlerin, tartışmaların, dernek kataloglarının ve web reklamlarının yer aldığı bir platformdur. Sayfanın kapak fotoğrafı olarak Moldova'nın coğrafyasına ve bayrağına gönderme yapan bir fotoğraf kullanılmıştır (<https://www.facebook.com/Diaspora-moldoveneasc%C4%83-226127844079527/>).

Gazeta Basarabiei/Besarabya⁵'nin Gazetesi

Gazeta Basarabiei, Moldovalı göçmenlere yönelik bir gazetedir. Bu gazetenin yayın kadrosunda Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde çalışan Moldovalı tarihçi, filolog, gazeteci vb. yer almaktadır. Burada Moldovalılar, diaspora ile ilgili haberleri takip edebilmektedirler.

Gazetenin bazı nüshaları incelendiğinde, pandeminin ilk zamanlarında gittikleri ülkelerde mahsur kalan Moldovalıların “Eve gelmek

⁵ Besarabya (Basarabia) bugünkü Moldova'nın tarihteki adıdır. Prut ve Dinyester nehirlerinin arasında yer alır. Besarabya terimi, bölgeyi yöneten Eflaklı Basarab ailesinden gelir. Bu terimi ilk kullananlar 15. yüzyılda Eflak ve Boğdan'ı ele geçirmiş olan Osmanlılardır. Besarabya, Osmanlılar zamanında Boğdan Prenslığının bir parçasıydı. 1812 yılında Rusya bu bölgeyi egemenliğinin altına alınca Besarabya adını kullanmaya başladı. Besarabya, 1918 yılında Rusya'dan ayrılarak Romanya'ya katıldı. 1945 yılında SSCB Besarabya'yı tekrar ele geçirdi ve Moldova Cumhuriyeti hâline getirdi. 1991 yılında Moldova Cumhuriyeti SSCB'den bağımsızlığını kazandı. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Besarabya>)

benim hakkımdır” çağrısı dikkat çekmiştir. Küresel salgının yarattığı yeni koşullarda, önemli sayıda göçmen anavatanlarına acilen geri dönmek isteklerini dile getirmişlerdir. Moldova Cumhuriyeti, son yıllarda ikamet ettikleri yabancı ülkelerde zor durumda olan göçmen vatandaşların geri gönderilme durumları ile karşı karşıya kalmıştır. Böyle bir durum karşısında, gazetede vatandaşlara sakinliklerini korumaları, ayrıca Moldova hükûmetine de gereğinin yapılması yönünde çağrılar yapılmıştır (http://gazetabasarabiei.com/e-dreptul-meu-sa-vin-acasa/?fbclid=IwAR3_HkSjVGmrjWkne_H8H1rE-iqOw-xnFXJf5KsD_gIV7NpvlL5WavoY6tss).

Sonuç

Moldova diasporası, Moldova'nın hem kamu diplomasisinin hem kültürel diplomasinin bir alt başlığı olarak ve AB-Moldova Cumhuriyeti ilişkileri özelinde değerlendirilmiştir. Moldova diasporasına yönelik kurumsallaşmanın gerçekleşmesi amacıyla AB ülkelerindeki girişimlerin içeriği, Moldova diasporasının kurumsal yapısı ve işlevi analiz edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, Moldova'nın AB'ye üyelik sürecinde izlediği dış politikada diaspora diplomasisinin ne kadar etkin kullanabildiği konusunda genel bir çerçeve sunulmuştur.

AB ülkelerinde ikamet eden Moldova diasporasının din, dil, kültür ve diğer ortak özellikleri büyük avantaj teşkil etmektedir. Bu benzerlikler sayesinde Moldovalıların, göç ettikleri ülkeye başka milletlere göre nispeten daha kolay adapte olabildikleri de söylenebilir. Yurt dışında diasporası olan her ülkenin arzu ettiği ve hedeflediği; diliyle, kültürüyle, gelenekleriyle, inançlarıyla anavatanına ve yaşadığı ülkeye tüm alanlarda katkı sağlayan bir diasporadır. Bu anlamda Moldova diasporasının temel hedefi, bir yandan ana dili ve öz kültürüyle bağlarını koruyarak yaşadığı ülkeye sağlıklı bir şekilde adapte olmak, diğer yandan anavatanın dış politikasına fayda sağlamaktır.

Moldova diasporasının farklı kültürel gruplara örgütlenme hakkı tanıyan Avrupa ülkelerinde bulunması, diasporadaki Moldovalılara hem yaşadıkları ülkede hem anavatanları Moldova'da etki sahibi olabilme fırsatı sunmaktadır. Bu gelişmiş demokratik ülkelerdeki mevcut siyasi sistemin, lobilere ve bu örgütlenmeler çerçevesinde sunulan taleplere açık olduğu ve kendi dış politikasını oluşturmada bunları dikkate alabildiği bilinmektedir. Bu bakımdan, Moldova di-

asporası, ülkenin dış politikası ve olumlu imajı konusunda önemli bir etken konumundadır.

Moldovalıların, buldukları ülkelerin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi hayatına aktif olarak katılan, mutlu ve başarılı bireyler olarak yaşamalarını sağlamak için somut politikalar ve projeler uygulanabilmesi çok önemlidir. Bu noktada diasporanın çeşitli kuruluşları, sivil örgütleri, dernekleri vb. devreye girmektedir. Ayrıca Moldova dilinin, kültürünün, gelenek ve göreneklerinin gelecek nesillere aktarılmasında lokomotif rol oynayan ilk kuşak diasporanın nüfusunun giderek azalması sebebiyle bu misyonun daha ziyade sosyal medya aracılığı ile gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, Avrupa'daki Moldova diasporası, varlığını devam ettirmek gayreti içindedir. Bu bağlamda, diasporayı temsil eden Avrupa'daki Moldova kuruluşları faaliyetlerini tam bir dayanışma içinde sürdürmektedir. Moldova Cumhuriyeti de bağımsızlık sonrasında yurt dışındaki Moldovalılarla sağlıklı iletişim kurmayı başarmış ve sürecin devamını sağlamıştır. Bağımsızlıktan bu yana Moldova diasporası ile Moldova hükümeti arasında kapsamlı ve çok yönlü bir iletişim yürütülmektedir.

Kaynakça

Anuarul Statistic al Moldovei (Moldova İstatistik Yıllığı). (2017). 23 Şubat 2021 tarihinde

https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2017/2_AS.pdf adresinden erişildi.

Călugăreanu, V. (Haziran, 2014). Moldova, cel mai mare beneficiar de asistentă europeană din lume pe cap de locuitor (Moldova, dünyadaki kişi başına Avrupa yardımıyla en çok yararlanan ülke). 24 Nisan 2021 tarihinde <https://www.dw.com/ro/moldova-cel-mai-mare-beneficiar-de-asisten%C8%9B%C4%83-european%C4%83-din-lume-pe-cap-de-locuitor/a-17703763> adresinden alındı.

Cernencu M. (2001). Pactul de Stabilitate din Europa de Sud-Est și Republica Moldova. //

Moldova și Lumea. (Güneydoğu Avrupa ve Moldova Cumhuriyeti'nde İstikrar Paketi. // Moldova ve Dünya). Sayı 4.

Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Wider Europe – Neighbourhood: A new Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours. COM (2003) 104 final. Brussels, 11 march 2003. 24 Şubat 2021

tarihinde <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0104-FIN:EN:PDF> adresinden erişildi.

Cotidianul. (1 Eylül 2014). Reuniune Istorică la Chişinău (Kişinev'de Tarihi Buluşma). 5 Nisan 2021 tarihinde <https://www.cotidianul.ro/reuniune-istorica-la-chisinau/> adresinden erişildi.

Crezul Moldovenilor (Moldovaların İnancı). 19 Şubat 2021 tarihinde <https://m.moldovenii.md/md/appeals> adresinden erişildi.

Çakırer Özservet, Y. (Nisan 2014). Türk Kökenli Göçmen Diasporası ve Zeytin Burnu Mekânında Örgütlenme İzleri. Almagül Asina (Ed.), Türk Diasporası ve Türk Dünyası Vizyon 2023. içinde (s. 93-101).

Çoban Öztürk, E. (2013). Diaspora ve Dış Politika: Türkiye-Ermenistan İlişkilerinde Diasporanın Rolü, Ermeni Araştırmaları Dergisi, Sayı 46. Çankaya Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü. 15 Şubat 2021 tarihinde <file:///D:/Diaspora%20Moldoveneasca/Kullan%C4%B1klar%C4%B1m/diaspora%20ve%20d%C4%B1-C5%9F%20politika.pdf> adresinden erişildi.

Diaspora 2025. (2016). 23 Şubat 2021 tarihinde https://brd.gov.md/sites/default/files/sn_diaspora_2025_web.pdf adresinden erişildi.

EUDİF (European Union Global Diaspora Facility). (Mart, 2020) Cartografierea implicării diasporiei MOLDOVA (MOLDOVA diasporasının katılımının haritalandırılması). 25 Şubat 2021 tarihinde https://diasporaforddevelopment.eu/wpcontent/uploads/2020/09/CF_Moldova_ROM-v.3.pdf adresinden erişildi.

Fleischer, H. ve Piersinaru, A. (2010). Modele Ale Diplomatiei Culturale. Importanta Implicării Tinerilor În Procesul De Democratizare (Kültürel Diplomasi Modelleri, Demokratikleşme Sürecinde Gençlerin Katılımının Önemi). MOLDOSCOPIE, nr. 4 (LI), s. 196.

Gudim, A. (2002). Republica Moldova și Uniunea Europeana ca Parteneri (Ortak Olarak Moldova Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği). "Moldova - AB Ortaklık ve İş Birliği Anlaşmasının Uygulanması" Projesi. Kişinev. 30 Mart 2021 tarihinde <https://www.cisr-md.org/pdf/0208%20Republica%20Moldova%20si%20Uniunea%20Europeana%20ca%20parteneri.pdf> adresinden erişildi.

Hatipoğlu, E. (Nisan, 2014). Küresel Kamu Diplomasisi'nde Türk Diasporası: 2023 Perspektifi.

Almagül İsina (Ed.), Türk Diasporası ve Türk Dünyası Vizyon 2023 içinde (s. 238). TASAM Yayınları, İstanbul. 13 Şubat 2021 tarihinde <file:///D:/Diaspora%20Moldoveneasca/TASAM-%20T%C3%BCrk%20diasporas%C4%B1.pdf> adresinden erişildi.

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Besarabya>

<https://www.migratiesigura.md/2019/03/diaspora-un-spriin-pentru-moldovenii-aflati-peste-hotare/>

<http://m.moldovenii.md/md/section/412>

m.moldovenii.md/md/section/691

<https://m.moldovenii.md/>

https://en.wikipedia.org/wiki/Moldovan_diaspora

https://en.wikipedia.org/wiki/Moldovan_diaspora_in_Romania

https://en.wikipedia.org/wiki/Moldovans_in_Ukraine

<http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/>

https://ro.wikipedia.org/wiki/P%C3%A2ine_%C8%99i_sare

https://www.realitatea.net/stiri/actual/de-ce-ne-intampinam-oaspe-ii-cu-paine-i-sa-re-este-uluitor_5dcc924e406af85273d5a592

<https://moldova.md/ro/content/cultura>

<https://www.facebook.com/amol.fr/>

https://www.facebook.com/pg/AssoMoldave/about/?ref=page_internal

http://festa-popoli-casa-mare-moldova.blogspot.com/?fbclid=IwAR0P_Tgwi1Edw19T-5HjcTlK87UcX0tp3zGRgpwuVpk6rHycqSAk1n8DsUKK

<https://incredere.weebly.com/>

<http://www.ges-moldau.de/ueber-uns/>

<https://www.facebook.com/Moldova-Institut-Leipzig-eV-586803978116770/>

<https://www.moldova-institut.org/>

http://www.casamare.ee/?page_id=2

<http://revistaortodoxa.ro/?p=1132>

<https://www.facebook.com/Diaspora-moldoveneasc%C4%83-226127844079527/> http://gazetabasarabiei.com/e-dreptul-meu-sa-vin-acasa/?fbclid=IwAR3_HkSjVGmrjWk-ne_H8H1rEiqOw-xnFXJf5KsD-glv7Npvl5WavoY6tss <https://tr.wikipedia.org/wiki/Transdinyester> Erişim tarihi 24 Haziran 2021.

Kishan, S. R. (2011). "21st Century Diplomacy", New York, The Continuum International Publishing Group, s. 94-110.

Kurt, S., Khasanov, İ. (2019). Güvenikleştirme Kuramı Açısından Transdinyester Sorunu. Karadeniz Araştırmaları. XVI/63 (s. 417-434). 24 Haziran 2021 tarihinde http://www.karamdergisi.com/Makaleler/1370639643_3.%20KHASANOV%20TM.pdf adresinden erişildi.

Mihai, C. (14 Mart 2014). Consiliul UE şi-a dat acordul pentru liberalizarea vizelor pentru cetătenii moldoveni (AB Konseyi, Moldova vatandaşları için vize serbestisini onayladı). Bükreş. 5 Nisan 2021 tarihinde <https://www.mediafax.ro/politic/consiliul-u->

e-si-a-dat-acordul-pentru-liberalizarea-vizelor-pentru-cetatenii-moldoveni-12264962 adresinden erişildi.

Pasikowska-Schnass, M. (Haziran 2019). (Briefing). Promovarea Culturii Europene. EPRS Serviciul de Cercetare al Parlamentului European. (Avrupa Kültürünü Teşvik Etmek. Avrupa Parlamentosu Araştırma Servisi (EPRS)). 19 Şubat 2021 tarihinde file:///D:/diplomatie%20culturala/kulland%C4%B1klar%C4%B1m/Promovarea%20culturii%20europene.pdf adresinden erişildi.

Puiu, V. (29 Kasım 2013). Zi Istorică. Acordul de Asociere a RM cu UE a fost PARAFAT.

İurie Leancă: Moldova, astăzi am asigurat drumul nostru spre UE! (Tarihî Gün. Moldova Cumhuriyeti'nin AB ile Ortaklık Anlaşması paraflandı. İurie Leancă: Moldova, bugün AB yolunuzu güvence altına aldık!) 5 Nisan 2021 tarihinde <https://www.timpul.md/articol/acordul-de-asociere-a-rm-cu-ue-a-fost-parafat--iurie-leanca-moldova-astazi-am-asigurat-drumul-nostru-spre-ue-51936.html> adresinden erişildi.

Radio Free Europe/Radio Liberty (24 January 2011). EU Gives Moldovans 'Action Plan' For Visa-Free Travel. 5 Nisan 2021 tarihinde https://www.rferl.org/a/moldova_eu_visa-free_travel/2286182.html adresinden erişildi.

Sandua, İ. (8 Nisan 2014). Jurnalul Oficial al UE: Cetățenii din R. Moldova pot călători FĂRĂ VIZE în țările UE. 5 Nisan 2021 tarihinde <https://www.zdg.md/editia-print/stiri-vechi/doc-jurnalul-oficial-al-ue-cetatenii-din-r-moldova-pot-calatori-fara-vize-in-tarile-ue/> adresinden erişildi.

Strategia Republicii Moldova privind Asocierea la Uniunea Europeană. (2000). Proiect. // Arhivă curentă a Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Moldova (Moldova Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliği ile Ortaklık Stratejisi. Proje. Moldova Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığının güncel arşivi).

Tăbărtă, İ. (Temmuz- Aralık, 2019). Vectorul Vestic de Dezvoltare a Republicii Moldova (2009-2019). Relatiile de Cooperare cu Uniunea Europeană și România (Moldova Cumhuriyeti'nin Batı Kalkınma Vektörü (2009-2019). Avrupa Birliği ve Romanya ile İş Birliği İlişkileri). Moldova Cumhuriyeti'nin 2009-2019 Döneminde Dış Politikasının Gelişimine Dair Analitik Sentez (içinde), s. 8-17. APE Moldova Dış Politika Derneği, Kişinev, Moldova. 15 Mart 2021 tarihinde [Sinteza-privind-evolutia-politicii-externe-a-republicii-moldova-2009-2019](https://www.apecmoldova.org/ro/evolutia-politicii-externe-a-republicii-moldova-2009-2019)[3761].pdf adresinden erişildi.

Țugui, E. (tarih yok). İntegrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană: Opțiuni, Realități și Perspective. Institutul de Studii Politice și Relații Internaționale. Republica Moldova. Chișinău. Pdf. (Moldova Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliği'ne Entegrasyonu: Seçenekler, Gerçekler ve Perspektifler. Siyasal Araştırmalar ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü. Moldova Cumhuriyeti. Kişinev). 31 Mart 2021 tarihinde file:///D:/K%C3%BClt%C3%BCrel%20Diplomasi/AB%20-%20Moldova%20ili%C5%9Fkileri/kulland%C4%B1klar%C4%B1m/Integrarea%20Republicii%20Moldova%20in%20Uniunea%20Europeana[3755].pdf adresinden alındı.

Tratate Internaționale, (1999). Acordul de Parteneriat și Cooperare dintre Comunitățile Europene și statele lor membre, pe de o parte și Republica Moldova pe de altă parte (Uluslararası Anlaşmalar. Bir tarafta Avrupa Toplulukları ve Üye Devletleri, diğer taraf-

ta Moldova Cumhuriyeti arasında Ortaklık ve İş Birliği Anlaşması) (s.127-177).

Vertovec, S. (1997). Three meanings of diaspora exemplified among South Asian religions, *Forum: Diaspora* 6 (3), pp. 277-299.

Yumuşak Güç ve Kültür Diplomasisi, (2018). 5 Şubat 2021 tarihinde <https://eu.bilgi.edu.tr/en/blog/yumusakguckulturdiplomasisi/> adresinden erişildi.

09

Türk Kızılayın Kültürel Diplomasi Çalışmaları

09

Türk Kızılayın Kültürel
Diplomasi Çalışmaları*Kerem Kınık¹****İnsani Yardım***

İnsani yardım “doğal afet, savaş, çatışma vb. etkenler neticesinde ortaya çıkan kıtlık, yoksulluk, salgın hastalık, barınma gibi nedenlerle mağdur/muhtaç nüfusların olduğu kriz bölgelerine yönelik insani yardımın muhtelif alanlarında –acil durum, sağlık, sosyal, eğitim, kültürel vb.– gerçekleştirilen yardım/yardımlar” şeklinde tanımlanabilir. “İnsani yardım ekosistemi” devletler ve kamu kurumları, mavi bayraklı BM kurumları, kırmızı bayraklı Kızılay-Kızılhaç hareketi mensupları, uluslararası örgütler, şirketler, özel bağışçılar, sivil toplum kuruluşları gibi toplumun farklı bileşenlerinden oluşan çok aktörlü ve çok yönlü bir sistemdir. Nakdi (cash aid) ve ayni (aid in kind) olmak üzere iki temel maddi kaynağa dayanarak gerçekleştirilen insani yardımlar; iki taraflı (bilateral) veya çok taraflı (multilateral) olabilen bağışçı (donör) ile faydalancı (beneficiaries) arasında bir yardım akışıdır (aidflow).

Uzun süreli krizlerin, kalkınma sorunlarının ve acil durumların yaşandığı kırılğan coğrafyalarda yürütülen insani yardım faaliyetlerinin, uluslararası insan hakları hukuku ve uluslararası insancıl hukuk teamüllerine uygun bir çerçevede sürdürülmesi gerekir. İnsani yardım ekosisteminin öncü organizasyonları tarafından belirlenmiş ve uluslararası kabul görmüş “insani yardım ilkeleri” de insani yardım aktörlerinin dikkate aldığı önemli bir referanstır. BM kuruluşları ça-

¹ Dr., Sağlık Bilimleri Üniversitesi Öğretim Üyesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölüm Başkanı, Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı, IFRC Başkan Yardımcısı.

lışmalarında insancılık (humanity), tarafsızlık (neutrality), yansızlık (impartiality) ve bağımsızlık (independence) (UN OCHA, 2006) ilkelerini gözetir. Uluslararası Kızılhaç-Kızılay Hareketi, BM'nin belirlediği bu ilkelere ilaveten Hareket'e özgü gönüllülük (voluntary service), birlik (unity) ve evrensellik (universality) (ICRC, 2021) ilkelerini benimsemiştir. Uluslararası hukuk teamüllerine ve insani yardım ilkelerine bağlılık, büyük bütçelerin emanet edildiği insani yardım aktörlerinin kriz coğrafyalarında etkili, verimli ve doğru projeleri zamanında hayata geçirmesi, kırılgan coğrafyaların mağdur insanların bir kez daha mağdur ve istismar edilmemesi için son derece önemlidir.

İnsani yardımın nasıl yapılması gerektiğine dair yukarıda bahsedilen hukuki ve etik çerçevenin yanı sıra insani yardımın içeriği, ne-ri kapsamı gerektiği ve hedefleri gibi hususlar gerek fiilî gerekse akademik sahanın hâlen tartışılan konularının başında gelmektedir. Kuzey ülkelerinin güney ülkeleriyle geliştirdiği bağışçı-faydalanıcı ilişkisinin kırılganlığın azaltılması, dirençliliğin artırılması ve muhtaçlığın giderilmesi yönünde bir artı değer oluşturmadığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte BM bünyesindeki reform hareketleri bağlamında belirlenen 2030 Kalkınma Hedefleri'nde sadece ihtiyaçların karşılanması değil risk ve kırılganlığın azaltılması da öngörülmüş; dünya liderleri gelecek 10 yılda gerçekleştirilmek üzere aşırı yoksulluğu sona erdirmeye, eşitsizlik ve adaletsizlikle mücadele ile iklim değişikliğini düzeltmeyi de içeren 17 küresel hedefte mutabık kalmıştır (UNDP, 2021). 2016 yılında İstanbul'un ev sahipliğinde yapılan Dünya İnsani Zirvesi'nde kabul edilen "Yeni Çalışma Yöntemi (NoW)" ise NEXUS açılımını beraberinde getirmiş; insani yardım, kalkınma ve barış üçlüsünün eş zamanlı ve eş güdümlü olarak yürütülmesi kararlaştırılmıştır (ICVA, 2021). Diğer yandan COVID 19 süreci, insani yardımın sadece gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarıyla sınırlanacak bir kavram olmadığını, uluslararası hareket serbestliğinin sınırlandırılması, dolayısıyla yerel paydaşlara duyulan ihtiyacın artması ve insani yardımda dijitalleşme gerekliliği gibi yeni hususları da alanın gündemine taşımıştır.

Bahsedilen bu uluslararası bağlamda dünya ülkeleri arasında kendi gayrisafi millî hasılasına oranla en fazla yardım yapan ülke konumundaki Türkiye, resmî ve sivil kurumlarıyla birlikte insani yardım alanının başat aktörlerinden biridir. Türkiye, 90'lı yıllardan bu yana

–yurt içi yardımların yanı sıra– komşu coğrafyalarında ve dünyanın muhtelif bölgelerinde yaşanan insani krizlerde hem acil yardımlar alanında hem de kalkınma yardımları alanında mühim projeler hayata geçirmektedir. Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları iş birliğiyle Somali’de hayata geçirilen kalkınma hamlesi, Suriye İnsani Yardım Operasyonu, Afrika, Asya ve Güney Amerika ülkelerindeki insani yardım operasyonları bu bağlamda örnek verilebilir.

Sınır ötesi insani yardım faaliyetleri, ülkenin yumuşak gücünü artıran etkisine binaen genelde kamu diplomasisinin, özelde ise kültürel diplomasinin bir enstrümanı olarak kabul edilebilir. Ulusal dernek olarak “insani yardım alanında –” olma rolüyle hareket eden Türkiye Kızılay Derneğinin sınır ötesi yardım faaliyetlerinin de kültürel diplomasiyle örtüşen yönleri bulunmaktadır.

İnsani Yardım ve Kültürel Diplomasi

İçerisinde bulunduğumuz konjonktür uluslararası ilişkilerin başat kavramlarından birini oluşturan güç olgusunun esaslı bir şekilde dönüşümüne tanık olmuştur. Sert güç unsurlarının karşısında yumuşak ve akıllı güç unsurları kavi bir yer edinmiş; uluslararası ilişkiler ve diplomasi alanında resmî yapıların yanı sıra yarı resmî ve sivil nitelikli yapılar da devletlerin dış politikalarını kolaylaştırıcı, yaygınlaştırıcı ve etkileyici birer diplomasi aktörü olarak rol almaya başlamıştır. Resmî, yarı resmî yahut sivil kuruluşların ve hatta bireylerin kültürel, eğitsel, sanatsal ve sosyal alanlar ile medya alanındaki faaliyetleri devletlerin yumuşak gücüne katkıda bulunan faaliyetler olarak değerlendirilmekte ve “kamu diplomasisi”, “sağlık diplomasisi”, “kültürel diplomasi” ve “insani diplomasi” gibi yeni ve/veya münhasır başlıklar altında incelenmektedir.

Kültürel diplomasi; toplumlar arasında karşılıklı anlayışı geliştirmek üzere fikirlerin, bilginin, sanatın ve diğer kültürel öğelerin ülkeler ve halklar arasındaki alışverişi (Ceylan, 2020, s. 326); kültür yahut kimliğin düşünce, değer, gelenek vb. unsurlarının mübadelesine dayalı faaliyetler bütünü, ülkelerin kültürel ve siyasi değerlerini diğer ülkelere tanıtmak için kullandıkları araçlar (Ceylan, 2020, s. 327) gibi çerçevelenmelere konu olmaktadır. Kültürel diplomasi, tanımlarından da anlaşıldığı gibi ilişkiye geçen toplumlar arasındaki ilişkileri güçlendirme ve birbirlerini zenginleştirme, sosyokültürel iş birliği sağla-

ma ve ulusal çıkarları geliştirme konularında öncü veya kolaylaştırıcı olabilmektedir (Institute for Cultural Diplomacy).

İnsani yardım kuruluşları için dil, sanat, fikir, gelenek vb. kültür öğelerinin tanıtımı ve yaygınlaştırılması konusunda çalışmak öncelikli olmamakla birlikte kimi zaman bu alana giren faaliyetler gösterdikleri vakidir. Türkiye Kızılay Derneğinin de rutin/olağan insani yardım çalışmalarının yanı sıra arşiv çalışmaları ve yayın faaliyetleri, araştırma inceleme projeleri, sergi vb. sanatsal etkinlikleri kültürel diplomasi faaliyeti babında görülebilir. Beri taraftan insani yardım kuruluşlarının kültürel diplomasiye asıl katkısı asli görev ve faaliyetlerinin sonuçları itibarıyla gerçekleşmektedir. Türkiye Kızılay Derneğinin sınır ötesi yardım çalışmalarını toplumlar arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi, farklı uluslarla iş birliği geliştirilmesi, ulusların birbirini tanımaları yoluyla güven ortamının oluşması, insani yardım ve kalkınma projeleri ile barış ve istikrara katkı sağlanması, kültür öğeleri üzerinden Türkiye Cumhuriyeti'nin ve halkının tanınırlığının ve saygınlığının artırılması gibi sonuçları yönüyle kültürel diplomasi kapsamında değerlendirmek mümkündür. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında Türkiye Kızılay Derneğinin hem kültür öğeleri üzerinden hem de insani yardım projelerinin sonuçları vasıtasıyla kültürel diplomasiye katkıda bulunan çalışmalarına yer verilecektir.

Türkiye Kızılay Derneği

Türkiye Kızılay Derneği, yaralı ve hasta askerlere destek olmak üzere “Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti” (Mecruhin ve Marda-yı Askeriyeye İmdat ve Muavenet Cemiyeti) adıyla kurulmuştur.

Osmanlı-Rus Savaşı'nın hemen öncesinde 1877'de aldığı kararla sembolünün “kızıl ay”, adının “Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti” olduğunu Uluslararası Komiteye ve ilgili devletlere bildirerek savaş sırasında ve sonrasındaki faaliyetlerini bu isim ve sembolle gerçekleştirmiştir. Dünyanın ilk “Kızılay”ı olması hasebiyle “kızıl ay” amblesini insanlığa hediye eden ve yeni Kızılayların doğmasını sağlayan Osmanlı Hilal-i Ahmer'i 1923'te “Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti”, 1935'te “Türkiye Kızılay Cemiyeti” ve nihayet 1947'de “Türkiye Kızılay Derneği” adını almıştır.

Türk Kızılay, Uluslararası Cenevre Sözleşmelerinde öngörülen ve koruma altına alınan görev ve sorumluluklarını yerine getirmek

üzere gerek savaş gerekse barış dönemlerinde hiçbir bedel ve karşılık ummadan salt insancıl amaçlarla mağdur ve muhtaç durumdaki kişilerin hizmetine koşmaktadır. Uluslararası Kızılay Kızılhaç Hareketi'nin ilan etmiş olduğu “insanlık, ayırım gözetmemek, tarafsızlık, bağımsızlık, gönüllü hizmet, birlik ve evrensellik” ilkeleri doğrultusunda faaliyet gösteren Türk Kızılay, mensubu olduğu Uluslararası Kızılay Kızılhaç Dernekleri Federasyonunda (IFRC) Avrupa ve Orta Asya bölgesinden sorumlu başkan yardımcılığı görevini de üstlenmiştir.

Kızılay “proaktif bir kurum olarak afetlerde ve olağan dönemde ihtiyaç sahipleri ve korunmasızlara yönelik yardım sağlamak, toplumda yardımlaşmayı geliştirmek, güvenli kan teminini gerçekleştirmek ve zarar görebilirliği azaltmak” şeklinde tanımladığı misyonuyla hareket ederken sembolünde tecessüm eden tarihî, millî, coğrafi vs. çok veçheli arka planının yüklediği sorumlulukları gözetebilmek uğruna azami bir dikkat ve çaba sarf etmektedir.

Geçmişten Günümüze Kızılay

Günümüzde insani yardım ekosisteminin önemli bir aktörü olan Kızılay, kuruluşundan bu yana çok sayıda insani operasyonda varlık göstermiştir. Türkiye'nin tarafı olduğu veya olmadığı savaşlar ve askerî harekâtlar sırasında gezici hastaneler, hastane vapurları ve ilk yardım istasyonları aracılığıyla hasta ve yaralıların bakımı; sağlık malzemeleri tedariki, ordunun gıda, giyim, ilaç ihtiyaçlarının karşılanması ve bulaşıcı hastalıklarla mücadelede görev almış, savaşlar veya siyasi, sosyal, ekonomik sonuçları dolayısıyla yerini yurdunu bırakıp göç etmek zorunda kalan kitleleri şefkatle karşılamış, savaşın kimsesiz bıraktığı kadın ve çocukların himaye edilmesini sağlamıştır.

Türk Kızılay, ülkemizde veya dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen afetlerde insani yardım misyonu gereğince sorumluluk üstlenmiş, her nerede olursa olsun insan ızdırabını dindirmek üzere vakit kaybetmeksizin harekete geçerek sahadaki yerini almıştır.

Türk Kızılayın hâlihazırdaki en büyük uluslararası faaliyeti paydaşlarıyla birlikte yürüttüğü Suriye İnsani Yardım Operasyonu'dur. Operasyon kapsamında yer alan uluslararası fonlarla finansmanı sağlanan nakit temelli yardım programlarıyla Türkiye'ye sığınan yaklaşık 1.900.000 geçici koruma ve uluslararası koruma altındaki kişiye her

ay düzenli nakdî yardım yapılmaktadır. Ayrıca büyük şehirlerimizde kurulan 16 Toplum Merkeziyle sığınmacılar ve yerel halk için psiko-sosyal destek, yönlendirme, koruma ve eğitim hizmetleri sağlanırken Suriye içerisinde kurulan kamplarla da 1.875.000 yerinden edilmiş insana ulaşılmaktadır.

Kızılayın Faaliyet Alanları

Türk Kızılay, çalışmalarını üç temel üzerinde yapılandırmaktadır: afet müdahalesi ve acil yardım, insani yardım ve kalkınma, halk sağlığı ve kan hizmetleri. Bu temellere dayanarak yurt içinde ve dışında afete müdahale, kan hizmetleri, uluslararası yardımlar, halk sağlığı, sosyal hizmetler, göç hizmetleri, teşhis ve tedavi hizmetleri, eğitim hizmetleri, gönüllülük çalışmaları, gençlik hizmetleri alanlarında faaliyet yürütmektedir.

Kızılay, afet alanındaki yurt içi tecrübesiyle uluslararası afet müdahale faaliyetlerine iştirak etmektedir. Bu kapsamda Endonezya, Haiti, Sri Lanka, Pakistan, Arnavutluk, Hırvatistan gibi afet bölgelerinde müdahale çalışmaları gerçekleştirmiştir.

Türk Kızılay, daimî temsilciliklerinin bulunduğu ülkelerde insani yardım faaliyetlerinin yanı sıra konut ve sosyal/ toplumsal tesis inşası,

geçim kaynağı temini ve desteği bağlamında çeşitli faaliyetler, sağlık, eğitim, sosyal yardım, tarım, temiz suya erişim başlıklarına sahip projelerle kalıcı refahı hedefleyen çalışmalara da imza atmaktadır.

Uluslararası Kızılhaç Kızılay Hareketi

Türkiye Kızılay Derneği, insani sorunların çözümü için çalışan 80 milyon üyeli bir ağı, Uluslararası Kızılhaç Kızılay Hareketi'nin önemli bir mensubudur. Yardıma muhtaç olanlara ayırım yapmadan yardım etmek, barışın korunması ve desteklenmesine katkı sağlamak amacıyla çalışan Uluslararası Kızılhaç Kızılay Hareketi üç farklı oluşumu bünyesinde barındırır: (i) Kısaca “Komite” şeklinde anılan Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC/ International Committee of the Red Cross), (ii) “Hareket” ve “Federasyon” olarak ifade edilen Uluslararası Kızılhaç Kızılay Federasyonu (IFRC/ International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies) ve (iii) “Ulusal Dernekler” diye de zikredilen ulusal Kızılay-Kızılhaç dernekleri. Hiyerarşik olarak birbirine üstünlüğü bulunmayan bu üç unsurun her birinin statüsü diğerinden bağımsız olarak tanımlanmıştır (ICRC, 2021). Türkiye Kızılay Derneği, Hareket bünyesindeki 192 ulusal dernekten biridir.

Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC), 1863 yılında Cenevre’de Solferino Savaşı’nda yaşanan insani dram ve bu dramın ortaya koyduğu bir uluslararası insani yardım organizasyonuna duyulan ihtiyaçtan hareketle kurulmuştur. Uluslararası Kızılhaç Kızılay Federasyonu (IFRC) ise 1919 yılında Paris’te I. Dünya Savaşı sonrası artan ortak çalışma ve insani faaliyet lüzumuna müsteniden tesis edilmiştir. Uluslararası insancıl hukuk ve Cenevre Sözleşmeleri çatısı altında faaliyet gösteren Komitenin ve Federasyonun çalışma alanları ayrılmaktadır. Komite (ICRC), silahlı çatışma yahut iç savaş sonucunda mağdur olan kişilerin korunması ve çatışmalar sonrasında oluşabilecek acil etkilerin giderilmesi noktasında çalışır, Federasyon (IFRC) ise savaş ve çatışma dışı, doğal afet vb. etkenler dolayısıyla doğabilecek sorunları giderme, yeniden yapılanma ve iyileştirme faaliyetleri alanında çalışır (IFRC, 2021).

Uluslararası Kızılay Kızılhaç Hareketi'nin bir diğer unsuru olan ulusal dernekler, ülkelerindeki kamu otoritelerine insani çalışmalarda yardımcı olmak üzere hem savaş hem de afet dönemlerinde insani

vazifeler üstlenir. Ülkelerinde ihtiyaç duyulan kan hizmetleri, sosyal hizmetler vb. alanlarda da çalışmalar yapar.

Kızılayın Kültürel Diplomasi Çalışmaları

1) Arşiv Çalışmaları

Türk Kızılay, Türkiye'nin insani yardım hafızasını oluşturan bir arşiv ve sahiptir. Kızılay arşivi Mecruhın ve Marda-yı Askeriyeye İmdat ve Muavenet Cemiyetinden Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyetine ve ondan da Türk Kızılay'a kadar uzanan dönemin belgelerinden oluşmaktadır. Kızılayın savaş dönemlerinde üstlendiği rol ve sorumlulukları sebebiyle bu arşivdeki birçok malzeme yakın dönem Türk ve dünya tarihine ışık tutacak niteliktedir. Osmanlı Devleti'nin son dönemleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze kadar geçen süreci çok yönlü yansıtan arşivde Türk-Yunan Savaşı, Trablusgarp ve Balkan savaşları, I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele'yle ilgili binlerce belge bulunmaktadır. Cephelerde ve cephe gerisinde gerçekleştirilen faaliyetler, yurt içi ve yurt dışı çalışmalar ve ilgili kurumlarla yapılan iş birlikleri, Hilal-i Ahmer'in sosyal hayata katılımı konularında belge ve evraklar bulunmaktadır. Kızılay arşivinde Osmanlı bakiyesi topraklarda kurulan çok sayıda devleti ve halkı ilgilendiren malzeme bulunmaktadır.

Arşivdeki belgelerin mevcut durumu şu şekildedir:

Kızılay Arşivi Kapsamı	Adet
Osmanlıca belge sayısı	1.150.000 (yaklaşık)
1928 öncesinden dijitalleştirilmiş belge sayısı	867.901
1928 öncesinden defter sayısı	2.410
Yeni yazı belge sayısı (1929-2005)	3.508.000 (yaklaşık)
Esir kartları	308.645
Esir defterleri	75
Esir listesi	127 (5.419 sayfa)
Fotoğraf sayısı	45.000 (yaklaşık)

Kızılay Arşivi Kapsamı	Adet
Kütüphane kaynak sayısı	6.516
Araştırmacı sayısı	759
Malzeme envanter kaydı	4.020
Eski/yeni yazı tasnif	68.628
Eski/yeni yazı numaralandırma	842.603
Restorasyon çalışmaları	747
Arşiv sergi alanı ziyaretçi sayısı	18.617
Fotoğraf sayısı	45.000 (yaklaşık)

Arşiv bünyesinde yürütülen önemli çalışmalar şunlardır:

- ❑ Arşiv dijitalleştirme çalışmaları: Kurum kaynakları ve personeli kullanarak arşivimizde bulunan tarihî belgelere uygun tarayıcıyla 2019 yılında toplam 900.000'e yakın belgenin dijitalleştirilmesi bitirilmiştir. Kızılayın sadece 1939-1945 arasında gerçekleştirdiği "uluslararası yardımlar"a ilişkin belgeler 10.000 pozluk bir seri oluşturmaktadır.
- ❑ Esir Kartları/Esir Mektupları Projesi: Kızılay arşivinde Balkan Savaşı 1. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı döneminde tutuk edilen Türk ve yabancı esirlere ait 25.575 esir mektubu, 308.645 adet esir kartı mevcuttur. 2019 Şubat ayında başlatılan projeye bu esir kartları ve mektuplarının tümünün çeviri yazısı yapılmıştır. Hâlen tarihsel ve coğrafi veriler dikkate alınarak dijital kartografik ortama konumlandırma ve görselleştirme çalışmaları devam etmektedir. Projenin 2021 sonunda tamamlanmasıyla herhangi bir savaş esirinin katettiği yol ve güzergâhı dijital harita üzerinden takip edilebilecek, görsel raporlaması alınabilecektir.
- ❑ Hilal-i Ahmer Mecmuaları Projesi: 1921-1923 arasında Osmanlı Hilal-i Ahmer Mecmuası ve 1923 sonrasında Türkiye Hilal-i Ahmer Mecmuası ismiyle neşredilen mecmuaların 87 sayısının çeviri yazısı tamamlanarak okuyucuların ilgisine

sunulmuş olup ilgili web adresinden açık erişimle online (<http://hilali-ahmer-mecmualari.kizilay.org.tr/1/6/>) ulaşılabilmektedir.

- ❑ Millî Mücadele Döneminde Hilal-i Ahmer Kataloğu Projesi: Hilal-i Ahmer Cemiyetinin Millî Mücadele Dönemi'ndeki (1918-1923) çalışmalarına yönelik olarak İstanbul ve Anadolu gazetelerinde yer alan haberler derlenerek günümüz Türkçesine aktarılmış ve katalog hâline getirilmiştir.

Bahsi geçen bu Kızılay arşivi, önemli bir kültürel diplomasi aracı olarak hizmet etmektedir. Kızılay arşivi, ulusal ve uluslararası araştırmacılara ve araştırma iş birliklerine açıktır. Bu yönüyle insani yardım tarihini, Osmanlı bakiyesi coğrafyalarla irtibatımız ve insani yardım faaliyetlerimiz üzerinden araştırma ve inceleme imkânı sunmaktadır. Ayrıca Alman Kızıllaç tarafından Türk Kızılay desteğiyle hazırlanan kitap örneğinde görüldüğü üzere farklı kültür ve coğrafyalarla da tematik iş birlikleri geliştirme imkânı sunmaktadır.

2021 yılı itibarıyla Harvard Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Kaliforniya Üniversitesi, Adıyaman Üniversitesi, Loughborough Üniversitesi, Trakya Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Cumhuriyet Üniversitesi gibi Türkiye'de ve yurt dışında bulunan üniversiteler ile kamu kurum ve kuruluşlarından 759 araştırmacı arşivimize başvuruda bulunarak kaynaklarımızdan yararlanmışlardır.

2) Uluslararası Etkinliklere Ev Sahiplikleri

Kızılayın kültürel diplomasi faaliyetlerinin diğer bir boyutu da ev sahipliği yaptığı ve/veya paydaşı olduğu uluslararası etkinliklerdir. Bu etkinliklere dünyanın farklı bölgelerinden devlet temsilcileri, STK yöneticileri, kanaat önderleri katılım sağlamak ve dolayısıyla Türk kültürüyle etkileşime geçmektedir. IFRC Genel Kurulu, Dünya İnsani Eylem Forumu (WHAF), OIC Red Network ve Kızılay Talks kültürel diplomasi bağlamında iş gören bu etkinliklere emsal olarak zikredilebilir:

• IFRC Genel Kurulu

Türk Kızılayın ev sahipliğinde Antalya'da düzenlenen Uluslararası Kızılay-Kızıllaç Dernekleri Federasyonu Genel Kurulu Toplantı-

sı'nın resmî açılışı ulusal derneklerin delegelerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Toplantıya Kızılhaç ve Kızılay yöneticileri başta olmak üzere 189 ülkeden 1.600 delege katılmıştır.

• Dünya İnsani Eylem Forumu (WHAF)

Dünya İnsani Eylem Forumu (World Humanitarian Action Forum-WHAF), insani yardım sektöründe faaliyet gösteren kuruluşlar arasında koordinasyonu güçlendirmek, küresel kuzey ve küresel güney ülkeleri arasındaki iş birliği imkânlarını geliştirmek üzere 15-16 Ekim 2019 tarihleri arasında “İnsanlık Onuru” temasıyla Türk Kızılay ev sahipliğinde düzenlenmiştir. Etkinliğe 60 ülkeden 350 STK yöneticisi katılım sağlamıştır. Forumda aşağıda belirtilen konularda çalıştaylar ve oturumlar gerçekleştirilmiştir:

Finans: İnsani yardım sektörünün finansal sistemleri, finansal erişim için özel sektör ve teşebbüsleri, barış ve kalkınmaya engel olan terör gruplarının finansmanı ve para akışı, günümüz finansal teknolojilerinin dünyaya entegre edilmesi (ödeme şekilleri: kripto para, blok zinciri, mobil ödeme).

Yerelleşme: İnsani yardım sektöründe yerel yönetimlerin rolü, yerel yönetimlerde öne çıkan liderlik örnekleri/modelleri, sivil toplum kuruluşlarının yerel yönetimlerle iş birliği, belediyeler için sürdürülebilir yatırım örnekleri ve kapasite geliştirme çalışmaları.

Çatışma: Çatışmanın tanımı ve çatışma problemlerine örnekler, çözüm önerileri (iş birlikleri, insani yardım diplomasisi), çatışma çözümlerine yönelik tarafların rolleri ve etkileri (etik tartışmalar, yerel liderliklerin güçlendirilmesi ve barış çözümüne etkileri).

Dirençlilik: Dirençlilik tanımı (insani yardım ve dirençlilik), iklim değişikliği (iklim değişikliği kaynaklı afetler, devlet yönetimlerine ve sivil toplum kuruluşlarına düşen görevler), afet risk yönetimi.

• OIC Red Network

İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC) üyesi ülkelerdeki Kızılay ve Kızılhaç toplulukları arasındaki iş birliğini ve bilgi alışverişini artırmak, sorunlara ortak çözüm aramak, bünyesindeki politik mekanizmalara etki ederek insani sorunları gündeme getirmek amacıyla kurulmuş-

tur. Sekreteryası İstanbul'da olan "Kırmızı Ağ"ın (OIC Red Network) açılış toplantısı 2019 yılında İstanbul'da gerçekleştirilmiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/4563>).

• Kızılay Talks

Kızılay kuruluşunun 150. yılı etkinlikleri kapsamında organize edilen, küresel ölçekteki insani yardım organizasyonlarından profesyoneller, kuruluş yöneticileri, farklı sektörlerden iş insanları ve akademisyenlerin katıldığı Kızılay Talks Konferansı, 6 Aralık 2019 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir (<https://www.youtube.com/watch?v=3kpAPrwcxMY>).

Ev sahipliği yapılan etkinliklerin yanı sıra katılım sağlanan uluslararası etkinliklerde de yan etkinlikler, sergiler, müzik dinletileri düzenleyerek kültürel diplomasi çalışmalarına katkı sağlamaktadır.

3) Gençlik Çalışmaları, Uluslararası Gençlik Kampları

Tüm dünyadaki Kızıllaç-Kızılay örgütlenmelerinde olduğu gibi Kızılayın bünyesindeki gençlik teşkilatı (Genç Kızılay) da kurumun en önemli kollarından biridir. Çocuk ve gençlerin eğitim, sağlık, gelişim ve diğer ihtiyaçlarıyla ilgili oldukça etkin görevler üstlenmiştir (<http://kizilaytarih.org/makale-tez/mk009.pdf>).

Kızılay gençlik çalışmalarının bir amacı da dış ülkelerdeki benzer gençlik dernekleriyle ilişki kurmaktır. Bu amaçla kültürler arası paylaşım, iletişim ve öğrenmenin gerçekleştirilmesi, ortak insani yardım projeleri hazırlanması gerçekleştirilen önemli çalışmalardır.

Uluslararası gençlik kamplarında kültürler arası paylaşım, iletişim ve öğrenme, çok kültürlü gruplarda yaşamak, farklı ulusal toplumların bilgi ve kültürlerinin karşılaştırmasını yapmak gibi yaşantı temelli eğitimlerin yanı sıra drama, görsel sanatlar, müzik, spor, halk oyunları ve gönüllülük atölyeleri uygulanır.

IFRC'ye bağlı Kızıllaç-Kızılay Derneklerinin katılımıyla her yıl gerçekleştirilen Uluslararası Tematik Kampları etkinliği kapsamında Ağustos 2019'da düzenlenen Uluslararası Gençlik Kampı'na Kızıllaç Kızılay Hareketi'ne bağlı 47 ülkeden 85 genç katılmıştır. Bu kampların dışında farklı vesilelerle de kültürel diplomasiye katkı sağlayacak çalışmalar yürütülmüştür:

Genç Kızılayın düzenlediği çalışmalar arasında Kültürel Balkanlar Turu burada değinilmesi gereken özel bir etkinliktir. Srebrenitsa Soykırımı'nın yıl dönümü dolayısıyla 2019 yılının temmuz ayında gerçekleştirilen defin ve anma törenlerine katılmak üzere İstanbul'dan Srebrenitsa'ya doğru otobüsle yolculuğa çıkan Genç Kızılay teşkilatları, Balkan coğrafyasında kültürel bir seyahat gerçekleştirdiler. Bu çerçevede;

- ❑ Mayıs 2019'da Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesinde 300 yerli ve uluslararası öğrenciye iftar verildi.
- ❑ Temmuz 2019'da Srebrenitsalı mazlumların aziz hatıralarını anmak üzere yürüyüş yapıldı.
- ❑ Her yıl geleneksel olarak düzenlenen Marş Mira'ya (Srebrenitsa Barış Yürüyüşü) Türkiye'nin 25 şehrinden gelen Kızılay Gönüllüleri ile katılım sağlandı.

4) Yayın Çalışmaları

Türkiye Kızılay Derneğinin matbu ve görsel yayınları önemli birer kültürel diplomasi enstrümanıdır. Kızılay arşiv belgelerine dayanarak üç dilde yayımlanan eserlerin tamamı <http://kizilaytarih.org/yayinlar.html> adresinde ücretsiz olarak erişime açıktır. Bu yayınlardan son dönemde yayınlananlardan örneklere aşağıda yer verilmiştir:

- ❑ Kızılay Arşivi Belgelerinde 1. Dünya Savaşı
- ❑ Kızılay Arşivi Belgelerinde Savaş Esirleri
- ❑ Kızılay Arşivi Belgelerinde Savaşlar
- ❑ Kızılay Arşivi Belgelerinde Afetler
- ❑ Millî Mücadele Dönemi'nde Hilal-i Ahmer Cemiyeti

Matbu yayınların dışında özellikle arşiv kaynaklı içerik desteği sağlanan muhtelif film ve belgesel çalışmalarıyla insani yardım tarihimizin detayları ilgisinin istifadesine sunulmuştur. Örneğin, I. Dünya Savaşı sırasında Rusya'ya esir düşen Türk esirlerini, harp bittikten sonra İstanbul'a getirmekle görevlendirilen Japon gemisini ele alan "Hey Mey Moro" belgeseli bu yayınlardan biridir.

5) Uluslararası Yardımlar

• Uluslararası Yardımlardan Örnekler

Dil, din, ırk ayrımı gözetmeden çalışmalarını sürdüren Kızılay, dünyanın farklı bölgelerinde milyonlarca insana yardım eli uzatmaktadır. Her geçen gün insani yardım alanında yürüttüğü çalışmalarıyla kapasitesini arttıran Kızılay, insani yardım çalışmalarında küresel bir aktör hâline gelmiştir. Doğal ve insan kaynaklı afetlere müdahale eden, ihtiyaç sahiplerinin barınma ve beslenme gibi temel ihtiyaçlarını karşılayan, kalkınma yardımları yapan, kalıcı projelere imza atan Kızılayın Afganistan, Bangladeş, Bosna Hersek, Bulgaristan, Endonezya, Filistin, Güney Sudan, Irak, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Myanmar, Pakistan, Senegal, Somali, Sudan, Suriye ve Yemen'de olmak üzere hâlihazırda 16 ülkede Daimî Delegasyon Başkanlığı bulunmaktadır.

Türk Kızılay Daimî Delegasyonları üzerinden yürütülen uluslararası insani yardım faaliyetleri aşağıda tanımlanmış alanlarda gerçekleştirilir:

- ❑ Acil insani yardım operasyonları,
- ❑ Uluslararası afet müdahale, su sanitasyon ve hijyen, gıda, barınma, okul, yetimhane, hastane ve geçim kaynaklarını destekleme, psikososyal destek, toplum merkezi ve sağlık merkezi faaliyetlerini destekleme, medikal malzeme yardımı alanlarında insani yardım hizmetleri,
- ❑ Uluslararası Ramazan ve Kurban dönemleri insani yardım faaliyetleri,
- ❑ İhtiyaç sahibi toplumların dirençliliğini artırmak için toplum temelli veya Kızılay ve Kızıllaç derneklerinin kurumsal kapasitelerini güçlendirme alanında program ve projeler,
- ❑ Küresel, bölgesel ve yerel düzeyde ikili ve çok taraflı iş birlikleri tesis etmeye ve koordinasyona yönelik çalışmalar.

Türk Kızılayın yukarıda belirtilen alanlarda gerçekleştirdiği çalışmalardan spesifik örneklere aşağıda yer verilmiştir:

- ❑ Bosna Hersek Kızıllaç iş birliğinde "Respekt Futbol Okulu" isimli kuruluşu tahsis edilen etüt merkezinin restorasyonu ve

tefrişatı sağlanmış, ayrıca kırtasiye malzemeleri temin edilmiştir.

- ❑ Endonezya'da Sulawesi Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ile imzalanan proje kapsamında yıl boyunca toplam 420 kişiye bahlıklık, mobilyacılık ve terzilik eğitimi verilmiştir.
- ❑ Filistin'de Engelsiz Yaşam Projesi kapsamında Assalama Derneğı ile Çocuk ve Kadın Kalkınma Derneğı olmak üzere iki yerel paydaşın iş birliğıyle Gazze'de bulunan yaralı, felçli, hasta ve engelli ihtiyaç sahibi ailelere yardımlar gerçekleştirilmiştir.
- ❑ Güney Sudan'da Nimule bölgesine yönelik Su ve Sanitasyon (WASH) Projesi kapsamında; Güney Sudan ve Uganda Sınır Kapısı'na güneş enerjili su kuyusu inşası ve Nimule Hastanesi Karantina Tesisinde hijyenik tuvalet ünitelerinin kurulumu tamamlanmıştır.
- ❑ Kuzey Kıbrıs Türk Kızılayına Kıbrıs Türk kültürünün tanıtımına yönelik projeler için fon desteğı sağlanmış; bu bağlamda Kuzey Kıbrıs Kızılayı ve Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi iş birliğinde hazırlanan "Vatanınla Tanış" projesi kapsamında İngiltere'de yaşayan Kıbrıslı lise öğrencilerinin adanın tarihsel ve kültürel miraslarını yerinde gözlemlemesi çalışmalarına katkı sunulmuştur.
- ❑ Kuzey Kıbrıs Türk Kızılayına Güvenli Kan Temini Projesi kapsamında kurumumuz tarafından bağışlanan otobüsün tadilatı ile giydirme işlemleri tamamlanmıştır.
- ❑ Myanmar Kızılhaçına kapasite geliştirme desteğı sağlanmıştır.
- ❑ Pakistan Kızılayı ile Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü kapsamında toplumsal farkındalık ve duyarlılığı artırmak için iş birliğı geliştirilmiştir.
- ❑ Senegal Kızılhaçı genel merkez yerleşkesinde bulunan Roosevelt Anaokulunun renovasyon çalışmalarına katkı sağlanmıştır.
- ❑ Somali Mogadişu Kadın Cezaevi Dikiş Kursu Projesi ile kadın tutukluların sosyal hayata katılmalarını kolaylaştıracak pro-

jeler yürütülmüş, Al-Basiir Sağır ve Görme Engelliler Okuluna finansal destek sağlanmıştır.

- ❑ Sudan Kalakla'da bulunan bir yetimhanede yetim çocuklar için çeşitli etkinlikler organize edilmiş, T.C. Sudan Büyükelçiliği koordinesinde gerçekleştirilen Geleceğe Nefes Kampanyası çerçevesinde Türk Kızılay olarak Hartum'da 1.000 adet fidan dikimi faaliyetine katılım ve destek sağlanmıştır.

Daimî delegasyonların olmadığı ülkelerde de afetlere müdahale ve kapasite geliştirme çalışmaları yürüten Kızılay, bu bağlamda 2020 yılı itibarıyla Arnavutluk, Botsvana, Çad, Kamboçya, Kosova, Moldova, Nijer, Romanya, Ukrayna, Uganda, Lübnan ve Azerbaycan'da yaşanan afet, çatışma gibi durumlara müdahale için yardım operasyonları organize etmiştir.

Türk Kızılay Derneği 2020 yılında 3 kıtada, 57 ülkede, 16 delegasyon başkanlığı, 27 kurum personeli ve 68 yerel personel ile yurt dışı insani yardım faaliyetlerini sürdürmüştür.

• COVID-19 Yardımları

Kızılay, 2020 yılının en önemli insani yardım gündemi olan Covid-19 pandemisiyle mücadele kapsamında Türkiye'de yürüttüğü faaliyetlerin yanı sıra uluslararası yardım çalışmalarına da aktif olarak katılmıştır.

Covid-19 pandemisi yardımları kapsamında Afganistan, Arnavutluk, Bangladeş, Bosna Hersek, Cibuti, Dağıstan, Dominik, Endonezya, Etiyopya, Gine Bissau Gürcistan, Haiti, Irak, İngiltere, İtalya, Kırgızistan, KKTC, Kosova, Kuzey Makedonya, Madagaskar, Mali, Moldova, Moritanya, Pakistan, Romanya, Senegal Sırbistan, Somali, Sudan, Suriye, Tacikistan, Tanzanya, Uganda ve Yemen ve olmak üzere 34 ülkeye yardımlar ulaştırılmıştır.

• Ramazan ve Kurban Yardımları

Geleneksel insani yardım çalışmalarının yanı sıra Ramazan ve Kurban dönemlerinde yürütülen çalışmalar Türk Kızılayın kültürel diplomasi çalışmalarının önemli bir bileşenidir. Sınır ötesinde de gerçekleştirilen bu çalışmalar genellikle kriz coğrafyalarında ve kültürel bağımızın olduğu ülkelerde yürütüldüğü için büyük önem arz etmektedir.

Bu çalışmaların her biri Türk halkı ile bölge halkları arasında ünsiyet sağlayan çalışmalardır. Geleneksel ve yeni medya platformları aracılığıyla iletişimi yapılan bu çalışmalar temel insani ihtiyaçları karşılamanın ötesinde halkların yakınlaşmasına ve böylece kültürel etkileşim ve tanıtıma da vesile olmaktadır.

6) Akademik Çalışmalar

Türk Kızılayın eğitim ve araştırma birimi olan Kızılay Akademi, yürüttüğü uluslararası çalışmalarla kültürel diplomasiye katkı sağlamaktadır. Uluslararası üniversitelerle yapılan araştırma iş birlikleri, akademik etkinlikler ve yayın çalışmaları Türk Kızılayın uluslararası akademik camia ile yoğun bir etkileşim hâlinde olmasını sağlamaktadır. Bu kapsamdaki çalışmalara Kızılay Akademi tarafından yayımlanan akademik dergiler, araştırma raporları yürütülen ortak araştırma projeleri de örnek olarak verilebilir.

Kızılay Akademi bünyesinde yürütülen eğitim çalışmalarının bir bileşeni olan uluslararası eğitim iş birlikleri çerçevesinde afet, uluslararası yardımlar vb. alanlarda Türkiye’den dünyanın farklı ülkelerindeki eğitim programlarına eğitmen gönderilmesi, bazı eğitim çalışmalarına ev sahipliği yapılması gibi etkileşimlerle de kültürel diplomasiye katkı sağlayan çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda yürütülen ve katılım sağlanan bazı eğitim çalışmaları şunlardır:

- ❑ Diğer ülkelerdeki Kızılhaç ve Kızılay ulusal derneklerine yönelik kapasite artırma çalışmaları,
- ❑ Ulusal ve uluslararası paydaş kurum ve kuruluş personeli, üyeleri ve gönüllülerine yönelik eğitim çalışmaları,
- ❑ Uluslararası İnsancıl Hukuk alanındaki eğitim ve yarışmalar,
- ❑ Türkiye’deki uluslararası öğrencilere yönelik atölye çalışmaları.

Sonuç

Türkiye’nin insani yardım hafızasını taşıyan, 153 yıllık bir iyilik hareketi olan Kızılay yukarıda ayrıntılı şekilde bahsedilen faaliyetleri bağlamında kültürel diplomasi alanının önemli bir aktörü olarak öne

çıkılmaktadır. Zira çatışma ve kriz bölgelerinde aktif faaliyet gösteren, insani diplomasi alanında diplomasinin her türlü aracını kullanarak insan ızdırabını dindirmeye yönelik çalışmalar yürüten Türk Kızılay birçok faaliyet alanında uluslararası aktörlerle yoğun etkileşim hâlinindedir.

İnsani yardım çalışmalarının acil durum faaliyetlerinin yanı sıra sosyoekonomik boyutta sürdürülen eğitim, geçim kaynağı geliştirme gibi çalışmalarının her bir yüzünün tedarik, lojistik, iletişim gibi bileşenleri olduğu düşünüldüğünde Kızılayın insani yardım ekosisteminde etkileşime girdiği aktörlerin çeşitliliği görülmektedir.

Kızılay, çalışmalarının tamamını uluslararası kabul görmüş yasal ve etik çerçeve dâhilinde yürütmektedir. Ulusal Kızılay ve Kızılaç derneklerinin buldukları ülkede kamu otoritelerinin yardımcısı rolü de dikkate alındığında Kızılay ve kültürel diplomasi konusunun küresel ve yerel boyutu ayrıca görülmektedir.

Türk Kızılay, 7 temel ilke doğrultusunda son 10 yıl içinde 138 farklı ülkede insani yardım çalışması yürütmüştür. İş birliği içinde olduğu paydaşlarla karşılıklı öğrenme prensibiyle hareket eden Kızılay, bu sayede çok farklı tecrübeler edinmiş ve tecrübelerini uygun platformlarda paylaşmıştır.

Uluslararası insani yardım çalışmaları Kızılayın 7 temel ilkesi olan insanlık, bağımsızlık, tarafsızlık, ayırım gözetmeme, gönüllü hizmet, birlik ve evrensellik prensipleri çerçevesinde ve insani yardım standartları temel alınarak yürütülmektedir. Bu yönüyle bu çalışmalar-daki esas amaç, kültürel diplomasi faaliyeti yürütmenin ötesinde insan ızdırabını dindirmektir. Ancak zikredilen çalışmaların doğal sonucu olarak kültürel diplomasi kapsamında değerlendirilebilecek çıktılar ürettiği aşikârdır.

Kaynakça

Ceylan, E. (2020). Kültürel Diplomasi. A.R. Usul ve İ. Yaylacı (edt.), Dönüşen Diplomasi ve Türkiye içinde (s. 326). İstanbul: Küre Yayınları.

<http://hilali-ahmer-mecmualari.kizilay.org.tr/1/6/>

<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/4563>

<https://www.youtube.com/watch?v=3kpAPrwcxMY>

<http://kizilaytarih.org/makale-tez/mk009.pdf>

<http://kizilaytarih.org/yayinlar.html>

Institute for Cultural Diplomacy.

ICRC, The International Red Cross and Red Crescent Movement, <https://www.icrc.org/en/who-we-are/movement>, [Erişim 17/05/2021].

ICRC, The Fundamental Principles, https://www.icrc.org/sites/default/files/topic/file_plus_list/4046-the_fundamental_principles_of_the_international_red_cross_and_red_crescent_movement.pdf, [Erişim 30/05/2021].

ICRC, Who We are / History, <https://www.icrc.org/en/who-we-are/history>, [Erişim 17/05/2021].

ICVA, Learning Stream: Navigating the Nexus, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/ICVA_Nexus_briefing_paper%20%28Low%20Res%29.pdf, [Erişim 10/06/2021].

IFRC, Who We are, <https://www.ifrc.org/en/who-we-are/>, [Erişim 17/05/2021].

UNDP, Küresel Amaçlar, <https://www.kureselamaclar.org/>, [Erişim 03/06/2021].

UN OCHA (2006), “What are Humanitarian Principles”, https://www.unocha.org/sites/dms/Documents/OOM-humanitarianprinciples_eng_June12.pdf, [Erişim 30/05/2021]

10

AFAD'ın Kültürel Diplomasi Çalışmaları

10

AFAD'ın Kültürel Diplomasi
ÇalışmalarıÖnder Bozkurt¹

Giriş

Küreselleşmenin ulaşım ve iletişim teknolojilerinde ortaya çıkardığı yeni gelişmeler, ekonomik anlamda sadece mal ve sermaye hareketliliği ile sınırlı kalmamış, toplumlar arasında yeni birtakım sosyal ve kültürel ilişkilerin de oluşmasına neden olmuştur. İçinde yaşanılan bilgi toplumu çağında, özellikle iletişim teknolojilerinin çeşitlenmesiyle birlikte ortaya çıkan yeni dijital platformlar, insanların birbirlerinden hem haberdar olmalarına hem de birbirlerini etkileme gücüne ulaşmalarına ve yoğunlaştırdıkları bu ilişkiler ağı sayesinde yaşadıkları ülkelerin dış politikalarını dahi şekillendirebilecek bir potansiyelin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu açıdan küresel dünyanın mottosu olan mal ve sermayenin serbest dolaşımı ilkesi, milletler arası ilişkilerde kültürel ilişkiler ağının da doğmasına vesile olarak ulus devletleri adına “yumuşak güç” denilen yeni bir dış politika kavramıyla tanıştırmıştır.

Yumuşak güç kavramının en iyi örneği ise kültürel diplomasi olup kültür, değerler ve fikirler yoluyla ikna etme yeteneği anlamına gelen bu kavram, artık fetheden veya zorlayan “askeri güç ya da sert güç” kavramlarının yerine kullanılmaya başlamıştır (Schneider, 2005, s. 147). Bu açıdan günümüz bilgi ve akıl çağında bir ülke için yumuşak güç unsurlarının hem nicelik hem de nitelik itibarıyla oluşturduğu önem ve önceliğin artık tartışma konusu olmaktan çıkarak ülkeler

¹ Dr., İçişleri Bakanlığı-AFAD Başkanlığı, Başkan Yardımcısı, bbozkurtonder@gmail.com, ORCID ID: 0000 0003 1152 3096

arası ilişkilerde genel bir toplumsal kabule doğru evrildiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Konuya Türkiye açısından bakıldığında ise kültürel diplomasının özellikle son dönemde etkili ve ağırlığı hissedilen kuruluşları arasında yer alan Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı-TİKA, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı-YTB, TÜRKSOY, Yunus Emre Enstitüsü, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Türkiye Maarif Vakfı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Türk Hava Yolları (THY), Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT), Kızılay gibi önemli kuruluşların yapmış oldukları çalışmalar bağlamında uluslararası alanda adlarından sıkça söz edildiği görülmektedir. Yine Türkiye açısından devlet eliyle kurulan ve faaliyet yürüten bu kurum ve kuruluşların yanı sıra son dönemde teknolojik gelişmelerin de etkisiyle kitlelere ulaşma imkân ve kabiliyetleri artan sivil toplum kuruluşları ve özel işletmelerin de ülkenin yumuşak güç unsurları arasında sayılmasının ötesinde, mevcut varlıklarından neredeyse vazgeçilmez ve görmezden gelinmez bir boyut kazandıklarına da şahit olunmaktadır.

Hatta kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi açısından sivil toplum kuruluşlarının giderek aratan rollerinin burada özel olarak belirtilmesi gerekmektedir. Küreselleşmeyle küçülen dünyada sivil toplum aktörleri ve kuruluşları (STK'lar) giderek daha fazla çaba göstermekte, daha fazla etki alanı oluşturarak kamuoyunda daha önemli hale gelmeye başlamaktadırlar. Dünya ölçeğinde yaşanan tüm bu gelişmelerde şüphesiz ki Sovyetler Birliği'nin çöküşü ile birlikte demokratik değerlerin ve fikirlerin insanlar arasında iletilmesi ve bunun bir ihtiyaç olarak toplumun her düzeyindeki insanlar tarafından her zamankinden daha büyük bir şekilde talep edilmesinden kaynaklandığı (Michalski, 2005, s. 156) görülmektedir.

Bu çerçevede yeri gelmişken vurgulanması gereken en önemli nokta ise yukarıda adlarından söz edilen kurum, kuruluş ve işletmelerin ortaya çıkmasına ve küresel ölçekte adlarından söz edilmesine kaynaklık teşkil eden temel parametrenin doğru teşhis edilmesi gerektiğidir. Türkiye'de 2000'li yılların başından bu yana genel anlamıyla sosyal, ekonomik ve demokratik gelişimin ve bunların doğal bir yansıması olan artan refah seviyesinin bu gelişimde inkâr edilemez bir payı bulunduğunu belirtmek, sözü edilen bu parametrenin gerçekçi bir açıklaması olacaktır.

Girişimci ve İnsani Dış Politika Temelinde Dünya Geneline Yaşanan Afetlerde AFAD'ın Yürütmüş Olduğu Müdahale Çalışmaları ve Sürdürülen İnsani Yardım Faaliyetleri

İnsani yardım yoluyla kişiler arası bağlar inşa etmek, kamu diplomasisi için bir başka destekleyici faaliyet teşkil etmektedir. Bu açıdan AFAD'ın faaliyetleri, Türkiye'nin insani yardımdaki küresel duruşu açısından kesinlikle olumlu sonuçlar vermiştir (Atcı, 2019, s. 103). Bu bağlamda kamu diplomasisinin bir alt bileşeni olan ve yukarıdaki başlıklarda daha geniş olarak ele alınan kültürel diplomasi alanı ile doğrudan ilişkilendirilebilecek olan AFAD Başkanlığının farklı coğrafyalardaki afetlere müdahale ve insani yardım çalışmalarının son yıllarda ciddi olarak artış gösterdiği görülmektedir. Aşağıdaki başlıklarda ele alındığı üzere AFAD, dünyanın farklı kesimlerinde oluşan her türlü afet durumları ile insani krizlere müdahale etmekte ve bu açıdan Arnavutluk'tan Nijerya'ya, Irak'tan Hırvatistan'a, Filistin'den Mozambik'e, Somali ve Sudan'dan Pakistan'a, Etiyopya'dan Panama ve Honduras'a, Afganistan'dan Yemen'e, Sırbistan'dan Bangladeş ve Cibuti'ye kadar dünyanın farklı kesimlerindeki mazlum ve zorda kalmışlara insani yardımlar ulaştırmaktadır. Bu çalışmanın sınırları içinde özet olarak AFAD Başkanlığının yürütmüş olduğu çalışmaları ülke isimleri bazında şu şekilde açıklamak gerekirse;

Arnavutluk: 26 Kasım 2019 tarihinde meydana gelen deprem nedeniyle AFAD Başkanlığından 17 personel, UMKE'den 6 ve Anadolu Ajansından 2 olmak üzere toplam 25 personel afet bölgesinde arama kurtarma ve insani yardım çalışmalarına katılmıştır. Tedarik edilen 1.000 gıda kolisi Fush Mamurras (223), Droje (70), Shperdhet (148), Lagja Demokracia (76), Zheje (120), Gjorm (150), Laç (113) ve askeri üstte kalan ailelere (100) ulaştırılmıştır. Ayrıca 03.12.2019 tarihinde gönderilen ekibi almaya gelen uçakla getirilen 120 adet aile tipi çadır Manez (20), Vora (30), Durres (30), Kurbin (20), Kruja (20) bölgelerinde ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmıştır. Ayrıca karayolu üzerinden tırlarla 300 adet çadır (1.050.000 TL/177.966 USD) 08.01.2020 tarihinde gönderilmiştir.

21 Eylül 2019 tarihinde Arnavutluk'un Durres şehrinin 30 km kuzeyinde 5.8 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiştir. Depremden etkilenen insanların barınma ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla 480 adet çadır yollanmıştır. Bu faaliyet için nakliye bedeli dahil 1.762.600 TL harcanmıştır.

1-5 Aralık 2017 tarihlerinde meydana gelen sel afetinden etkilenen kişilerin giyim ve gıda ihtiyacını gidermeye yönelik Türkiye'den temin edilen 2 TIR (15.087 adet) giyim malzemesi ve yerelden temin edilen 1.300 gıda kolisi yardımıyla bulunulmuştur. Bu faaliyet için 110.000 TL harcanmıştır.

Şubat 2015'te meydana gelen sel felaketi sebebiyle 184.760 TL değerinde (yaklaşık 76.095 USD) 1.700 gıda kolisi, AFAD Başkanlığı ve Ankara İl AFAD Müdürlüğü'nden 4 personel ile afetten etkilenen bölgelere ulaştırılmıştır.

Ağustos 2012'de meydana gelen orman yangını sebebiyle 2 yangın söndürme uçağı gönderilmiştir.

Ocak 2010'da meydana gelen sel felaketi sebebiyle 64 bin TL değerinde (yaklaşık 43.445 USD) 7,2 ton gıda, ilaç ve tıbbi malzeme ile 20 adet su pompası gönderilmiştir. Sel felaketinden etkilenen 3.800 kişi güvenli bölgelere tahliye edilmiştir.

Cibuti: 2020 yılı Şubat ayında Büyükelçilik vasıtasıyla Cibuti'ye 420 adet çadır ve bunun yanı sıra insani yardım malzemeleri ulaştırılmıştır. Bu faaliyet için 202.444 TL harcama yapılmıştır. Ayrıca Cibuti'de 21 Nisan'da 3'ü çocuk 8 kişinin yaşamını yitirdiği yağın şiddetli yağmur nedeniyle selden etkilenen 110 bin kişiye ve yardıma muhtaç insanlara yardım etmek amacıyla 140 adet gıda kolisi ile 140 adet hijyen paketi gönderilmiştir. Bu faaliyetler için toplam 242.039 TL'ye karşılık gelen 37.179 Amerikan doları tutarında aynı yardımda bulunulmuştur.

Özbekistan: Mayıs 2020 tarihinde Özbekistan'ın Taşkent iline 150 km uzaklıkta bulunan Sırderya bölgesindeki Sardoba Barajı'nın kazık duvarlarından su sızıntısı meydana gelmesi sebebiyle Qurghontepa köyü su altında kalmış olup alınan önlemler kapsamında bölgedeki 3 köyden toplam 11.598 kişinin tahliyesi sağlanmıştır. Meydana gelen baraj kazası sebebiyle 205.665 TL'ye karşılık gelen 30.000 Amerikan doları tutarında nakdi yardım gönderilmiştir.

Haziran 2010'da Kırgızistan'daki iç karışıklıklar sebebiyle Özbekistan'a gerçekleşen nüfus hareketinin etkilerini giderme faaliyetlerine destek olmak amacıyla 90 bin TL değerinde gıda ve temizlik malzemesi 1 kargo uçağı ile gönderilmiştir.

Pakistan : 2018 yılında Pakistan'daki yardıma muhtaç insalara Kızılay iş birliği ile 500 adet gıda kolisi dağıtılmıştır. Yardımın maliyeti 42.000 TL'dir (9.989 USD).

Ağustos 2010 tarihinde meydana gelen sel felaketi sebebiyle ilk aşamada Pakistan afetzedelerinin acil ihtiyaçlarını karşılamak üzere 10.000.000 ABD doları (15.000.000 TL) nakit yardımda bulunulmuştur. Ayrıca Başbakanlık, Diyanet İşleri Başkanlığı ve TRT'nin açtığı yardım kampanyaları sonucunda 206.000.000 TL yardım toplanmıştır. Türk Kızılayı da Pakistan'da binlerce kişiyi barındıracak Mevlana evleri kurmuştur. Sel bölgesine gıda, çadır, battaniye, mutfak seti, ilaç ve Mevlana evleri gibi muhtelif malzemelerden oluşan toplam 14.170 ton insani yardım malzemesi bölgeye ulaştırılmıştır. Söz konusu malzemelerin değeri ulaşım masrafları dâhil 91.828.000 TL'ye ulaşmıştır. Bu malzeme 21 kargo uçağı, 586 TIR ve 10 trenle (161 vagon) bölgeye intikal ettirilmiştir. Böylelikle Türkiye tarafından Pakistan'a gönderilmiş olan aynı ve nakdi yardımların toplamı 106.828.000 TL'ye ulaşmıştır. Afet bölgesinde ortaya çıkan salgın hastalıklarla mücadelede kullanılmak üzere gönderilen ilaçları bölgeye taşıyan Genelkurmay Başkanlığınca tahsis edilen C-130 tipi askerî kargo uçağı bölgede yaklaşık iki ay süreyle kalarak insani yardımların Pakistan içindeki nakil ve dağıtımını sağlamıştır. Biri Sindh Eyaletindeki Khairpur'da, diğeri ise Sindh Eyaleti sınırına yakın Belucistan Eyaleti'ndeki Dera Murad Jamali'de olmak üzere 2 Sahra Hastanesi kurulmuştur. Her bir hastanede, 31'er kişilik toplam 62 personelden oluşan sağlık ekibi görevlendirilmiştir.

2010 Ağustos ayında meydana gelen sel felaketi sonrası insani yardım çalışmaları kapsamında Sağlık Bakanlığınca sağlanan 1.100 m³ hacminde ve 121 ton ağırlığındaki tıbbi malzeme Genelkurmay Başkanlığı ve THY'ye ait kargo uçaklarıyla ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmıştır. Zekât Dağıtım Projesi kapsamında 46.000 ailenin ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik İnsani Yardım Malzemesi tırlar vasıtasıyla Pakistan makamlarına teslim edilmiştir. 4 Mart 2011 tarihinde Dubai'de düzenlenen "Pakistan Appeal" başlıklı etkinlik marjında 35.000 ABD doları bağışta bulunulmuştur. Sağlık Bakanlığı tarafından Dera Murad Jamali ve Khairpur kentlerinde kurulan sahra hastaneleri, tıbbi malzemesi ve ekipmanıyla birlikte Pakistan'a hibe edilmiştir. Türk Kızılayı tarafından 9 Mayıs 2011 tarihinde TH-

Y'ye ait bir kargo uçağı ile 50 tonluk kuru gıda malzemesi Karaçi'ye gönderilmiştir.

Pakistan'ın kuzeybatısında bulunan FATA bölgesinde, sürdürülen operasyonlar sebebiyle, yerlerinden edilmiş kişilere verilmek üzere Türk Kızılayınca temin edilen battaniye, kışlık kıyafet, gaz sobası ve 11 tonluk kuru gıdadan müteşekkil insani yardım malzemesi Türkiye Cumhurbaşkanı'nın 30 Mart – 1 Nisan 2010 tarihleri arasında söz konusu ülkeye ziyaretleri öncesinde, AFAD Başkanlığı koordinasyonunda Pakistan'a gönderilmiştir.

Fiji: 8 Nisan 2020 tarihinde meydana gelen Harold Kasırgası'ndan Fiji de etkilenmiş ve Fiji'nin Türkiye'den yardım talep etmesi üzerine Harold Kasırgası'ndan etkilenen Fiji'ye 68.555 TL'ye karşılık gelen 10.000 Amerikan doları tutarında nakdî yardım yapılmıştır. 17 Aralık 2020 tarihinde Yasa Fırtınası'ndan Fiji Cumhuriyeti de etkilenmiş, fırtınanın beraberinde getirdiğı şiddetli seller tüm kıyıları ve düşük rakımlı alanları etkilemiş ve 24.000 kişi bu durumdan zarar görmüştür. Adı geçen ülkeye 10.000 ABD doları tutarında yardım gönderilmiştir.

Filipinler: Mindanao Adası'nın (Filipinler) merkez ve güney bölgelerinde (Müslüman Mindanao'da Bangsamoro Özerk Bölgesi-BARMM ve Filipinler Devlet Başkanı Rodrio Roa Duterte'nin memleketi olan Davao Bölgesi) 16, 29 ve 31 Ekim 2019 tarihlerinde 6,3-6,6 büyüklüğündeki depremler dolayısıyla 21 kişinin ölmesine, 432 kişinin ise yaralanmasına sebep olmuştur. Afetten etkilenenlerin sayısının 146.745 kişiye (35.661 aile) ulaşmış olup bu kapsamda, meydana gelen deprem sonrası ülkeye 212.187 TL'ye karşılık gelen 30.000 Amerikan doları tutarında nakdî yardım yapılmıştır.

Lübnan: 4 Ağustos 2020 tarihinde meydana gelen patlama sonrası 750 gıda kolisi dağıtılmış ayrıca Sayda Türk Hastanesinin yazılım ihtiyacının karşılanması için nakdî yardımda bulunulmuştur. Lübnan'daki patlama sonrası operasyonel bedel dahil 409.000 ABD doları tutarında nakdî harcama yapılmıştır. Beyrut Büyükelçiliğı aracılığıyla 29 Ocak 2021 tarihinde Lübnan-Trablus'ta halkın içinde bulunduğu zor durumda, mevcut gerginliğin azaltılabilmesini teminen, Türkiye'den talep edilen gıda yardımı Trablus'a ulaştırılmış ve 40.000 ABD doları tutarında yardım gönderilmiştir.

Çad: Ülkede yaşanan sel afeti sonrasında 40.000 ABD doları tutarında nakdî yardım yapılmıştır.

Nijer: Yaşanan sel afeti sonrasında 40.000 ABD doları tutarında nakdî yardım yapılmıştır.

Honduras: Yaşanan kasırga sonrasında 20.000 ABD doları tutarında nakdî yardım yapılmıştır.

Gueatemala: Yaşanan kasırgası afeti sonrasında 20.000 ABD doları tutarında nakdî yardım yapılmıştır.

Panama: Yaşanan kasırga sonrasında 40.000 ABD doları tutarında nakdî yardım yapılmıştır.

Etiyopya: Yaklaşık 100 milyon nüfusa sahip ve barındırdığı 900.000 mülteci ile Afrika'da en fazla mülteci barındıran ikinci ülke konumunda olan Etiyopya'da, kıtlık ve iç savaş gibi nedenler yüzünden yaklaşık 10 milyon kişi acil insani yardıma ihtiyaç duymaktadır. Özellikle suyun güvenli olmaması, su, sanitasyon ve hijyen hizmetlerinin düzenli bir şekilde sağlanmaması bölge halkının sağlığını ciddi şekilde tehdit etmektedir. Bu kapsamda 2020 yılı içinde Etiyopya'daki yardıma muhtaç insanlara yardım etmek amacıyla 280 adet hijyen paketi THY uçağıyla gönderilmiştir. Bu faaliyetler için toplam 25.447,60 TL'ye karşılık gelen 3.908 ABD doları tutarında harcama yapılmıştır.

Etiyopya'nın Tigray bölgesindeki çatışmalar neticesinde insani krizin ileri bir boyuta taşındığı bölgede 4.5 milyon kişinin acil gıda yardımına muhtaç olduğu, Etiyopyalı hükûmet yetkililerinin hemen yardım sağlanmadığı takdirde yüz binlerce kişinin açlıktan öleceğini belirtmesi üzerine Türkiye'den destek talep etmiştir. Bu kapsamda söz konusu ülkeye 40.000 ABD doları tutarında yardım gönderilmiştir.

Somali: Somali'nin Beledweyne bölgesinde yaşanan sel neticesinde 2-27 Kasım 2019 tarihleri arasında AFAD ekibi tarafından 4.800 adet gıda kolisi 17.600 adet klor tableti (200.000 USD /1.161.119 TL) dağıtılmıştır.

Somaliland bölgesinde yaşanan kuraklık sonucu 21-23 Eylül 2019 tarihleri arasında AFAD insani yardım ekiplerince 100.000 USD tutarında 2.125 adet gıda kolisi ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmıştır.

14 Ekim 2017 tarihinde meydana gelen patlamada 277 kişi hayatını kaybetmiş, 300 kişi yaralanmıştır. AFAD koordinasyonunda 10 arama kurtarma personeli, 27 sağlık personeli ve 3 Türk Kızılayı personeli bölgede görevlendirilmiştir.

2017 yılı Haziran ayı içinde 13.000 tonluk yardım gemisiyle Kızılay iş birliğiyle un, şeker, muhtelif gıda malzemesi, muhtelif giyim malzemesi, hijyen malzemesi, battaniye, oyuncak, tekerlekli sandalye, halk sağlığı laboratuvarı, vidanjör, ilaç ve tıbbi malzeme Mogadişu'ya gönderilmiştir. Bu faaliyetin nakliye bedeli olarak 2.739.361,12 ABD doları (10.582.152,00 TL) ödenmiştir.

2017 yılında Somali'de meydana gelen kıtlık sebebiyle yerelden temin yöntemiyle Mogadişu, Baidoa, Kismayo, Laascaanood bölgelerinde 5.446 aileye ve 1.820 öğrenciye gıda kolisi yardımı yapılmıştır. Bu faaliyet için 150 bin ABD doları (547.800 TL) harcanmıştır. Somalili askerî öğrencilerin ulaşım masrafları için 300.000 USD (1.031.520 TL) gönderilmiştir.

2016 yılında Türk Kızılayı tarafından temin edilen 5 bin ton şeker ve 6 bin ton un yüklü gemi, AFAD koordinasyonunda gönderilmiştir. Ayrıca, Mogadişu sivil havacılık merkezi yapım işi, Mogadişu yol rehabilitasyonu çalışması, 3 konteyner kadın doğum-çocuk hastanesi, 4 konteyner ekipman-yedek parça, cami için dış cephe kaplama, çini seramik malzemesi nakliye işi faaliyetleri gerçekleştirilmiş olup 2016 yılı faaliyetleri kapsamında 21,2 milyon TL harcanmıştır. Söz konusu faaliyetlerin devamı niteliğinde Türk Kızılayı iş birliğiyle Etiyopya'ya 2.500 ton un ve şeker, Somaliland'a 5.000 ton un ve şeker, Puntland'a 3.500 ton un ve şeker gönderilmiş, 2.692.992 USD (9.606.000 TL) harcanmıştır.

2011-2016 yılları arasında, Somali'ye Türkiye tarafından 21 uçak ve 12 gemi ile toplam 61 bin ton insani yardım malzemesi gönderilmiştir. AFAD Başkanlığı koordinasyonunda Somali'ye yapılan insani yardımların toplam bedeli 456 milyon TL'yi aşmış durumdadır.

Bangladeş: AFAD Başkanlığı tarafından Myanmar'ın zulmünden kaçıp Bangladeş'e sığınan Arakanlı Müslümanlar için bugüne kadar; Sağlık Bakanlığı iş birliğiyle Arakanlı Müslümanların sağlık ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kamp bölgesinde sahra hastanesi kurulmuş olup Şubat 2018'den itibaren işletimi AFAD Başkanlığı

tarafından yapılmaktadır. Hastane işletimi kapsamında ilaç ve tıbbi malzeme ödemeleri, hastanenin her türlü bakım, işletim gideri, yerel personel maaşları AFAD Başkanlığınca karşılanmaktadır.

Bangladeş'te 2020 yılında, 3.390.775 ABD doları tutarında aynı yardımlar yapılmış olup bu bağlamda Bambu barınma evleri, hastane işletimi ve ilaç, tıbbi sarf malzeme gideri, gıda paketleri dağıtımı, yardım malzemesi dağıtımı, çocuk oyun alanları, mescid ve şadırvan yapımı, eğitim ve sağlık altyapı inşaları, pazar yeri yapımı, mesleki eğitim kursları, ulaşım ve lojistik giderleri, konaklama ve diğer sarf harcamaları gibi farklı yardım türlerinde çalışmalar yapılmıştır.

Yapılan bu yardımların detayına bakılacak olunursa; Bangladeş'te Kızılay iş birliği ile 3 adet sağlık ocağı kurulmuş ve 4.570 adet bambu barınağın yapımı tamamlanmıştır. Yapımı tamamlanan bambu evlerin bulunduğu bölgede kullanılmak üzere 100 adet banyo ve 324 adet tuvalet yapılmıştır. Bambu barınakların bulunduğu alanda 1 adet mescit yapılmış, bölgedeki su ihtiyacının karşılanması amacıyla 11 adet su kuyusu açılmış ve 1 adet çamaşır yıkama ünitesi yapılmıştır. 90.000 gıda kolisi, 20.000 adet AFAD logolu şemsiye, 5.000 oyuncak, 410 bayramlık, 59.050 battaniye, 8.000 çift terlik dağıtımı yapılmıştır. Bunun yanında 2019 yılı Ramazan ayında TİKA iş birliğiyle 6.500 aileye iftar yemeği verilmiştir.

Myanmar: Myanmar'ın Arakan bölgesinde yaşayan Müslümanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla 2017 yılında Arakan bölgesinde okul, sağlık tesisi, ticari merkez, yol, vb. yapı projeleri için TİKA hesaplarına 1,4 milyon ABD doları aktarılmıştır. Ayrıca "Çatışmalardan Etkilenmiş Çocuklara ve Ailelerine yönelik Su, Sanitasyon ve Hijyen yardımı projesi kapsamında 1 milyon ABD doları UNICEF Myanmar Ofisi'ne aktarılmıştır. Bu faaliyetler için 8,72 milyon TL harcanmıştır.

2016 yılında Arakan bölgesindeki ihtiyaçlar çerçevesinde TİKA iş birliği ile 500.000 ABD doları (1.766.960 TL) tutarında 16.000 çuval pirinç ve 3.000 kutu sıvı yağdan oluşan insani yardım malzemesi dağıtılmıştır.

2015 yılında UNICEF iş birliğinde gıda dışı yardım malzemeleri dağıtımına ilişkin proje devam ettirilmiş ayrıca TİKA'nın bambu konut yapma projesi de desteklenmiştir. Bu faaliyetler için 9,55 milyon TL harcama yapılmıştır.

2014 yılında AFAD Başkanlığı tarafından aktarılan kaynaklarla, TİKA tarafından yürütülen gıda ve gıda dışı malzeme yardımı projesi kapsamında 1.156.351,99 TL, UNICEF ile yapılan “Rakhayn eyaletinde yerlerinden edilmiş şahıslara acil su, sanitasyon ve hijyen yardımı projesi” kapsamında 1.168.695,61 TL olmak üzere toplam 2.325.047,61 TL harcanmıştır.

2013 yılında, Rohingya Müslümanlar için temin edilen gıda ve gıda dışı malzemesi için 418 bin TL harcanmıştır.

2012 yılında Arakan eyaletinde meydana gelen iç karışıklıklar sebebiyle Türkiye’den 39 ton insani yardım malzemesi gönderilmiş, alana gönderilen Türk Kızılayı personeli ile de yerelden temin yoluyla 1.250 ton gıda malzemesi ile 100 bin ABD doları tutarında sıtma ilacı ve sinek teli bağışlanmıştır.

Yemen: Kaynaklarda eski çağda Romalıların, “Arabia felix” (Talihli Yemen); Arapların da “Yemenü'l Meymun” (Bereketli Yemen) ve “el-Yemen es- Sa’id” (Mutlu Yemen) dedikleri bölgeyi, milattan takriben 400 sene evvel Herodote, Güney Arabistan’ı dünyanın en zengin memleketi olarak tanıtmıştır. Bu bağlamda Yemen ülkesi birçok medeniyete beşiklik etmiş ve uzun yıllar ilim merkezi olmuştur (Bozkurt, 2016, s. 71). Bu bilgiler ile Yemen’in şimdiki hali arasında kıyaslama yapıldığında, yaşanan son gelişmeler akılla izah edilemeyecek boyutlara varmıştır. Bu açıdan Yemen’e ayrı bir başlık açılması gerekmekte olup AFAD Başkanlığınca da özellikle 2019 yılında sürdürülen insani faaliyetlerde önemli artışlar olmuştur. Şöyle ki Yemen’deki mevcut durum, dünyanın en dramatik insani krizi olarak nitelendirilmekte ve sürekli olarak kötüye gitmektedir. Bu sebeple, Yemen halkının mümkün olan bütün yardımlara ihtiyacı bulunmaktadır. 28 milyon nüfuslu ülkede 24 milyon kişi insani yardıma muhtaç durumda olup binlerce çocuk yetersiz beslenme ve tedavi edilebilecek hastalıklardan vefat etmektedir. Ülkedeki altyapının neredeyse tamamı yok edilmiştir. Bu doğrultuda AFAD tarafından Yemen’de insani yardım malzemesi dağıtımlarına ek olarak sağlık kümesine hizmet veren mobil klinikler projesi yürütülmüş ve binlerce yardıma muhtaç kişiye sağlık hizmeti verilmiştir.

2020 yılında Yemen’de devam eden savaş ortamı sebebiyle insani yardıma muhtaç halka yardım etmek amacıyla Ramazan Bayramı

öncesinde 6.000 adet gıda kolisi dağıtılmıştır. Bu faaliyet için toplam 1.313.000 TL'ye karşılık gelen 192.000 ABD doları tutarında harcama yapılmıştır.

İnsani yardıma muhtaç halka yardım etmek amacıyla 8 Kasım 2019 tarihinde 2.305 gıda kolisi ulaştırılmıştır. Bu faaliyet için 69.150 USD (470.000 TL) harcanmıştır. Ayrıca 15 Mayıs-5 Ağustos 2019 tarihleri arasında Yemen'e ulaşan AFAD insani yardım ekibi aracılığıyla 28.351 gıda kolisi, 1.170 ton içme suyu, 10.000 adet sıcak yemek, 2 adet mobil klinik yardımı bölge halkına ulaştırılmıştır. Tüm bu faaliyetler için 982.324,98 ABD doları harcanmıştır.

4 Ocak 2019 tarihinde Yemen'e ulaşan AFAD insani yardım ekibi aracılığıyla 7000 gıda kolisi, 640 uyku seti, 850 battaniye ve 1.000 adet okul çantası yardımı bölge halkına ulaştırılmıştır. Tüm bu faaliyetler için 275.292 ABD doları harcanmıştır.

Yemen'de yaşanan çatışmalar nedeniyle 2017 yılında AFAD koordinasyonunda TMO tarafından hazırlanan 10.000 ton un, Sağlık Bakanlığı tarafından sağlanan 2 adet ağır iklim tipi 50'şer yatak kapasiteli sahra hastanesi ile TİKA tarafından sağlanan 100 adet tekerlekli sandalye 9 Temmuz 2017 tarihinde gemiyle gönderilmiştir. Ayrıca, Yemen'e Türkiye'nin taahhütleri kapsamında UNICEF hesaplarına 1.000.000 ABD doları (3.430.000 TL) aktarılmıştır.

12 Şubat 2016 tarihinde AFAD koordinasyonunda Beşir Derneği, Deniz Feneri Derneği, Dosteli Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Hayrat Vakfı, İHH İnsan Hak ve Hürriyetleri Derneği, Türk Kızılayı ve Yeryüzü Doktorları Derneği kaynaklı 5.400 ton İnsani Yardım Malzemesini (un, şeker, sıvı yağ, salça, makarna ve pirinç) taşıyan Şefkat Gemisi yola çıkmıştır. İnsani yardım malzemelerinin toplam değeri 1,79 milyon ABD dolarıdır.

2015 yılında Yemen'de meydana gelen iç karışıklık nedeniyle Cibuti'ye sığınan Yemenlilere ve Yemen'e yönelik insani yardım faaliyetleri kapsamında 2.400 gıda kolisi hazırlanmıştır. 200 adedi Cibuti'de dağıtılan gıda kolilerinin kalanı Yemen'e sevk edilmiştir. 3 Ağustos 2015 tarihinde ise 45 ton ağırlığında 2.000 adet gıda kolisi yerinden temin edilmiştir. Gıda kolilerinin toplam maliyeti, nakliye masrafları dahil 652.400 TL'dir (235.000 USD). Ayrıca, bölgeye 6 tonluk yaklaşık 280.000 ABD doları değerinde ilaç sevk edilmiştir.

21 Aralık 2012 tarih ve 28504 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti Sağlık Bakanlığı ile Yemen Cumhuriyeti Hükûmeti Sağlık Bakanlığı Adına Yemen Cumhuriyeti’nin Ankara Büyükelçiliği Arasında Sağlık Alanında Hibe Yapılmasına Dair Anlaşma” uyarınca, AFAD Başkanlığı koordinasyonunda, kargo bedeli dâhil 4.300.000 TL tutarında ve 30 ton ağırlığında Sahra hastanesi ve donanımı Türk Hava Yollarına ait bir adet uçak ile 7 Ocak 2013 tarihinde Yemen’e gönderilmiştir.

Irak: Zeytin Dalı Harekâtı kapsamında Suriye’de terör örgütü unsurları ile girilen çatışmada şehit olan Piyade Astsubay Üstçavuş Musa Özalkan’ın bıraktığı vasiyet üzerine Irak Telafer’de kurulacak ve şehidimizin isminin verileceği “Şehit Musa Özalkan Kültür Merkezi” projesinin gerçekleştirilebilmesi için Türk Kızılayı ile iş birliği içinde çalışmalar yapılmış olup bu kapsamda 574.659 TL’ye karşılık gelen 100.000 ABD doları tutarında harcama yapılmıştır.

Yine Irak’ın Musul/Telafer bölgesinden yüz binlerce insanın yerinden edildiği, yerlerinden edilen insanların hayatlarını göçmen olarak sürdürmek zorunda kaldığı, Irak içindeki kamplardan biri olan Kerkük yakınlarındaki Yahyava Kampı’nın Irak yetkili makamlarınca kapatıldığı ve bahse konu kampta yaşayan 550 ailenin bölgelerine dönmeye zorlandığı, 550 aileden 384’ünün Efgeli (İyazıyye) kasabasına döndüğü ve birçok ailenin bölgesindeki yıkımlar nedeniyle çadırlarda yaşamak zorunda olduğu belirtilmiş olup yerlerinden edilmiş aileler için AFAD Başkanlığından insani yardım talep edilmiştir. Bu kapsamda Irak’a 40.000 ABD doları tutarında nakdî yardım yapılmıştır.

2019 yılında Hakkâri ilinde kış mevsiminde önceki yıllara oranla daha fazla yağışın meydana geldiği ve aşırı yağışlar sebebiyle bir çok yerde hayatın olumsuz etkilendiği, askerî makamlarca, komşu ülke Irak’ta çok zor şartlarda yaşayan ve insani yardıma ihtiyacı olan köyler olduğu bilgisi üzerine bölgede gıda kolisi ve temizlik paketlerinin alımı ve bahse konu insani yardım malzemelerinin sınır birliklerine ulaştırılıp ilgili kişilere dağıtılması için 160.000,00 TL ödenek Hakkâri İl Afet ve Acil Durumu Müdürlüğüne aktarılmıştır.

2018 yılında sınır ötesinde yaşayan köylerde dağıtılmak üzere 20.000 gıda kolisi gönderilmiş olup nakliye masrafları dâhil değeri 2.413.300 TL (519.167,88 USD) tutarında nakdî yardım yapılmıştır. Ayrıca Hak-

kârî İli Şemdinli ilçesi sınır ötesinde yaşayan insanlar için 103.000 TL (23.411,22 USD) değerinde gıda ve hijyen yardımı Hakkâri İl AFAD Müdürlüğü aracılığıyla gönderilmiştir.

Aralık 2017 yılında Irak-İran sınırında meydana gelen 7,2 büyüklüğündeki deprem sonrasında 10 arama-kurtarma personeli, 10 sağlık personeli, 320 battaniye ve 1.380 çadır Genelkurmay Başkanlığına ait askerî uçakla bölgeye sevk edilmiştir.

2016 yılında Irak'tan Türkiye'ye yönelik göçü yerinde durdurmak amacıyla 1.500 adet 28 m² büyük AFAD aile çadırı, 50 adet WC konteyneri, güneş panelleri ve aparatları, 50 adet duş konteyneri, güneş panelleri ve aparatları ve 50 adet çok amaçlı çadır Erbil'e gönderilmiştir. Bu faaliyetler için 7.500.000 TL harcanmıştır.

Haziran 2014'te Musul'da meydana gelen kriz sebebiyle 12 Haziran 2014 tarihinde AFAD koordinasyonunda insani yardım malzemesi gönderilmeye başlanmıştır. İnsani yardım faaliyetleri kapsamında bugüne kadar 1.224 TIR'lık insani insani yardım malzemesi AFAD Başkanlığı koordinasyonunda ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmak üzere bölgeye sevk edilmiştir. Toplam 34.500 kişi kapasiteli 3 barınma merkezi Kuzey Irak'ta kurulmuştur. Kamp kurulumu, konteyner alımı ve nakliyesi, operasyonel giderler ile 12.304 gıda kolisi ve Türk Kızılayı vasıtasıyla 2.000 gıda kolisi, 2.000 mutfak seti, 10.000 battaniye, 1.920 yatak alımı için 72,4 milyon TL harcanmıştır.

Kosova: 19 Eylül 2012 tarihinde trafik kazasında ağır yaralanan üç Kosovalı, Sağlık Bakanlığına ait ambulans uçakla Türkiye'ye getirilerek tedavileri gerçekleştirilmiştir. 30 Eylül 2010 tarihinde Kosova Güvenlik Güçleri bünyesinde Drenas bölgesinde görevli ağır yaralı subay, tedavi edilmek üzere Genelkurmay Başkanlığı ile eş güdüm sağlanarak Türkiye'ye getirilmiştir.

Makedonya: 6-7 Ağustos 2016 tarihlerinde meydana gelen selden etkilenen kişiler için 3 TIR ile 500 çamaşır makinası ve 500 mutfak seti ulaştırılmıştır. Nakliye giderleri dâhil, gerçekleştirilen insani yardımın bedeli 366.310 TL'dir.

23 Haziran 2014 tarihinde Ramazan ayı münasebetiyle AFAD Başkanlığı ve Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 2.000 adet kuru gıda yardımı gönderilmiştir.

12 Ekim 2013 tarihinde Kurban Bayramı'nda dağıtılmak üzere Türk Kızılayı ve AFAD Başkanlığı koordinesinde dağıtılmak üzere 1 TIR ile 200 bin TL değerinde 4,3 tonluk giyim yardımı gönderilmiştir.

Bosna Hersek: Mayıs 2014'te meydana gelen sel felaketi dolayısıyla AFAD tarafından görevlendirilen 3 personel ile yerelden temin yoluyla 105.000 TL (34 bin Euro) değerinde hijyen malzemesi ve ekipman yardımı yapılmıştır. Türk Kızılayı tarafından 150 bin TL değerinde ekipman, hijyen malzemesi, battaniye ve mutfak seti, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 47 personel, motopomp, jeneratör ve araç, TİKA tarafından 45 bin Euro değerinde gıda, hijyen malzemesi ve ekipman ile GEA, EUFOR, İHH ve Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından gıda, personel ve araç yardımı gönderilmiştir.

Temmuz 2010 ve Temmuz 2013 aylarında meydana gelen orman yangınlarına müdahale etmek üzere toplam 3 yangın söndürme helikopteri gönderilmiştir.

Haziran ve Aralık 2010 aylarında meydana gelen sel felaketleri sonrası 1 kargo uçağı ve 1 TIR ile toplam 229 bin TL değerinde gıda, barınma, vb. insani yardım malzemesi gönderilmiştir.

Sırbistan: 2020 yılında dünya genelinde yaşanan Kovid-19 salgınından dolayı 2 parti halinde toplamda 200.000 adet tıbbi malzeme (maske) Sırbistan İçişleri Bakanlığına teslim edilmiştir. Bunun 100.000 adeti (2. parti) Sağlık Bakanlığı tarafından AFAD'a hibe edilmiştir.

2014 yılında gerçekleşen sel felaketi sebebiyle 210 bin TL değerinde 800 adet duvar kurutma makinesi yerelden temin edilerek yetkililere teslim edilmiştir.

2010 yılında gerçekleşen sel felaketi sebebiyle Sırbistan'a 245 bin TL değerinde 20 ton insani yardım malzemesi gönderilmiştir.

Afganistan: Afganistan'da meydana gelen doğal afetler ve Kovid-19 Pandemisi nedeniyle ortaya çıkan ihtiyaçlar, Türk Kızılayı Afganistan Delegasyon Başkanlığınca iş birliği içinde toplam bütçesi 3.250.000 TL olan 8.000 adet gıda kolisinden oluşan Gıda Destek Projesi'nin hayata geçirilmesi planlanmış ve bu kapsamda, Türk Kızılayı ile Afgansitan'da ortak gerçekleştirilen "Covid-19 Gıda Destek

Projesi” kapsamında toplam 3.250.000 TL'ye karşılık 446.448 ABD doları tutarında nakdî harcama yapılmıştır.

2018 yılında; Afganistan'da yaşanan sel, su taşkınları, kuraklık ve iç karışıklıklar nedeniyle Herat'ta 10 kg pirinç, 5 lt sıvı yağ, 3 kg toz şeker, 2 kg çay, 2 kg makarna, 3 kg kuru fasulyeden oluşan 50.000 USD (270.425 TL) değerinde 1.100 gıda kolisi ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmıştır. Kuzey vilayetlerinde ise 10 kg pirinç, 5 lt sıvı yağ, 3 kg toz şeker, 2 kg çay, 2 kg makarna, 3 kg kuru fasulye, 6 lt sudan oluşan 100.000 USD (631.000 TL) değerinde 2.500 gıda kolisi ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmıştır.

26 Ekim 2015 tarihinde Afganistan'ın Badakşan vilayetinde meydana gelen 7,5 büyüklüğündeki deprem sonrası, AFAD koordinasyonunda 5 ton ilaç muhteviyatından oluşan 136 bin USD değerinde insani yardım malzemesi, 2 AFAD personelinin eş güdümünde 2 Kasım 2015 tarihinde Türk Hava Yollarına ait Tarifeli Uçak ile Afganistan'ın Başkenti Kabil'e gönderilmiştir. Operasyonun toplam maliyeti 150.000 USD'dir (435.000 TL).

Mayıs 2014'te Afganistan'ın Badakşan Vilayeti Abi-Darak köyünde meydana gelen heyelan ve Cevizcan vilayetinde meydana gelen seller nedeniyle bölgeye giden AFAD ekibi tarafından toplam 213 ton 3.000 ailelik gıda yardımı ve 2.400 kişilik giysi yardımı yapılmıştır. Yapılan yardımların toplam değeri 357.000 TL'dir (170.000 ABD doları).

Aralık 2011'de bombalı saldırı sonucu yaralanan 4 kişi 4 refakatçisi ile birlikte 1 ambulans uçakla ülkemize getirilerek tedavi edilmeleri sağlanmıştır.

Mayıs 2010'da meydana gelen sel felaketi sonrası, 230 bin TL değerinde çadır, battaniye ve gıdadan oluşan 11 ton insani yardım malzemesi Genelkurmay Başkanlığınca tahsis edilen bir uçak ile 17 Mayıs 2010 günü Mezar-ı Şerife ulaştırılmış ve 20 Mayıs 2010 tarihinde törenle Cevizcan'daki Afgan makamlarına teslim edilmiştir.

Sudan: 2019 yılında Sudan'da yaşanan sel felaketi sonucu diğer kurumlarla beraber kaldırılan askerî uçakla 100 adet çadır gönderilmiştir.

2018 yılı 3 Haziran tarihinde Türkiye'den yola çıkan gemi ile 10 bin ton buğday insani yardım gerçekleştirilmiş olup nakliye masrafla-

rı dâhil değeri 15.248.800 TL'dir (3.112.064 USD). Ayrıca 15.000 ton mazot yardımı yapılmış olup nakliye dahil bedeli 11,1 milyon USD'dir (53.261.188,48 TL).

2016 yılı Haziran ayı başından itibaren devam eden yağışlar sebebiyle Sudan Hartum Büyükelçiliğimiz hesaplarına 50.000 avroluk nakdî yardım gönderilmiştir.

2013 yılı Ağustos ayında aşırı yağışlar sonucu tüm ülkede meydana gelen sel özellikle güneybatı ve güneydoğu bölgelerinde hasara sebep olmuş, 320 bin kişi etkilenmiştir. Battaniye, cibinlik, çadır ve mutfak setinden oluşan 15,5 tonluk 164 bin ABD doları (55.000 ABD doları nakliye bedeli dâhil) tutarındaki insani yardım malzemesi 1 Ekim 2013 tarihinde Türk Hava Yolları uçağı ile gönderilmiştir.

Mozambik: Yaşanan terör saldırıları sonrasında ortaya çıkan insani yardım ihtiyacı için 40.000 ABD doları tutarında nakdî yardım yapılmıştır. Mozambik'te 23 Ocak 2021 tarihinde başlayan Eloise fırtınası sonrası 6 kişi hayatını kaybetmiş, 12 kişi yaralanmış ve 176.000 kişi de etkilenmiştir. Bu nedenle söz konusu ülkeye 20.000 ABD doları yardımda bulunulmuştur.

2019 yılında Mozambik'in orta kesimlerinde etkili olan ve özellikle liman şehirlerinden Beira'da büyük hasara yol açan İdai Kasırgası ve neden olduğu sel felaketi sonrasında AFAD Başkanlığı koordinasyonuyla AFAD, UMKE, AKUT, Anadolu Ajansı ve Türk Kızılay personellerinden oluşan 50 kişilik Türk ekibi ülkeye görevlendirilmiştir. Fırtına ve selden etkilenen insanlar için AFAD tarafından Tica şehrinde 60 ailenin yaşayabileceğı çadır kent kurulmuştur. Ek olarak yine AFAD tarafından Beira, Tica, Dondo, Buzi şehirlerinde 1300 gıda ve hijyen kolisi dağıtılmıştır. (Umke tarafından 109 kutu ilaç dağıtımı, Türk Kızılayı tarafından 50 çadır kurulumu, 825 hijyen kolisi dağıtımı, 200 gıda kolisi dağıtımı yapılmıştır.) Yapılan bu yardımlarla beraber Türk ekibinin Askerî Kargo uçağı ile ülkeye erişiminin sağlanmasıyla toplam yardım miktarı yaklaşık 1,2 milyon Amerikan doları olmuştur.

2017 yılında Dineo tropikal fırtınasından etkilenen Inhambane Vilayeti'nin Maxixe, Malalane ve Mauene yerleşim birimlerinde çok sayıda evin kullanılamaz duruma gelmesi nedeniyle 118 aileye barınak

inşa edilmesi amacıyla inşaat malzemesi yardımıyla bulunulmuştur. Bu faaliyet için 100 bin ABD doları (375.050 TL) harcanmıştır.

Filistin: 2020 yılında Filistin'de devam eden insani krize müdahale kapsamında Filistin'e gönderilmek amacıyla AFAD Başkanlığı ve Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) iş birliğinde dağıtımı yapılmak üzere 06.11.2019 tarih, 2019/1745 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı kapsamında Toprak Mahsulleri Ofisi'nden temin edilen 26.000 ton un ve 1.200 ton nohut UNRWA'ya teslim edilmiştir. Bu operasyonun maliyeti 93.206.296 TL'dir.

2018 yılında acil tıbbi yardım çağrısı kapsamında Dünya Sağlık Örgütüne 1.200.000 USD (5.365.080 TL) nakdî yardım yapılmıştır. Ayrıca UNRWA iş birliğiyle 26.000 ton un yardımı gönderilmiştir. Un yardımının nakliye dahil değeri 34.149.690 TL'dir (6.073.416,83 USD).

Ramazan Bayramı nedeniyle 20 Haziran 2017 tarihinde içinde 5.000 ton un ile şeker, bisiklet, tekerlekli sandalye, gıda kolisi, giyim malzemesi ve oyuncak olan 10.000 tonluk insani yardım gemisi Gazze'ye gönderilmiştir. Ayrıca, Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) ile iş birliğiyle 15.000 ton un sevkedilmiştir. Bu faaliyetler için 29,13 milyon TL harcanmıştır. (UNRWA iş birliğinde 2011 yılından bugüne Filistin'e gönderilen un miktarı 73,5 bin tondur.)

Ramazan Bayramı'ndan önce 1 Temmuz 2016 tarihinde yaklaşık 25,5 milyon TL değerindeki 10.104 adet oyuncak, 1.500 bebek bezi, 19.155 gıda kolisi, 4.113 ton un, 2.935 ton şeker, 2.030 ton pirinç, 500 ton Ayçiçek yağı, 4 kamyonet ilaç, 100.000 kıyafet ve 20.000 ayakkabı, Lady Leyla isimli yardım gemisi ile Gazze'ye gönderilmiştir.

Kurban Bayramı'ndan önce 2 Eylül 2016 tarihinde 14.100.000 TL değerindeki 296.230 parça giyecek, 1.000 adet bisiklet, 10.000 çift çorap, 100.000 adet okul çantası ve kırtasiye seti, 512 takım Anaokulu seti, 1.288 ton un, 170 ton pirinç, 64 ton şeker, 95 ton yağ, 20 adet klima, 100 adet tekerlekli sandalye, 350.000 adet bebek bezi, 3 konteyner yatak, 2 konteyner gıda kolisi, Eclips isimli gemi ile Gazze'ye gönderilmiştir.

Devam eden elektrik kesintileri sebebiyle 13 hastane ve 54 sağlık merkezinde kullanılan jeneratörlerin yakıt ihtiyacının karşılanması için

1,5 milyon USD Dünya Sağlık Örgütüne aktarılmıştır. Türk Kızılayının projesi El Emel Yetimhanesi Destekleme Projesi ile yetimlerin yıllık gıda ve giyim ihtiyaçları, Şecaiye bölgesinde 1 yıl boyunca 4 kez 3'er aylık gıda ve hijyen paketi dağıtımı, Şecaiye bölgesinde evlerini kaybeden aileler için 1 yıl boyunca kira yardımı, içerik detayları Filistin Sağlık Bakanlığı ve Filistin Kızılayı ile belirlenecek muhtelif sağlık projeleri, Filistin Kızılayı Gazze Al Kuds Hastanesi Destekleme Projesi, Filistin Kızılayı Afet Yönetim ve Lojistik Merkezi İnşaatı projelerinin fonlanması kapsamında 20.288.721 TL ödeme yapılmıştır.

2015 yılında Filistin'de devam eden insani krize müdahale kapsamında Filistin'e gönderilmek amacıyla AFAD Başkanlığı ve Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) iş birliğinde dağıtımı yapılmak 4.086.000 USD tutarında 15.000 ton un gönderilmiştir.

2014 yılında Filistin'de devam eden insani krize müdahale kapsamında Filistin'e gönderilmek amacıyla Başkanlığımız ve Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) iş birliğinde dağıtımı yapılmak 6.255.000 USD tutarında 15.000 ton un gönderilmiştir.

8 Temmuz 2014 tarihinde Gazze Şeridi'ne yönelik başlatılan hava ve deniz saldırıları nedeni ile AFAD Başkanlığı tarafından 1,5 milyon dolarlık tıbbi yardım bedeli Dünya Sağlık Örgütüne gönderilmiştir. Ayrıca AFAD Başkanlığınca tedarik edilen 445.300 USD değerinde 10.000 gıda kolisi ile TOBB'un 1.000 gıda kolisi Gazze'de dağıtılmak üzere UNRWA iş birliğinde İsrail'e gönderilmiştir.

2013 yılında Filistin'de devam eden insani krize müdahale kapsamında Filistin'e gönderilmek amacıyla AFAD Başkanlığı ve Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) iş birliğinde dağıtımı yapılmak 6.610.000 USD tutarında 10.000 ton un gönderilmiştir.

2012 yılında Filistin'de devam eden insani krize müdahale kapsamında Filistin'e gönderilmek amacıyla AFAD Başkanlığı ve Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) iş birliğinde dağıtımı yapılmak 6.610.000 USD tutarında 12.500 ton un gönderilmiştir.

2011 yılında Filistin'de devam eden insani krize müdahale kapsamında Filistin'e gönderilmek amacıyla AFAD Başkanlığı ve Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) iş birliğinde dağıtım yapılmak 3.861.132 USD tutarında 6.000 ton un gönderilmiştir.

Mayıs 2010 tarihinden itibaren Filistin'e 22,5 milyon TL nakdî yardım, 5 uçak ve 106 TIR ile 11 milyon TL değerinde insani yardım gönderilmiştir. Farklı tarihlerde denizyoluyla tüm giderler dâhil 29,5 milyon TL değerinde 28.500 ton un gönderilmiştir. 2009 yılında başlatılan yardım kampanyası kapsamında 105 milyon TL bağış toplanmış, su rehabilitasyon projesi, jeneratör hibesi, su kuyusu ve kanalizasyon pompası inşaatı, ilaç ve tıbbi malzeme alımı, hastane hakediş ödemesi, üniversite ekipman ve kitap hibesi, yıkılan camilerin bakım ve onarımı çerçevesinde toplanan bağış harcanmıştır. Ayrıca Mavi Marmara olayı sonrası 20 vatandaşıımız, 470 gönüllü ve 9 cenaze ülkemize getirilmiş, yaralıları tedavi altına alınmıştır.

Libya: Libya'da yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle 2017 yılında ilaç ve tıbbi malzeme ihtiyacı ortaya çıkması nedeniyle Türk Kızılayı tarafından tedarik edilen yaklaşık 1 milyon TL değerindeki ilaç ve tıbbi malzeme AFAD koordinasyonunda Libya Trablus Mitiga Havalimanına gönderilmiştir.

2011 yılında Libya'da meydana gelen iç karışıklıklar sebebiyle 3.197 ton insani yardım malzemesi gönderilmiştir. 575 yaralı, 264 refakatçisi ile birlikte Türkiye'de tedavi altına alınmıştır.

Madagaskar: Madagaskar genelinde Ocak 2021 itibariyle Kovid-19 vakalarında artış görüldüğü, salgında ikinci dalganın yaşandığı, hastanelerde kapasite yetersizliği ve su kesintisi şeklinde altyapı sorunlarının bulunduğu, ayrıca ülkenin güneyinde kuraklık ve gıda yetersizliğinin baş gösterdiği belirtilmektedir. Bu nedenle adı geçen ülkeye 40.000 ABD doları tutarında yardım gönderilmiştir.

Nepal: 25 Nisan 2015'te başkent Katmandu'ya 77 km uzaklıkta, 7,8 büyüklüğünde ve 15 km derinlikte meydana gelen deprem sebebiyle AFAD Başkanlığından 3 personel, İstanbul AFAD Müdürlüğünden 25 personel ve 10 UMKE personeli bölgeye sevk edilmiştir. Ayrıca Türk Kızılayı 4, GEA 15, İHH 13, Yeryüzü Doktorları 3 ve AKUT ise 20 kişi ile bölgedeki çalışmalara destek vermiştir. İnsani yardımlar kapsa-

mında, AFAD Başkanlığınca 814 bin TL (301.700 USD) değerinde ilaç ve tıbbi malzeme, hijyen malzemesi ve gıda ile Türk Kızılayı tarafından 1.000 battaniye ve 320 gıda kolisi gönderilmiştir. 12 Mayıs 2015 tarihinde meydana gelen 7.4 büyüklüğündeki ikinci deprem sonrası bölgeye 198 bin TL (76.260 USD) değerinde, ilaç ve gıda malzemesi ile gıda gönderilmiştir.

Yukarıda tafsilatlı bir şekilde açıklandığı üzere, mazlum ve mağdurun yanında olmayı tarihten bugüne ilke edinen ve bunu medeniyetinin omuzlarına yüklediği bir sorumluluk olarak addeden Türkiye; Kızılay, AFAD ve TİKA gibi aracı kurumlarla dış insani yardımları bir başka deyişle insani diplomasi çalışmalarını en yoğun şekilde sürdürmektedir. Yine bu minvalde olmak üzere kamu/insani diplomasinin son örneğini oluşturan ve Mart 2020 tarihinden bu yana Kovid-19 genel salgın döneminde Türkiye'nin Dışişleri Bakanlığı, NATO gibi kurumlar aracılığıyla ve yine Sağlık Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı ve AFAD gibi kurumları eliyle sağlık alanında yaptığı dış yardımlar da (Tuncer, 2020, s. 445) kültürel ve insani diplomasi alanında yürütülen önemli birer başarı hikâyesi olarak tarihteki yerini almıştır.

Dışişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan "Koronavirus Salgınındaki Rol ve Vizyonumuz" başlıklı raporda (<http://www.mfa.gov.tr/data/pandemi/koronavirus-salginindaki-rol-ve-vizyonumuz-6-11-2020.pdf>); Dışişleri Bakanlığının salgınla mücadele kapsamında, yabancı ülkelerden taleplerin alınması, değerlendirilmesi ve yönlendirilmesiyle tedarikinde Sağlık Bakanlığı ve diğer kurumlarla güçlü bir iş birliği içinde çalışıldığı, bugüne kadar 158 ülkeden farklı nitelikte (malzeme hibesi, nakdî yardım, satış/ihracat izni) yardım talebi alındığı, şu ana kadar 155 ülkeye yardım yapıldığı belirtilmektedir. Yardım talepleri içinde 48 ülkeyle Afrika kıtasının başı çektiği, bunu sırasıyla, Avrupa (41 ülke), Asya (33 ülke), Amerika (21 ülke) ve Okyanusya (15 ülke) ülkelerinin izlediği, adı geçen bu ülkelerin yanı sıra, uluslararası kuruluşların da (19 uluslararası kuruluş/bağlı organ) Türkiye'den tıbbi malzeme yardım talebinde buldukları ve bunlardan 9'unun (OCHA, UNICEF, PAF, SICA, CARICOM, NATO, IGAD, DSÖ, AGİT) talebinin kısmen veya tamamen karşılandığı ifade edilmiştir. Dışişleri Bakanlığı sağlık ve diğer insani yardım süreçlerinde yer alan başlıca kurum ve kuruluşları sayarken Sağlık, Millî Savunma ve Ticaret Bakanlıkları ile Kızılay, Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı

(TİKA), AFAD, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ve Türk Hava Yollarını ayrıca zikretmiştir.

Yine söz konusu raporda, salgın koşullarında gıda güvenliği sorunu yaşayan ülke ve bölgelere gıda yardımlarının da yapıldığı ve yaşlılar, engelliler, kimsesiz çocuklar gibi dezavantajlı gruplara yönelik özel yardım programlarının gerçekleştirildiği, bu bağlamda Bangladeş, Etiyopya, Kenya, Pakistan, Sudan, Suriye, Tunus ve Yemen'de yerlerinden edilmiş kişiler, mülteciler ve göçmenlere; Bangladeş'te sokak çocuklarına, Gine'de engellilere ve yetim çocuklara, Güney Sudan'da yetimhanedeki çocuklara, Kazakistan'da görme engellilere, Kenya'da yetim çocuklara, KKTC'de engellilere, Romanya'da engelli ve kimsesiz çocuklara, Moğolistan'da Çocuk Esirgeme yurtlarına, yaşlı ve engelli bakımevlerine, Moldova'da huzurevleri, yetimhaneler, kimsesiz çocuk yetiştirme evleri, evsizler için barınma evlerini kapsayan 15 sosyal yardım merkezine, Mozambik'de kimsesiz çocuk ve yaşlı bakım evlerine, Namibya'da engelli çocuk ve ailelerine, Yemen'de ise kadın sığınma evlerine ve diğer dezavantajlı kesimlere çeşitli yardımların yapıldığı ifade edilmiştir.

Lauri'nin dediği gibi (Lauri, 2018, s. 4); Norveç, İsveç, İsviçre ve İngiltere gibi ülkeler tarafından yürütülen insani yardım görüşmelerinin arkasında jeo-politik, ekonomik çıkar, uluslararası hukuk ve insani değerleri savunma gibi birçok faktör birarada bulunmakta ve bu bağlamda çok boyutlu bir nitelik arz etmektedir. Ancak bu konuda yapılan son araştırmalar ortaya koymuştur ki özel işletme ve dini bağışçıların yanı sıra ortaya çıkan yeni bağışçı devletler ve onların dış politikalarında gittikçe örtüşerek gelişen insani diplomasi çalışmaları, insani yardım faaliyetlerinin doğasını ve alanını gittikçe değiştirmektedir. Bu konuda yapılacak yeni araştırmalar ise bölgesel politik tansiyon ve çatışmalar bağlamında insani yardımlar konusunda uzun dönemdeki etki ve değişimleri ve yardımlara ulaşma konusunda temel zorunlu nedenleri araştırmak zorunda kalacaktır.

Burada bir noktanın daha altının çizilmesi gerekmektedir ki o da Türkiye Cumhuriyeti, adına yumuşak güç denilen diplomatik süreçleri, yukarıda sözü edilen ülkelerin saiklerinden tamamen farklı bir şekilde ve en temelinde dini ve vicdani duygularla yürütmekte olup yapmış olduğu insani yardımları herhangi bir maddi beklenti içinde

olmadan yerine getirmekte ve bu açıdan “soft power” ya da “smart power” gibi kavramları ortaya atan düşünürlerin arzu ve hayal etiklerinin çok ötesinde bir yerde konumlandığıdır. Bir sonraki kısımda ele alınacak olan ve Türkiye'nin diğer tüm kurum ve kuruluşları yanında sadece AFAD Başkanlığı tarafından Suriye özelinde son 10 yılda yapılan insani yardımları dile getirmek, az önce mevzu bahis edilen bu tespit ve değerlendirmelerin en temel kanıtlarından sadece biridir.

Suriye: 2011 yılı Mart ayından bu zamana kadar devam eden Suriye krizinde, gerek Zeytin Dalı ve Barış Pınarı, gerekse Fırat Kalkanı ve İdlib Gerginliği azaltma bölgelerinde birçok defa zorunlu göçe tabi tutulan insanlara temel barınma, iye, sağlık ve diğer temel insani yardımları AFAD Başkanlığı, diğer kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütleriyle iş birliği içinde yürütmektedir. BM Mülteciler Yüksek Komiserliğinin verilerine göre bu süre zarfında 5,5 milyondan fazla Suriyeli ülkesinden göç etmek zorunda kalırken 6 milyondan fazla kişi de ülke içinde yerlerinden edilmiştir. Dünyada en fazla sığınmacı barındıran ülke olan Türkiye'de ise geçici barınma merkezlerinde kalanlarla birlikte 3,6 milyondan fazla Suriyeli bulunmaktadır (Bozkurt, 2020, s. 33).

AFAD'ın Kızılay başta olmak üzere birçok sivil toplum kuruluşunu koordine ederek Suriye İdlib özelinde başlattığı insani yardım ve briket evler inşa etme projesinden burada yeri gelmişken söz etmek gerekmektedir. Bilindiği üzere İdlib Gerginliği Azaltma Bölgesi'nde (İGAB) 1 Aralık 2019 sonrası rejim tarafından yapılan saldırılar sonucunda İdlib'in güneyi ve Halep'in batısından İdlib merkezi ve İdlib kuzeyine doğru ve Zeytin Dalı bölgesine ve Fırat Kalkanı bölgesine yönelik yoğun bir göç hareketliliği yaşanmıştır. İdlib merkezinde ve kırsalında Suriye iç savaşı öncesinde yaklaşık 1.5 milyon kişi yaşamakta iken iç çatışmaların artması süresince bölge Suriye'nin diğer alanlarından yoğun göç almış olup söz konusu bölgede nüfus yoğunluğu yaklaşık 3.8 milyon kişiye ulaşmıştır. İsviçre merkezli ülke içinde yerinden edilmeleri izleme merkezi (IDMC)'nin 2019 yılında yayımladığı küresel raporda, İdlib bölgesinden hem içindeki hem de yakın çevresindeki kamp alanlarında yaşayanlarla birlikte, Suriye içinde en fazla yerinden edilmiş insanın yaşadığı yer olarak söz edilmektedir (Global Report On Internal Displacement, 2019, s. 24).

AFAD Başkanlığınca göç eden kişilerin barınma ihtiyaçlarını karşılamak üzere yeni kamp alanlarının çalışmaları başlatılmıştır. Göçün ilk evresinde çadır kampların kurulumu yapılmış olup 2020 Mart ayında kararlaştırılan ateşkes ile göç hareketinin durması üzerine bölgede AFAD Başkanlığı koordinesinde ulusal STK'lar ile birlikte briket ev yaşam alanlarının kurulmasına başlanmıştır. Yapımı planlanan evlerin altyapı ve kanalizasyon hizmetlerinin tamamının AFAD tarafından üstlenildiği İdlib briket evler projesinde Suriyelilerin isteği doğrultusunda 2 oda, mutfak, banyo, tuvalet ve avlu olarak yaklaşık 40 metrekareye projelendirilen konutların çatılarına 1 tonluk su depoları da yerleştirilmiştir. Briket ev yapılan alanların hepsinde sosyal alanlar düşünülerek projelerde cami, okul, sağlık ocağı ve idare binasına da yer ayrılmıştır.

Mart 2021 tarihî itibarıyla İdlib Gerginliği Azaltma Bölgesi'nde bulunan kamplarda 1 milyon 146 bin 527 kişi yaşamaktadır. İdlib'te yaşam mücadelesi veren insanların yaralarını sarmak üzere Türk Kızılayı ve AFAD'ın yanı sıra Türkiye'deki diğer yardım kuruluşlarının yer aldığı kampanya bizzat Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve eşi Emine Erdoğan Hanımefendi'nin destek ve yardımları ile hayata geçirilmiş ve Mart 2021 tarihî itibarıyla 700 milyon lirayı aşkın nakdî bağış toplanmıştır. İdlib kırsalında 124 farklı noktada yapımına başlanan briket evlerin inşasının Mart 2021 tarihî itibarıyla büyük bir kısmı tamamlanmış olup bu kapsamda yapılması planlanan 52 bin 772 briket evden 27 bin 665'inin inşası bitirilmiştir. Yapımı tamamlanan bu evlere dul, yetim ve engelliler öncelikli olmak üzere 17 bin 553 aile çadırlardan kurtularak yerleştirilmiş ve 80 binden fazla kişi ev sıcaklığına kavuşmuştur (<https://www.icisleri.gov.tr/turkiye-umut-oluyor-idlibte-50-bin-briket-evin-insaatinda-sona-gelindi>).

Yukarıdaki geniş bilgi ve açıklamalar ile yapılan değerlendirmelerin ardından sonuç olarak şu yorum ve tespitte bulunulabilir ki Türkiye, AFAD Başkanlığı ile birlikte uluslararası alanda faaliyet yürüten diğer kurum ve kuruluşları ile birlikte 5 kıtada 65 ülkede, deprem, sel, kuraklık, kıtlık, yangın ve iç karışıklıklar gibi afet ve acil durumlardan etkilenen nüfusa yardım etmek üzere insani yardım çalışmaları gerçekleştirmektedir. 2019 yılı Küresel İnsani Yardım Raporu'na göre Türkiye, gerçekleştirdiği 8,399 milyar ABD doları tutarındaki resmî

insani yardımla 2017 yılında olduğu gibi 2018 yılında da dünyanın en büyük donör ülkesi olmayı sürdürmüştür. Türkiye ayrıca, aynı yıl millî gelirinin % 0.79'unu insani yardım için ayırarak "Dünya'nın en cömert ülkesi" olmaya devam etmiştir. 2017 yılında bu veriler, sırasıyla 8.07 milyar ABD doları ve % 0.85 olarak gerçekleşmiştir (<https://www.aa.com.tr//kuresel-insani-yardim-dunyanin-en-comert-ulkesi-tur>).

Kültürel ve İnsani Diplomasi Çalışmaları Bağlamında AFAD'ın İş Birliği İçinde Bulunduğu Uluslararası Kuruluşlar

AFAD, kurulduğu 2009 yılından bu zamana kadar hem uluslararası kuruluşlar ile sürdürülen ilişkilerde hem de farklı coğrafyalarda yürütülen insani yardımlar konusunda oldukça aktif bir rol almış ve bu açıdan Türk dış politikasında özellikle son dönemde vurgulanan "girişimci" ve "insani diplomasi" hedeflerinde Türkiye'nin yüz akı kurumlarından biri olmuştur. Bu bağlamda AFAD, iş birliği içinde bulunduğu uluslararası kuruluşlar ile gerek kriz ve acil müdahale gereken bölgelerde insani yardım ve ortak proje çalışmalarında bulunmakta gerekse bölgesel ve küresel çapta yapılan çalıştay ve organizasyonlara katılım sağlayıp katkı sunarak masa başı insani ve kültürel diplomasi faaliyetlerinin etkin bir şekilde yerine getirilmesi yönünde çaba sarfetmektedir. Bu başlık altında öncelikle AFAD'ın yönetici kadrosunda yer aldığı ya da üyesi olduğu uluslararası kuruluşlar konusunda bilgiler verilecek ve ardından AFAD'ın ilişkili olduğu uluslararası kuruluşlar ve uluslararası fonlardan istifade edilerek hayata geçirilen ve tamamlanan projeler hakkında açıklamalarda bulunulacaktır. Bu başlıkta son olarak AFAD Başkanlığının Türkiye'yi temsilen imzaladığı uluslararası anlaşmalar, mutabakat zaptları, iş birliği protokolleri ve iyi niyet mektuplarından ve katılım sağlanan uluslararası faaliyetlerden söz edilecektir.

AFAD'ın Yönetici Kadrosunda Yer Aldığı/Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

1. Avrupa Afet Risk Azaltma Forumu (EFDRR) - Afet Zararlarının Azaltılmasında Yönetişim ve Hesap Verebilirlik Çalışma Grubu: Yılda 1 kez toplanan bu forum, BM tarafından Avrupa ülkelerinin afet risk azaltmaya yönelik çalışmalarının aktarıldığı bir forumdur. Özellikle "iklim değişikliği", "yerel düzeyde risk azaltma çalışmaları",

“yönetişim” ve “hesap verebilirlik” konuları ile spesifik olarak çalışmaktadır. Formun üyesi ülkelere bakıldığında; Ermenistan, Belarus, Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, ÇEK Cumhuriyeti, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İtalya, Monako, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Rusya Federasyonu, Sırbistan, İspanya, İsveç, İsviçre, Makedonya, Türkiye ve Birleşik Krallık olmak üzere 25 üyesinin bulunduğu görülmektedir.

2. Asya Afet Azaltma Merkezi (ADRC): Asya ülkeleri arasında afet risk azaltma konusunda iş birliğini geliştirme ve Asya kıtasında güven içinde yaşayabilen bir toplum oluşturma misyonuyla 1998 yılında Japonya'nın Kobe kenti merkezli olarak kurulmuştur. 22 üye, 4 danışman ülke ve bir gözlemci ajansın katılımıyla kurulan merkezin bugün Türkiye'nin de içerisinde yer aldığı 31 üyesi vardır ve 5 ülke merkeze danışman ülke statüsünde katılmaktadır. Türkiye 2018 yılında merkeze üye olmuştur.

3. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ) “Acil Durumlar İşbirliği” Çalışma Grubu: Afet ve acil durumlarda iş birliğini güçlendirmek amacıyla kurulan bu platformda Türkiye 2013-2015 yılları arasında çalışma grubuna başkanlık etmiştir. Türkiye başkanlığında etkili ve verimli bir iş birliğini sağlamak amacıyla bölge ülkelerinin en fazla maruz kaldığı deprem, sel ve fırtına, orman yangını afetlerine ilişkin alt çalışma grupları kurulmuştur. Üye ülkelerin sayısı; Arnavutluk, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Moldova, Romanya, Rusya, Türkiye, Ukrayna ve Yunanistan olmak üzere 11'dir.

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ) “Sismik Risk Uzmanları” Alt Çalışma Grubu ise afet ve acil durumlarda iş birliğini teknik anlamda güçlendirmek için kurulmuş bir alt çalışma grubudur. Türkiye 2014-2016 yılları arasında çalışma grubuna başkanlık etmiştir.

4. Güney Doğu Avrupa Afet Risklerini Azaltma ve Uyum Programı (SEEDRMAP): Aralık 2013 itibarıyla Güney Doğu Avrupa Afet Risklerini Azaltma ve Uyum Programı (SEEDRMAP) ile AFAD Başkanlığı çatısı altında faaliyet gösteren Planlama ve Zarar Azaltma Daire Başkanlığı “afet risklerini azaltma konusunda iletişim” birimi olmuştur.

5. Güneydoğu Avrupa Afete Hazırlık ve Önleme İnisiyatifi (DPPI SEE): 1999 yılında kurulan Güneydoğu Avrupa İstikrar Pakti'nin (SP

SEE) bir çalışması olarak 2000 yılında oluşturulan Güneydoğu Avrupa Afete Hazırlık ve Önleme İnisyatifi (DPPI SEE), afetlere hazırlık ve bunlarla mücadele alanında bölgesel iş birliğinin daha da geliştirilmesi ve güçlendirilmesine yönelik çalışmalara ağırlık vermektedir. Bu platformun üyeleri; Makedonya, Bulgaristan, Türkiye, Moldova, Hırvatistan, Arnavutluk, Slovenya, Romanya, Bosna Hersek, Karadağ, Sırbistan'dır. DPPI SEE Genel Sekreterliği Bosna Hersek'te bulunmaktadır. 2015 yılında AFAD Başkanlığı ve DPPI SEE iş birliğinde "KBRN Olaylarında Hazırlık, Müdahale ve İyileştirme Aktivitelerine Yönelik İyi Uygulamalar ve Çıkarılan Dersler" konusunda ülkeler arası bilgi paylaşımı amacıyla farklı ülkelere KBRN uzmanları ve ilk müdahale personelinin katılımı ile bir çalıştay düzenlenmiştir.

6. Avrupa Sismoloji Komisyonu: 2012-2014 yılları arası Avrupa Sismoloji Komisyonu (ESC) 2' nci Başkanlık görevi AFAD Başkanlığı çatısı altındaki Deprem Dairesi Başkanlığı tarafından gerçekleştirilmiştir. ESC, Avrupa Deprem Mühendisliği Komitesi ile ortaklaşa 2' nci Avrupa Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı 24-29 Ağustos 2014 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenmiştir. Bu komisyonun alt birimleri olan Avrupa – Akdeniz Sismoloji Merkezi (EMSC) ve Avrupa Sismoloji Gözlem Evleri ve Araştırma Tesisleri (ORFEUS)'ne AFAD Deprem Dairesi üyedir.

7. Birleşmiş Milletler Merkezi Acil Durum Müdahale Fonu (CERF-The United Nations Central Emergency Response Fund): CERF, doğal ve insan kaynaklı afetlerden etkilenenlere daha zamanlı ve tahmin edilebilir insani yardım sağlamak amacıyla, Birleşmiş Milletler Meclisi tarafından 2006 yılında kurulan küresel bir insani yardım fonudur. Her yıl, hükümetler, bölgesel ve yerel makamlar, özel sektör, vakıflar ve bireyler tarafından ödenen katkılarla desteklenmektedir.

8. Uluslararası Sismoloji Merkezi (ISC): Uluslararası Sismoloji Merkezi (ISC) UNESCO'nun yardımıyla 1964 yılında kurulmuştur. Tüm ulusal akademiler, kurumlar, bilimsel kuruluşlar veya sivil toplum kuruluşları ISC üyesi olabilmektedir. AFAD Başkanlığına bağlı Deprem Dairesi ISC'nin üyesidir. Deprem araştırma çalışmaları ile ilgili iş birliği yapılmaktadır. AFAD Başkanlığı Deprem Dairesi, tüm ISC üyeleri gibi meydana gelen depremlerle ilgili katalog, bülten ve deprem istasyonu bilgilerini ISC ile paylaşmaktadır.

9. Birleşik Sismoloji Araştırma Enstitüleri (IRIS): Ulusal Bilim Kurumu'nun desteğiyle 1984 yılında kurulan IRIS, sismolojik verilerin elde edilmesi, yönetimi ve yaygınlaştırılmasını amaçlayan bilim kuruluşlarının işleyişine odaklanmış olan 100'den fazla Amerikan üniversitesinin oluşturduğu bir birliktir. AFAD Başkanlığı Deprem Dairesinin üyesi olduğu bu birimin Türkiye'deki IRIS benzeri bir yapı AFAD Başkanlığı tarafından kurulan Türkiye Deprem Veri Merkezi (AFAD-TDVM)'dir. Deprem verilerinin toplanması, arşivlenmesi ve paylaşılması hususlarından IRIS ile teknik işbirliğinin geliştirilmesi planlanmaktadır.

10. Avrupa Akdeniz Doğal ve Teknolojik Afetler Anlaşması (EUR-OPA): Avrupa Akdeniz Doğal ve Teknolojik Afetler Anlaşması, Avrupa, Güney Akdeniz ve Batı Avrupa arasında Avrupa Konseyi çatısı altında büyük doğal ve teknolojik afetler konusunda iş birliği için kurulmuş hükümetler arası bir platformdur. Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu kurucu 9 ülke (Fransa, Yunanistan, İtalya, Lüksemburg, Malta, Portekiz, İspanya, San Marino Cumhuriyeti ve Türkiye) tarafından imzalanan anlaşmanın Türkiye'de uygulayıcı kuruluşu Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığıdır.

11. OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) Risk Forumu: Türkiye OECD'nin kurucu üyelerindedir. OECD High Level Risk Forum; afetlerde bilgi paylaşımının önemi, afet zarar azaltma konusunda politikaların üretilmesi, afet konusunda halkın farkındalığının artırılması, risk yönetiminde hesap verebilme sorumluluğu ve şeffaflık için denetimler vb. konular üzerinde faaliyetler geliştirmektedir. AFAD Temsilcileri, OECD'nin son iki yılda gerçekleştirdiği afetler ile ilgili yüksek seviyeli tüm toplantılarında etkin katılım sağlayarak karar verme mekanizmalarında yer almışlardır.

12. Avrupa Komisyonu İnsani Yardım ve Sivil Koruma Genel Müdürlüğü (DG ECHO): 2001 yılında kurulan AB Sivil Koruma Mekanizması, AB içinde ve dışında afet anında insan, çevre ve kültürel mirasın korunmasına yönelik aynı yardım, ekipman, personel ve uzman desteği sağlamaktadır. 17 Aralık 2013 tarihinde yenilenen mevzuatı ile hazırlık ve önleme alanında da birçok faaliyet gerçekleştirmiştir. 28 AB üyesi ülkenin, İzlanda, Lihtenştayn, Norveç, Makedonya ve Sırbistan'ın üye olduğu Mekanizmaya Türkiye 2015 yılında imzalanan ve 2016 yılında yürürlüğe giren anlaşma ile üye olmuştur.

2018 yılı kapsamında Genel Müdürler ve Komite toplantıları dâhil çeşitli toplantılara katılım sağlanmış, risk azaltma vb. temalı çalıştaylara temsilci gönderilmiştir.

13. Birleşmiş Milletler Asya Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu (UNESCAP): Mayıs 2015'te Birleşmiş Milletler Asya Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu (UNESCAP) 71/11 numaralı kararı kabul ederek komisyonun bölgesel bir kurumu olarak Asya Pasifik Afet Bilgi Yönetimi ve Geliştirme Merkezi (APDIM) kurmuştur. APDIM İran'ın başkenti Tahran'da bulunmaktadır. Bu merkez, afet riskinin azaltılmasında bölgesel iş birliğini güçlendirmek ve bölgede kapsayıcı, sürdürülebilir ve esnek kalkınma için etkili politikaları teşvik etmek için çalışmaktadır. Türkiye, Asya Pasifik Afet Bilgi Yönetimi ve Geliştirme Merkezinin (APDIM) 2019-2022 yılları arası üyeliğine seçilmiştir.

AFAD'ın İlişkili Olduğu Uluslararası Kuruluşlar ve Yürütülen Proje Çalışmaları

1. Birleşmiş Milletler (BM): AFAD'ın en çok iş birliği içerisinde bulunduğu BM kuruluşları; Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (UN OCHA), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Birleşmiş Milletler Afet Risklerinin Azaltılması Uluslararası Stratejisi (UNISDR),

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Dünya Gıda Programı (WFP), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve Dünya Bankası (WB)'dir.

Yukarıda sözü edilen BM çatısı altındaki uluslararası kuruluşlardan biri olan UN OCHA, afetten etkilenen ülkelerin uluslararası destek talebi üzerine, öncelikli ihtiyaçlar, müdahaleler ve son durum ile ilgili bilgiyi alarak kriz bölgesine zamanında uygun müdahale ve yardımın sağlanmasını amaçlamakta ve tahmin edileceği üzere AFAD ile pek çok iş birliği alanında birlikte çalışmaktadır. Bu noktada AFAD Başkanlığı, UN OCHA ile 15 Mart 2013 tarihinde Eylem Planı imzalanmıştır. Yürütülen iş birliklerinden başlıcaları:

- UNDAC (BM Afet Değerlendirme ve Koordinasyon Sistemi): UNDAC ekibi, OCHA'nın 3-4 haftalığına 12-24 saat içerisinde afet bölgesinde konuşlanabilecek afet yönetim uzmanlarından oluşan hazır kapasitesidir. Afetten etkilenen ülkenin talebi üzerine harekete geçen UNDAC ekibi, bilgi yönetimi ve değerlendirme-sinde ve uluslararası yardım ve müdahale ekiplerinin yerinde koordinasyonu konusunda ulusal yetkililere destek vermektedir.

- INSARAG (Uluslararası Arama ve Kurtarma Danışma Grubu) : INSARAG'ın amacı, uluslararası yardım gerektirecek depreme müdahale ve yardımlardaki koordinasyon metodolojisi ve standartlarını geliştirmek amacıyla ülkelere ve örgütlere platform sağlamaktır. Türkiye'de, AFAD'a bağlı İstanbul Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlüğü bu standartlara göre sınıflandırmaya girerek Ağır Ekip olarak tescillenmeye hak kazanmıştır.

Yine yukarıda sözü edilen BM çatısı altındaki uluslararası kuruluşlardan bir diğeri olan Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ile de AFAD Başkanlığının önemli çalışmaları bulunmaktadır. UNICEF çocuk haklarını, Birleşmiş Milletler Şartı'nda ve Bin-yıl Kalkınma Hedefleri'nde de öngörüldüğü gibi, beşeri kalkınmanın vazgeçilmez bir bileşeni olarak görmektedir. UNICEF ile AFAD Başkanlığı arasında yapılan projelerden bazıları şunlardır: Geçici Barınma Merkezlerindeki Suriyelilere Yönelik Eğitim Projesi, Kayıp Çocuk Vakaları ile Çalışma ve Medya Yönetimi Eğitim Projesi, Acil Durumlarda Çocuk Koruma Temel Eğitim Programı.

Kısa adı UNISDR olan bir başka uluslararası kuruluş Birleşmiş Milletler Uluslararası Afet Risk Azaltma Merkezi ise BM Genel Meclisi tarafından 2000 yılında kurulmuş olup afet yönetimi konusunda dünya çapında faaliyet gösteren uluslararası bir kuruluştur. BM üye ülkeleri tarafından 2005 yılında kabul edilen "Hyogo Çerçeve Eylem Planı: 2005-2015 (HFA)"nın uygulanmasından sorumlu kuruluş olan UNISDR, küresel, bölgesel ve ulusal platformlar aracılığı ile afet risk azaltma konusundaki faaliyetlerini sürdürmektedir. AFAD Başkanlığı, UNISDR tarafından düzenlenen Avrupa Afet Risk Azaltma Forumu ve Küresel Platformlara aktif katılım sağlamakta ve UNISDR'a düzenli olarak 2 yıllık periyotlarda sunulan Türkiye Hyogo Çerçeve Eylem Planı İzleme ve Değerlendirme Raporları aracılığı ile Türkiye'de gerçekleştirilen afet risk azaltma çalışmaları dünya kamuoyu

ile paylaşılmaktadır. UNISDR ile AFAD Başkanlığı arasında aktif bir iş birliği yürütülmekte olup gerçekleştirilen projelerden bazıları şunlardır: Batı Balkanlar ve Türkiye Afetlere Dirençli Toplum Oluşturma Projesi, Okul Güvenliği Projesi, Güneydoğu Avrupa Afet Risk Azaltma ve Uyum Programı (SEEDRMAP), Afetlere Dirençli Şehirler Oluşturma Projesi.

Bir diğer BM kuruluşu olan UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) ile de AFAD Başkanlığının ortak yürüttüğü çalışmalar bulunmaktadır. UNDP, hükümetlerin yanı sıra sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve özel sektör dâhil çok sayıda ulusal ve uluslararası kuruluşla iş birliği yaparak kalkınma önceliklerine yönelik pratik çözümler bulmayı hedeflemektedir. UNDP ile AFAD Başkanlığı arasında yürütülen projelerden bazıları şunlardır: Suriyeli misafirlerin yoğun olarak yaşadığı illerde yerel hizmetleri güçlendirmek ve desteklemek için ihtiyaç duyulan 17 adet arama kurtarma, 4 adet itfaiye, 4 adet defin, 4 adet arazöz ve 4 adet çöp kamyonlarının alınması projesi.

AFAD Başkanlığı, Dünya Gıda Programı (WFP), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) ve Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ile de iş birliği içinde çalışmakta ve bu kuruluşların ana faaliyet alanlarına ilişkin bazı proje faaliyetlerinde yer almaktadır. Örneğin; afet ve acil durumlarda alanda kurulacak olan geçici barınma merkezlerine hızla hijyenik bir ortam oluşturabilmek amacıyla hayata geçirilen “Mobil Bulaşıkhaneye Konteyneri Projesi” bunlardan biridir.

2. Japon Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA): 2002 yılında kurulan Japon İşbirliği Ajansının amacı, gelişmekte olan bölgelerin sosyoekonomik kalkınmaları, iyileşme ya da ekonomik istikrarını destekleyerek Japonya'nın ve global ekonominin kalkınmasının yanı sıra uluslararası iş birliği geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. AFAD Başkanlığı ile JICA arasında pek çok proje yürütülmektedir.

3. Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT): 1985 yılında kurulan örgüt afet ve acil durumlar alanında iş birliği yürütmeyi amaçlamaktadır. Afganistan, Azerbaycan, İran, Kırgızistan, Kazakistan, Pakistan, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan ve Türkiye olmak üzere 10 üyesi bulunmaktadır. 17 Mart 2021 tarihinde İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun katılımlarıyla Ekonomik İşbirliği Teşkilatının afet risk azalt-

ma 8. Bakanlar Konferansı çevrim içi olarak AFAD Başkanlığında gerçekleştirilmiştir.

4. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ-BSEC): 25 Haziran 1992 tarihinde İstanbul'da düzenlenen zirvede imzalanan anlaşma ile kurulan ve Karadeniz havzasındaki ülkelerin ekonomik iş birliğini amaçlayan uluslararası kuruluştur. Kurucu üyeler; Arnavutluk, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Moldova, Romanya, Rusya, Türkiye, Ukrayna ve Yunanistan'dır. Sırbistan ise sonradan katılmıştır.

5. Doğal Afetlere Karşı Türk-Yunan Ortak Görev Gücü (JHET-SD-RU): Arama kurtarma ekiplerinin gerek bu iki ülke gerekse üçüncü ülkelerde ortaya çıkacak bir afet sonrasında ortak bir görev gücü ile müdahale etmesi için kurulmuştur.

6. İnsani Yardım Operasyon Gücü Girişimi (HOPEFOR): Afet ve acil durumlarda sivil-asker iş birliğini sağlamak amacı ile 2011 yılında Dominik Cumhuriyeti, Katar Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ortak girişimi ile BM çatısı altında başlatılmıştır. Türkiye'de 28-30 Kasım 2012 tarihinde AFAD Başkanlığı ev sahipliğinde uluslararası bir konferans düzenlenmiştir.

7. Dünya İnsani İşler Zirvesi (World Humanitarian Summit): Ana sorumlu bakanlığın Dışişleri Bakanlığı olduğu bu zirve, 2016 yılında Türkiye ev sahipliğinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Zirvenin sekreteryasında görevlendirilmek üzere AFAD Başkanlığından 3 personel seçilmiştir.

8. Birleşmiş Milletler Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu (UNESCAP): BM Ekonomik ve Sosyal Konseyinin Asya ve Pasifik için bölgesel kolu olarak 1947 yılında kurulmuş olup 62 üyesi bulunmaktadır. Felaket Risklerinin Azaltılması Komitesi ise 2008 yılında kurulmuştur. Komite, afet risklerinin azaltılması konusunda politikalar üretmek, afet risk yönetimine yönelik bölgesel iş birliği mekanizmaları oluşturmak ve afet risklerinin önceden haber verilmesi ve hazırlık konusunda değerlendirmeler yapmakla görevlidir.

9. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT): Avrupa bölgesinde güvenlik ve istikrarı sağlamak amacı ile 1995 yılında kurulmuştur.

57 üyesi vardır. Türkiye örgütün tüm alt gruplarında aktif yer alırken AFAD Başkanlığı, “ekonomi ve çevre” başlığı altındaki faaliyetlere katılmaktadır.

10. Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütü (OPCW): Merkezi Hollanda'nın Lahey şehrinde bulunan bu örgüt, kimyasal silahların kullanımının yasaklanmasına ilişkin çalışmalar yürütmekte ve bünyesindeki ekipler aracılığıyla ülkelerdeki şüpheli kullanımları araştırmaktadır. Örgüt tarafından düzenlenen kimyasal silahların genel özellikleri, tarihteki kullanımları, analiz edilmeleri, insan ve çevreye etkileri, kullanımları durumunda alınması gereken önlemler ve müdahale yöntemleri gibi konularda teorik ve pratik uygulamaları içeren eğitim ve çalıştaylara AFAD Başkanlığının bu konularda görev üstlenen birimi olan Sivil Savunma Dairesi Başkanlığı aktif olarak katılım sağlamaktadır.

11. Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA): Merkezi Viyana'da olan bu ajans, nükleer bilim ve teknolojinin barışçıl amaçlarla kullanılması için üye ülkelere destek vermektedir. Radyolojik ve nükleer acil durumlara ilişkin yürütülen planlama çalışmaları IAEA kılavuzları temel alınarak yürütülmektedir. Bu kapsamda AFAD Başkanlığı koordinasyonunda Ulusal Radyasyon Acil Durum Planı hazırlanmıştır. Yine radyolojik ve nükleer acil durumlara ilişkin IAEA tarafından gerçekleştirilen acil durum tatbikatlarında AFAD Başkanlığı, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu ile birlikte ülkemizi temsil etmektedir.

12. NATO Sivil Olağanüstü Hal Planlama Komitesi (CEPC): NATO ülkelerinin ve ortaklık ülkelerinin krizlerin, çatışmaların ve afetlerin sonuçlarının üstesinden gelebilmesi ve bu konuda yapılan hazırlıkların ülkeler arası yardımlaşma ile yürütülmesi amacıyla NATO bünyesinde kurulmuş bir oluşumdur. Komite altında bulunan Sivil Korunma Grubu'nda AFAD Başkanlığı çatısı altında faaliyet gösteren Sivil Savunma Dairesi Başkanlığı ve Müdahale Dairesi Başkanlığınca iş birliği yürütülmektedir. Her yıl düzenlenen NATO Sivil Olağanüstü Hal Planlama Komitesi Genel Kurul Toplantılarına, Türkiye'den insani yardımlar ve sivil korunma alanında yapılan çalışmalara ilişkin katkı vermek üzere AFAD Başkanlığı personelinin katılımı sağlanmaktadır.

AFAD'ın ilişkili olduğu uluslararası kuruluşlar ve bu kuruluşlar ile birlikte yürütülen projeler konusunda son olarak kısa adı IPA olan

Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali İş Birliği sürecinden söz etmek gerekirse; bu kapsamda AFAD Başkanlığınca farklı alanlarda IPA Projeleri yürütülmüş olup bunlardan birkaçı şu şekilde özetlenebilir:

- AFAD ve diğer ilgili kurumların kapasitelerinin artırılması ve afet yönetim sisteminin güçlendirilmesi yoluyla Türkiye’de toplumun afete duyarlı/dayanıklı hale getirilmesi ve kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi, afet ve acil durum sisteminin iyileştirilmesi projesi.
- Batı Balkanlar ve Türkiye Afete Dirençli Toplum Oluşturma Projesi; Hyogo Çerçeve Eylem Planı doğrultusunda UNISDR ve WMO tarafından yürütülen, IPA faydalanıcısı ülkelerin doğal afetlere karşı incinebilirliğini azaltmak ve iklim değişikliğine karşı direnci artırmak amacıyla Batı Balkanlar ve Türkiye’de çalışmalarını yürütülmektedir.
- Okul Güvenliği Projesi; Hyogo Çerçeve Eylem Planı’nın uygulanmasının iyi örneklerini dünya kamuoyuna duyurmak ve Türkiye’nin okul güvenliği konusundaki başarılarını dünya kamuoyuna sunmak amacıyla UNISDR ile iş birliği içerisinde “okul güvenliği projesi” yürütülmüştür.
- Bunun yanında AFAD Başkanlığınca, 2014-2020 yıllarını kapsayan IPA II dönemi’nde afet sektörünün ön plana çıkması için çalışmalar yapılmış olup bu dönemde Çevre ve İklim Değişikliği kapsamında önerilen projeler kabul edilmiştir.

AFAD Başkanlığınca İmzalanan veya AFAD Başkanlığının Taraf Olduğu Uluslararası Anlaşmalar, Mutabakat Zaptları, İş Birliği Protokolleri ve İyi Niyet Mektupları ile Katılım Sağlanan Uluslararası Faaliyetler

Afet ve acil durum yönetimi alanında dünya çapında öncü kuruluş olma hedefine sahip olan AFAD Başkanlığı, ülke ve kuruluşlarla iş birliklerini arttırmak amacı ile ikili ve çoklu anlaşmalar, mutabakat zaptları, iyi niyet mektupları ve eylem planları imzalanmakta ve hayata geçirmektedir. Çalışmanın sınırları içinde aşağıda kısaca özetlenen bu faaliyetlere AFAD Başkanlığında yapılan uluslararası toplantı ve heyetlerin ziyaretleri dâhil edilmemiştir. Bu kapsamda,

- Makedonya ile Afetlerin Sonuçlarının Önlenmesi, Sınırlandırılması ve Hafifletilmesi Alanında İşbirliği Anlaşması,
- Bulgaristan ile Acil Durumlar Alanında İşbirliği Anlaşması,
- Azerbaycan ile Afet Yönetimi Konusunda İşbirliği Anlaşması,
- Romanya ile Felaketlerin Zararlarının Önlenmesi, Sınırlandırılması ve Hafifletilmesine Yönelik İşbirliği Anlaşması,
- Kazakistan ile Doğal Afetlerde İşbirliğini Öngören Mutabakat Zaptı,
- Bosna Hersek ile Afet Yönetimi Mutabakat Zaptı,
- Endonezya ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Mutabakat Zaptı,
- Afganistan- Pakistan ile Afet Yönetimi Mutabakat Zaptı,
- Yunanistan ile İnsani Yardım Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı,
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile İyi Niyet Mektubu,
- Birleşmiş Milletler İnsani İşler Eşgüdüm Ofisi ile Eylem Planı,
- Pakistan İslam Cumhuriyeti ile Afet Yönetimi İşbirliği Protokolü,
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile İşbirliği Protokolü,
- Dominik Cumhuriyeti ile Afet Yönetimi Mutabakat Zaptı,
- DPPI SEE kapsamında 11 Balkan ülkesi ile Mutabakat Zaptı,
- UNICEF ile Myanmar Yardım Anlaşması,
- Gürcistan ile Deprem Veri Paylaşımı İşbirliği Protokolü,
- Kosova ile Afet Yönetimi Mutabakat Zaptı,
- Japonya ile İşbirliği İyi Niyet Mektubu,
- UNICEF ile Myanmar'a Yardım Anlaşması ve Avrupa Birliği ile

CPM üyelik anlaşmaları onaylanarak Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

- İslam Kalkınma Bankası, AFAD, TİKA ve Türk Kızılayı arasında iş birliği anlaşması 23 Mayıs 2016 tarihinde İstanbul'da Dünya İnsani Zirvesi sırasında imzalanmıştır.

- Dünya İnsani Zirvesi (DİZ), 23-24 Mayıs 2016 tarihlerinde Türkiye'nin ev sahipliğinde İstanbul'da düzenlenmiştir.

- BM OCHA ile 2017-2019 Eylem Planı imzalanmıştır.

- Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Katar Devleti Hükûmeti arasında İnsani Yardım Mutabakat Zaptı imzalanmıştır.

- 5-6 Mart 2018'de Belçika'da Düzenlenen Avrupa Sivil Koruma Forumuna Katılım sağlanmıştır.

- Müslüman Amerika Cemiyeti-Kuzey Amerika İslam Camiası (MAS-ICNA) Kongresine Katılım sağlanmıştır.

- AFAD ile Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları Genel Müdürlüğü (DG ECHO) arasında işbirliğinin geliştirilmesine yönelik olarak 13-14 Haziran 2019 tarihleri arasında AFAD Başkanlığında iş birliği çalıştayı gerçekleştirilmiştir.

- Ankara'da, 25-27 Kasım 2019 tarihleri arasında, Asya Afet Azaltma Konferansı gerçekleştirilmiştir. Konferansa 36 üye ülkeden üst düzey temsilciler ve uzmanlar, uluslararası ve yerel kuruluşlardan temsilciler katılmıştır.

- 27 – 29 Kasım 2019 tarihlerinde AFAD Başkanlık Yerleşkesi ve Kongre Salonu'nda 2. Uluslararası KBRN Kongresi yapılmıştır.

- 36. DPPI SEE Bölgesel Toplantısı, 4-5 Nisan 2018 tarihleri arasında Ankara'da AFAD Başkanlık binasında, Türkiye'nin dönem başkanlığında gerçekleştirilmiştir.

- Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Karadağ Hükûmeti Arasında Afet ve Acil Durumlar Alanında İşbirliği Anlaşması 21.02.2019 tarihinde imzalanmıştır.

- 1 Eylül 2020'de Sivil Koruma Mekanizması 1. Çalışma Grubu Toplantısı yapılmıştır.

- 18-20 Şubat 2020 tarihinde İstanbul'da yapılan UNSPIDER çalıştay ve 25 Aralık 2020 tarihinde Türkiye-Japonya Ortak Semineri online olarak gerçekleştirilmiştir.
- Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) Arasında Mutabakat Zaptı 13 Mart 2019 tarihinde imzalanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Ofisi (UNHCR) Arasında Mutabakat Zaptı 8 Ekim 2019 tarihinde imzalanmıştır.
- 28 Ocak 2020 tarihinde Senegal ile Afet Yönetimi Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı, 17 Ağustos 2020 tarihinde Haiti ile Afet Yönetimi Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı, 3 Şubat 2020 tarihinde Ukrayna ile Afet ve Acil Durumların Önlenmesi Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı ve 22 Mayıs 2020 tarihinde TİKA ile Yemen'e Yönelik İnsani Yardım Konusunda İşbirliği Protokolü imzalanmıştır.

Kaynakça

AFAD Başkanlığı, Uluslararası İnsani Yardım Faaliyetleri (2009-2018), International Humanitarian Aid Activities.

AFAD Başkanlığı, Uluslararası İnsani Yardım Faaliyetleri (2019), International Humanitarian Aid Activities.

AFAD Başkanlığı, Uluslararası İnsani Yardım Faaliyetleri (2020), International Humanitarian Aid Activities.

AFAD Başkanlığı, Uluslararası İnsani Yardım Faaliyetleri (2021), International Humanitarian Aid Activities.

Atcı, Ö. (2019). Türkiye'nin Balkanlara Yönelik Kültürel Diplomasi Faaliyetleri: Stratejik Kamu Diplomasisi İçin Bir Model, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, 2019.

Bozkurt Ö. (2016). Yemen'de Zeydilik İnancı ve Husi Hareketi, İdarecinin Sesi Dergisi, 173. Sayı, Eylül - Ekim 2016. (<http://www.tid.web.tr/idarecinin-sesi-dergisinin-173-sayisi>)

Bozkurt, Ö. (2020). Hatay'ın Yayladağı İlçesine Göç Eden Suriyelilerin Bütünleşme

Süreçleri, Doktora Tezi, Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Çavuşoğlu, M. (T.C. Dışişleri Bakanı). 2020 Yılına Giren Girişimci ve İnsani Dış Politikamız, Dışişleri Bakanlığı'nın 2020 Mali Yılı Bütçe Tasarısının TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'na Sunulması Vesilesiyle Hazırlanan Kitapçık.

Global Report On Internal Displacement (2019). (GRID-2019), Internal Displacement Monitoring Centre, Norwegian Refugee Council.

<https://explora.globalpresence.realinstitutoelcano.org/en/country/iepg/global/TR/TR/2019#>

<http://www.mfa.gov.tr/data/BAKANLIK/pandemi/koronavirus-salgininda-ki-rol-ve-vizyonumuz-6-11-2020.pdf>

<https://www.aa.com.tr//kuresel-insani-yardim-dunyanin-en-comert-ulkesi-tur>

<https://www.icisleri.gov.tr/turkiye-umut-oluyor-idlibte-50-bin-briket-evin-insaatinda-sona-gelindi>.

Lauri, A. (2018). Humanitarian Diplomacy: A New Research Agenda, Michelsen Institute Number 4, CMI, Brief.

Leaving No One Behind, 2018 Dünya Afetler Raporu, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies.

Tuncer, B. B. (2020). Covid-19 Sürecinde Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Uluslararası Halkla İlişkileri, Kamu Diplomasisi Örneği Olarak Dış Yardımlarla Yarattığı Etki Üzerine Bir Değerlendirme, The Journal of Social Science, Year: 4, Volume: 4, Number: 8 / Yıl: 4, Cilt: 4, Sayı: 8.

11

Kültürel Diplomasi Aracı Olarak YTB

11

Kültürel Diplomasi Aracı
Olarak YTB*Sait Yusuf¹***Giriş**

Türkiye Cumhuriyeti, sadece bir imparatorluk bakiyesi değil, aynı zamanda tarihî ve kültürel bağları bakımından hem soydaşlarının hem de akrabalık ilişkisi kurduğu milyarlarca insanla ve onların oluşturduğu devlet ya da topluluklarla öteden beri yoğun ilişkiler yaşayan bir devlettir. Türkiye Cumhuriyeti'nin tüm kurum ve kuruluşları da bu ilişkilerin aktörü durumundadır. Bu itibarla, Türkiye'nin kültür hudutları 1923'te çizilmiş hukuki sınırların çok ötesindedir.

Tarihî ve coğrafyanın Türkiye'ye yüklediği yük ülkemizi yönetenlerin omuzlarında hep var olmuştur. Ayrıca, gerek gönül coğrafyasında gerek küresel düzeydeki siyasal gelişmelerde söz söyleme hakkı ve sorumluluğu, bu tarihsel ilişki ve bağların da doğal neticesidir.

Tarihî ve kültürel ilişkiler coğrafyasının dışında, 1960'ların başında yurt dışına gönderdiğimiz işçiler başta olmak üzere, vatandaşlarımızın oluşturduğu nispeten yeni ilişki biçimi yani diasporamıza yönelik ihtiyaçların da zorlamasıyla Türkiye bir başka sahada daha faaliyet göstermek durumunda kalmıştır.

Bu itibarla, yukarıda sözünü ettiğimiz coğrafya ve kesimlerden Türkiye'ye yönelen talepleri karşılama, ilişkileri düzenleme ve küresel düzeyde etkisini artırma maksadıyla Türkiye Cumhuriyeti Devleti, çeşitli kurumları vasıtasıyla faaliyet göstermiştir. Türkiye, bu görev-

¹ YTB Başkan Yardımcısı.

leri ilgili bakanlıklar, Başbakanlık bünyesinde oluşturulan koordinasyon yapılanması, kamu STK'ları gibi kuruluşlar marifetiyle yerine getirmeye çalışmıştır.

Hal böyle olunca, kurumlar arası uyum ve saha uzmanlığı eksikliği sorunları hizmetin yeterince verimli yerine getirilememesine sebep olmuştur. Türkiye, özellikle kültür diplomasisi alanında çalışacak kurumları 1990'ların başında önce TİKA, daha sonra Yunus Emre Enstitüsü, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı(YTB) ve Maarif Vakfını kurarak yeni bir aşamaya geçmiştir.

Bu kurumların hepsi kendi alanında çok yararlı faaliyetler hayata geçirmiştir. Bunların arasında YTB'ye ve faaliyetlerine kısaca değinmenin bu süreci anlamak ve anlatmak bakımından faydalı olacağı düşünülmektedir.

YTB, 2010 yılında Başbakanlığa bağlı müsteşarlık düzeyinde bir kamu kurumu olarak kurulmuş; Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçişin ardından Kültür ve Turizm Bakanlığının bağlı kuruluşlarından biri haline gelmiştir. Başkanlığın yürütmekte olduğu çalışmalarla üç ana gruba hitap etmektedir:

- Sayıları 6,5 milyonu bulan yurt dışı vatandaşlarımız,
- Dil, din, kültür ve tarihi bağlar ile bağlı bulunduğumuz soydaş ve akraba topluluklarımız,
- Türkiye'nin gönüllü elçileri olarak addettiğimiz uluslararası öğrencilerimiz.

Bu üç görev de YTB kurulmadan önce Başbakanlık bünyesinde bir devlet bakanının uhdesinde koordinasyon olarak yürütülmekteydi. Kültürel diplomasinin önemli vasıtalarından olan bu üç başlık altında bugüne kadar ne tür çalışmaların yapıldığına özet olarak değinilecektir.

Yurt Dışı Vatandaşlar

YTB'nin kurulmasının temel amaçlarından birini yurt dışı vatandaşlarımız ile ilgili daha bütüncül bir çalışmanın yürütülmesi hedefi teşkil etmektedir. Bu kapsamda; diaspora mensuplarının kimliklerinin korunması, anavatan aidiyetinin muhafaza edilmesi ve diasporanın

bulunduğu toplumdaki statüsünün yükseltilmesi temel amaçlardan-
dır. Bu doğrultuda hayata geçirilen çalışmalar; özellikle yurt dışın-
daki gençlerimizin kendi kültürleriyle bağlarının korunabilmesini
merkeze alan Türkçe öğretimi, kültürel programlar, eğitim destekleri
ve staj imkânlarından, diaspora mensuplarımızın maruz kaldıkları
hak ihlalleri ve ayrımcılıkla mücadeleye uzanan geniş bir yelpazede
yer almaktadır.

Soydaş ve Akraba Topluluklara Yönelik Çalışmalar

Başkanlığın ikinci faaliyet alanını, gerek tarihin belirli dönemlerin-
de aynı çatı altında yaşadığımız ancak tarihsel süreç içerisinde ayrı
düştüğümüz soydaş ve akraba topluluklarımız ile din ve kültür bağı-
mızın olduğu kardeş ülke ve topluluklarla yoğun ve sıcak ilişkilerin
yeniden tesis edilmesi ya da güçlendirilmesine yönelik çalışmalar
teşkil etmektedir. Ülkemiz, ortak bir geçmişe ve hafızaya sahip oldu-
ğumuz topluluklara yönelik unutulmaya yüz tutmuş bu ortak değer-
lerin yeniden tesisine ilişkin çalışmaları, insan odaklı bir yaklaşımla
sürdürmektedir. Bu kapsamda özelde Türk Dünyası tanımı içine gi-
ren soydaş ve akraba topluluklar ile; din ya da kültür bağımızın ol-
duğu kardeş ülke ve topluluklarla çeşitli alanlarda kültürel ve sosyal
faaliyetler gerçekleştirilmekte, projeler marifetiyle soydaş ve akraba
topluluklarımız desteklenmekte, ayrıca kültür envanteri ve sözlü ta-
rih çalışmaları gibi çalışmalarla ortak hafızamızın korunması ve ge-
lecek nesillere aktarılması hedeflenmektedir.

Uluslararası Öğrencilerle İlgili Çalışmalar

Türkiye Cumhuriyeti gerek ikili anlaşmalarla gerekse tek taraflı
tasarruflarla öteden beri Türkiye'ye burslu öğrenci getirmektedir.
Özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrası 1992 yılından başla-
mak üzere, Türk Cumhuriyetleri ile soydaş ve akraba topluluklardan
büyük çaplı öğrenci getirme girişimini başlatmıştır. Bu program "Bü-
yük Öğrenci Projesi" adıyla markalaşmış ve Türkiye'nin Türk Dün-
yasına yönelik faaliyetleri arasında çapı ve sürekliliği bakımından en
başarılı faaliyetlerinden biri olmuştur.

Türkiye'nin uzun yıllardır sağladığı yükseköğrenim burs program-
ları 2010 yılında kurulan YTB'nin görevleri arasına girmiştir. Ulusla-
rarası öğrenci burs verme faaliyetleri 2012 yılında "Türkiye Bursları"

adıyla markalaşmış ve çalışmalar YTB'nin koordinasyonunda yürütülmeye başlanmıştır.

Türkiye Bursları, ülkeler arasındaki sosyal, kültürel, politik ve ekonomik bağları genişletme ve geliştirme vizyonuyla uluslararası öğrencilere Türkiye'nin en prestijli üniversitelerinde eğitim ve burs imkânı sağlamayı amaçlamaktadır. Türkiye Bursları, uluslararası öğrencilere sunduğu imkânlarla dünyanın en kapsamlı burs programlarından biri olarak kabul görmektedir.

Türkiye'nin bu alandaki performansı dikkat çekici boyuttadır. Şöyle ki 2000'li yılların başında yılında Türkiye'deki uluslararası öğrenci sayısı 16.328'ken 2012 yılında bu rakam 31.933 olmuş, 2021 yılında ise ülkemizdeki uluslararası öğrenci sayısı 200 bine ulaşmıştır. Özellikle son 10 yılda gözlenen artışla birlikte Türkiye, uluslararası öğrencilere ev sahipliği yapan ülkeler sıralamasında ilk 10 içinde yer almayı başarmıştır. Bu başarıda, Türkiye Bursları'nın da önemli bir katkısı söz konusudur.

Türkiye Bursları, 2012 yılında 42 bin başvuru alırken 2021 yılında 178 farklı ülkeden 165.511 başvuru almıştır. Başvuru sayısı yıldan yıla artış gösterirken Türkiye Bursları kapsamında uluslararası öğrencilere yönelik her yıl yaklaşık 4.000 burs verilmektedir.

Ülkemiz, 1992-2011 yılları arasında 136 ülkeden 41.653 burs verirken 2012-2021 döneminde 176 ülkeden 57.125 burs vererek uluslararası öğrenci hareketliliğindeki yerini her geçen gün giderek pekiştirmektedir. Şimdiye kadar toplam 180 ülkeden 98.778 burs veren Türkiye, bölgede ve dünyada bir eğitim üssü haline gelmiştir (Bakınız Tablo1).

Türkiye Bursları kapsamında, hâlihazırda 144 ülkeden 15.327 burslu öğrencimiz bulunmaktadır.

Öte yandan, uzun yıllardır yürütülen program neticesinde Türkiye'de eğitimini tamamlayarak ülkesine dönen Türkiye mezunlarının sayısı 150 bini geçmiştir. Türkiye mezunları bugün kendi ülkelerinde siyasette, bürokraside, ekonomide, akademide, kültür-sanat ve diğer birçok alanda önemli konumlara gelmiş, ülkemiz ve diğer ülkeler arasındaki ilişkilerde birer "Gönül Elçisi" olmuşlardır. Türkiye Bursları, geleceğin liderlerini, sanatçıları, bilim, fikir ve iş insanları yetiştirmeye devam etmektedir.

Görüldüğü üzere, kültür diplomasisi alanında YTB de çok önemli ve özel görevler üstlenmiş ve bunun gereğini yerine getirme konusunda son derece başarılı mesafeler kat etmiştir. Çok dinamik bir alan olan kültürel diplomasi, araçları ve uygulama yöntemleri bakımından sürekli biçimde değişime ve geliştirmeye muhtaç bir konudur. YTB de her daim yeniliğe açık biçimde Türkiye'nin dış politika vizyonuna uygun kültürel diplomasi araçlarını geliştirmekte ve uygulamaktadır.

	Dil Kursu	Ön Lisans	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	Araştırma	Tıpta Uzmanlık	Genel Toplam
Afganistan	234	244	2877	930	345		15	4645
Almanya	65		2	10	6	4		87
ABD	29		6	26	10	23		94
Angola			27	10	1			38
Arjantin	3			3	2			8
Arnavutluk	101	8	712	163	70	7	4	1065
Aruba			1					1
Avustralya	5		1	4				10
Avusturya	25			2	1	1		29
Azerbaycan	176	379	3316	1308	539	17	196	5931
Bahamalar				1				1
Bahreyn	1		31	4	2			38
Bangladeş	50		284	211	148	3		696
Barbados				1				1
Belarus	96	1	15	13	5	1		131
Belçika	16			1	1	2		20
Belize				4	1			5
Benin	3		60	68	48	1		180
Bhutan				1	1			2
Birleşik Arap Emirlikleri	1		1	1				3
Birleşik Krallık	4		7	9		3		23
Bolivya	1		1	6	3			11

Bosna-Hersek	131	32	600	196	78	4	5	1046
Botsvana			6	13	5			24
Brezilya	2		3	20	2			27
Brunei			1	6				7
Bulgaristan	144	116	1315	179	49	4	9	1816
Burkina Faso	6	1	86	58	33			184
Burundi	4		123	51	19			197
Cezayir	21		157	141	232	8		559
Cibuti	8		197	57	14			276
Çad	18	1	192	89	60			360
Çekya	28			6	3	4		41
Çin	286	34	611	439	77	7	4	1458
Danimarka	6		2		1			9
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	7	1	171	125	19		2	325
Diğer	12							12
Dominik Cumhuriyeti			4	1				5
Dominika			1					1
Ekvator	1		6	15	1			23
Ekvator Ginesi	1		12					13
El Salvador	1		3	3				7
Endonezya	106		497	338	140	8		1089
Eritre	1		13	116	14			144
Ermenistan	2			2	5			9
Estonya	42			10	2	4		58
Etiyopya	16	1	285	239	211	1		753
Fas	24		270	97	83	5	1	480
Fildişi Sahili	5		101	48	28			182
Filipinler	1		182	88	21	1		293
Filistin	94	2	945	555	531	11	3	2141
Finlandiya	22			2		2		26

Fransa	10		1	7	5			23
Gabon	2		26	25	6			59
Gambiya	4		100	96	16			216
Gana	7		213	204	66			490
Gine	30	1	150	106	15			302
Gine Bissau	11		160	13	3			187
Grenada			1					1
Guatemala				4				4
Guyana			3					3
Güney Afrika	2		34	9				45
Güney Kore	6		12	67	9			94
Güney Sudan	1		143	22	6			172
Gürcistan	172	8	306	177	39	43	6	751
Haiti	7		40	30	2			79
Hırvatistan	90	2	53	17	6	3		171
Hindistan	25		78	129	122	23		377
Hollanda	4			1	1			6
Honduras				7				7
Hong Kong (SAR)			1					1
Irak	195	64	876	958	521	7	39	2660
İran	78	4	517	361	528	39	12	1539
İrlanda	4				1			5
İspanya	33		2	31	13	9		88
İsrail	4		31	19	2	1		57
İsveç	3		1		1			5
İsviçre	1			1				2
İtalya	67			14	25	20		126
Jamaika	1		3	1				5
Japonya	19		2	5	2	9		37
Kamboçya	3		40	26	1			70
Kamerun	9	1	140	98	97	3		348

Kanada			5	3	3			11
Karadağ	36	15	329	89	10			479
Katar	2			2				4
Kazakistan	675	427	2892	1070	463	14	21	5562
Kenya	11		207	129	32			379
Kırgızistan	418	511	2190	1129	327	3	26	4604
Kolombiya	5		41	118	12	1		177
Komorlar	15		76	46	14			151
Kongo	6		72	28	15			121
Kosova	176	239	1659	319	156		12	2561
Kosta Rika			5	7				12
Kuveyt			3	5	3			11
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti			641	18	12			671
Kuzey Makedonya	171	87	936	283	84		5	1566
Küba	2		1	8	3			14
Laos	3		3	2	1			9
Lesoto	3		20	7				30
Letonya	3			7	4			14
Liberya	3		64	27	5			99
Libya	4		125	73	39	1		242
Litvanya	40		20	19	5	1		85
Lübnan	60		227	76	46		2	411
Macaristan	56		5	18	9	8		96
Madagaskar	4		93	35	11			143
Malavi	1		55	27	4			87
Maldivler	4		31	8	5			48
Malezya	22		104	95	33	5		259
Mali	2		147	77	40			266
Malta				1				1
Mauritius	4		35	15	3			57

Meksika	8		6	32	2			48
Mısır	113		469	317	162	29		1090
Moğolistan	198	25	1005	280	60		4	1572
Moldova	130	63	590	109	21	1	1	915
Moritanya	10		118	76	42			246
Mozambik	2		59	15	3			79
Myanmar	3		75	14	4			96
Namibya	1		9	2	1			13
Nepal	2		49	26	10		2	89
Nijer	8		141	71	71	1		292
Nijerya	5		167	150	81	6		409
Nikaragua				2				2
Norveç	4		3	1	1	1		10
Orta Afrika Cumhuriyeti	15	1	79	52	14			161
Özbekistan	73	260	1733	293	151	2	1	2513
Pakistan	103		380	442	354	62		1341
Panama			1	4				5
Papua Yeni Gine			1	1				2
Paraguay	2		6	3	1			12
Peru	2		8	9	1			20
Polonya	35		1	20	17	13		86
Portekiz	2		2	4	3	1		12
Romanya	139	15	132	74	29	4	4	397
Ruanda	1		120	85	25			231
Rusya Federasyonu	578	297	1903	530	125	17	12	3462
Saint Kitts ve Nevis			1					1
Saint Lucia	3		1					4
Saint Vincent ve Grenadinler	1		6					7
Sao Tome ve Principe			14					14

Senegal	6	1	95	55	29			186
Sejšeller	2		2	1				5
Sırbistan	143	116	732	136	44	3		1174
Sierra Leone	1		50	25	9			85
Singapur	1		10	3				14
Slovakya	17		2	14	14	1		48
Slovenya	5		1	7	2	3		18
Solomon Adaları				1				1
Somali	48	7	669	510	150			1384
Sri Lanka	3		40	15	8			66
Sudan	9		303	287	223	1		823
Surinam				2				2
Suriye	99	596	6404	891	435	8	12	8445
Suudi Arabistan	180		35	28	13			256
Svaziland	1		19	10				30
Şili	1		1	8	2			12
Tacikistan	88	68	565	138	24			883
Tanzanya	12		189	107	42		1	351
Tayland	3		212	51	22			288
Tayvan	8		13	30	9	1		61
Togo	1		47	28	16			92
Tonga				2				2
Tunus	50		250	200	105	13		618
Türkmenistan	225	769	3704	313	50		3	5064
Uganda	14		179	158	41			392
Ukrayna	133	157	795	245	53	7	3	1393
Umman	1		1	6	2			10
Uruguay	1			4				5
Ürdün	34		310	227	159	5		735
Vanuatu			3	4				7
Venezuela	5		35	30	8			78

Vietnam	4		33	29	7			73
Yemen	27	3	888	322	154	4		1398
Yeni Zelanda				1				1
Yeşil Burun			1	7	2			10
Yunanistan	190	41	1809	171	44	9		2264
Zambiya			105	55	11			171
Zimbabve			112	64	20			196
Genel Toplam	7063	4598	50736	18636	8513	503	405	90454

TÜRKİYE'NİN YUMUŞAK GÜÇ
ENSTRÜMANI OLARAK

Kültürel Diplomasi ve İletişim

